

Lauris Bočs

**EIROPAS SAVIENĪBAS
FINANŠU SEKTORA
TIESISKAIS REGULĒJUMS:
PROBLĒMAS UN
IESPĒJAMIE RISINĀJUMI**

Promocijas darbs
tiesību doktora zinātniskā grāda iegūšanai

Apakšnozare – starptautiskās tiesības

Rīga, 2019

Lauris Bočs

EIROPAS SAVIENĪBAS FINANŠU
SEKTORA TIESISKAIS REGULĒJUMS:
PROBLĒMAS UN IESPĒJAMIE
RISINĀJUMI

Promocijas darbs
tiesību doktora zinātniskā grāda iegūšanai

Apakšnozare – starptautiskās tiesības

Promocijas darba vadītājs:
Dr.iur. vadošais pētnieks **Jānis Grasis**

Rīga, 2019

ANOTĀCIJA

Pēdējo desmit gadu ekonomiskie notikumi ir radījuši vajadzību pēc sistēmiskas juridiskās pētniecības par ES finanšu sektoru, īpaši par ilgtspējīgu normatīvo regulējumu finanšu sektora stabilitātei. Ar promocijas darbu „ES finanšu sektora tiesiskais regulējums: problēmas un iespējamie risinājumi” autors, pirmkārt, ir izstrādājis Latvijā pirmo plašo juridisko pētījumu par ES finanšu sektoru. Otrkārt, darbs satur Eiropas Savienībā plašāko starpdisciplināro izvērtējumu par bezseguma naudas radīšanas tiesībām un to mijiedarbību ES suverēnajās jurisdikcijās.

Promocijas darba mērķis ir noskaidrot ES finanšu sektora tiesiskā regulējuma sistēmisko saturu, tā nepilnības un to juridiskās risinājuma iespējas. Ar izmantoto metodoloģiju (analītiski, vēsturiski, induktīvi, deduktīvi, salīdzinoši) un instrumentāriju nodrošināta gan dialektiska izziņa ar normatīvo un doktrīnas avotu analīzi vēsturiskā un aktuālā juridiskā pozitīvisma ietvaros, gan nozares konsensa izvērtēšana un juridisku trūkumu risinājumu izstrāde. Apstiprinātie rezultāti der falsifikācijai. Veikta arī statistikas apkopošana, naudas u. tml. jēdzienu kontentanalīze, kā arī tiesību antropoloģijas izpēte ar primāro datu ieguvī, doktrīnu un neformālām intervijām ar lietpratējiem.

Promocijas darbu veido ievads, četras nodaļas ar apakšnodaļām, nobeigums, pateicības, izmantotās literatūras un avotu saraksts, kā arī pielikumi. Promocijas darba struktūra veidota tā, lai darba mērķis tiktu saturiski secīgi sasniegts ar jēdzienu, sistēmas, vēstures aprakstu un praksē sastopamo juridisko faktu, nepilnību un risināšanas iespēju izvērtējumu. Autors ar tēzēm apliecina hipotēzi, izceļot bezskaidras naudas radīšanas tiesību minimālo regulējumu un mūsdienu naudas pirktspējas pakāpenisko zudumu kā sabiedrības locekļu īpašumtiesību aizskarošus notikumus, par kuru novēršanu mūsdienās ir atbildīgs likumdevējs. Darba rezultātā tika izstrādāta juridiska teorija par inflacionāru samērīgumu.

Atslēgvārdi: Eiropas Savienība; finanšu sektors; īpašumtiesības; kredītiestādes; apdrošināšana; ieguldījumi; monetārā inflācija.

JEL (angļu val. *Journal of Economic Literature*) klasifikācija: G2 – finanšu institūcijas un to pakalpojumi; G20 – vispārīgi; H6 – nacionālais budžets, deficīts un parāds; H63 – parāds, parādu pārvaldība, valsts parāds; K2 – regulējums un uzņēmējdarbības normatīvi; K23 – regulētas nozares un administratīvās tiesības; K3 – citas būtiskas tiesību jomas; K33 – starptautiskās tiesības, K34 – nodokļu tiesības.

ABSTRACT

The economic events of the past ten years caused a need for systemic legal research about the European Union's financial sector, especially for sustainable normative regulation for financial sector stability. With the promotional thesis „Legal Framework of the European Union’s Financial Sector: Problems and Possible Solutions” the author, firstly, made the first comprehensive legal research in Latvia about the European Union’s financial sector. Secondly, at the time of completion the work covers the most elaborate interdisciplinary assessment in the European Union about the specific creation rights of fiat money and their interaction with legal interests of sovereign jurisdictions of today.

The aim of the thesis is to determine the systemic content of the legal regulation of the European Union’s financial sector, it’s shortcomings and possible legal solutions. Used research methodology (analytical, historical, inductive, deductive, comparative) and instruments cover a dialectic study by analysis of normative and doctrinal sources within historical and current legal positivism, evaluation of the leading consensus and legal–technical synthesis for writing of possible solutions of judicial deficiencies. Demarcated results are suited for falsification. Additionally research has been done by statistical analysis, content analysis of money and other terms, as well as legal anthropology inquiries through primary data, doctrine and informal interviews with industry representatives.

The dissertation consists of an introduction, four chapters with further subchapters, a summary, acknowledgments, a list of used literature and sources, as well as attachments. By the used structure the aim of the dissertation is progressively achieved by describing the normative terms, system, history and evaluation of practical legal phenomena, shortcomings and solutions. With the theses the author confirms the hypothesis, highlighting the minimal regulation of non–cash money creation and the contemporary gradual loss of the purchasing power as occurrences adversely affecting the property rights of members of the public, the prevention of which is the legislator's responsibility. As a result the author developed a juristic theory for inflationary proportionality.

Keywords: European Union; financial sector; property rights; credit institutions; insurance; investments; monetary inflation.

JEL (Journal of Economic Literature) classificaiton: G2 Financial Institutions and Services – G20 General; H6 National Budget, Deficit, and Debt – H63 Debt, Debt Management, Sovereign Debt; K2 Regulation and Business Law – K23 Regulated Industries and Administrative Law; K3 Other Substantive Areas of Law – K33 International Law, K34 Tax Law.

SATURS

IEVADS	6
1. EIROPAS FINANŠU SEKTORA TIESĪBU INSTITŪTA BŪTĪBA.....	19
1.1. Eiropas finanšu sektora pirmsākumi un attīstība	19
1.2. Pētījuma priekšmeta sastāvdaļu juridiskais konteksts ES.....	31
2. ES FINANŠU SEKTORA TIESISKAIS REGULĒJUMS	38
2.1. Aktuālie normatīvi un pakļautie subjekti.....	38
2.2. Nacionālās jurisdikcijas un ES jurisdikcijas mijiedarbības apjoms.....	46
2.2.1. Dalībvalstu jurisdikcijas nozīme.....	51
2.2.2. Monetārās politikas nozīme	59
2.3. Īpašumtiesību un finanšu interešu vērtējums juridiskajā praksē	66
3. ES FINANŠU SEKTORA TIESISKĀ REGULĒJUMA PROBLĒMJAUTĀJUMI	94
3.1. Tiesības uz īpašumu.....	94
3.2. Likumdošanas pārvaldība	104
4. ES FINANŠU SEKTORA NEPILNĪBU IESPĒJAMIE RISINĀJUMI.....	110
4.1. Atbildība par sistēmiskiem rezultātiem	110
4.2. Jurisprudences hedoniskās regresijas analīze	120
NOBEIGUMS	134
PATEICĪBAS	140
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....	141
PIELIKUMI.....	178

DARBĀ LIETOTIE SAĪSINĀJUMI UN APZĪMĒJUMI

Apvienotā Karaliste	Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
AS	akciju sabiedrība
ASV	Amerikas Savienotās Valstis
ĀTAP	Ārpustiesas tiesiskās aizsardzības process
Banku savienība	ES eirozonas kredītiestāžu uzraudzības mehānisms
CRD IV	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES (2013. gada 26. jūnijs) par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvu 2006/48/EK un Direktīvu 2006/49/EK
Eirozona	ES dalībvalstu kopums, kur eiro ir oficiālā valūta
ECB	Eiropas Centrālā banka
ECT	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
ES	Eiropas Savienība
ESM	Eiropas Stabilitātes mehānisms
EST	ES Tiesa
gs.	gadsimts
lpp.	lappuse(-s)
LR; Latvija	Latvijas Republika
Maksātspēja II	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK (2009. gada 25. novembris) par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas jomā
MK	Ministru kabinets
p.	pants
para.	paragrāfs
PTO	Pasaules Tirdzniecības organizācija
Saeima	Latvijas Republikas Saeima
TAP	Tiesiskās aizsardzības process
OECD	angļu val. <i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> (Economiskās sadarbības un attīstības organizācija)

IEVADS

Eiropas Saivenības (turpmāk arī – ES) finanšu sektors ir salīdzinoši abstrakts jēdziens, kura saturs skar nevis tikai atsevišķas profesijas, bet gan visu mūsdienu sabiedrības locekļu labklājību. ES jurisprudences doktrīnas avoti pēc t.s. globālās finanšu krīzes ļoti bieži veidoti kā normatīvu atstāsti tieši procesu dinamiskās dabas dēļ, kā arī autoram nav izdevies atrast juridisko doktrīnu saistībā ar monetārās likumdošanas mijiedarbību ar personu īpašumtiesībām. Arī Latvijā trūkst akadēmisku debašu par būtiskām tiesību niansēm, kā, piemēram, bezskaidras naudas emitēšanai, valsts pozitīviem pienākumiem monetārās inflācijas kontrolē, ilgtspējīgas attīstības universālo raksturu u.c. Tāpēc autors ir izstrādājis pētījumu par ES finanšu sektora tiesiskā regulējuma sistēmisko saturu, ciktāl tas skar privātpersonu īpašumtiesību aizsardzības kvalitāti.

Pētījuma aktualitāte un tvērums

Pēdējos desmit gados notikušās finanšu sektora pārmaiņas ne tikai Latvijā, bet arī pārējā ES ir radījušas pastiprinātu interesi juridiski noteikt precīzākus nosacījumus galvenokārt kredītiestāžu darbībā. To nolūks ir nepieļaut sistēmiskas problēmas, kādas kļuva par vispārzināmām aktualitātēm t.s. globālajā finanšu krīzē pirms 10 gadiem. Pirms 2007. gada tika veikti apjomīgi starpdisciplināri pētījumi par ES finanšu sistēmu. Piemēram, 2002. gadā publicētajā Apvienotās Karalistes ekonomikas profesoru – Deivida Grīna (*David Green*) un Karla Petrika (*Karl Petrick*) – pētījumā par vieniem no galvenajiem ES finanšu sektora kvalitātes rādītājiem tika noteikti sistēmisko risku risinājumi, izmantojot centralizētu un vienotu pārraudzības modeli Eiropas Savienībā.¹ Tātad šādi apsvērumi ir pētīti jau agrīni ES finanšu sektora veidošanas vēsturē, ļaujot izvērtēt to efektu mūsdienās.

Autors vēlas izcelt fundamentālu analīzi par Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas ietekmi uz īpašumtiesību aizsardzības cilvēktiesībām kā speciālo tiesību institūtu Eiropā. Turku pētnieks Ali Riza Čobans (*Ali Riza Çoban*) veicis pētījumus, atspoguļojot problemātiku īpašumtiesību un brīvās tirgus ekonomikas mijiedarbības neprognozējamās pārmaiņās.² Minētais autors ir arī specifiski izvērtējis inflāciju, precīzāk,

---

¹Green, D., Petrick, K. 2002. *Banking and Financial Stability in Central Europe: Integrating Transition Economies into the European Union*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 31, via GoogleBooks.

²Çoban, A.R. 2004. *Protection of Property Rights Within the European Convention on Human Rights*. Hants: Ashgate Publishing Limited, 10.

cenu kāpumu, analizējot Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, un konstatējis, ka, nesniedzot pienācīgu kompensāciju, tiek pārkāptas īpašumtiesības. Tāpēc šādu valsts rīcību tiesa bez specifiskiem kritērijiem var atzīt par nesamērīgu, un valstīm var izpalikt paļāvība par savas rīcības tiesiskumu.³ Jāpiebilst, ka šādas atziņas izriet arī no mūsdienu tiesu prakses.

Savukārt pēc 2007. gada globālām finanšu problēmām Eiropas jurisprudences literatūrā dominē raksti un grāmatas, kurās atreferētas normatīvās reformas. Piemēram, Nīderlandes pētnieka Matiasa Hentjena (*Matthias Haentjens*) un Itālijas pētnieka Pjēra de Goja–Karabelesa (*Pierre de Gioia–Carabellese*) apjomīgajā pētījumā pamatoti uzsvērts, ka dinamiskajā normatīvu vidē galvenais ir atspoguļot jaunākos procesuālos nosacījumus un atbildības jomas, īpaši kreditēšanas un noteiktu finanšu tirgu dalībnieku regulēšanā.⁴ Protams, tas palīdz orientēties dažādos ES normatīvo aktu jautājumos, bet nesniedz pamatzināšanas problēmjautājumu sistēmiskās izpratnes veidošanai, lai lasītājs atreferēto spētu efektīvi analizēt atbilstoši, piemēram, aktuālās tiesu prakses atziņām.

Jāuzsver, ka gadījumos, kad tiek izmantoti juridiski instrumenti finansiālu problēmu risināšanai, jāizprot šo problēmu cēloņsakarības un to mijiedarbība ar normatīvajiem aktiem. Tādējādi autors Latvijas jurisprudencē, izmantojot arī nepieciešamās ekonomikas, vēstures, grāmatvedības, zinātnes filozofijas, psiholoģijas un pedagoģijas normas un doktrīnu, ir sagatavojis starpdisciplināru starptautisko tiesību pētījumu, kurā objekts ir ES finanšu sektors un priekšmets ir tiesiskais regulējums (sk. 1. att.).

1. att. Pētījuma objekta un priekšmeta ilustrācija

Ievērojot finanšu sektora plašo raksturu, šis pētījums dod fundamentālu ieskatu tikai būtiskākajos un sabiedrībai visvairāk aktuālos jautājumos. Proti, tiek izvērtētas pēdējās izmaiņas kredītu, apdrošināšanas un ieguldījumu darījumu tiesību jomās, noteikti uzsvari un

---

³Coban, A.R. 2005. Inflation and Human Rights: Protection of Property Rights against Inflation under the European Convention on Human Rights. In: *Essex Human Rights Review*, Volume 2 Number 1. Essex: University of Essex, 62-78, 77. Available from: <http://projects.essex.ac.uk/ehrr/Vol2No1.html>[viewed 28.09.2017.]

⁴Haentjens, M., de Gioia-Carabellese, P. 2015. *European Banking and Financial Law*. Abingdon: Routledge, xi, via GoogleBooks.

vispārēji aprakstīti subjekti. Savukārt prakses izklāsts aptver tiesu praksē nostiprinātos īpašumtiesību aizsardzības aspektus, kas ietilpst finanšu sektora pārvaldībā.

Pētījums izstrādāts atbilstoši aktualitātēm no 2014. gada septembra līdz 2018. gada februārim un piebilstams, ka pirmo reizi Latvijā jurisprudences promocijas darba pētījums pēc galīgās redakcijas sagatavošanas būs pieejams arī kā ierakstīts lasījums mp3 formātā⁵, kā arī tiks sagatavots videokomentārs⁶ skatīšanai internetā.

Mērķis un uzdevumi

Promocijas darba mērķis ir noskaidrot ES finanšu sektora tiesiskā regulējuma aktuālo sistēmisko saturu, nosakot tā nepilnības un juridiskās risinājuma iespējas. Hipotēze: **ES finanšu sektora tiesiskā regulējuma pārmaiņās pārmantota inflacionāra monetārā likumdošana aizskar sabiedrības vairākuma īpašumtiesības bez konstitucionāli nostiprinātas nepieciešamības.** Pētījuma mērķa sasniegšanai izvirzīti šādi uzdevumi:

- Skaidrot ES finanšu sektora attīstību, subjektus un jēdzienu saturu Eiropas tiesību sistēmā, identificējot arī dominējošos tiesību institūtus;
- Veikt monetārās politikas salīdzinošo apskatu par publiski tiesisko attiecību ietekmi uz privāttiesiskām attiecībām un otrādi;
- Izpētīt uzraugošo institūciju atbildību, kā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas un ES tiesas praksi saistībā ar finanšu interešu un īpašumtiesību aizsardzību;
- Analizēt nacionālās likumdošanas iespējas finanšu sektora tiesiskā regulējuma veidošanai ES kopējā tiesību sistēmā;
- Identificēt problēmjautājumus un izvirzīt priekšlikumus to novēršanai, norādot uz iespējamajiem vadmotīviem turpmāko normatīvo aktu izstrādē.

Lai nodrošinātu izsekojamu analīzi par līdz šim jurisprudences doktrīnā maz pētītajām finanšu sektora sastāvdaļām, tika arī izvirzīti šādi galvenie pētāmie jautājumi: 1) Kāds ir ES finanšu sektora saturs, attīstība un aktuālās izmaiņas tiesiskajā regulējumā? 2) Kā normatīvi un tiesu prakse ietekmē atbildīgās institūcijas, likumdošanas procesus un personu īpašumtiesības? 3) Kāda atbildība ir monetārajam likumdevējam personu īpašumtiesību aizsardzībai? 4) Kādā apmērā un formā inflācijai ir nostiprināts leģitīms mērķis un

---

⁵ Bočs L. 2018. Klausāmraksts „ES finanšu sektora tiesiskais regulējums: problēmas un iespējamie risinājumi”. Laura Boča publisko failu araksts. Iegūstams no: failiem.lv/laurisbochs

⁶ Bočs L. 2018. Videokomentārs disertācijas darbam „ES finanšu sektora tiesiskais regulējums: problēmas un iespējamie risinājumi”. Iegūstams no: youtube.com

samērīgums ES un dalībvalstīs? 5) Kādas ir problēmjautājumu pilnveidošanas un risinājumu iespējas ES un dalībvalstu tiesībās? Savukārt hipotēzes atspēkojums būtu slēdziens, ka ES finanšu sektora tiesiskais regulējums un saistītie monetārās inflācijas procesi juridiski ir nostiprināti ar atbilstīgu leģitīmu mērķi un samērīgums atbilst ES pamattiesībās un tiesu praksē nostiprinātajām īpašumtiesību aizsardzības prasībām.

Metodoloģija un instrumentārijs

Izmantotā metodoloģija un instrumentārijs satur dialektisku izziņu ar normatīvo, tiesu prakses un doktrīnas avotu analīzi vēsturiskā un aktuālā juridiskā pozitīvisma ietvaros, nozares konsensa izvērtēšanu un juridisku trūkumu risinājumu izstrādi. Tiesību antropoloģijas kvalitatīvā izziņa veikta par pēdējās desmitgades finanšu procesu ietekmi uz īpašumtiesību aizsardzību ar doktrīnu un t.s. izpēti lauka apstākļos. Citādi galvenokārt izmantota šāda jurisprudencē ierastā metodoloģija un arī instrumentārijs jeb tehniskais nodrošinājums:

- Analīze un sintēze – lai izzinātu problēmas elementus, sintezētu kopsakarības un formulētu likumsakarības, pētot tiesību aktus, tiesu praksi, un citus informācijas avotus. Analīze un sintēze ir izvirzīto secinājumu un priekšlikumu pamatā.
- Indukcija un dedukcija – lai no atsevišķiem faktiem veidotu vispārīgus atzinumus un otrādi, pēc vispārīgiem priekšnosacījumiem noteiktu sakarības niansēs, kā arī lai loģiski sistematizētu un teorētiski izskaidrotu datu rezultātus.
- Salīdzinošā – lai iegūtu lietderīgu informāciju, identificējot kopīgo un atšķirīgo, kā arī attīstītu juridisko pamatu Latvijas un ES turpmākam finanšu sektora normatīvajam regulējam, veicot normatīvā regulējuma un citu saistīto aspektu savstarpēju pretstatīšanu.
- Vēsturiskā – lai izprastu Eiropas finanšu sektora veidošanas un attīstības aspektus, kas rada normatīvo pamatu finanšu un kapitāla plūsmu likumsakarībām mūsdienu globalizētajā pasaulē, ES un nacionālajā līmenī.
- Tiesību normu interpretācija – lai izprastu rakstīto normu gramatisko, vēsturisko, sistēmisko un teleoloģisko nozīmi, kas iespaido tiesību normu piemērotāju rīcību un juridiskās prakses attīstību.

Juridiskās prakses un empīrisku datu kā primāro avotu apstrādei veikta speciālo dokumentu analīze; neformālās intervijas; statistikas datu analīze; dažādu organizāciju un zinātnieku datu apkopojums gan finanšu sektora juridiskajā regulējumā, gan ekonomisko procesu analīzē; kontentanalīze, veicot tiesu prakses, periodikas, bibliogrāfisko izdevumu, zinātnisko konferenču materiālu un interneta resursu analīzi, atspoguļojot avotu rekvizītus

atbilstoši izstrādes brīdī aktuālajai Rīgas Stradiņa universitātes kārtībai⁷ ar minimālām atkāpēm individuāli pamatotos gadījumos pētnieciskās efektivitātes nolūkos. Papildus minētajam veikta novērojumu un situāciju modelēšana, lai noteiktu veidu, kā nodrošināt finanšu sektora darbības un sabiedrības locekļu tiesisko interešu aizsardzību.

Vairākās vietās teksts var būt iespaidots no ārvalstu avotiem, ciktāl saglabāta doma jurisprudences lietpratējiem, jo nosacīta latviskošana var būt pretēja pētniecības nolūkiem. Tāpēc teksta pliekans vai sarežģīts noformējums galvenokārt nav stila vai formas dēļ, bet funkcionālās interesēs saistībā ar promocijas darba apjoma prasību ierobežojumiem.⁸ Līdz ar to pētījumā daudzos gadījumos semantika jeb saturiskā nozīme ir svarīgāka par sintaksi jeb teikumu struktūru. Noteiktu kontekstu atkārtota norāde ir ar mērķi uzsvērt un nostiprināt nozīmi, savukārt lietoto jēdzienu izpratne ir paredzēta pēc vispārējiem gramatiskiem un juridiskās prakses nosacījumiem, ciktāl nav norādīts citādi. Izmantoti avoti latviešu, angļu, vācu un franču valodā.

Slēdzieni un tēzes iegūtas pēc pētnieciskās subsumpcijas, lai saturētu derīgus deduktīvus argumentus ar faktiem un empīrisku pamatu.⁹ Rezultātu iegūšanai izmantotas arī zinātņu filozofa Kārļa Popera (*Karl Popper*) pētniecisko rezultātu atspēkošanas prasības, pie kurām slēdzieni nevar būt patiesi.¹⁰ Atziņas veidotas pēc heuristiskas jeb pietiekamu datu izziņas, balstoties uz faktiem un ievērojot t.s. Okama asmens jeb atbildes vienkāršuma principu,¹¹ lai saglabātu aktualitāti, kamēr nemainīsies faktisko apstākļu objektīvā situācija. Proti, iegūtie rezultāti ir ar nenoteiktu derīguma termiņu.

Jāatzīst, ka pat pirms 10 gadiem līdzīgu pētījumu izstrādāt identiskā laika periodā būtu bijis pārāk liels izaicinājums. Tomēr mūsdienu tehnoloģiju kapacitāte Latvijā ļāvusi veicināt juridiskās pētniecības potenciālu. Tāpēc prioritārā kārtībā datu un informācijas avoti izmantoti digitālā vidē, ieskaitot brīvās piekļuves (angļu val. *Open Access*) un Rīgas Stradiņa universitātē pieejamās datubāzes, kā arī interneta platformas kā *Google Books* un *Google Scholar*, lai, pirmkārt, piekļūtu piemēroti daudziem avotiem, kas citādi nav pieejami, un,

---

⁷ Rīgas Stradiņa universitāte. 2016. *Atsauču un darbā izmantoto avotu un literatūras saraksta noformēšanas metodiskie norādījumi*. Iegūts no: https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Dokumenti/Doktorantura/Izmantoto_avotu_literaturas_saraksta_noforšanas_noradijumi_DN.pdf[sk.11.10.2017.]

⁸ Rīgas Stradiņa universitāte. 01.12.2014. *Promocijas padomē iesniedzamā zinātniskā darba tehniskā noformējuma noteikumi*. Iegūts no: https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Zin%C4%81tnes%20departaments/PromPad_iesniedzama_zinatniska_darba_tehniska_noformejuma_noteikumi_01062016_0.pdf[sk.13.10.2017.]

⁹ van der Steen, W.J. 1993. *A Practical Philosophy for the Life Sciences*. New York: State University of New York Press, 127, via GoogleBooks.

¹⁰ Popper, K. 2002. *The Logic of Scientific Discovery*. London: Routledge, 18, via GoogleBooks.

¹¹ Mārtinsons, K. 2016. Zinātne un pētniecības: jautājumi ievirzei. No: *Pētniecība: teorija un prakse*. Mārtinsons, K., Pipere, A., Kamerāde, D., zin.red. Rīga: Raka, 34.

otrkārt, nodrošinātu maksimālu pētniecisko izsekojamību trešajām personām ar uzsvāru uz satura loģisku juridisko analītiku pēc nostādņēm – „no zināmā uz nezināmo” un t.s. Pareto principa, pieņemot, ka aptuveni 20% no izpētes lietām veido 80% no efektīvā rezultāta.

Autors arī norāda, ka ar atbildēm, ieteikumiem un informāciju pētījuma izstrādei dalījās šādi akadēmiķi un profesionāļi (amatu norādes atbilstoši saskarsmes brīža apstākļiem): Latvijas Universitātes mācībspēki – *Dr. iur.* Edvīns Danovskis, *Dr. iur.* Vadims Mantrovs, *Dr. iur.* Sanita Osipova, *Dr. habil. iur.* Juris Bojārs, *Dr. iur.* Arnis Buka, *Dr. iur.* Artūrs Kučs, Rīgas Ekonomikas augstskolas Ekonomikas departamenta vadītājs, *MSc. oec.* Mortens Hansens (*Morten Hansen*), Rīgas Juridiskās augstskolas profesors, Ph. D. Georgs Ulrihs (*George Ulrich*), dāņu profesors starptautiskajās publiskajās tiesībās Mikael Rasks Madsens (*Mikael Rask Madsen*), Latvijas Romas Katoļu baznīcas Informācijas centra vadītāja Ingrīda Lisenkova, AS Prudentia padomes loceklis Ģirts Rungainis, bijušais AS Latvijas Unibanka viceprezidents *Dr. oec.* Edvīns Samulis, autora ģimenes loceklis – bijušais AS Latvijas Unibanka Bauskas filiāles vadītājs Juris Bočs (tēvs) un bijušais Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras prokurors, zvērināts advokāts Āris Bočs (brālis) –, Igaunijas Swedbank AS galvenais ekonomists Līss Elmiks (*Liis Elmik*), Latvijas AS Swedbank galvenais ekonomists Mārtiņš Kazāks, bijušais AS Swedbank valdes loceklis Daniils Ruļovs, biedrības „Latvijas Komercbanku asociācija” padomnieks Kazimirs Šļakota, Finanšu ministrijas Finanšu tirgus politikas departamenta direktore Anna Dravniece, Finanšu un kapitāla tirgus komisijas Uzraudzības departamenta Garantiju fondu daļas vadītājs Jānis Placis, Finanšu un kapitāla tirgus komisijas padomes loceklis Gvido Romeiko, Latvijas Republikas Saeimas Eiropas lietu komisijas vecākā konsultante Solvīta Gailiņa, Latvijas Bankas jurists Valdis Veips, bijušās AS DnB Nord bankas vidējā līmeņa vadītājs K.Z. (lūdza nenorādīt personvārdus), kā arī Eiropas Centrālās bankas ekonomists (anonīms), ar kuru saziņa veikta e–pastā ar Ziemeļatlantijas līguma organizācijas Speciālo operāciju štāba pārstāvja izglītības jautājumos pulkvežleitnanta Mihaela Jendes (*Michael Jende*) starpniecību.

Savukārt autora profesionālā izpratne palīdzēja tiesību antropoloģijas atspoguļojumā, veicot modelēšanas un praktisko izpētes materiālu iegūšanu, jo pētījuma noslēguma brīdī autors ir bijis citastarp grāmatvedis un valdes loceklis vairākās kapitālsabiedrībās un pāris biedrībās, kas veic saimniecisko darbību; Valsts reģionālās attīstības aģentūras finanšu auditors ES finansētajos teritoriālās sadarbības projektos; Iepirkumu uzraudzības biroja inspektors administratīvo pārkāpumu lietās; Valsts vides dienesta jurists; Nacionālo bruņoto spēku Apvienotā štāba jurists, kā arī Aizsardzības ministrijas Personāla nodaļas vadītāja vietnieks militārā personāla jautājumos. Autors var personīgi apliecināt, ka vairums no

ikdienas pienākumiem bijis saistīts ar materiālo vai finanšu līdzekļu uzraudzības, nodrošināšanas un aizsardzības pasākumiem.

Struktūra

Promocijas darbu veido ievads, četras nodaļas ar apakšnodaļām, nobeigums, pateicības, izmantotās literatūras un avotu saraksts, kā arī četri pielikumi. Katra nodaļa sākas ar ievaddaļu, sniedzot ieskatu nodaļā aplūkotajos jautājumos, savukārt nodaļu ietvaros rindkopu beigās ir lakonisks rindkopas domas apkopojums, kā arī nodaļu noslēgumā tiek atreferēti nodaļas galvenie rezultāti. Ievērojamu daļu no pētniecības rezultātiem autors atspoguļojis arī atsevišķās publikācijās, sagatavojot papildus arī klausāmrakstus un videokomentārus. Tāds tēmu izklāsta modelis ir ar nolūku piemērot amerikāņu pedagoga Edgara Deila (*Edgar Dale*) Pieredzes konusa (angļu val. *Cone of Experience*) principus par modalitāti jeb individuālu saturu un tā kombinācijām.¹² Proti, tekstu izklāstīt tā, lai domu iespējams uztvert arī ātri ar strukturāli kombinētiem uzmanības punktiem.

Pirmajā nodaļā tiek izskaidrots pētījuma objekta un priekšmeta jēdzienu saturs, vēsturiskā attīstība un sistēmas subjektu darbības apraksts. Juridiskā nozīme ir veidot kopēju legāldefinīciju, skaidrojumu un tehnoloģiskās attīstības stāvokļa aprakstu turpmāko nodaļu saturiskajai izpratnei par mūsdienu normatīvo regulējumu un saistītajām parādībām.

Otrajā nodaļā autors atspoguļo ES finanšu sektora normatīvā regulējuma sistēmisko saturu, ciktāl tas nepieciešams, lai identificētu galveno, pareizāk, dominējošo finanšu sektora subjektu – kredītiestāžu, apdrošināšanas un ieguldījumu pārvaldības sabiedrību – mūsdienu lomu un darbības nosacījumus. Papildus tiek iztirzāti juridiskie un tiesībpolitiskie apsvērumi ES vienotā tirgus normatīvā regulējuma veidošanai, kā arī skatīta ES tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse galvenokārt īpašumtiesību aizsardzības priekšnosacījumu izziņai turpmākajām nodaļām.

Trešajā nodaļā tiek atspoguļoti problēmjautājumi, kas izriet no iepriekšējām nodaļām, izceļot nepilnības attiecībā uz sistēmisko risku un asimetrisko jeb neproporcionālo trūkumu normatīvā regulējuma saturā. Tiek konstatēts, ka finanšu sektora ietekme atbilst vairumam no īpašumtiesību aizsardzības pienākumam izvirzāmajām prasībām, tomēr pašreizējos normatīvos aktos nav nostiprināta publiskā atbildība, ciktāl tas izriet no tiesībām uz īpašumu.

---

¹²Kovalchik, A., Dawson, K., eds. 2004. *Education and Technology: An Encyclopedia. Volume 1: A-I*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 162, via GoogleBooks.

Ceturtās nodaļas saturs ir būtiskākais sintēzes posms pētījumā, veidojot trešajā nodaļā noteikto problēmjaudājumu risināšanas modeļu izstrādi, pietuvinot tos maksimāli tuvu jau eksistējošiem modeļiem un risinājumiem salīdzināmās pētniecības un tiesību institūtu jomās.

Nobeigumā apkopoti galvenie pētījuma secinājumi un priekšlikumi, formulējot un izvirzot aizstāvēšanai 20 tēzes. Darba apjoms: 189 lpp., izmantotie avoti: 573, pielikumi: 4.

Aprobācija un rezultāti

Disertācijas darbs ir pirmais juridiskais pētījums latviešu valodā, kas atspoguļo ES finanšu sektora sistēmisko sastāvdaļu normatīvo saturu, lomu un savstarpējo mijiedarbību, kā arī juridiskā pozitīvisma ietvaros sintezē atziņas par attiecīgā normatīvā regulējuma kvalitāti atbilstoši XXI gs. juridiskās plānošanas un tehnikas prasībām. Papildus darbā tiek sniegtas ne tikai konceptuālas, bet arī konkrētas rīcības tēzes ES finanšu sektora tiesiskā regulējuma pilnveidošanai galvenokārt samērīguma un sociāli atbildīgas valsts principa īstenošanai. Promocijas darba saturs pielietojams gan akadēmiskajā, gan tiesībpolitiskajā vidē, kā arī profesionāļu tālākizglītībā. Pienesums starptautiskajās tiesībās ir ES tiesību sistēmas nosacījumu analīze konstitucionālai īpašumtiesību aizsardzībai finanšu sektorā, skaidrojot atbilstīgus risinājumu modeļus starptautiskajā un nacionālajā likumdošanā.

Aprobāciju autors doktorantūras studiju obligātajā zinātniski pētnieciskajā daļā par veiktās pētniecības metodoloģiju, rezultātiem un tēzēm veica galvenokārt recenzētās zinātniskajās publikācijās, kā arī konferencēs,ursos un mācību semināros.

1. Starptautiskās zinātniskās publikācijas un tēzes¹³:

1.1. Bočs L. 2018. Inflationary proportionality of the European Union's financial sector. No: *VI starptautiskās zinātniski praktiskās konferences „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski – politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas” rakstu krājums*. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 315.–319. Iegūts no: <http://bsa.edu.lv/docs/2018/sbornik08122017.pdf> [sk. 16.02.2018.];

1.2. Bočs L. 2018. Legal Analysis of Systemic Investment Protection Regulation in the European Union's Financial Sector. In: *6th International Interdisciplinary Scientific Conference SOCIETY. HEALTH. WELFARE. Conference Proceedings*. Parc d'activités de Courtabœuf: EDP Sciences (SHS Web of Conferences 40), 01007, 1–6, Available from: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20184001007> [20.02.2018.];

---

¹³ Publicēto darbu saraksts, informācija par pāris nepublicētiem rakstiem pieejama: <https://failiem.lv/u/ypuqt47c> [sk.20.02.2018.]

1.3. Bočs L. 2017. Property Right Limitations Within the Fiat Monetary System of the European Union. In: *4th International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts, Conference Proceedings*. Vienna: SGEM Vienna, Book I, Volume I, 421.–427. ISBN 978–619–7105–93–3. DOI: 10.5593/SGEMSOCIAL2017/HB11/S02.053, abstract available from: <https://sgemworld.at/ssgemlib/spip.php?article3742&lang=en>

[viewed 13.10.2017.];

1.4. Bočs L. 2017. Insurance industry's legal importance to financial sector stability in the European Union. No: *V starptautiskās zinātniski praktiskās konferences „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski – politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas” rakstu krājums*. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 342. – 346. Iegūts no: <http://bsa.edu.lv/nauka/sbornik/21022017.pdf>[sk.11.10.2017.];

1.5. Bočs, L. 2016. Legal analysis of modern monetary inflation. In: *Twenty-five years of Renewed Latvia, Lithuania, and Estonia: Experience of the Baltic States in Europe*. Materials of International Scientific Conference. Riga: Latvian Academy of Sciences Baltic Center for Strategic Studies, 120 – 126. ISBN 978–9934–8515–4–4;

1.6. Bočs, L. 2016. The difficulties with the European Union's financial sector's legal regulation. In: *5th International Interdisciplinary Scientific Conference SOCIETY. HEALTH. WELFARE. Conference Proceedings*. Parc d'activités de Courtabœuf: EDP Sciences (SHS Web of Conferences 30), 00019, 1–6, Available from: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20163000019> [viewed 10.10.2017.];

1.7. Bočs, L. 2015. The legal protection of financial interests in a democratic society. *Administratīvā un kriminālā justīcija*. 1 (70), 45. – 50. ISSN 1407–2971;

1.8. Bočs, L. 2015. The interplay of economic interests with the European Union's foreign policy. No: *Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences „Drošības nostiprināšanas aktuālās problēmas: politiskie, sociālie, tiesiskie aspekti” publicētās tēzes*. Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte, 46.–47. Iegūts no: https://www.rsu.lv/sites/default/files/book_download/drosibas_nostiprinasana_konf_tezes_apr2015.pdf [sk.10.10.2017.];

1.9. Bočs, L. 2015. ES finanšu sektora ģenēzes tiesiskie aspekti. No: *III starptautiskās zinātniski praktiskās konferences „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski – politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas” rakstu krājums*. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 211.–215. Iegūts no: http://bsa.edu.lv/docs/12122014rk_lv.docx[sk.11.10.2017.];

2. Nacionālās zinātniskās publikācijas un tēzes:

2.1. Bočs, L. 2016. Contemporary Realization of Sovereign's Money Creation Rights. No: *Ārvalsts investīcijas: kad tiesības mijiedarbojas*. Latvijas Universitātes 74.

zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 328. – 334. Iegūts no: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Juristi_74.pdf[11.10.2017.]

2.2. Bočs, L. 2015. The legal importance of money creation. No: *Socrates: Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes elektroniskais juridisko zinātnisko rakstu žurnāls*. 2 (2), 31.–36. Iegūts no: https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Dokumenti/izdevumi/socrates_2_2015.pdf[sk.10.10.2017.];

2.3. Bočs, L. 2015. The legal protection boundaries of international economic relations in the European Union. No: *Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā: Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 215.–220. Iegūts no: https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Juristi_73-konf.pdf[sk.10.10.2017.];

3. Uzstāšanās starptautiska mēroga zinātniskajās konferencēs¹⁴:

3.1. Bočs L. 11.10.2018. Mutisks referāts „The proportionality of monetary policy as a macro-juristic theory”. *7th International Interdisciplinary Scientific Conference SOCIETY. HEALTH. WELFARE*. Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte;

3.2. Bočs L. 08.12.2017. Mutisks referāts „Inflationary proportionality of the European Union’s financial sector”. *VI starptautiskā zinātniski praktiskā konference „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski – politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas”*. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija;

3.3. Bočs, L. 29.03.2017. Mutisks referāts „Property Right Limitations Within the Fiat Monetary System of the European Union”. *4th International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts, Conference Proceedings*. Vienna: SGEM Vienna;

3.4. Bočs L. 09.12.2016. Mutisks referāts „Insurance industry’s legal importance to financial sector stability in the European Union”. *V starptautiskā zinātniski praktiskā konference „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski – politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas”*. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija;

3.5. Bočs L. 24.11.2016. Mutisks referāts „Legal Analysis of Systemic Investment Protection Regulation in the European Union’s Financial Sector”. *6th International Interdisciplinary Scientific Conference SOCIETY. HEALTH. WELFARE*. Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte;

---

¹⁴ Bočs, L. [B.g.] Prezentācijas un konferenču materiāli. Iegūts no: failiem.lv/laurisboecs[sk.12.10.2017.]

3.6. Bočs, L. 12.06.2015. Mutisks referāts „Commercial bank regulation in the European Union”¹⁵. *Starptautiskā zinātniskā konference „European Integration and Baltic Sea Region: Diversity and Perspectives – 2015”*. Rīga: Latvijas Universitāte;

3.7. Bočs, L. 23.04.2015. Mutisks referāts „The interplay of economic interests with the European Union’s foreign policy. *Starptautiskā zinātniski praktiskā konference „Drošības nostiprināšanas aktuālās problēmas: politiskie, sociālie, tiesiskie aspekti”*. Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte;

3.8. Bočs, L. 25.03.2015. Mutisks referāts „Human rights within the European Union’s financial sector”. *Rīgas Stradiņa universitātes starptautiskā studentu konference „Health and social sciences 2015”*. Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte;

3.9. Bočs, L. 12.12.2014. Mutisks referāts „ES finanšu sektora ģenēzes tiesiskie aspekti”. *III starptautiski zinātniski praktiskā konference „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski – politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas”*. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija;

3.10. Bočs, L. 26.–27.11.2014. Stenda referāts „The difficulties with the European Union's financial sector's legal regulation”. *5th International Interdisciplinary Scientific Conference SOCIETY. HEALTH. WELFARE*. Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte;

4. Uzstāšanās nacionāla mēroga zinātniskajās konferencēs:

4.1. Bočs, L. 27.03.2015. Mutisks referāts „Representation of economic interests within the legislation of the European Union”. *Rīgas Stradiņa universitātes 2015. gada zinātniskā konference*. Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte;

4.2. Bočs, L. 18.03.2015. Mutisks referāts „Legal nature of social insurance”. *Rīgas Stradiņa universitātes 15. zinātniskā konference*. Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte.

4.3. Bočs, L. 13.02.2015. Mutisks referāts „The legal protection boundaries of international economic relations in the European Union”. *Latvijas Universitātes 73. zinātniskā konference „Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā”*. Rīga: Latvijas Universitāte;

5. Dalība citos pētniecības pasākumos ar sava pētījuma demonstrēšanu¹⁶:

5.1. Dalība seminārā. 15.04.2016. *Kā publicēties augstas ietekmes recenzētos zinātniskos izdevumos?* Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte;

---

¹⁵ Bočs, L. 2015. Presentation „Commercial bank regulation in the European Union”. Also available from: <http://www.lu.lv/eibsr2015/programme/> [viewed 12.10.2017.]

¹⁶ Bočs, L. 2018. Publisko failu saraksts. Promocijas darba materiāli. Iegūts no: <https://failiem.lv/u/ypuqt47c> [sk. 17.12.2017.]

5.2. Mutiska prezentācija un dalība doktorantuursos. 26–27.10.2015. *PhD Course „Research Methodologies in Public International Law and Human rights”*. Rīga: Rīga Graduate School of Law and the University of Copenhagen Faculty of Law;

5.3. Dalība Latvijas un Vācijas jurisprudences studentu sadarbības kursā. 03.–10.08.2015. *Netzwerk Ost–West: Austauschseminar Berlin–Rīga Herausforderung Digitale Welt – Ausgewählte Probleme des Medienstraf– und –zivilrechts im Umgang mit dem Internet*. Rīga: Latvijas Universitāte.

5.4. Dalība seminārā. 20.05.2015. *How to get published with Oxford Journals*. Rīga: Oxford University Press;

Pētījuma rezultāti vismaz Latvijas jurisprudencē ir pilnībā pirmatnēji. Proti, neskaitot autora darbus, Latvijā pirmie publicētie informatīvie raksti saistībā ar promocijas darba galvenajām tēmām kā, piemēram, naudas radīšanas procesu, tā sistēmisko ietekmi, salīdzinājumu starp dažādiem subjektiem utt. kļūva pieejami tikai promocijas darba izstrādes laikā – gan iestāžu skaidrojums¹⁷, gan žurnālistikā¹⁸ un periodikā¹⁹. Savukārt promocijas darbā tiek izklāstītas vairākas līdz šim ES juridiskajā doktrīnā plaši neapspriestas tēmas:

- Bezskaidras naudas radīšanas tiesību mijiedarbība ar likuma atrunas principu.
- Monetārās inflācijas ietekme uz īpašumtiesībām.
- Juridiskās prasības ilgtermiņa finanšu vides kvalitātē.
- Kreditēšanas, apdrošināšanas un spekulatīvas ieguldīšanas mijiedarbība ar inflācijas monetāro procesu pašplūsmu.
- Divkāršā grāmatvedības ieraksta tiesībpolitiskā nozīme.

Minētās aprobācijas rezultāti īstenoti galvenokārt akadēmisko un profesionālo pasākumu ietvaros, savukārt promocijas darba rezultātā tiek kļiedētas starptautisko tiesību neskaidrības saistībā ar ES finanšu sektora sistēmisko likumsakarību normatīvo regulēšanu. Tiek arī iedibināta naudas radīšanas tiesību institūta doktrīna Latvijā, kā arī lasītājiem sniegtas pielietojamas zināšanas savu finanšu tiesību ilgtspējīgai īstenošanai.

Jāpiebilst, ka finanšu sektors Eiropas Savienībā savu galveno formēšanu piedzīvoja tieši promocijas darba izstrādes laikā no 2014. līdz 2017.gadam, kad tika centralizēta banku

---

¹⁷Tillers, I. 23.05.2016. Kā rodas nauda mūsdienu monetārajā sistēmā? Centrālās bankas loma un iespējas. *Latvijas Bankas ekonomiskās analīzes vietne Makroekonomika.lv*. Iegūts no: <https://www.makroekonomika.lv/ka-rodas-nauda-musdienu-monetaraja-sistema-centralas-bankas-loma-un-iespejas>[sk.17.10.2017.]

¹⁸Dravniece, A. 18.12.2015. Kādēļ regulēt kolektīvās finansēšanas platformas? *Delfi.lv*. Iegūts no: <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/anna-dravniece-kadel-regulet-kolektivas-finansesanas-platformas.d?id=46851621>[sk.17.10.2017.]

¹⁹Kārklīņš J., Rozenbergs J. 21.02.2017. Bezskaidras naudas līdzekļu juridiskais statuss, civiltiesiskie un kriminālprocesašie aspekti. *Jurista Vārds*. 8, 8.-17.

uzraudzība t.s. Banku savienības ietvaros un vienota apdrošināšanas un investīciju juridiskā platforma ar t.s. vienotā kapitāla tirgus veidošanu. Autors pētījumā atspoguļojis šo normatīvo apstākļu veidojošos faktoros un veicis prognozes atbilstoši juridiskās tehnikas izvērtējumam.

Tirgus situācijas vadība mūsdienu t.s. liberalizētās tirgus ekonomikas *laissez faire* (tulkojumā no franču val. – ļaujiet darīt) globālisma dominētā uzņēmējdarbībā vairākkārt izraisa ekonomistu un juristu kritiku, piemēram, ES ieguldījumu un tirdzniecības vienošanās izstrādē ar ASV, kad aktīvi tika apspriesta caurskatāmība.²⁰ Kaut arī finanšu sektors sistēmiski ir plašs, autors konstatē, ka trūkst strukturāla izsmalcinātība. Galvenais iemesls nav juridisks, bet gan ekonomisks. Tomēr tā rašanās cēlonis ir juridisks, proti, normatīvā regulācija veido noteiktu tirgus situāciju, iesaistīto dalībnieku motivāciju un riskus.

Norādāms, ka Latvija, esot ES dalībvalsts, pieder pie visattīstītākās finanšu sistēmas, kāda pasaulē jebkad ir bijusi. Ir pašsaprotami, ka tā būs komplicēta un kompleksa sistēma, kurai ir matemātiski sarežģīti mainīgie faktori. Tomēr, tēlaini sakot, norādāms, ka arī koka vainags ir komplicēta un kompleksa struktūra, bet tas neliedz dārzniekiem pārzināt nepieciešamās sastāvdaļas darba veikšanai. Tāpēc jautājums nav, vai normatīvi ir efektīvi, bet gan, vai to rezultāti atbilst mūsdienu jurisprudencē nostiprinātām demokrātiskas sabiedrības normatīvajām vērtībām. Darbā ir nodrošināta tiesību antropoloģisku analīze, ciktāl finanšu tiesībās jāievēro t.s. cilvēkfaktors, izvairoties analizēt subjektīvo mantrausību, alkatību u.tml. kontekstus problēmjautājumu veidošanai un atbildēšanai, jo šie ir sociālu parādību rezultāti bez juridiskas saiknes.

Darba noslēgumā izriet juridiski slēdzieni, ka, piemēram, apgrozībā esošās naudas inflācijas procesi atbilst īpašumtiesību aizskāruma konstatēšanai izvirzāmām prasībām, radot galvenokārt neatbilstīgu aizskārumu, par kuru novēršanu atbildīgi ir nacionālie likumdevēji atbilstoši sociālās atbildības un ilgtspējīgas attīstības nosacījumiem. Darba rezultātā tika izstrādāta juridiska teorija par inflacionāro samērīgumu.

---

²⁰ European Commission. 07.01.2015. *European Commission publishes TTIP legal texts as part of transparency initiative*. Available from: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1231> [viewed 22.10.2017.]

1. EIROPAS FINANŠU SEKTORA TIESĪBU INSTITŪTA BŪTĪBA

Juridiski regulēta finanšu sektora izcelsme novērojama līdz ar sociālo civilizācijas procesu sistematizāciju, ieskaitot parāda un trešo personu maksājuma līdzekļu piešķiršanu citām personām pret solījumiem un nodrošinājumiem, kā arī veicinot savas mantas nodrošinājumu pret noteiktiem riskiem fiziskajā vai ekonomiskajā vidē.²¹ Finanšu sektorā kredītiestāžu, apdrošināšanas un ieguldījumu segmenti jau kopš Eiropas Kopienas normatīvās vides laikiem veido finanšu pakalpojumu regulējuma būtiskāko daļu.²² Tādējādi secināms, ka Eiropas finanšu sektors ir tautsaimniecības sastāvdaļa, kas nodrošina galvenokārt apdrošināšanas, ieguldījumu un kredītēšanas darījumus. Nodaļā tiek raksturots pētījuma objekta saturs, tiesību institūta izcelsme, un pētījuma priekšmeta sastāvdaļu saiknes.

1.1. Eiropas finanšu sektora pirmsākumi un attīstība

Regulēta finanšu tirgus pastāvēšana ir jauno laiku parādība, savukārt sistēmisku tirgus ekonomikas veidošanos iespējams konstatēt jau pirms vairāk nekā pieciem tūkstošiem gadu līdzās civilizācijas dokumentētai organizēšanai Tuvo Austrumu reģionā. Tomēr galvenokārt pieejami vien ilustratīvi piemēri par Mezopotāmijas reģiona valstu tautsaimniecībām vai tirgus attiecībām, kuru īpatsvaru ir grūti aptvert mūsdienu ekonomiskā izpratnē.²³ Attīstoties kultūrām gan Tuvajos Austrumos, gan Vidusjūras reģionā, saimnieciska rakstura jautājumi pāris gadu tūkstošos arvien vairāk tika saistīti ar dabisko un dievišķo parādību iespaidiem sabiedrības pārvaldībā, veidojot tirdzniecības un saimniecisko darījumu attiecību saikni ar organizētām pielūgšanas un citu reliģisko rituālu vietām un amatpersonām.²⁴ Kopumā pirmsākumi finanšu attiecībām bija nevis izolēti, bet integrēti sociālās vides attiecību mehānismi.

Senajā Grieķijā, nepilnus tūkstošus gadus p.m.ē., Vidusjūras starptautiskās tirdzniecības, demokrātijas un politiskās ekonomikas iespaidos sāka veidoties pirmie pamati mūsdienu ekonomiskajai kārtībai, veidojot nosacīti pragmatiskus normatīvos priekšrakstus par sociālo piederību, mantu un pilsoņa tiesībām citastarp uzņemties maksājumu saistības ar

---

²¹Claessens, S., Feijen, E. 2006. *Financial Sector Development and the Millennium Development Goals*. Washington, D.C.: World Bank Working Papers Nr.89, 15, via GoogleBooks.

²²Quigley, C. 1997. *European Community Contract Law. Volume 1. The Effect of EC Legislation on Contractual Rights, Obligations and Remedies*. Dordrecht: Kluwer Law International, 285, via GoogleBooks.

²³Manning, J.G., Morris, I. 2007. *The Ancient Economy: Evidence and Models*. Stanford: Stanford University Press, 76, via GoogleBooks.

²⁴Silver, M. 1995. *Economic Structures of Antiquity*. Wesport: Greenwood Press, 4, via GoogleBooks.

agrīno valūtu – centralizēti emitētām dārgmetālu monētām.²⁵ Tuvojoties mūsu ēras sākumam Senās Romas attīstībā atvasinātu maksāšanas līdzekļu izmantošana saimnieciskajā apritē, sākot ar Romas republikas periodu, pieaug kopā ar teritoriālo paplašināšanos un nodrošināja mūsdienu izpratnē komerciālo apriti, ieskaitot darījumus, kā, piemēram, ieguldījumus un aizdevumus.²⁶ Līdz ar to finanšu darījumu sistēmas izveidojās līdzās vispārējas normatīvās vides attīstībai.

Turpmāko Eiropas ekonomisko procesu virzība, ieskaitot finanšu darījumu attīstībā, balstījies uz *ius civilis* jeb t.s. privāto tiesību darījumiem pēc romiešu tiesībās iedibinātās juridiskās prakses. Proti, mūsu ēras sākumposmā Eiropas subkontinentā radusies Senās Romas politiskā un ekonomiskā kultūra atstājusi ievērojamu iespaidu uz nākotnes jurisprudenci gan paražu tiesību, gan rakstīto tiesību izveidē.²⁷ Par būtisku ekonomisko procesu veicinātāju kļuva līgumu tiesības, kur *bonae fidei* jeb labas ticības princips kalpoja nevis kā striktu atrunu, bet pret juridisko iekārtu vispārējo pienākumu interpretācijas līdzeklis.²⁸ Senajā Romā globalizācijas procesi mūsdienu izpratnē nenotika, tomēr starptautiskā tirdzniecība un attiecības ne tikai Vidusjūras, bet arī tālākos reģionos veidojās līdz ar pasaules apzināšanu, kuras pamatā bija tehnoloģiskais progress, piemēram, infrastruktūras un komunikācijas ceļu pilnveidošana.²⁹ Tātad pēc normatīvās vides veidošanas tālāko ekonomisko un finanšu sistēmas progresu veicināja tehnisko iespēju attīstība.

Pēc Romas impērijas sabrukuma VI gs. starptautiskas nozīmes ekonomisko procesu virzību pēc ekonomisko nosacījumu juridiskas kodificēšanas turpināja Bizantijas impērija.³⁰ Rietumeiropas juridiskā un ekonomiskā vienotība vismaz daļēji turpinājās līdzās Justiniāna karagājieniem, piemēram, Dienvideiropas teritorijās.³¹ Pēc VII gs. Romas un Bizantijas impērijas politiskās, ekonomiskās un juridiskās tradīcijas kļuva par pamatu Eiropas valstu

---

²⁵Bresson A. 2016. *The Making of the Ancient Greek Economy: Institutions, Markets, and Growth in the City-States*. Princeton: Princeton University Press, 277, via GoogleBooks.

²⁶Hollander, D.B. 2007. *Money in the Late Roman Republic*. New York: BRILL, 46, via GoogleBooks.

²⁷Stein, P. 2003. *Roman law in European History*. Cambridge: Cambridge University Press, 20, via GoogleBooks.

²⁸Riggsby, A.M. 2010. *Roman Law and the Legal World of the Romans*. Cambridge: Cambridge University Press, 125, via GoogleBooks.

²⁹Pitts, M., Versluys, M.J. 2015. *Globalisation and the Roman World: Archaeological and Theoretical Perspectives*. New York: Cambridge University Press, 110, via GoogleBooks

³⁰Papagianni, E. 2002. Byzantine Legislation on Economic Activity Relative to Social Class. In: *The Economic History of Byzantium: From the Seventh Through the Fifteenth Century. Vol.1*. E.Angeliki, ed. New York: Washington D.C.: Dumbarton Oaks, 1083, 1083-1095, via GoogleBooks.

³¹Angeliki, E.L., Morrisson, C. 2007. *The Byzantine Economy*. Cambridge: Cambridge University Press, 23, via GoogleBooks.

pārvaldes kārtībai Viduslaiku sākuma periodā.³² Attiecīgi Viduslaiku sākumā Eiropā ekonomiskā un juridiskā domāšana bija mantojums no imperiālajām tiesību iekārtām.

Viduslaikos nozīmīgs Eiropas saimnieciskais progress sākās pēc IX gs., kad līdz ar plašāku darba dalīšanas ekonomiku radās iespējas pielietot mantu kā ieguldījumu citu uzņēmējdarbībā. Piemēram, būtisks papildinājums juridisko darījumu klasifikācijā bija t.s. *commenda* jeb uzticības pārvaldības darījums, kas mūsdienu izpratnē uzskatāms par pasīvu ieguldījumu citas personas saimnieciskajā darbībā ar mērķi gūt ienākumus.³³ Šāda veida darījumu pielietojuma īpatsvars bija jūrniecībā, kuras attīstība ap pirmo gada tūkstoši Eiropā nodrošināja gan jaunu tirdzniecības ceļu, gan jaunu teritoriju apzināšanu un attiecīgi tirdzniecības apgrozījumu, jaunu resursu un īpašumu pieaugumu, izmantojot sākumā nepieciešamos ieguldījumus.³⁴ Tirdzniecības attiecības kļuva sarežģītākas un apjomīgākas, un nepieciešamība pēc lielāku projektu īstenošanas radīja attiecīgiem suverēniem vēlmi iegūt finansiālos atbalstītājus.³⁵ Tātad ne tikai cilvēciska zinātkāre, bet arī suverēnu intereses veicināt materiālo vērtību krājumus veicināja uzņemties inovatīvu projektu īstenošanu.

Pēc XII gs. vēsturiski iespējams konstatēt partneru darījumus ilgtermiņa projektu īstenošanai, kas mūsdienu izpratnē būtu sadarbības līgums vai uzņēmuma dibināšana.³⁶ Pēc t.s. Lielās shizmas, kad kristietībā veidojās Rietumu un Austrumu atzari, ekonomikas attīstība veicināja arī kanonisko tiesību un teoloģisku prasību izstrādi dogmatiskas kristietības kultūrvidei un saimnieciskās dzīves veidošanai.³⁷ Šis posms Rietumeiropas vēsturē iezīmējās ar monarhistisko pārvaldes iekārtu nostiprināšanos un kristietības institucionālo attīstību, kuru iespaidā uzņēmējdarbības privilēģijas un bagātību uzkrāšanas iespējas feodālisma ietvaros bija galvenokārt aristokrātiskajiem sabiedrības slāņiem.³⁸ Tādējādi laikmetīgās pasaules izziņas iespējas ar reliģiju ieguva noteiktas pārvaldes un darbības formas.

XIII gs. valstu suverēniem saimnieciski darījumi nebija prioritāte, tomēr līdzās kristietības nostiprināšanas centieniem ar inkvizīcijām un Krusta kariem, nostiprinājās

---

³²Banaji, J. 2016. *Exploring the Economy of Late Antiquity. Selected Essays*. Cambridge: Cambridge University Press, 22, via GoogleBooks.

³³Lopez, R.S. 1976. *The Commercial Revolution of the Middle Ages, 950-1350*. Cambridge: Cambridge University Press, 76, via GoogleBooks.

³⁴Hawk, B. 2016. *Law and Commerce in Pre-Industrial Societies*. Leiden: Brill, 225, via GoogleBooks.

³⁵Brooke, C. 2014. *Europe in the Central Middle Ages: 962-1154. 3rd Edition*. New York: Routledge, 74, via GoogleBooks.

³⁶Hunt, E.S., Murray J. 1999. *A History of Business in Medieval Europe, 1200-1550*. Cambridge: Cambridge University Press, 62, via GoogleBooks.

³⁷Ekelund, R.B., et al. 1996. *Sacred Trust. The Medieval Church as an Economic Firm*. Oxford: Oxford University Press, 154, via GoogleBooks.

³⁸Dyer, C. 2011. Luxury Goods in Medieval England. In: *Commercial Activity, Markets and Entrepreneurs in the Middle Ages: Essays in Honour of Richard Britnell*. Dodds, B., Liddy, C.D., eds. Woodbridge: The Boydell Press, 220, via GoogleBooks

starpvalstu saimnieciskās saites, kā arī Romas Katoļu baznīcas ekonomiskā un kulturālā nozīme viduslaiku sabiedrībā.³⁹ Eiropas kulturālās pārmaiņas notika galvenokārt ar teoloģiskās morāles attaisnojumiem, tādējādi *ius civilis* jeb privāto tiesību darījumu brīvības un iespējas tika ierobežotas un, piemēram, t.s. augļošana bija uzskatāma par sodāmu rīcību.⁴⁰ Attiecīgi teoloģisku iespaidu rezultātā saimnieciskā vide nodrošināja tikai ierobežotu sociālo vajadzību nodrošināšanu, kas bija viens no faktoriem tiesībpolitiskām reformām pēc XIV gs., tas ir, Renesanses periodā.

Renesanses periods Eiropas vēsturē ir būtisks ar humānisma kultūras radīšanu, iespaidojoties no antīkām filozofiskām un politiskām nostājām. Renesanses periodā turīgo aristokrātijas pārstāvju iespaidā mazinājās arī valstu suverēnu atkarība no teoloģiskiem priekšrakstiem un politiskā vide attīstījās tā, ka ietekmēja Romas Katoļu baznīcas shizmu jeb dalīšanos ar, piemēram, Romas un Aviņonas kandidātu vienlaicīgām prasībām uz pavēsta titulu.⁴¹ Šāda veida nesaskaņas teoloģiskajos pamatos ļāva laicīgām saimnieciskajām interesēm gūt politisku nozīmi, iegūstot vairāk iespējas veikt tirdzniecības, aizdevumu un starpnieku pakalpojumus, kas uzskatāms par mūsdienu banku pakalpojumu aizsākumiem.⁴² Saimniecisko darījumu brīvības kopā ar aristokrātijas ietekmi uz tautsaimniecību un kultūrvides attīstību nozīmēja, ka pirmo reizi zināmās pasaules vēsturē radnieciskās saiknes ļāva veidot kartelēm pielīdzināmus starptautiskus grupējumus ekonomiski nozīmīgās jomās kā, piemēram, Mediči baņķieru ģimenes saistība ar ekskluzīvu baznīcas īpašumu pārvaldību, izejvielu tirdzniecību u.tml.⁴³ Līdz ar to papildus brīvības ļāva organizēt patiesu starptautisko sadarbību.

Sākotnējie saimniecisko tīklu veidotāji kā, piemēram, Mediči baņķieri ietekmēja arī divkāršās grāmatvedības ierakstu sistemātisku lietošanu, kas XV gs. nostiprinājās īpaši Itālijas tirdzniecības un finansistu aprindās.⁴⁴ Grāmatvedības divkāršā ieraksta metode vēsturiski tiek saistīta ar kapitālistisku tautsaimniecības attīstību, jo katrs darījums tiek divpusēji nostiprināts un ļauj pārskatāmi balansēt citastarp parādu atlikumu uzskaiti.⁴⁵ Tas nozīmē, ka ieraksti

---

³⁹Pejovich S. 1990. *The Economics of Property Rights: Towards a Theory of Comparative Systems*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 8, via GoogleBooks.

⁴⁰Brundage, J.A. 2013. *Medieval Canon Law*. Routledge: New York, 78, via GoogleBooks.

⁴¹Rollo-Koster, J. 2015. *Avignon and its Papacy, 1309-1417. Popes, Institutions and Society*. London: Rowman & Littlefield, 260, via GoogleBooks

⁴²Cassis, Y., Cottrell, P.L. 2015. *Private Banking in Europe. Rise, Retreat and Resurgence*. Oxford: Oxford University Press, 9, via GoogleBooks

⁴³Ekelund, R.B., et al. 1996. *Sacred Trust. The Medieval Church as an Economic Firm*. Oxford: Oxford University Press, 37, via GoogleBooks.

⁴⁴de Roover, R. 1999. *The Rise and Decline of the Medici Bank: 1397-1494*. Washington D.C.: Beard Books, 97, via GoogleBooks.

⁴⁵Kleinhenz, C. 2004. *Medieval Italy. An Encyclopedia*. New York: Routledge, 149, via GoogleBooks.

atspoguļo laicīgu mantas stāvokli, kas kalpo tautsaimniecību merkantilām jeb saimnieciskām peļņas interesēm, veicinot sadarbības iespējas kā, piemēram, valūtas apgrozībā.⁴⁶ Minētais bija noteicošs apsvērums, kāpēc XVII gs. šāda kārtība nostiprinājās ar pirmatnējo centrālo banku izveidošanu Nīderlandes, Zviedrijas un Anglijas teritorijās.⁴⁷ Likumsakarīgi bija, ka sākotnējo centrālo banku dibināšanu veica vietējās aristokrātu saimes kā, piemēram, t.s. Orānijas dinastija Amsterdamā.⁴⁸ Tādējādi renesanses periods Eiropā nodrošināja baznīcas ietekmes mazināšanos un saimnieciskās brīvības attīstību, tomēr saglabāja stratifikācijas jeb sociālo slāņu privilēģiju sadalījumu, piemēram, ar dižciltīgo aristokrātu dibinātām centrālām bankām, kuru loma pieauga līdz pat t.s. Apgaismības laikmetam.

Apgaismības laikmetā, kad XVIII gs. Eiropā daudzu valstu starpā bija izveidojušās sadarbības saiknes, veidojās uzsvars uz zinātnisku un pētnieciski kvalitatīvu pieeju arī tautsaimniecībā, nostiprinot būtiskus filozofiskus un politiskus konceptus. Šāda racionālisma pamatā bija, piemēram, Tomasa Hobsa (*Thomas Hobbs*), Žana Žaka Ruso (*Jean-Jacques Rousseau*) u.c. autoru sabiedriskā līguma teorija par sabiedrības tieksmi organizēties civilizācijās, izvairoties no haotiskas kārtības, kā arī Ādama Smita (*Adam Smith*) 1776. gada darbā „Pētījums par tautu bagātības dabu un cēloņiem” (angļu val. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*) minētā ekonomisko interešu īstenošana ar indivīdu savtību un nosacītu kopējo labumu virzošo neredzamo roku.⁴⁹ Būtisks Ž. Ž. Ruso analīzes punkts bijis tieši finanšu koncepta jaunmodīgums un saistīto ekonomisko risku apzināšana tautsaimniecībā, kurā naudas lietas var novērst uzmanību no saimnieciskuma apsvērumiem.⁵⁰ Šāda intelektuālā kultūrvide Eiropā radīja neredzētas kritiskās domāšanas izpausmes, kuru ietekme turpinājās arī nākotnē.

XVIII un XIX gs. politiskās, sociālās un tehnoloģiskās pārmaiņas radīja labvēlīgus priekšnosacījumus sistēmiska finanšu sektora izveidošanai, īpaši ar t. s. Industriālās revolūcijas aizsākto tehnisko progresu, kas, piemēram, ražošanā veicināja pāreju no manuāliem uz automatizējamiem procesiem, ļaujot veidoties t. s. kapitāla jeb papildus ekonomisko vērtību radīšanā izmantojamo vērtību apriti, apjomu un pielietojumu saimnieciskos darījumos, ieskaitot aizdevumu un spekulatīvu ieguldījumu darījumos.⁵¹

---

⁴⁶Davies, G. 2002. *A History of Money*. Cardiff: University of Wales Press, 234, via GoogleBooks.

⁴⁷Kindleberger, C.P. 2006. *A Financial History of Western Europe*. Abingdon: Routledge, 50, via GoogleBooks.

⁴⁸Spielvogel, J.J. 2009. *Western Civilization. 9th Edition, Since 1300*. Stamford: Cengage Learning, 460, via GoogleBooks.

⁴⁹Mitchell, R.E. 2016. *The Language of Economics: Socially Constructed Vocabularies and Assumptions*. Springer: New York, 37, via GoogleBooks.

⁵⁰Wokler, E. 2012. *Rousseau, the Age of Enlightenment, and Their Legacies*. Princeton: Princeton University Press, 104, via GoogleBooks.

⁵¹Hudson, P. 2014. *The Industrial Revolution*. London: Bloomsbury Publishing Plc, 26, via GoogleBooks.

Minēto apstākļu iespaidā ievērojami pieauga aizdevēju kā, piemēram, kredītiestāžu jeb banku loma gan privātajā, gan publiskajā sektorā, ieskaitot fiskālos apsvērumos valstisko darbību kā, piemēram, karadarbības u.tml. pasākumu finansēšanas iespējās.⁵² Kaut arī nav precizējami noteicošie faktori finanšu lēmumiem, pieņemams, ka suverēno varu interesēs bija vismaz uzturēt pastāvošo kārtību.

Publisko darbu finansēšana no privāto aizdevēju sektora radīja vajadzības noteikt valstu valdību iespējas sabiedrības vārdā radīt valsts parādus bez inflācijas ietekmes uz sabiedrības vairākumu.⁵³ Minētais saistījās arī ar sociālām pārmaiņām cilvēku ikdienas dzīves uzturēšanas priekšnosacījumos ar t.s. urbanizāciju, kad arvien vairāk cilvēki pārcēlās uz dzīvi pilsētās un iztiku sāka pelnīt ar specializētām nodarbēm.⁵⁴ Attiecīgi notika gan krājsabiedrību attīstība, gan arī banku tirgus attīstība ne tikai Eiropas valstīs, bet intensīvi arī Amerikas Savienotajās Valstīs.⁵⁵ Tādējādi pirms XX gs. Eiropas valstīs un ASV pēc kapitālistiskās ekonomikas principiem veidojās ietekmīgi korporatīvie uzņēmumi un darījumu finansēšanas veidi, bet finanšu sektora tiesiskā regulējuma izstrāde galvenokārt bija tikai tiesībpolitiska iecere, kas izrietēja no sociāli ilgtspējīgas kārtības nepieciešamības sociālo pārmaiņu dēļ.

XX gs. sākums pasaules vēsturē izceļas ar neredzēti straujo attīstību un dinamiskām pārmaiņām politikā, ekonomikā un kultūrā. Tehnoloģiskais progress t.s. Rietumvalstu sabiedrību ikdienā ieviesa automatizētu ražošanu, transportlīdzekļus ar degvielas darbinātiem dzinējiem un attālinātas telekomunikācijas iespējas, kas nozīmēja arī iespējas veidot saimnieciska rakstura darījumus lielākā apjomā un ātrākā tempā.⁵⁶ Šis bija pirmais posms pasaules vēsturē, kad komerciāli svarīgo ilgtermiņa attiecību pamatā nebija nepieciešama radniecība, bet galvenokārt ekonomiski apsvērumi, ievērojot pat iespējamās nesaskaņas ģimenes dinastiju ietvaros.⁵⁷ Eiropas valstu sašķelšanās un neatkarības cīņas norisinājās pēc lielvalstu imperiālās dominēšanas vairāku paaudžu garumā, novedot pie dažādu nacionālo

---

⁵²Lannoye, V. 2015. *The History of Money for understanding Economics. 2nd edition.* [B.v.]: Vincente Lannoye, 163, via GoogleBooks.

⁵³Dornbusch., R., Draghi, M. 1990. *Public Debt Management: Theory and History.* Cambridge: Cambridge University Press, 264, via GoogleBooks.

⁵⁴Berend, I.T. 2013. *An Economic History of Nineteenth Century Europe: Diversity and Industrialization.* Cambridge: Cambridge University Press, 272, via GoogleBooks.

⁵⁵Battilossi, S., Reis, J. 2010. *State and Financial Systems in Europe and the USA. Historical Perspectives on Regulation and Supervision in the Nineteenth and Twentieth Centuries.* Burlington: Ashgate, 135, via GoogleBooks.

⁵⁶Berend, I.T. 2016. *An Economic History of Twentieth-Century Europe. Economic Regimes from Laissez-Faire to Globalization.* Second Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 17, via GoogleBooks.

⁵⁷Colli, A. 2003. *The History of Family Business, 1850-2000.* Cambridge: Cambridge University Press, 67, via GoogleBooks.

identitāšu un politisko uzskatu konfliktiem.⁵⁸ Tātad līdz ar labklājību radās arī sociālas pretenzijas pret pastāvošām politiskām iekārtām.

ASV un arī Eiropas valstu finanšu un kapitāla tirgus izveide pēc normatīvā regulējuma priekšrakstiem aizsākās ar centrālo banku kā ekskluzīvo valūtas emitentu izplatību, īpaši pēc ASV Federālās rezerves sistēmas dibināšanas 1913. gadā, jo pirms tam sazarotība maksāšanas līdzekļos starp ASV un Eiropas valstīm radīja daudzas uzraudzības un drošības problēmas, ieskaitot iepriekš neregulētās uzņēmējdarbības nozarēs, kur pirmo reizi pasaules vēsturē individuāli cilvēki spēja nopelnīt ļoti lielas bagātības.⁵⁹ Daļēja saistība ir arī tam, ka kopš XIX gs. sabiedrības vairākumu apmācīja rakstīt un lasīt, iegūstot minimāli izglītotu sociālo kultūrvidi, lai cilvēki varētu tikt nodarbināti ekonomikas jaunajos apstākļos.⁶⁰ Gan ASV centrālās bankas rīcība, gan normatīvo nosacījumu tiesībpolitiska apspriede bija reakcionāra rīcība, ievērojot būtisko finanšu un kapitāla tirgu ietekmi uz sabiedrības labklājību, ieskaitot t. s. Lielo depresiju starp abiem Pasaules kariem.⁶¹ Tādējādi XX gs. pirmajā pusē sociālās atbildības iespaidā radās pirmās nacionālās un starptautiskās iniciatīvas centralizēti regulētām finanšu darījumu attiecībām, galvenokārt banku kā būtiskāko spekulāciju finansētājiem.

Pēc II Pasaules kara starptautiskās politiskās attiecības bija apgrūtinātas starp kapitālistisko un sociālistisko ekonomisko sistēmu pārstāvjiem. Tomēr jau kara laikā starp Rietumu sabiedroto valstīm tika veikta būtiska starptautisko tiesību vienošanās, proti, 1944. gada jūlijā ASV Ņūhempšīras štata Bretonvudā notikušajā konferencē tika nodibināts Starptautiskais Valūtas fonds un Starptautiskā Rekonstrukcijas un attīstības banka jeb t.s. Pasaules banka, veicot arī pasaules valūtu piesaisti ASV dolāram ar tā faktiski fiksētu apmaiņas vērtību pret zelta unci attiecībā 35:1 kā nominālu valūtu enkurošanas mehānismu.⁶² Valūtu piesaiste citastarp tika iekļauta pieņemamajā Starptautiskā Valūtas fonda vienošanās 4. panta pirmajā daļā, paredzot dalībvalstu valūtu apmaiņas iespējas ar zelta daudzumu un ASV

---

⁵⁸Kidner, F.L. et al. 2009. *Bucurng Europe: People, Politics, and Culture*. Volume II: Since 1550. Boston: Houghton Mifflin, 719, via GoogleBooks.

⁵⁹Brandl, M.W. 2017. *Money, Banking, Financial Markets & Institutions*. Boston: Cengage Learning, 78, via GoogleBooks.

⁶⁰Graff, H.J. 1991. *The Legacies of Literacy: Continuities and Contradictions in Western Culture and Society*. Indianapolis: Indiana University Press, 236, via GoogleBooks.

⁶¹Thomas, L.B. 2006. *Money, Banking and Financial Markets*. Ohio: Thomson Learning Inc., 380, via GoogleBooks.

⁶²Obstfeld, M. 1993. The Adjustment Mechanism. In: *A Retrospective on the Bretton Woods System: Lessons for International Monetary Reform*. Bordo, M.D. and Eichengreen, B., eds. Chicago: University of Chicago Press, 247, via GoogleBooks.

dolāriem.⁶³ Tādējādi starptautiskā norēķinu kārtība jau agrīni tika veidota ar globālu integrēšanas mehānismu.

Integrētās stabilizēšanas mēģinājumu cēloņi bija iepriekšējo gadu starptautiskās tirdzniecības nenoteiktība saistībā ar savstarpēji nesaistītām valūtām un politiskām ideoloģijām, radot uzticamības riskus, īpaši starp ASV un Apvienoto Karalisti.⁶⁴ Pēc II Pasaules kara privāta zelta rezervju turēšana daudzās Rietumu valstīs bija aizliegta un arī ASV dolāra kā rezerves valūtas stabilitāte nespēja apmierināt visas prasības. Tāpēc 1971. gada 15. augustā ASV vienpusēji atkāpās no pienākuma nodrošināt ASV dolāru apmaiņas iespējas pret fizisku zeltu.⁶⁵ Šī ASV rīcība jeb t.s. Niksona šoks saistījās ar spekulatīvo darījumu ietekmi uz ASV dolāra pirktspēju, salīdzinot ar fiksēto zelta unces apmaiņas cenu, kā arī negatīvo ietekmi uz tirdzniecības bilanci.⁶⁶ Tādējādi ASV starptautisko tiesību ietvaros vienpusēji pārstāja pildīt uzņemtās starptautiskās saistības.

Valūtas apmaiņas iespēju izzušana bija brīdis, kad oficiāli visām ASV dolāram piesaistītām valūtām pasaulē zuda jebkāds cits tiešs vai pastarpināts segums kā, piemēram, zelts.⁶⁷ Pasaules valūtas kļuva par valūtām bez seguma (angļu val. *fiat money*) un kopš tā laika ASV dolārs ir nacionāla valūta, kas kalpo kā patstāvīga rezerves valūta citu valstu valūtām, veidojot to nominālo vērtības jeb pirktspējas izteicēju.⁶⁸ Tas nozīmē, ka ārpus ASV esošos ekonomiku tirgos darījumu vērtību izteikšanai sāka izmantot ASV dolāra valūtu, padarot ASV dolāru par galveno centrālo banku rezerves valūtu.⁶⁹ Šāda kārtība, pirmkārt, globālajā vēsturē nekad nebija pastāvējusi un, otrkārt, saglabājās arī, kad ar t. s. Māstrihtas līgumu 1992. gadā tika izveidota Eiropas Savienība.

ES izveide bija likumsakarīga Eiropas subkontinenta valstu apvienošanās, kas aizsākās pēc II Pasaules kara, turpinot jau pirms kara pastāvējušus centienus nostiprināt, piemēram, vācu un franču akmeņogļu un tērauda rūpniecības industriju karteļu jeb reģionālo konkurentu

---

⁶³ 1944. Articles of Agreement of the International Monetary Fund. Proceedings and Documents of the United Nations Monetary and Financial Conference. Bretton Woods, New Hampshire, July 1-22, Vol.1., 660, Available from: https://fraser.stlouisfed.org/docs/publications/books/1948_state_bwood_v1.pdf [viewed 17.10.2017.]

⁶⁴ James, H. 1996. *International Monetary Cooperation Since Bretton Woods*. Washington D.C.: International Monetary Fund, 152, via GoogleBooks.

⁶⁵ Obstfeld, M. 1993. The Adjustment Mechanism. In: *A Retrospective on the Bretton Woods System. Lessons for International Monetary Reform*. Bordo, M.D. and Eichengreen, B., eds. Chicago: University of Chicago Press, 224, via GoogleBooks.

⁶⁶ Spero, J.E., Hart, J.A. 2010. *The Politics of International Economic Relations*. Seventh Edition. Boston: Cengage Learning, 24, via GoogleBooks.

⁶⁷ Orrell, D., Chlupaty, R. 2016. *The Evolution of Money*. New York: Columbia University Press, 107, via GoogleBooks.

⁶⁸ Kallianiotis, J.N. 2013. *Exchange Rates and International Financial Economics. History, Theories, and Practices*. New York: Palgrave Macmillan, 43, via GoogleBooks.

⁶⁹ Wallace, W.H. 2013. *The American Monetary System. An Insider's View of Financial Institutions, Markets and Monetary Policy*. Cham: Springer International Publishing, 23, via GoogleBooks.

apvienību konkurētspēju globālā mērogā.⁷⁰ Tas nozīmē, ka ES aizsākumi nav saskatāmi sociālos vai politiskos apsvērumos, bet tieši ekonomisko tirgus pozīciju nostiprināšanā un attīstībā ar pārnacionālu industrijas pārraudzības mehānismu, kas sākās ar t.s. Šūmaņa deklarāciju jeb franču ārlietu ministra Robēra Šūmaņa (*Robert Schuman*) 1950. gada 9. maija runu Francijas Ārlietu ministrijā ar aicinājumu apvienoties akmeņogļu un tēraudu ražotājvalstīm, ar ko kompromisa veidā notiktu arī interešu integrēšana politiskā vidē.⁷¹ Līdz ar to ES ekonomiskā un politiskā sadarbība ir pamats gan finanšu, gan sociāliem mērķiem.

Starptautiskais kompromiss ekonomiski svarīgajā pēckara periodā tika nostiprināts 1951. gada 18. aprīlī ar t.s. Parīzes līgumu, izveidojot Eiropas Ogļu un tērauda kopienu.⁷² Ar Nīderlandes, Beļģijas, Luksemburgas, Francijas, Rietumvācijas un Itālijas dalību šajā organizācijā tika aizsākta Eiropas subkontinenta valstu ekonomiskā sadarbība. Tās pārraudzībai pieauga politiskās iniciatīvas plašākai sadarbībai, neskatoties uz juridiskajiem apsvērumiem par pārnacionālās organizācijas konstitucionālo raksturu.⁷³ Ar 1957. gada 25. marta t.s. Romas līgumu, ko noslēdza Parīzes līguma valstis, tika nodibināta Eiropas Ekonomiskā Kopiena, veidojot sadarbības pamatus Eiropas valstu tautsaimniecību harmonizētai sadarbībai atbilstoši līguma 2. pantam.⁷⁴ Galvenās normatīvi nostiprinātās Eiropas tirgus intereses aptvēra preču, pakalpojumu, kapitāla un darbaspēka pārvietošanos starp dalībvalstīm, kas tika apspriests jau starpkaru periodā.⁷⁵ Tādējādi Eiropas valstu vienotība tika veicināta ar ekonomisko interešu kolektīvo aizsardzību, ieskaitot jaunu tirgu radīšanu ar politiskiem lēmumiem.

Būtiskākais pavērsiens Eiropas valstu integrēšanā notika ar t.s. Māstrihtas līgumu, kad 1992.gadā oficiāli tika dibināta gan ES, gan ieviests eiro kā valūtas denominācija t.s. eirozonā.⁷⁶ Ar Māstrihtas jeb ES līgumu konstitucionālā kompromisa veidā 1992. gada 7. februārī tika nostiprināti pamati kopējai valstu savienībai ar vienotu ekonomisko, politisko un

---

⁷⁰Dedman, M.J. 2010. *The Origins and Development of the European Union, 1945-2008. A History of European Integration. Second Edition.* Abingdon: Routledge, 28, via GoogleBooks.

⁷¹Royce, M.R. 2017. *The Political Theology of European Integration: Comparing the Influence of Religious Histories on European Policies.* Cham: Springer, 135, via GoogleBooks.

⁷²Van Oudenaren, J. 2005. *Uniting Europe. An Introduction to the European Union.* Lanham: Rowman&Littlefield, 30, via GoogleBooks.

⁷³Mason, H.M. 1955. *The European Coal and Steel Community: Experiment in Supranationalism.* The Hague: MartinusNijhoff, 18, via GoogleBooks.

⁷⁴ 25.03.1957. *The Treaty of Rome.* Article 2. Available from:

http://ec.europa.eu/archives/emu_history/documents/treaties/rometreaty2.pdf[viewed 17.10.2017.]

⁷⁵Lewis, R., Spence, D. 2010. The Commission's Role in Freedom, Security and Justice. In: *The Institutional Dimension of the European Union's Area of Freedom, Security and Justice.* Monar, J., ed. Brussels: Peter Lang S.A., 84, via GoogleBooks.

⁷⁶Berend, I.T. 2016. *The History of European Integration. A new perspective.* Abingdon: Routledge, 173, via GoogleBooks.

aizsardzības zonu.⁷⁷ Dalībvalstīm Māstrihtas līguma ratifikācijas procesā bija galvenokārt valsts suverenitātes dalīšanas neskaidrības, kas veidoja turpmāko pamatu t.s. dalītās suverenitātes konceptam ES.⁷⁸ Jauktās ekonomikas regulēšanā ar t.s. neo-liberālisma ekonomikas principiem bija fundamentālas neskaidrības saistībā ar dažādo tautsaimniecību vienošanas iespējām.⁷⁹ Ar t.s. Māstrihtas kritērijiem politiski vienojās nostiprināt nosacītu mērauklu valstu dalībai ES, paredzot prasības, piemēram, valsts parāda, budžeta deficīta u.c. minimālās tautsaimniecības rādītāju prasības.⁸⁰ Tomēr lēmumi par dalību ES tiek saglabāti politiskā līmenī, radot ievērojamus draudus, ka ES tiek uzņemtas vai paliek dalībvalstis, kas nenodrošina šādus ekonomiskās konverģences jeb saskanības kritērijus.⁸¹ Tādējādi politiskā līmenī izvirzīja ekonomikas kritērijus dalībai ES, bet to izpildei paredzēta galvenokārt morāla un politiska atbildība.

Šī konstitucionāli fundamentālā nianse ir bijusi svarīga arī XXI gs. sākumā, kad ES tirgus tika paplašināts arī uz citastarp Baltijas valstīm.⁸² Piemēram, Baltijas valstīs konverģences problēmas iezīmējās sociālā nodrošinājuma līmenī.⁸³ Pēc 2004. gada, kad Eiropas Savienībai pievienojās arī Baltijas valstis, tika veikta ievērojama kredītplūsmas virzība uz jaunajām dalībvalstīm ar iecerēm veicināt konkurētspējas attīstību.⁸⁴ Integrēšanas procesa ietvaros tika nodrošināta attiecīga tautsaimniecību virzība tiesībpolitiskā līmenī ar centralizēto ES padomes, Eiropas Padomes un arī Komisijas darbu līdz pat t.s. globālās finanšu krīzei, kas notika pēc 2007. gada.

Globālās ekonomiskās grūtības, kādas pēc 2007. gada izteikti izjuta Rietumvalstu tautsaimniecības, demonstrēja ES finanšu sektora spekulatīvo risku faktiskās ietekmes apmēru uz sabiedrības vairākuma t.s. dzīves dārdzību un labklājības stabilitāti, ieskaitot Baltijas valstīs, kur izpaudās arī ciešā atkarība no Skandināvijas kredītiestāžu rīcības.⁸⁵ Šajā laikā

---

⁷⁷Christiansen, T. et al. 2013. Understanding and Assessing the Maastricht Treaty. In: *The Maastricht Treaty: Second Thoughts after 20 Years*. Christiansen, T., Duke, S., eds. Abingdon: Routledge, 3, via GoogleBooks.

⁷⁸Goldmann, K. 2001. *Transforming the European Nation-State. Dynamics of Internationalization*. London: SAGE Publications, 87, via GoogleBooks.

⁷⁹Newman, M. 1997. *Democracy, Sovereignty and the European Union*. London: Hurst&Co., 75, via GoogleBooks.

⁸⁰Gandolfo, G. 2002. *International Finance and Open-Economy Macroeconomics*. Berlin: Springer, 360, via GoogleBooks.

⁸¹Oatley, T.H. 1997. *Monetary Politics: Exchange Rate Cooperation in the European Union*. Michigan: The University of Michigan Press, 169, via GoogleBooks.

⁸²Van Elsuwege, P. 2008. *From Soviet Republics to EU Member States: A Legal and Political Assessment of the Baltic States' Accession to the EU*. Leiden: BRILL, 502, via GoogleBooks.

⁸³Vural, I.E. 2011. *Converging Europe: Transformation of Social Policy in the Enlarged European Union and in Turkey*. Burlington: Ashgate, 197, via GoogleBooks.

⁸⁴Aslund, A. 2010. *The Last Shall Be the First: The East European Financial Crisis. The East European Financial Crisis*. Washington, D.C.: Peterson Institute for International Economics, 14, via GoogleBooks.

⁸⁵Schweiger, C. 2014. *The EU and the Global Financial Crisis. New Varieties of Capitalism*. Northampton: Edward Elgar Publishing, Inc., 179, via GoogleBooks.

globālā mērogā bija novērojams savstarpējs privāto kredītiestāžu starptautisko finansēšanas tīklu pārsvars pār vispārīgo principu, ka publiskā vara neiejaucas privātā saimnieciskā darbībā, jo sistēmiski svarīgo kredītiestāžu u.c. finanšu iestāžu maksātspēja varētu nozīmēt tālāku maksātspēju citām institūcijām, radot t.s. domino efektu.⁸⁶ Papildus radās riski ne tikai citu privāto finanšu institūciju maksātspējai, bet saistībā ar valstu suverēno kompetenci aizņemties privātajos finanšu tirgos arī riski valstu maksātspējām kā, piemēram, atsevišķām Dienvideiropas valstīm ārējā parāda dēļ.⁸⁷ Līdz ar to finansiālās un budžetu grūtības, kādas aizsākās ar galvenokārt privātu finanšu iestāžu darījumu starptautisko nozīmi, pārauga arī publiskās tiesībpolitikās problēmās.

ES kopējā monetārajā tirgū suverēno varu finanšu neatbilstības, piemēram, Māstrihtas kritērijiem kļuva sistēmiski apgrūtinošas, radot t.s. Eiropas parādu krīzi, kur būtiska tautsaimniecību daļa ES nespēja patstāvīgi finansēt savus valsts parādus, un līdz ar to tika apdraudēta ES monetārā tirgus stabilitāte un valstu ilgtermiņa spējas pildīt saistības.⁸⁸ Politiskās ekonomikas konsensa nostāja bija ES dalībvalstīs mazināt valstu zaudējumus galvenokārt ar taupības pasākumiem, lai veicinātu maksātspēju.⁸⁹ Līdz ar taupības politiku ES dalībvalstis juridiski vēlējās nostiprināt nošķirtību no ārkārtas finanšu problēmu pārmērīgas ietekmes, tāpēc tika reformēta starpvalstu finanšu palīdzības sistēma, 2012. gada 2. februārī paredzot atsevišķā starptautiskā līgumā t.s. eirozonas valstīm Eiropas Stabilitātes mehānismu.⁹⁰ Minētais mehānisms galvenokārt ar fonda iemaksām un aizdevumiem tiek veidots kā likviditātes aizdevējs ES dalībvalstīm, kas ļauj faktiski veikt noteikta apmēra savstarpēju saistību izpildes nodrošināšanu.⁹¹ Tādējādi ES pēc globālām finanšu problēmām veidoja kārtību ar politisku mērķi izvairīties no turpmākās ekonomikas kataklizmām, ieskaitot ar t.s. Lisabonas līgumu un tālākiem starptautiskiem līgumiem.

Savdabīgi apsvērumi līdzās finanšu sistēmas stabilitātei radās arī par starptautiskās tirdzniecības un ieguldījumu kārtības turpmāko veidošanos, jo, piemēram, pēc t.s. Lisabonas

---

⁸⁶Beck, T. 2011. Bank Resolution: A Conceptual Framework. In: *Financial Regulation at the Crossroads: Implications for Supervision, Institutional Design and Trade*. Delimatsis, P., Herger, N., eds. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 56, via GoogleBooks.

⁸⁷Pagoulatos, G., Quaglia, L. 2013. Turning the Crisis on its Head: Sovereign Debt Crisis as Banking Crisis in Italy and Greece. In: *Market-Based Banking and the International Financial Crisis*. Hardie, I. & Howarth, D., eds. Oxford: Oxford University Press, 197, via GoogleBooks.

⁸⁸de la Porte, C., Heins, E. 2016. 1. Introduction: Is the European Union More Involved in Welfare State Reform Following the Sovereign Debt Crisis? In: *The Sovereign Debt Crisis, the EU and Welfare State Reform*. de la Porte, C. & Heins, E., eds. London: Macmillan Publishers, 4, via GoogleBooks.

⁸⁹Whyman, P.B. et al. 2012. *The Political Economy of the European Social Model*. London: Routledge, 285.

⁹⁰Iwanicz-Drozdowska, M., et al. 2016. State Aid and Fiscal Costs. In: *European Bank Restructuring During the Global Financial Crisis*. Iwanicz-Drozdowska, M., ed. New York: Palgrave Macmillan, 37, via GoogleBooks.

⁹¹Talani, L.M. 2014. *European Political Economy. Issues and Theories*. 2nd Edition. New York: Routledge, 182, via GoogleBooks.

līguma ES ir ekskluzīva kompetence lemt par tirdzniecības politikas virzību.⁹² Iespējamās nesaskaņas var rasties, kad ir vēlme veidot starptautiskās tirdzniecības un ieguldījumu attiecības visu ES dalībvalstu vārdā kā, piemēram, ar ASV, kur galvenās problēmas identificētas saistībā ar dažādo regulējumu apgrūtinājošo ietekmi uz brīvu preču apriti ES un ASV ietvaros.⁹³ Tātad ES, neskatoties uz iekšējā tirgus un dažādo ekonomisko reģionu harmonizēšanu, paralēli arī aktīvi uzsāka harmonizāciju ar ārējiem sadarbības tirgiem.

Saistībā ar ES un ASV transatlantiskās tirdzniecības un ieguldījumu partnerības līguma pārrunām galvenā kritika bija saistīta ar ES ekskluzīvās kompetences izmantošanu aizklātā veidā.⁹⁴ Attiecīgi šāda veida pieeja tika kritizēta par iespējamu privāto interešu pārstāvēšanu publiskā sfērā bez pietiekamas sabiedrības līdzdalības centralizētajās normu izstrādēs.⁹⁵ Šajā ietvarā tika apšaubīta juridiskā pamatotība šķīrējtiesu atrunām, jo tas faktiski mazinātu nacionālo jurisdikciju suverenitāti tiesisko attiecību strīdos.⁹⁶ Tomēr, ievērojot starptautisko praksi, šāda veida strīdu izšķiršanas un vispārējās tirdzniecības politika var veicināt globālo konkurētspēju, kas kopš XX gs. sākuma ir prioritāte arī Eiropas Savienībā.⁹⁷ Šāda veida regulējums iekļaujas plašākā ES tirgus regulējumā, proti, finanšu darījumu un kapitāla plūsmas integrēšanā nākotnes ES kapitāla tirgu savienībā.⁹⁸ Minētais jēdziens apzīmē gan banku, gan apdrošinātāju un ieguldījumu organizāciju darbību ES tirgū vienotā normatīvā ietvarā. Tā mērķis būtu atvieglot darījumus starp dalībvalstu privātpersonām un veicināt saimniecisko darbību, integrējot ekonomisko risku sadali un radot nepieciešamību pēc centralizētas pārraudzības.⁹⁹ Tādējādi ES ārējā tirgus harmonizācija var būt komplementāra

---

⁹²26.10.2012. Līgums par Eiropas Savienību, konsolidētā versija. *ES Oficiālais Vēstnesis*. C326, 167., 3.panta 1.e.apakšpunkts.

⁹³Hennes, J., et al. A 2015. Cross Comparative Analysis of the U.S., German, and Italian Healthcare System. In: *Globalization and Public Policy: A European Perspective*. Audretsch, D., Lehmann, E., Richardson, A., Vismara, S., eds. Cham: Springer International Publishing, 115, via GoogleBooks.

⁹⁴Araujo, B.A.M. 2016. *The EU Deep Trade Agenda: Law and Policy*. Oxford: Oxford University Press, 115, via GoogleBooks.

⁹⁵Mayer, H. 2015. Between „NATO for Trade” and „Pride in Angst”: The German TTIP Debate and its Spillover into Wider Transatlantic Concerns. Morin, J-F. In: *The Politics of Transatlantic Trade Negotiations: TTIP in a Globalized World*. Morin, J-F., Novotna, T., Ponjaert, F., Telo, M., eds. New York: Ashgate Publishing, 49, via GoogleBooks.

⁹⁶Leberfromm, U. 2015. *Microeconomic and Macroeconomic Effects of TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership): Research Focused on Econometric Models*. München: GRIN Verlag, 7, via GoogleBooks.

⁹⁷Mayer, H. 2015. Between „NATO for Trade” and „Pride in Angst”: The German TTIP Debate and its Spillover into Wider Transatlantic Concerns. Morin, J-F. In: *The Politics of Transatlantic Trade Negotiations: TTIP in a Globalized World*. Morin, J-F., Novotna, T., Ponjaert, F., Telo, M., eds. New York: Ashgate Publishing, 2015, 41, via GoogleBooks.

⁹⁸Organisation for Economic Co-operation and Development. 2016. *OECD Economic Surveys: European Union*. Paris: OECD, 27, via GoogleBooks.

⁹⁹European Commission. 22.06.2015. *Completing Europe's Economic and Monetary Union*. 12. Iegūts no: http://ec.europa.eu/priorities/sites/beta-political/files/5-presidents-report_en.pdf[sk.13.12.2016.]

iekšējā tirgus regulēšanai, kas mūsdienās arī tiek īstenots, iespaidojoties, piemēram, no ASV prakses.

Ilgtermiņā galvenie juridiskie riski ir fundamentālo ES jautājumu risināšanā t.s. *acquis communautaire* (tulkojot no franču val. – kopienas guvums) jeb ES kopējo juridisko priekšnosacījumu ietvaros globālā mērogā.¹⁰⁰ Attiecīgi doktrīnā analīze galvenokārt aptver dažādo valūtu dalībvalstu suverenitātes zuduma riskus, vienojot sadarbības mehānismus.¹⁰¹ Tādi notikumi kā t.s. *Brexit*, kad Apvienotās Karalistes referendumā tika lemts izstāties no ES, mūsdienās radījuši vēl papildu juridiskus jautājumus par dažādo tautsaimniecību saskanību un saliedēšanu, lai nepadarītu ES par nosacītu ekonomisko cietoksni.¹⁰² Tāpēc ES finanšu sektors, attīstoties no sadarbības starp suverēnām valstīm ar mērķi konkurēt globālajā industriālajā tirgū, attīstījās līdz politiski centralizētai savienībai ar vienotu ekonomisko politiku, neskatoties uz reģionālajām konkurētspējas atšķirībām, kas izriet no nacionālo jurisdikciju kompetencēm.

1.2. Pētījuma priekšmeta sastāvdaļu juridiskais konteksts ES

Vērtējot pēc vispārējiem gramatiskiem kritērijiem, promocijas darba pētījuma objekts un priekšmets atbilstoši terminoloģijas skaidrojumiem, ieskaitot legāldefinīcijās un doktrīnā, sastāv no īpašvārdiem un sugas vārdiem ar aprakstošu nozīmi.

Eiropas Savienība ir valstu apvienības nosaukums, kurā lietots ģeogrāfijas vietvārds. Tā šobrīd kā juridiska persona ir Eiropas subkontinenta valstu politiska organizācija, kas apvieno un pārstāv dalībvalstu sabiedrību konsensa mērķus jau kopš t.s. Māstrihtas līguma, ar ko tika izveidota ES.¹⁰³ Tādējādi jēdziens ir politiskas izcelsmes gramatiskā konstrukcija, kuras lietošana pirms tam nebija aktuāla nedz literārajā valodā, nedz sarunvalodā.

---

¹⁰⁰Ringe, W.-G. 2016. *The Deconstruction of Equity: Activist Shareholders, Decoupled Risk, and Corporate Governance*. Oxford: Oxford University Press, 2016,227, via GoogleBooks.

¹⁰¹Veron, N. 2016. Europe's Banking Union: Status and Prospects. In: *The New International Financial System: Analyzing the Cumulative Impact of Regulatory Reform*. Evanoff, D.D., Haldane, A.G., Kaufman, G.G., eds. Singapore: World Scientific, 151, via GoogleBooks.

¹⁰²Payne, J., Howell, E. 2017. The creation of a European capital market. In: *Research Handbook on the Law of the EU's Internal Market*. Koutrakos P. & Snell, J., eds. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 260, 241-262, via GoogleBooks.

¹⁰³07.02.1992. Treaty on European Union, as signed in Maastricht, Article A. Available from: http://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf [viewed 30.12.2016.]

Savukārt finanšu sektors ir divu sugas vārdu apvienojums. Finances ir personas vai organizācijas rīcībā esošie naudas līdzekļi.¹⁰⁴ Ar finansēšanu saprotama rīcība ar maksājuma līdzekļiem noteiktai darbībai vai kapitāla jeb materiālo vērtību pārvaldībai un noteiktu ekonomisku mērķu īstenošanai.¹⁰⁵ Sektors ir apzīmējums noteiktai tautsaimniecības daļai jeb jomai ar sociālu vai ekonomisku nozīmi.¹⁰⁶ Tomēr finanšu sektora jēdzienam var būt specifiskas legāļdefinīcijas, aptverot, piemēram, kredītiestāžu, apdrošināšanas un ieguldījumu pakalpojumu sektorā ietilpstošas komercsabiedrības un jauktas finanšu pārvaldītāju sabiedrības saistībā ar finanšu konglomerātu normatīvo regulējumu.¹⁰⁷ Attīstības stratēģijas un politikas plānošanas dokumentācijas ietvaros finanšu sektors tiek arī raksturots kā finanšu starpniekinstitūciju kopums, kurā dominē komercbankas.¹⁰⁸ Tātad finanšu sektors kā funkcionāls virsjēdziens aptver tautsaimniecībā ietilpstošo personu kopu jeb daļu, kas sniedz maksājuma līdzekļu norēķinu un aktīvu jeb mantas pārvaldības pakalpojumus kā starpnieki vai galīgo pakalpojumu sniedzēji.

Ievērojot globālās finanšu problēmas pēc 2007. gada, ES ietvaros kredītiestāžu darbība ir ievērojami ietekmēta no normatīvām pārmaiņām un juridisko prasību pieauguma, īpaši t.s. eirozonas valstīs, veidojot t.s. Banku savienību.¹⁰⁹ Tādējādi finanšu sektora jēdziens promocijas darbā aptver galvenokārt kredītiestāžu, apdrošināšanas un ieguldījumu tirgus segmentus ar uzsvaru uz sistēmiski vienotu kredītiestāžu regulējuma un uzraudzības sistēmu jeb t.s. Banku savienību, kā arī monetārās politikas ietekmi uz īpašumtiesību aizsardzību.

Ar tiesisko regulējumu vispārējā kārtībā jāsaprot juridiskas kopienas visus spēkā esošos noteikumus.¹¹⁰ Problēmas jēdziens aptver izpētes nepieciešamību sarežģītiem teorētiskiem vai praktiskiem jautājumiem.¹¹¹ Iespēju jēdziens vērtējams kā analīzes rezultātu praktiskā ticamība un tehniskā īstenojamība.¹¹² Savukārt ar risinājumiem apzīmē reakcijas

---

¹⁰⁴Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze „AkadTerm”. „Finances”. Iegūts no: <http://termini.lza.lv/term.php?term=finanses&list=&lang=&h=> [sk.29.12.2016.]

¹⁰⁵Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze „AkadTerm”. „Finansēšana”. Iegūts no: <http://termini.lza.lv/term.php?term=finans%C4%93%C5%A1ana&lang=LV>[sk.29.12.2016.]

¹⁰⁶Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze „AkadTerm”. „Sektors”. Iegūts no: <http://termini.lza.lv/term.php?term=sektors&lang=LV>[sk.29.12.2016.]

¹⁰⁷ 28.06.2005. Finanšu konglomerātu likums: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 99, 1.p.3.punkts.

¹⁰⁸ 02.04.2014. Par Finanšu sektora attīstības plānu 2014.–2016.gadam: LR Ministru kabineta 2014. gada 31. martarīkojums Nr. 139. *Latvijas Vēstnesis*. 66, 2.iedaļa.

¹⁰⁹Finanšu un kapitāla tirgus komisija. B.g. *Ko nozīmē Eiropas Banku savienība?* Iegūts no: http://www.fktk.lv/texts_files/Infografika_VUM_pdf.pdf[sk.02.01.2017.]

¹¹⁰Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze „AkadTerm”. „Tiesiskais regulējums”. Iegūts no: <http://termini.lza.lv/term.php?term=tiesiskais%20regul%C4%93jums&list=&lang=&h=>[sk.02.01.2017.]

¹¹¹Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze „AkadTerm”. „Problēma”. Iegūts no: <http://termini.lza.lv/term.php?term=probl%C4%93ma&lang=LV>[sk.03.01.2017.]

¹¹²Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze „AkadTerm”. „Iespējams”. Iegūts no: <http://termini.lza.lv/term.php?term=iesp%C4%93jams&lang=LV>[sk.03.01.2017.]

individuālo jautājumu atbildēšanai vai arī iespēju izmantošanai.¹¹³ Ievērojot, ka problēmu identificēšanā nozīme ir jautājumu noformulēšanai, šajā pētījumā ar tiesisko regulējumu jāsaprot ES aktuālais normatīvais regulējums attiecībā uz finanšu sektora vispārējo sistēmu, kas kā tehnisks jēdziens apzīmē objektu, procedūru vai paņēmieni kopumu un to savstarpējās attiecības, veidojot funkcionāli vienotu veselumu.¹¹⁴ Tātad pētījums ir par saistošajiem juridiskajiem nosacījumiem ES finanšu sektora galvenajās sastāvdaļās – kreditēšanā, apdrošināšanā un ieguldījumu pārvaldībā. Savukārt problēmas un risinājumi aptver minētā tiesiskā regulējuma juridisko trūkumu un neskaidro jautājumu izpēti, priekšlikumu izteikšanu juridisko jautājumu atbildēšanai, kā arī tiesisko iespēju izmantošanai.

Minētajiem jēdzieniem vienojošais elements gan teorētiskā, gan praktiskā līmenī aptver naudas vai naudas denominācijās jeb valūtās izsakāmo īpašumu vērtības un apgrozību, radot nepieciešamību pēc attiecīgo terminu – „nauda” un „valūta” – skaidrojuma. No pieejamā vispārējā gramatiskā apraksta izriet, ka naudas jēdziens apzīmē īpašu precī, ar ko izsaka pārējo preču un pakalpojumu vērtību.¹¹⁵ Savukārt valūtas jēdziena izpratne akadēmisko terminu vārdnīcā aptver valsts jeb suverēnās jurisdikcijas naudas vienību, kura fiziski tiek izdota papīra un monētu formā un var tikt izmantota norēķiniem, kā arī apmaiņai pret citām valūtām.¹¹⁶ Tādējādi nauda kā par valūtu plašāks jēdziens apzīmē pirktspēju ekonomikā un ir suverēno varu noteiktā valūtā izsakāms norēķinu un cenas izteikšanas līdzeklis.

Ekonomiskajā apgrozībā pieejamais naudas apjoms saistāms arī ar monetārās politikas jēdzienu, kas apzīmē centrālas bankas lēmumus naudas piedāvājumam tautsaimniecībā atbilstoši noteiktiem mērķiem.¹¹⁷ Šajā kontekstā monetārā politika ir priekšnosacījums inflācijas jēdzienam, kura izpratne var būt gan masveida cenu pieaugums, gan naudas pirktspējas zudums naudas pieaugošā apjoma dēļ, iespaidojot dzīves līmeni.¹¹⁸ Savukārt dzīves kvalitātes raksturošanai lietotais labklājības jēdziens saistāms ne tikai ar sociāli ekonomisku stabilitāti, bet arī ilgtspējīgu resursu pietiekamību.¹¹⁹ Tas arī nozīmē, ka tiek

---

¹¹³Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze „AkadTerm”. „Risinājums”. Iegūts no:<http://termini.lza.lv/term.php?term=risin%C4%81jums&lang=LV>[sk.03.01.2017.]

¹¹⁴Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze „AkadTerm”. „Sistēma”. Iegūts no:<http://termini.lza.lv/term.php?term=sist%C4%93ma&lang=LV>[sk.19.10.2017.]

¹¹⁵Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze „AkadTerm”. „Nauda”. Iegūts no:<http://termini.lza.lv/term.php?term=nauda&lang=LV>[sk.19.10.2017.]

¹¹⁶Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze. „Valūta”. Iegūtsno:<http://termini.lza.lv/term.php?term=val%C5%ABta&lang=LV>[sk.09.01.2017.].

¹¹⁷Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze. „Monetārā politika”. Iegūts no:<http://termini.lza.lv/term.php?term=monet%C4%81r%C4%81%20politika&lang=LV>[sk.30.10.2017.].

¹¹⁸Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze. „Inflācija”. Iegūts no:<http://termini.lza.lv/term.php?term=infl%C4%81cija&lang=LV>[sk.30.10.2017.].

¹¹⁹Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze. „Labklājība”. Iegūts no:<http://termini.lza.lv/term.php?term=labkl%C4%81j%C4%ABba&lang=LV>[sk.31.10.2017.].

integrēts ilgtspējīgas attīstības jēdziens, kas galvenokārt apzīmē ekonomikas izaugsmi, neapdraudot nākotnes iespējas pašreizējo īstermiņa interešu dēļ.¹²⁰ Tādējādi pētījumā monetārā inflācija lietota naudas apjoma kontekstā, cenu inflācija preču un pakalpojumu dārdzības kontekstā. Abi vai inflācijas jēdziens skar naudas pirkjspējas zudumu kā ilgtermiņa attīstības un labklājības sastāvdaļu. Darbā šāda parādība dēvēta arī kā „inflationāra”.

No minētā izriet arī samērīguma jēdziena analīze, kas vismaz konstitucionālo tiesību ietvaros apzīmē likumdevēja izvēlēto līdzekļu atbilstību leģitīmam mērķim gadījumos, kad nav saudzīgāku alternatīvu un indivīdu tiesību aizskārums ir mazāks nekā sabiedrības kopuma labums.¹²¹ Tātad labklājības, ilgtspējīgas attīstības un likumdošanas samērīgums ir savstarpējā mijiedarbībā gadījumos, kad tā skar ekonomiskus vai finanšu jautājumus.

Finanšu sektora dalībnieku darbība aptver jebkuru civilizētās sabiedrības saistību izpildi, nodrošināšanu un aktīvu jeb saimnieciskajā darbībā izmantojamo īpašumu pavairošanu, izmantojot savstarpēji integrētu darījumu ķēdi. Piemēram, ES ietvaros tas aptver starptautisku darījumu un to pārraudzības mehānismu kopumu.¹²² Līdz ar to katrs darījums, kas skar minētās intereses, *ipso facto* jeb pats par sevi ietilpst finanšu sektora kontekstā, tāpēc kvalitatīvs pamats turpmākai ES finanšu sektora veidošanai var būt mūsdienu sociālo, ekonomisko un juridisko apsvērumu sistēmisks izklāsts.

Kredītiestādes juridiskais jēdziens Eiropas Savienībā aptver kontrolējošo iestāžu licencētu komersantu, tas ir, saimnieciskās darbības veicēju, kas veic naudas glabāšanas un aizdošanas pakalpojumus.¹²³ ES normatīvo aktu ietvaros kredītiestādes var tikt uzskatītas par finanšu iestāžu jēdziena sastāvdaļu plašākā skatījumā.¹²⁴ Terminoloģiski tiem nav funkcionāla nozīme un, piemēram, Latvijā Kredītiestāžu likumā sākotnēji lietotā termina „banka” vietā mūsdienās tiek lietots jēdziens „kredītiestāde”.¹²⁵ Savukārt kredīta jēdziens apzīmē gan

---

¹²⁰ Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze. „Ilgspējīga attīstība”. Iegūts no: <http://termini.lza.lv/term.php?term=ilgtsp%C4%93j%C4%ABga%20att%C4%ABst%C4%ABba&lang=LV> [sk.31.10.2017.].

¹²¹ Balodis, K. 11.12.2015. *Pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes izvērtēšana Satversmes tiesas praksē*, 3. Iegūts no: www.satv.tiesa.gov.lv/articles/pamattiesibu-ierobezojuma-konstitucionalitates-izvertesana-satversmes-tiesas-prakse/ [sk.16.02.2018.].

¹²² Enoch, C. et al. 2014. *Securing a Safer Financial System for Europe*. In: *From Fragmentation to Financial Integration in Europe*. Enoch, C., Everaert, L., Tressel, T., Zhou, J., eds. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 8, via GoogleBooks.

¹²³ 26.05.2000. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/12/EK (2000. gada 20. marts) par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu. *ES Oficiālais Vēstnesis (Eiropas Kopienų Oficiālais Vēstnesis)*. L 126, 0.6/3 sēj., 283., 1.panta 1.punkts.

¹²⁴ 15.12.2010. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1093/2010 (2010. gada 24. novembris), ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Banku iestādi), groza Lēmumu Nr. 716/2009/EK un atceļ Komisijas Lēmumu 2009/78/EK. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 331, 22., 4.panta 1.punkts.

¹²⁵ 07.01.2011. Grozījumi Kredītiestāžu likumā: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 4.

aizdevuma parādsaistības, gan grāmatvedībā bilances kontējumu pretējo pusi debetam.¹²⁶ Ar kredītēšanu var saprast gan procesu, kurā piešķir aizdevumu, gan ierakstu divkāršā grāmatvedības kontējumā.¹²⁷ Minētais etimoloģiski atbilst arī jēdziena gramatiskajai izcelsmei, jo latīņu „*creditum*” un „*credere*” apzīmē lietas uzticēšanu citam.¹²⁸ Tādējādi kredītiestāžu funkcija galvenokārt ir civiltiesiska rakstura uzticības un pārvaldības darījumi, izsniedzot kredītus, kā arī pieņemot depozītus, kas no kredītiestādes skatupunkta ir apvērsts kredīta darījums (plašāks apraksts sniegts trešajā nodaļā).

Bankas jēdziens ir sinonīms kredītiestāžu jēdzienam. Tas ir izcēlies no itāļu valodas vārda „*banca*”, kas nozīmē sols vai galds, uz kura veikti aizdevumi u.tml. darījumi.¹²⁹ Mūsdienās jēdziens attiecas ne tikai uz privātajām, bet arī uz publiskajām kredītiestādēm, kas, piemēram, ES dalībvalstīs ir vienotas ES centrālo banku sistēmā, vienojot arī euro valūtas monetāro likumdošanu.¹³⁰ Šāda veida reģionalitāte centrālas bankas pamatnostādņēm pielīdzināma arī ASV Federālās rezerves sistēmas darbības principiem, jo ASV pēc 1913.gada izveidoja centrālās bankas un tās reģionālo filiāļu sistēmu.¹³¹ Tādējādi banku jēdziens ir senāks, bet līdzvērtīgs kredītiestāžu jēdzienam, savukārt publisko kredītiestāžu infrastruktūras izveide ir process, kas uzsākts XX gs.

Kā jau minēts, naudas jēdziens aptver īpašas preces apzīmējumu, ar kuru izsaka citu preču un pakalpojumu vērtību. Jēdzienam nav fiksēta lietiskā izpratne un par naudu var kalpot, kas cilvēkiem šķiet lietderīgi – cēlmetālu lietas, dabas priekšmeti u.c.¹³² Kaut arī tā nevar precīzi definēt naudu, tomēr vienprātīgi tiek pieņemts, ka naudai jāatbilst prasībām par sociālās un juridiskās vides preču un pakalpojumu apgrozības mērvienību.¹³³ Tā kā naudai nav formas, bet gan funkcijas loma, tad tās izteiksme var notikt dažādās ķermeniskās vai bezķermeniskās lietās un to mērvienību galvenokārt izsaka valūtās.

---

¹²⁶Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze. „Kredīts”. Iegūts no:[http://termini.lza.lv/term.php?term=kred%C4%ABts&list=&lang=&h=\[sk.09.01.2017.\]](http://termini.lza.lv/term.php?term=kred%C4%ABts&list=&lang=&h=[sk.09.01.2017.]).

¹²⁷Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze. „Kredītēšana”. Iegūts no:[http://termini.lza.lv/term.php?term=Kredit%C4%93%C5%A1ana&lang=LV\[sk.09.01.2017.\]](http://termini.lza.lv/term.php?term=Kredit%C4%93%C5%A1ana&lang=LV[sk.09.01.2017.]).

¹²⁸Origin and Etymology of „Credit”. Merriam-Webster Online Dictionary. Available from:<https://www.merriam-webster.com/dictionary/credit>[viewed 10.01.2017.]

¹²⁹Law Dictionary of „Bank”. Merriam-Webster Online Dictionary. Available from: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/bank>[viewed 22.10.2017.]

¹³⁰26.10.2012. Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija. *ES Oficiālais Vēstnesis*. C326, 167., 282.panta pirmā daļa.

¹³¹Kregel, J. 2011. Nationally Segmented Capital Markets and Decentralized Central Banking: What happens to banks in the Eurosystem? In: *The Euro, the Eurosystem and the European Economic and Monetary Union. Reviews and Prospects of a Unified Currency*. Ehrig, D., Staroske, U., Steiger, O., eds. Münster: Lit Verlag, 119, via GoogleBooks.

¹³²Reed Jr., A.P. 1998. Money and the Global Economy. Cambridge: Woodhead Publishing Limited, 5, via GoogleBooks.

¹³³Plattner, M. 1989. Markets and Marketplaces. In: *Economic Anthropology*. Plattner, S., ed. Stanford: Stanford University Press, 175, via GoogleBooks.

Mūsdienu naudai nav tieša seguma cēlmetālos vai citās vērtslietās, tāpēc pirkspēja jeb apmaiņšanas potenciāls pret citām lietām tiek veidots pēc normatīvā regulējuma, paredzot maksāšanas līdzekļus kā, piemēram, noteiktā denominācijā valūtu, ko izdod centrālās bankas kā bezseguma naudu (angļu val. *fiat money*).¹³⁴ To emitē, uzpērkot finanšu aktīvus vai kā aizdevumus, kas grāmatvedībā tiek atspoguļoti kā kredīta darījumi, padarot bezseguma naudu *a priori* jeb uzreiz par t.s. kredītnaudu.¹³⁵ Jurisprudencē maz zināms un reti minēts fakts ir apstākļi, ka mūsdienās naudu rada arī ārpus centrālās bankas valūtas emitēšanas procesa, jo galvenokārt privātās kredītiestādes, veicot kreditēšanas darījumus, vienlaicīgi rada arī bezskaidru naudu.¹³⁶ Šāda spēja radīt bezskaidru naudu izriet no divkāršā grāmatvedības ieraksta būtības gadījumos, kad vienas organizācijas ietvaros iespējams pieņemt noguldījumus un vienlaicīgi izsniegt aizdevumus, izmantojot vismaz daļu no noguldījumiem.¹³⁷ Apstākļi, kad gan centrālās bankas, gan privātās kredītiestādes spēj veidot ekonomiskajā apgrozībā esošo naudas apjomu šajā pētniecības darbā vairāk tiek analizēts trešajā nodaļā.

Apdrošināšanas jēdziens apzīmē darījumu, kurā puses vienojas par iespējamiem riskiem mantas vai veselības stāvokļa mazināšanai, par ko tiek veikta kompensācija.¹³⁸ ES normatīvajā vidē apdrošināšanas sabiedrību pakalpojumu sniegšana ir speciāli uzraugāma finanšu sektora joma, paredzot nepieciešamību licencēt attiecīgos pakalpojumu sniedzējus.¹³⁹ Apdrošināšanā metodoloģiski nozīmīgi ir veikt gan apdrošināmās lietas, gan saistīto risku izteikšanu monetāros jēdzienos, tas ir, izteikt naudas vienībās.¹⁴⁰ Tātad apdrošināšanas funkciju veic noteiktā kārtībā licencēti komersanti, kuru darbība galvenokārt tiek saistīta ar ekonomisku, personisku vai cita veida vērtību izteikšanu naudas vienībās, kad draud šo vērtību zudums vai samazināšana.

---

¹³⁴Belke, A., Polleit, T. 2009. *Monetary Economics in Globalised Financial Markets*. Berlin: Springer, 7, via GoogleBooks.

¹³⁵Steiger, O., Heinsohn, G. 2013. *Ownership Economics: On the Foundations of Interest, Money, Markets, Business Cycles and Economic Development*. Decker, F., ed. New York: Routledge, 38, via GoogleBooks.

¹³⁶Chlupaty, R., Orrell, D. 2016. *The Evolution of Money*. Columbia: Columbia University Press, 147, via GoogleBooks.

¹³⁷Werner, R. 2014. How do banks create money, and why can other firms not do the same? An explanation for the coexistence of lending and deposit-taking. *International Review of Financial Analysis*, Volume 36, December, 71–77, 73. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.irfa.2014.10.013>[viewed 20.01.2017.]

¹³⁸Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze. „Apdrošināšana”. Iegūts no: [http://termini.lza.lv/term.php?term=Apdro%C5%A1in%C4%81%C5%A1ana&list=&lang=&h=\[sk.13.01.2017.\]](http://termini.lza.lv/term.php?term=Apdro%C5%A1in%C4%81%C5%A1ana&list=&lang=&h=[sk.13.01.2017.])

¹³⁹17.12.2009. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2009/138/EK(2009. gada 25. novembris) par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapirošināšanas jomā (Maksāspēja II). *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 335, 21., 13. panta 1. punkts.

¹⁴⁰Olivieri, A., Pitacco, E. 2015. *Introduction to Insurance Mathematics: Technical and Financial Features of Risk Transfers. 2nd Edition*. Cham: Springer International, 5, via GoogleBooks.

Ieguldījumu jēdziens ir sinonīms investīciju jēdzienam, apzīmējot galvenokārt naudas izmantošanu citu aktīvu vērtības pieauguma un papildus ienākumu gūšanas nolūkos.¹⁴¹ Attiecībā uz privātpersonu īpašumu pārvaldību un izmantošanu peļņas nolūkiem ES ietvaros tiek veikta atbilstošo ieguldījumu brokeru sabiedrību (angļu val. *investment firms*) licencēšana, paredzot to darbībai saistošas kapitāla un pārskatu prasības kā, piemēram, Latvijā likuma prasības saistībā ar ieguldījumu pārvaldes sabiedrību līdzekļu piesaisti un izmantošanu.¹⁴² ES ietvaros ieguldījumu jeb investīciju jēdziens tiek arī pielietots saistībā ar ārvalstu ieguldījumu piesaistīšanu ES tirgum ar vienoto tirdzniecības politiku kā, piemēram, publiski plaši apspriestajā gadījumā par ES un ASV Transatlantiskās tirdzniecības un investīciju partnerības līgumu.¹⁴³ Šāda veida līgumi iekļaujas ES ekskluzīvajā kompetencē kopš 2009. gada 1. decembra, kad ar t.s. Lisabonas līgumu stājās spēkā grozījumi Līgumā par ES.¹⁴⁴ Tātad ieguldījumu pārvaldes darbības konteksts ir, piemēram, naudas līdzekļu kolektīva pieņemšana, uzpērkot noteiktus aktīvus t.s. pasīvo ienākumu gūšanai, kad aktīvu izmantošanas ceļā tā īpašnieks saņem ienākumus, kā arī starpvalstu attiecību ietvaros veikto investīciju pārvalde.

Apkopojot apakšnodaļā minēto, norādāms, ka kredītiestādes savu darījumu ietvaros veido arī tirgu apdrošinātājiem un ieguldījumu pārvaldītājiem. Piemēram, daudzu liettiesisko un saistību prasību norēķini tiek apdrošināti, kā arī kalpo spekulatīvai uzņēmējdarbībai, ieguldot īpašumos, uzņēmējdarbībā u.tml. Savukārt kredītiestādes izsniedz aizdevumus, radot arī bezskaidru naudu, ko aizņēmēji saņem galvenokārt pret liettiesisku nodrošinājumu, lai izmantotu to privātiem vai komerciāliem mērķiem. Mērķi bieži aptver ieguldījumu vai īstermiņa spekulatīvu darījumu veikšanu. Šajā procesā apdrošina maksimāli daudz riskus, ieskaitot pret politiskām, juridiskām u. c. negaidītām pārmaiņām, kas ietekmē ekonomisko apstākļu labvēlību darījumu ciklā. Tādējādi ir neizbēgams ekonomisks loks starp finanšu sektora subjektiem savstarpējas finanšu aprites dēļ.

---

¹⁴¹Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze „*AkadTerm*”. „Ieguldījums”. Iegūts no:<http://termini.lza.lv/term.php?term=ieguld%C4%ABjums&lang=LV> [sk. 25.01.2017.]

¹⁴²30.12.1997. Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likums: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 342/345, 3.p.

¹⁴³European Commission. 2015. *Report Online public consultation on investment protection and invest or-to-state dispute settlement (ISDS) in the Transatlantic Trade and Investment Partnership Agreement (TTIP)*. Brussels: European Commission, 15. Available from: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/january/tradoc_153044.pdf[viewed 25.01.2017.]

¹⁴⁴ 17.12.2007. Lisabonas līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu, parakstīts Lisabonā 2007. gada 13. decembrī. *ES Oficiālais Vēstnesis*. C 306, 46, 2.b panta 1. punkta „e” apakšpunkts.

2. ES FINANŠU SEKTORA TIESISKAIS REGULĒJUMS

Šajā nodaļā ievērojams uzsvars ir uz vispārējo ES juridisko sistēmu, lai atspoguļotu aktualitātes finanšu sektorā, izvērtējot arī saimnieciskuma apsvērumus, kas iespaido finanšu sektora sistēmisko pārvaldību. Kā jau minēts iepriekš, finanšu sektors ir daudzveidīgs, tomēr īpatsvars ir kredītiestāžu, apdrošināšanas un ieguldījumu pārvaldības nozarēs. Tādējādi pētniecība aptver gan normatīvo aktu un doktrīnas, gan ECT un EST prakses atziņas par materiālajām un procesuālām normām privāto un publisko ekonomisko interešu īstenošanā, ļaujot iegūt nepieciešamos datus finanšu sektora juridiskajai analīzei kopumā.

2.1. Aktuālie normatīvi un pakļautie subjekti

Kreditēšanas un ieguldījumu pārvaldības aktuālās sistēmas struktūra tika nostiprināta 2014. gadā, pamatojoties uz 2008. gada globālām ekonomisko problēmu atskaņām, ar regulu par prudenciālu jeb piesardzīgu uzraudzību un kapitāla prasībām, nosakot, piemēram, kopējā kapitāla līmeni vismaz 8% apmērā.¹⁴⁵ Papildus ar direktīvu ES ietvaros paredzēja vienotus minimālos ieguldījumus kapitālā, kā arī noteiktas robežas uzņēmējdarbības brīvībai kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām finanšu sektorā.¹⁴⁶ Tā kā kapitāla absolūto līmeņu noteikšana ar direktīvām notikusi jau vairākkārtēji, abu minēto normatīvu kopu saīsināti sauc par CRD IV (angļu val. *Capital Requirements Directive IV*), apzīmējot aktuālo paaudzi ar citastarp kapitāla prasībām pēc t.s. Bāzeles III noteikumiem.¹⁴⁷ Minētos noteikumus izstrādāja Starptautisko norēķinu banka, paredzot kārtējos finanšu sektora likviditātes un riska pārvaldības kārtības ieteikumus.¹⁴⁸ Tādējādi pēc t.s. globālās finanšu krīzes kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību darbības nosacījumos kārtēji paaugstinātas kapitāla prasības, kā arī papildus izstrādāti pārraudzības

---

¹⁴⁵27.06.2013. Eiropas Parlamenta un Padomes regula Nr.575/2013 par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr.648/2012. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 176, 92.pants.

¹⁴⁶ 26.03.2013. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 176, 338, 33.pants.

¹⁴⁷Maloney, N. 2014. *EU Securities and Financial Markets Regulation*. Third Edition. Oxford: Oxford University Press, 34, via GoogleBooks.

¹⁴⁸2010. *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. Basel Committee on Banking Supervision. Basel: Bank for International Settlements, 17, Art.40. Available from: <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>[viewed 09.03.2017.]

nosacījumi, kas ļauj nacionālajām un ES institūcijām iegūt vairāk datus par licencējamo iestāžu bilances rādītājiem.

ES finanšu sektorā 2014. gadā tika ieviestas strukturālas pārmaiņas kā, piemēram, direktīva ar mērķi kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām nodrošināt laicīgu maksātspējas problēmu plānošanu, paredzot individuālu kārtību to risināšanai.¹⁴⁹ Piemēram, Latvijā šīm prasībām izstrādāts atsevišķs likums, paredzot, ka mērķis ir stabila finanšu sistēma ar mazinātu iespēju izmantot valsts līdzekļus finanšu iestāžu maksātspējas problēmu risināšanai.¹⁵⁰ Papildus tika attīstīta vienotā pārraudzības mehānisma kārtība, paredzot Eiropas Centrālās bankas (ECB) kompetenci gan uzraudzīt euro valūtas dalībvalstu kredītiestāžu likviditātes prasību izpildi, gan arī piesardzīgi iejaukties.¹⁵¹ Gadījumiem, kad piesardzīga uzraudzība nespētu nodrošināt nepieciešamo, vienota noregulējuma mehānisma ietvaros tikušas izstrādātas arī prasības galvenokārt kredītiestāžu maksātspējas pasargāšanai, paredzot rīcības plānu problemātisko finanšu situāciju risināšanai.¹⁵² Tādējādi kreditēšanas un ieguldījumu pārvaldības jomā īpaša loma ir direktīvu ieviestām prasībām gan par, piemēram, kapitāla pietiekamību, gan pārskatu sniegšanu, izmantojot direktīvu decentralizētās transponēšanas priekšrocības ES.

Visu iespējamo risinājumu neizdošanās gadījumiem arī direktīvas līmenī ir noteikts, ka katrā ES dalībvalstī jābūt personu noguldījumu garantiju sistēmai ar garantējamo summu 100 000,00 EUR apmērā.¹⁵³ Politiskā motivācija šādai ES kredītiestāžu centralizētai pārraudzībai izriet no apsvērumiem, ka kredītiestāžu depozīti (bezskaidrā nauda) veido lielāko daļu no naudas apjoma, tāpēc to drošumam jābūt līdzvērtīgam katrā ES dalībvalstī.¹⁵⁴ Šo tiesībpolitisko apsvērumu euro valūtas valstu sistēmiskajā ietvarā sauc par Banku savienību,

---

¹⁴⁹12.06.2014. Eiropas Parlamenta un padomes direktīva 2014/59/ES (15.05.2014.) ar ko izveido kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību atvēršanas un noregulējuma režīmu un groza Padomes Direktīvu 82/891/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2001/24/EK, 2002/47/EK, 2004/25/EK, 2005/56/EK, 2007/36/EK, 2011/35/ES, 2012/30/ES un 2013/36/ES, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1093/2010 un (ES) Nr. 648/2012. ES Oficiālais Vēstnesis. L 190, 5.pants.

¹⁵⁰02.07.2015. Kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību darbības atjaunošanas un noregulējuma likums: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. L 127 (5445), 2. p.

¹⁵¹29.10.2013. Eiropas Padome regula (ES) Nr.1024/2013 (15.10.2013.) ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādņēm, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 287, 63, 4.p.

¹⁵²30.07.2014. Eiropas Padomes un Padomes regula (ES) Nr.806/2014 (15.07.2014.) ar ko izveido vienādus noteikumus un vienotu procedūru kredītiestāžu un noteiktu ieguldījumu brokeru sabiedrību noregulējumam, izmantojot vienotu noregulējuma mehānismu un vienotu noregulējuma fondu, un groza Regulu (ES) Nr. 1093/2010. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 225, 1, 8.p.

¹⁵³12.06.2014. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2014/49/ES (16.04.2014.) par noguldījumu garantiju sistēmām. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 173, 149, 6.pants.

¹⁵⁴Piecu prezidentu pārskats. 2015. *Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšana*. Brisele: Eiropas Komisija, 11. Iegūts no: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/5-presidents-report_lv.pdf[sk.14.03.2017.]

savukārt visu ES dalībvalstu kontekstā to sauc par Eiropas Finanšu uzraudzības sistēmu (EFUS), kas darbojas vienotā noteikumu kopumā ar vairākām uzraudzības iestādēm: nacionālām uzraudzības iestādēm, Eiropas uzraudzības iestādēm (EUI) – Eiropas Banku iestādi (EBI), Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādi (EAAPI), Eiropas Vērtspapīru un tirgus iestādi (EVTI) –, un to kopējo Apvienoto komiteju (AK), kā arī Eiropas Sistēmisko risku kolēģiju (ESRK).¹⁵⁵ Tādējādi EFUS kopš 2014.gada ES ietvaros ir atbildīgais institūciju kopums ES finanšu sektora drošībai. To apkopotais darba rezultātu apskats tika izdots 2017. gadā, identificējot problēmas uz individuālu mehānismu integrētības trūkumu, tas ir, nepieciešamību veicināt uzraudzības integrētību.¹⁵⁶ Līdz ar to uzraudzības sistēma ir sazarota ar vairākiem vienojošiem mērķiem, kas jurisprudencē ļauj vērtēt gan individuālās lomas, gan arī kolektīvo darba efektivitāti.

ES finanšu uzraudzības mehānismu ietekmē arī uzraudzība no ārējas jurisdikcijas iestādēm, kā, piemēram, Starptautisko norēķinu bankas. Tā atrodas Šveicē un atbilstoši Hāgā noslēgtai konvencijai un bankas statūtiem kopš 1930. gada izstrādā galvenokārt dalībvalstu starptautiskās finanšu sadarbības un centrālo banku monetāro politiku.¹⁵⁷ Savukārt privāto kredītiestāžu pārvaldības standartus nosaka Bāzeles banku uzraudzības komiteja, kas izstrādā pasaulē nozīmīgos kredītiestāžu pārvaldības standartus, kam bez attiecīgo jurisdikciju politiskā atbalsta nav tieši saistoša rakstura, jo komiteja nebalstās ne uz kādiem starptautiskiem dibināšanas dokumentiem.¹⁵⁸ Savukārt pasaules valstu fiskālo stabilitāti un integrētību pasaules norēķinu tīklā nodrošina ar t.s. Bretondvudas institūcijām. Proti, Starptautisko valūtas fonda un Starptautiskās Rekonstrukcijas un attīstības bankas palīdzību.¹⁵⁹ Pēdējā mūsdienās ietilpst t. s. Pasaules bankas grupā, kurā ir arī saistītās institūcijas – Starptautiskā attīstības asociācija, Starptautiskā Finanšu korporācija, Daudzpusējo investīciju garantiju aģentūra un Starptautiskais investīciju strīdu izšķiršanas

---

¹⁵⁵Eiropas Komisija. 08.08.2014. *Ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Eiropas Uzraudzības iestāžu (EUI) un Eiropas Finanšu uzraudzības sistēmas (EFUS) darbību*. Brisele: Eiropas Komisija, 2. Iegūts no:http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:52c42d53-1ef0-11e4-8c3c-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_1&format=PDF[sk. 14.03.2017.]

¹⁵⁶ European Commission. 20.09.2017. *European system of financial supervision. Impact assessment*. 19. Available from: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/initiative/113085/attachment/090166e5b5346b59_en[viewed 23.10.2017.]

¹⁵⁷2016. Statutes of the Bank for International Settlements (of 20 January 1930; text as amended on 7 November 2016). Basel: Bank of International Settlements, 7, Article 3. Available from: <http://www.bis.org/about/basictexts-en.pdf>[viewed 16.03.2017.]

¹⁵⁸De Meester, B. 2008. Multilevel Banking Regulation: An Assessment of the Role of the EC in the Light of Coherence and Democratic Legitimacy. In: *Multilevel Regulation and the EU: The Interplay Between Global, European, and National Normative Processes*. Follesdal, A., Wessel, R.A., Wouters, J., eds. Leiden: Martinus Nijhoff, 106, via GoogleBooks.

¹⁵⁹Roy, R., Heuty, A., Letouze, E. 2009. Fiscal Space for Public Investment: Towards a Human Development Approach. In: *Fiscal Space: Policy Options for Financing Human Development*. Roy, R. & Heuty, A., eds. London: Earthscan, 75, via GoogleBooks.

centrs.¹⁶⁰ Tādējādi ES finanšu sektoru publiskajā sfērā aptver ne tikai ES, bet arī globālā mēroga organizācijas ar vismaz konsultējoša rakstura kompetencēm, kas var tieši ietekmēt politiskās lēmējinstiucijas ES un tās dalībvalstīs.

Savukārt ES līmeņa finanšu pārvaldību attiecībā uz reģionālās ekonomiskās attīstības pilnveidošanu, izmantojot aizdevumus, veic Eiropas Investīciju banka, kas atbilstoši statūtiem ir tieša ES finanšu instiucija ES reģionālo projektu finansēšanai atbilstoši Līguma par ES darbību 309. pantam.¹⁶¹ Reģionos projektus iedzīvotāju spēju attīstībai finansē Eiropas Padomes Attīstības banka, kuras dalībnieki ir gan ES, gan trešās valstis. Tas ir par banku pārdēvēts sociālās palīdzības fonds bēgļu un migrācijas sociālo problēmu risināšanai.¹⁶² Tātad ES ir noteiktas iestādes, kas juridiski būtībā nav tieši saistītas ar ES finanšu politiku, jo tās darbojas uz atsevišķu normatīvo aktu bāzes. Arī, piemēram, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka, kuras dibināšanas līgums parakstīts Parīzē 1990. gada 29. maijā un galvenie nolūki ir veicināt līguma dalībvalstu ekonomiskās infrastruktūras attīstību, īpaši finanšu un kapitāla tirgus jomās.¹⁶³ Šāda veida sadarbības iestāde politiski uzskatāma par līdzvērtīgu t.s. Pasaules bankas u.c. reģionālo attīstības banku modeļiem.¹⁶⁴ Attiecīgi minēto iestāžu nozīme ES finanšu sektorā ir pakārtota politiskajām nostādnēm to individuālajos normatīvajos aktos un patstāvīgajās jomās.

Sistēmiski kredītiestāžu normatīvajā jomā izdala divus līmeņus – centrālās bankas un privātās kredītiestādes. Starptautiski var uzskatīt, ka papildus ir Starptautisko norēķinu banka kā nosacīta banka centrālajām bankām.¹⁶⁵ Savukārt centrālās bankas ir atbildīgas par privāto kredītiestāžu norēķinu norisi noteiktā jurisdikcijā.¹⁶⁶ Privāto kredītiestāžu klienti, piemēram, patērētāji ir pakļaujami ne tikai kredītiestādes kredītpolitikai, bet arī vispārējiem nosacījumiem būtiskās kreditēšanās jomās. Piemēram, hipotekārās kreditēšanas un finanšu

---

¹⁶⁰ World Bank Group. 2016. *The World Bank Group. A to Z*. Washington, D.C.: World Bank, 189, via GoogleBooks.

¹⁶¹ 01.07.2013. Statute of the European Investment Bank (EIB) and other Treaty provisions. Luxembourg: European Investment Bank. Available from:

http://www.eib.org/attachments/general/statute/eib_statute_2013_07_01_en.pdf[viewed 22.03.2017.]

¹⁶² 16.06.1993. Articles of Agreement of The Council of Europe Development Bank. Available from: http://www.coebank.org/documents/51/Articles_of_Agreement.pdf[viewed 23.03.2017.]

¹⁶³ 31.03.1991. Agreement Establishing the European Bank for Reconstruction and Development. Art.2. Available from: <http://www.ebrd.com/documents/comms-and-bis/pdf-basic-documents-of-ebrd-2013-agreement.pdf>[viewed 22.03.2017.]

¹⁶⁴ Cogen, M. 2015. *An Introduction to European Intergovernmental Organizations*. Farnham: Ashgate, 65, via GoogleBooks.

¹⁶⁵ Koch, E.B. 2007. *Challenges at the Bank for International Settlements: An Economist's (Re)View*. Berlin: Springer, 24, via GoogleBooks.

¹⁶⁶ Healey, J. 2001. Financial stability and the central bank: international evidence. In: *Financial Stability and Central Banks: A Global Perspective*. Central Bank Governors' Symposium Series. London: Routledge, 25, via GoogleBooks.

izglītības veicināšanai.¹⁶⁷ Šāda veida integrēta ārējo un iekšējo disciplīnas nosacījumu kombinācija tiesībpolitiski tiek uztverta kā nepieciešamība stabilai kredītiestāžu darbībai.¹⁶⁸ Tomēr spekulatīvu un profesionālu kapitāla darījumu ietvaros izšķir atsevišķu tirgus regulējumu, paredzot būtiskākos nosacījumus galvenokārt pārrobežu ieguldījumu drošībai un kapitāla turētāja uzticamībai.¹⁶⁹ Līdz ar to gan patērētāju, gan profesionālo līdzekļu izmantošanai tiek veidota specializēta normatīvā vide ar nolūku nodrošināt riskam pakļauto subjektu tiesiskās intereses. Savukārt 2.1.tabulā pieejams apskats par iepriekšējo un aktuālo nosacījumu atšķirībām saistībā ar t.s. Bāzeles III vadmotīviem, kas papildina t.s. Bāzeles II nosacījumus. Kā redzams, būtiskākie jaunumi ir pārnacionālās pārraudzības iespējās, kā arī ciklisko likviditātes problēmu uzraudzībai. Tāpat patstāvīga kredītiestāžu uzcītība un publiskā caurskatāmība ir bijis nozīmīgākais reformu pienesums.

2.1.tabula

Izlasses parametru atspoguļojums starp t.s. Bāzele II un III regulējumiem

Finanšu drošības parametri	Regulējumi	
	Bāzele II ¹⁷⁰ (no 2006.gada)	Bāzele III ¹⁷¹ (no 2011. gada)
Kapitāls	Kopējais ne mazāk par 8% (40. para.)	Kopējais ne mazāk par 8% (atsaucē 137. lpp.)
Risku veidi	Kredītrisks; Tirgus situācijas; Operacionāls (732.–738. para.)	Kredītrisks; Aizņemto līdzekļu īpatsvars; Tirgus situācijas; Cikliskums; Operacionāls; Likviditātes; Sistēmisks (137.–155. lpp.)
Pārraudzība	Standarta vai iekšēja pietiekamības kontrole atbilstoši jurisdikcijas prasībām (660. para.)	Pastiprināta nacionālā un pārnacionālā atskaitīšanās un t.s. stresa testu veikšana (90. lpp.)
Caurskatāmība	Likviditātes un kapitalizācijas apmēru publiskums (822. para.)	Prudenciāli kapitāla, risku un likviditātes pārskati (138. lpp.)

Apdrošināšanas ilggadēji vienojošais ES regulējums izrietēja no 1973. gada 24. jūlijā pieņemtās direktīvas saistībā ar nosacījumiem apdrošināšanas sabiedrībām, piesaistot,

¹⁶⁷ 28.02.2014. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/17/ES (2014. gada 4. februāris) par patērētāju kredītīgumiem saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu un ar ko groza Direktīvas 2008/48/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 60, 34, 6.p.

¹⁶⁸ Lindgren, C.-J., Garcia, G., Saal, M.I. 1996. *Bank Soundness and Macroeconomic Policy*. Washington D.C.: International Monetary Fund, 169, via GoogleBooks.

¹⁶⁹ Moloney, N. 2012. *EU Securities and Financial Markets Regulation*. Thirs Edition. Oxford: Oxford University Press, 202, via GoogleBooks.

¹⁷⁰ *Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework - Comprehensive Version*. 2006. Basel Committee on Banking Supervision. Basel: Bank for International Settlements. Available from: <https://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf> [viewed 11.02.2018.]

¹⁷¹ *Basel III: Finalising post-crisis reforms*. 2011. Basel Committee on Banking Supervision. Basel: Bank for International Settlements. Available from: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.pdf> [viewed 11.02.2018.]

piemēram, tehnisko rezervju jeb grāmatvedībā kontējamo uzkrājumu aprēķinus nacionālo normatīvo aktu prasībām.¹⁷² Pēdējās desmitgades laikā vairākkārt atliktā direktīva integrētai pārraudzībai ES vienotajā tirgū stājās spēkā 2016. gada 1. janvārī. Tāpēc t.s. Maksātpējas II direktīvas sistēmas izziņā izmantojamas akadēmiskajā pētniecībā jau nostiprinātās debates pēc mērķiem, ieskaitot subjektu profila analīzi, risku pārvaldība, patstāvīgā problēmu izvērtēšana, kreditēšanas intensitātes un citu makroekonomisko faktoru ietekmes īpatsvars nozares globālajā konkurētspējā u.c.¹⁷³ Piemēram, pēc direktīvas 101. panta trešās daļas izrietošās nepieciešamības par kapitāla turēšanu atbilstoši 99,5 % ticamības līmenim vismaz modelētos aprēķinos būtu jāsecina, ka pakļauto apdrošinātāju maksātnespēja var iestāties tikai reizi 200 gadījumos. Tas matemātiski var tikt apšaubīts saistībā ar atšķirībām piesardzīgā rēķināšanā.¹⁷⁴ Tāpēc veidojas neskaidrības tehnisko rezervju īpatsvarā, ko vizuāli iespējams atspoguļot vismaz bilances pasīvu pozīciju izkārtojumā (sk. 2.2. tabulu).¹⁷⁵ Proti, tikai puse no pasīvu posteņiem ir precīzi, jo pārējās redzamās pozīcijas aizpilda pēc novērtējuma. Tātad rezerves un visprecīzākais novērtējums juridiskās saistībās ir bez konkrēta paļāvības mēra.

2.2. tabula

Apdrošinātāja bilances pozīciju pasīvu iedalījums

Aktīvi	Pasīvi
Kopējie aktīvi	Pašu kapitāls
	Citas saistības
	Tehniskās risku rezerves
	Tehnisko rezervju visprecīzākais novērtējums

Apdrošinātājiem ir būtiskas likviditātes intereses saistībā ar izmaksājamām kompensācijām. Tāpēc, salīdzinot ar citām finanšu institūcijām, ir vairākas nozīmīgas atšķirības. Piemēram, ieguldījumi likvīdos līdzekļos, darbības un izmaksu pielāgošana pēc apdrošināto gadījumu iestāšanās statistiskiem rādītājiem, kā arī tēriņu veikšana atbilstoši dabā konstatētajiem faktiem.¹⁷⁶ Nozīmīgi, ka direktīvas trīs t.s. pīlāru – kapitāla apjoms, risku pārvaldība un pārskatu gatavošana – izpildei jau agrīni bija saskatāma prioritāte veicināt

¹⁷² 16.08.1973. Eiropas Padomes direktīva par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz uzņēmējdarbības sākšanu un veikšanu tiešās apdrošināšanas nozarē, kas nav dzīvības apdrošināšana(73/239/EEK). *Oficiālais Vēstnesis*.L 228, 24.

¹⁷³Charmaine, B. et al. 2017. The European Insurance Industry: A PEST Analysis. *International Journal of Financial Studies*. 5(2), 14, 3. Available from: doi:10.3390/ijfs5020014[viewed 24.10.2017.]

¹⁷⁴Bolviken, E. 2017. *Solvency II in life insurance*. Oslo: University of Oslo, 14, via GoogleScholar.

¹⁷⁵ Turpat, 3.

¹⁷⁶Thimann, C. 2016. Views on insurance, regulation and the macro environment. In: *The SSM at 1. SUERF Conference Proceedings*. Vienna & Frankfurt: The European Money and Finance Forum, 79–86, 81, via GoogleScholar.

laicīgu problēmu identificēšanu un savstarpējo saskanību normu piemērošanā.¹⁷⁷ Tādējādi literatūrā iezīmēta nevis normatīvo aktu satura analīze, bet gan metodoloģisko nosacījumu rezultātu modelēšana ar nolūku identificēt, kā praksē nodrošināt direktīvas piemērošanu ne tikai pēc gramatiskā vārdojuma, bet arī pēc tās nolūkiem.

Apdrošināšanas nozare un tās darbības principi ir nozīmīgi ES finanšu sektora ilgtermiņa attīstības vērtēšanai saistībā ar nozares lomu kā Eiropas tirgus lielāko institucionālo ieguldītāju nozari, kas pārstāv aptuveni 50% ieguldījumu, tāpēc tās strukturēta kvalitāte ir viens no stūrakmeņiem tautsaimniecību ekonomiskai izaugsmei.¹⁷⁸ Minētie apsvērumi makroekonomiskajā analīzē tiek vērtēti kā argumenti, pirmkārt, noteiktu nozaru apdrošināšanas ieviešanai un, otrkārt, fiskālas politikas vienošanai visā Eiropas Savienībā, jo risku asimetrija, kas izriet no valstu dažādām maksātspējām, rada nepieciešamību meklēt risinājumus iekšzemes kopprodukta u.c. faktoru stabilitātes nodrošināšanai.¹⁷⁹ Attiecīgi secināms, ka apdrošināšanas jomas kā tiesību institūta nozīme arī juridiski jāvērtē divējādi, proti, gan kā mikroekonomisku uzņēmumu pārvaldības juridisko nosacījumu kopums, gan kā makroekonomiskas ietekmes faktors publiski tiesisko interešu īstenošanai.

No tā, ka Maksātspēja II sistēmas aspekti gan profesionāli, gan akadēmiski vērtēti vairākus gadus, autors secina, ka novatoriski slēdzieni ir sagaidāmi vairāk matemātiskās u.tml. pētniecības nozarēs,¹⁸⁰ bet ne jurisprudencē. Tā kā no Maksātspēja II direktīvas 2. panta pirmās daļas izriet, ka nosacījumi attiecināmi uz dzīvības un nedzīvības apdrošināšanas darījumiem, bet ar 3. pantu izslēgtas dalībvalstu obligātās sociālās apdrošināšanas sistēmas, autors tālāku uzmanību veltīs tās elementu, galvenokārt vecuma pensiju analītikai, jo, piemēram, arī Latvijā tā balstās uz obligātu dalību un uzkrājošiem ieguldījumiem.¹⁸¹ Tādējādi sociālās apdrošināšanas, īpaši pensiju, sistēma Latvijā ļauj veikt ilustratīvu analīzi par apdrošināšanas un ieguldījumu jomas principu mijiedarbību finanšu sektorā vairumam ekonomiski aktīvo cilvēku saprotamā veidā.

Sociālās apdrošināšanas sistēma ES līmenī balstās uz regulu bāzi, kurā nostiprināti galvenie darbības principi starpvalstu sociālā nodrošinājuma organizēšanai, izdalot gan

---

¹⁷⁷Doff, R. 2008. A Critical Analysis of the Solvency II Proposals. *The Geneva Papers*, 33, 193-206, 205, via GoogleScholar.

¹⁷⁸Focarelli, D. 2017. *Why Insurance Regulation is Crucial for Long-term Investment and Economic Growth*. Rome: LUISS University Press, 4, via GoogleScholar.

¹⁷⁹Dolls, M. et al. 2016. Reconciling Insurance with Market Discipline: a Blueprint for a European Fiscal Union. *CEifo Economic Studies, Volume 62, Issue 2*, 210–231, 212. Available from: <https://doi.org/10.1093/cesifo/ifw004>[viewed 24.10.2017.]

¹⁸⁰Weber, S. 2017. *Solvency II, or How to Swipe the Downside Risk Under the Carpet*. Cornell University Library Database, 3, via GoogleScholar.

¹⁸¹ 08.03.2000. Valsts fondēto pensiju likums. Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 78/87, 3.

nolūkus, gan vienotās sistēmas robežas.¹⁸² Savukārt vismaz privāto pensiju fondu papildpensiju kapitāla aizsardzībai ES līmenī ar direktīvas palīdzību tiek nošķirta paļaušanās uz dažādiem ārējiem faktoriem. Piemēram, ar nacionālo uzraudzību pār fondu paškontroli un kredītreitingu ietekmi lēmumos.¹⁸³ Arī Latvijā privāto pensiju fondiem likumā nostiprinātie ierobežojumi nosaka gan ieguldāmo aktīvu kategorijas, gan procentuālo diferenciāciju jeb pieļaujamos īpatsvarus.¹⁸⁴ Kaut arī privāto pensiju uzkrāšana tiek atbalstīta, tiesībpolitiski tiek nostiprināts, ka vispārēji arī valsts fondētām pensijām un sociālās apdrošināšanas sistēmai jāspēj nodrošināt, piemēram, cienīgas vecumdienas.¹⁸⁵ Savukārt valsts fondēto pensiju shēmas ir attiecīgās valsts atbildības joma, ciktāl nepieciešama likumisko nosacījumu ievērošana, par ko, piemēram, Latvijā pārskatus gatavo atbilstoši Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (turpmāk – FKTK) nosacījumiem.¹⁸⁶ Līdz ar to ES sociālās apdrošināšanas principu īstenošana ir nacionālo likumdevēju un uzraudzības iestāžu atbildība.

Latvijā, piemēram, FKTK ir iesaistīta ne tikai pensiju sistēmā, bet arī t. s. makroprudenciālajā uzraudzībā, kas ir ES regulas līmeņa uzraudzības process, lai nodrošinātu, ka kredītiestādes un ieguldījumu brokeru sabiedrības nerada pārmērīgus riskus savas nozares sistēmas stabilitātei.¹⁸⁷ Tāpēc atbildīgās iestādes nosaka arī kapitāla rezerves kā līdzekļus maksātspējas izlīdzināšanai ekonomiskās izaugsmes un mazināšanās laikos.¹⁸⁸ Tādējādi ir būtiski ievērot normatīvu mijiedarbības nosacījumus ES un nacionālā līmenī.

---

¹⁸² 30.10.2009. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 988/2009 (2009. gada 16. septembris), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu un ar ko nosaka tās pielikumu saturu. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 284/13, 1.p.

¹⁸³ 31.05.2013. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva Nr. 2013/14/ES (2013. gada 21. maijs), ar ko groza Direktīvu 2003/41/EK par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību, Direktīvu 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU) un Direktīvu 2011/61/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem attiecībā uz pārmērīgu paļaušanos uz kredītreitingiem. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 145/1, 1.p.

¹⁸⁴ 20.06.1997. Likums „Par privātajiem pensiju fondiem”: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 150/151, 23. p.

¹⁸⁵ 23.12.2016. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/2341 (2016. gada 14. decembris) par arodpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju (AKUI) darbību un uzraudzību. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 354/37, (8).

¹⁸⁶ 08.03.2000. Valsts fondēto pensiju likums. Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 78/87, 14.p.

¹⁸⁷ 27.06.2013. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 575/2013 (2013. gada 26. jūnijs) par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 176/1, 458. p.

¹⁸⁸ 27.06.2013. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES (2013. gada 26. jūnijs) par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 176/338, 133. p.

2.2. Nacionālās jurisdikcijas un ES jurisdikcijas mijiedarbības apjoms

ES dalībvalstu interesēs galvenokārt ir bijusi vietējo tirgus dalībnieku aizsardzība, savukārt ES ietvaros galvenais uzsvars kopš pirmsākumiem ir veicināt konkurenci kopējā tirgus ietvaros. Piemēram, kredītiestāžu jomā tas aptver atiešanu no centrālo banku lomām konkurences uzraudzībā, nododot to vispārējām konkurenci uzraugošām institūcijām.¹⁸⁹ Līdzvērtīgi apsvērumi attiecināmi arī uz apdrošinātāju jomu ES, jo gan konkurences, gan patērētāju tiesību ietvaros ES uzsvars ir veidot starptautiska tirgus vienotu darbību, kā arī nodrošināt, piemēram, kredītiestāžu un apdrošināšanas sabiedrību kā finanšu institūciju paralēlu darbību.¹⁹⁰ Savukārt ieguldījumu piesaistē harmonizācija ES dalībvalstu finanšu sektora pārraudzībā politiski tikusi uzskatīta par priekšrocību tirgus pievilcībai un drošībai, tomēr kapitāla piesaistē nav pilnīgi novēršams apsvērums par dalībvalstu nacionālo interešu prevalēšanu un attiecīgu vietas izvēles (angļu val. t.s. *forum shopping*) iespēju radīšanā, neīstenojot vispārējā tirgus konkurētspējas nepieciešamības.¹⁹¹ Tātad ES finanšu sektora normatīvā regulējuma kopums aptver galvenokārt vienotus nosacījumus kredītiestāžu, apdrošināšanas un ieguldījumu pārvaldības sabiedrību darbībai un uzraudzībai visās ES dalībvalstīs, atstājot dalībvalstīm ierobežotas iespējas individualizēt normatīvos nosacījumus un prasību izpildi, lai mazinātu arī sadrumstalotību ekonomiskajā izaugsmē.

ES ir patstāvīga dalībniece citās starptautiskās organizācijās, kā, piemēram, Pasaules Tirdzniecības organizācijā (PTO). Attiecīgi ES jurisdikcijas normatīvās prasības ekonomikas nozarēs ir pakļaujamas globāla mēroga normatīvām prasībām, piemēram, konkurencei kredītiestāžu nozarē.¹⁹² Jāpiemin, ka tas arī ES iekšienē var izraisīt kritiku saistībā ar demokrātisko dalībvalstu elektorāta interešu pārstāvniecības riskiem, kad politiskie lēmumi var būt bez visaptverošas procedūras.¹⁹³ ES finanšu sektora normatīvo regulējumu jaunumos ir identiska riska iespēja, jo ar jaunajām institūcijām un pilnvarām ES iestāde *de facto* rada

---

¹⁸⁹Carletti, E., Vives, X. 2009. Competition Policy in the Banking Sector. In: *Competition Policy in the EU: Fifty Years on from the Treaty of Rome*. Vives, X., ed. Oxford: Oxford University Press, 267, via GoogleBooks.

¹⁹⁰Lista, A. 2013. *EU Competition Law and the Financial Services Sector*. Abingdon: Routledge, 17, via GoogleBooks.

¹⁹¹Avgerinos, Y. 2003. *Regulating and Supervising Investment Services in the European Union*. New York: Palgrave Macmillan, 109, via GoogleBooks.

¹⁹²De Meester, B. 2014. *Liberalization of Trade in Banking Services: An International and European Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 350, via GoogleBooks.

¹⁹³Finbow, R. 2013. The Eurozone Crisis and the Fiscal Treaty: Implications for the Social Dimension and Democracy. In: *The EU and the Eurozone Crisis: Policy Challenges and Strategic Choices*. Laursen, F., ed. Abingdon: Routledge, 57, via GoogleBooks.

nacionālās kompetentās iestādes lēmumus.¹⁹⁴ Šāda veida ES kā atsevišķa tiesību subjekta patstāvības un institucionālās sistēmas ievērojamas izvēšanas dalībvalstu politisko lēmumu kompetencē izriet galvenokārt no t.s. Lisabonas līguma, kura īstenošana balstās uz ES institūciju reformām un kompetenču inovācijām.¹⁹⁵ Neskatoties uz juridiskām inovācijām, konstatējams, ka kompromisu rezultātā trūkst vairāki būtiski priekšnoteikumi efektīvai ES tirgus darbībai, ieskaitot sociālo un nodarbinātības jomu, kur šobrīd ES ir pakārtota atbalsta loma nacionālo valstu politikai.¹⁹⁶ Līdz ar to ES normatīvā regulējuma ietekme uz ES finanšu sektoru ir pakļauta pat citu starptautisko organizāciju prasībām, kā arī satur vairākas neatrunātas lietas sadrumstalotās politiskās vides dēļ.

Viena no būtiskajām īpatnībām ES vienota finanšu sektora regulējuma pilnveidei ir apstākļi, ka ne visas dalībvalstis ir eiro monetārās savienības dalībnieces, radot apgrūtinājumu sistēmiski kvalitatīvai pārraudzībai.¹⁹⁷ Papildus pārraudzības struktūras kā, piemēram, kredītiestāžu pārraudzībā paredzētie procesi sākotnēji ir bez apstiprinājuma to efektivitātei, tāpēc nav iespējams uzreiz noteikt, vai papildus pārraudzības prasības būtu efektīvākas, salīdzinot ar iepriekšējo pārraudzības kārtību.¹⁹⁸ Līdzvērtīgas atšķirības novērojamas arī jurisdikciju tiesu praksē, kur nacionālo valstu judikatūra, protams, apzinās ES tiesību pārākumu, bet ES tiesu prakse veido vairāk debates par konstitucionālo prasību īstenošanu ES dalībvalstīs.¹⁹⁹ Piemēram, kapitāla tirgus harmonizācijā ir konstatējamās domstarpības starp interpretācijām, kas var radīt ievērojamas atšķirības sasniedzamo mērķu rezultātos saistībā ar nacionālo valstu savstarpējo konkurenci un prakses atšķirībām.²⁰⁰ Attiecīgi ES finanšu sektora normatīvais regulējums tiek veidots ar tiesībpolitisku nostāju, ka

---

¹⁹⁴Weisman, P. 2016. *European Agencies and Risk Governance in EU Financial Market Law*. Abingdon: Routledge, 200, via GoogleBooks.

¹⁹⁵Chalmers, D. et al. *European Union Law: Text and Materials. 3rd Edition*. Cambridge: Cambridge University Press, 46, via GoogleBooks.

¹⁹⁶Rossi, L. S. 2014. A New Revision of the EU Treaties After Lisbon? In: *The EU after Lisbon: Amending or Coping with the Existing Treaties?* Rossi, L. S., Casolari, F., eds. Cham: Springer International, 4, via GoogleBooks.

¹⁹⁷Garicano, L., Lastra, R.M. 2012. Towards a New Architecture for Financial Stability: Seven Principles. In: *International Law in Financial Regulation and Monetary Affairs*. Cottier, T., Jackson, J.H., Lastra, R.M., eds. Oxford: Oxford University Press, 86, via GoogleBooks.

¹⁹⁸Zilioli, C. 2012. The Legal Response to the Financial Crisis Between 2008 and 2010: The Role and Initiatives of the European Central Bank. In: *Current Developments in Monetary and Financial Law: Volume 6: Restoring Financial Stability: The Legal Response*. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 119, via GoogleBooks.

¹⁹⁹Hartley, T. C. 2014. *The Foundations of European Union Law: An Introduction to the Constitutional and Administrative Law of the European Union*. Eighth edition. Oxford: Oxford University Press, 278, via GoogleBooks.

²⁰⁰Gkoutzinis, A. A. 2013. *Law and Practice of Liability Management: Debt Tender Offers, Exchange Offers, Bond Buybacks and Consent Solicitations in International Capital Markets*. Cambridge: Cambridge University Press, 113, via GoogleBooks.

agrāk vai vēlāk dalībvalstu interesēs būs mazināt savstarpējās atšķirības vispārīgo prasību izpildē, lai būtu kopīga ekonomiskā attīstība.

No pēdējās desmitgades datiem izriet, ka cenu izmaiņas ES dalībvalstīs ir gandrīz vienāda valstīs, kas ir arī dalībnieces ES monetārajā savienībā.²⁰¹ Savukārt no agrīnas analīzes izrietēja arī secinājumi, ka pilnīgi nošķirta ECB patstāvība šī gadsimta sākumā rada ievērojamus monetārās inflācijas un cenu pieauguma riskus.²⁰² Uzskatāms arī, ka reģionālo atšķirību dēļ ECB inflācijas novēršanas politika balstās uz proporcionāli un ekonomiski lielākajām ES dalībvalstīm, kas var radīt riskus mazākām ES valstīm.²⁰³ Vēl jāpiebilst, ka ES dalībvalstu prakse apliecina, ka pastāv ekonomiska ieinteresētība ar nacionāliem regulēšanas mehānismiem, kā, piemēram, nozaru regulatoriem ietekmēt tirgus dalībnieku darbību, kas arvien vairāk pakļaujami ES regulējošiem mehānismiem.²⁰⁴ Šie procesi atstāj iespaidu arī uz ES dalībvalstu un ārvalstu attiecībām, jo trešajām valstīm var būt pamatota ieinteresētība rast individuālus risinājumus ar noteiktu ES dalībvalsti, kurai ir tomēr jābūt ar nosacīti vienotu nostāju.²⁰⁵ Tas nozīmē, ka ES dalībvalstis var riskēt ar nelabvēlīgu ES institūciju reakciju, jo, kaut arī reti, Eiropas Komisijas praksē ir arī gadījumi, kad, lai pasargātu ES finanšu intereses, tiek izdarīts spiediens uz nacionālo dalībvalsti, ieskaitot ar nacionālās kriminālās jurisdikcijas palīdzību.²⁰⁶ Tādējādi pēdējās desmitgades pārmaiņas aptvēra ievērojamu ES politisko iniciatīvu pārākumu pār nacionālo valstu interesēm, radot iespējamās reģionālās domstarpības ekonomikas ilgtermiņa plānošanā.

Eiropas subkontinenta reģionālās atšķirības vismaz daļēji balstās uz politikas un kultūras vēsturi, kad, piemēram, Austrumeiropas valstu demokrātiskumam nebija izpausmes, jo diktatoriskās vadības bija ietekmētas gan no komunistisko, gan agrāku politisko revolūciju strāvotiem.²⁰⁷ No šādiem apsvērumiem doktrīnas analīzē izriet arī secinājumi par to, ka

---

²⁰¹Matei, I. 2015. Are Price Dynamics Homogenous across Emerging Europe? Empirical Evidence from Panel Data. In: *Monetary policy in the context of financial crisis: New Challenges and Lessons. International Symposia in Economic Theory and Economics, Volume 24*. Barnett, W., Jawadi, F., eds. Bingley: Emerald Group Publishing, 48, via GoogleBooks.

²⁰²Demertzis, M. et al. 2001. Can the ECB be Truly Independent? In: *Challenges for Economic Policy Coordination within European Monetary Union*. Hallett, A.H., Mooslechner, P., Schuerz, M., eds. Dordrecht: Springer Science, 108, via GoogleBooks.

²⁰³De Gruuwe, P. 2016. *Economics of Monetary Union*. Eleventh Edition. Oxford: Oxford University Press, 172, via GoogleBooks.

²⁰⁴Stim, B. 2017. *Towards a European Public Law*. Oxford: Oxford University Press, 159, via GoogleBooks.

²⁰⁵Hardt, H. 2016. African Solutions to European Problems? Conditioning Cooperation Among International Organizations on Peace Operations in Europe and Africa. In: *Cooperation Or Conflict?: Problematizing Organizational Overlap in Europe*. New York: Routledge, 143, via GoogleBooks.

²⁰⁶Norman, L. 2017. *The Mechanisms of Institutional Conflict in the European Union*. Abingdon: Routledge, 48, via GoogleBooks.

²⁰⁷Loughlin, J. et al. 2011. European Subnational Democracy: Comparative Reflections and Conclusions. In: *The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe*. Loughlin, J., Hendriks, F., Lidström, A., eds. Oxford: Oxford University Press, 724, via GoogleBooks.

demokrātiskuma īstenošana līdzās vispārējiem likuma varas nosacījumiem ir sistēmiski un pat stratēģiski nozīmīga holistiskas politikas sekmēm.²⁰⁸ ES makroekonomiskās politikas tendences tiek veidotas ar uzsvāru uz reakcionāru fiskālu disciplīnu, kamēr t.s. eirozonas problēmas liecina par sistēmisku nepilnību, kurā t.s. prociskliski monetārie vadmotīvi ir ar neskaidru efektivitāti.²⁰⁹ Makroekonomiskajai balansēšanai ES un dalībvalstu budžeta politikas apspriedēs pat ir izteikti argumenti par nepieciešamību veidot speciālu institūciju kā, piemēram, Eiropas Monetāro fondu, lai nodrošinātu sinerģisku ES un tās dalībvalstu fiskālo un monetāro ilgtspēju.²¹⁰ Tomēr pat par kopīgām prioritātēm, kā, piemēram, fizisko drošību no ārējiem draudiem, ir ievērojamas domstarpības, kas tiek pastiprinātas ar pēdējās desmitgades tendencēm, ievēlot valstu pārvaldē nacionālistiskas politiskās partijas.²¹¹ No minētā izriet, ka ES ir novērojama politiskā sadrumstalotība, kas ietekmē šķietami vienojošo rezultātu sasniegšanu.

Pastāv dažādi paņēmieni ES politisko prioritāšu sasniegšanai un galvenajiem pamatu ir labprātīgas vienošanās. Tomēr, kā apliecināts, piemēram, vides politikas un piesārņošanas novēršanas vajadzībās, ES politiskās vides prakse aptver arī saistošu un finansiāli sodošu politiku gadījumos, kad draud prioritāru noteikumu pārkāpšana.²¹² Līdzvērtīgi kritēriji nostiprināti arī ES finanšu līdzekļu aizsardzībai atbilstoši Konvencijai par Eiropas Kopienu finanšu interešu aizsardzību, kuras dalībniece ir arī Latvija.²¹³ Minēto interešu aizsardzības galvenā sastāvdaļa ir pienācīgo sodu un atbildības piemērošana, ievērojot soda neizbēgamības principu un nacionālo jurisdikciju procesuālās tiesības, lai sasniegtu ES tiesiskām interesēm saskanīgu un taisnīgu rezultātu.²¹⁴ Tas akadēmiskajā vidē radījis debates par ES kriminālās jurisdikcijas tiesību institūta iespējamu parādīšanos, tomēr šī

---

²⁰⁸Kurki, M. 2013. *Democratic Futures: Revisioning Democracy Promotion*. Abingdon: Routledge, 230, via GoogleBooks.

²⁰⁹Scharpf, F.W. 2015. Political Legitimacy in a Non-Optimal Currency Area. In: *Democratic Politics in a European Union Under Stress*. Cramme, O., Hobolt, S.B., eds. Oxford: Oxford University Press, 19-47, 36, via GoogleBooks.

²¹⁰Manoli, P., Maris, G. 2015. The role of the European Parliament in managing the international economic crisis. In: *The European Parliament and Its International Relations*. Stavridis, S., Irrera, D., eds. Abingdon: Routledge, 78, via GoogleBooks.

²¹¹Sola, N.F. 2013. Reasons for the Current failure of the European Union as an International Security Actor. In: *Global Power Europe - Vol. 1: Theoretical and Institutional Approaches to the EU's External Relations*. Boening, A., Kremer, J.-F., van Loon, A., eds. Berlin: Springer Science, 84, via GoogleBooks.

²¹²von Shaik, L.G. 2013. *EU Effectiveness and Unity in Multilateral Negotiations: More than the Sum of its Parts?* New York: Palgrave Macmillan, 2013, 119, via GoogleBooks.

²¹³17.04.2003. Konvencija par Eiropas Kopienu finansiālo interešu aizsardzību: Daudzpusējs starptautiskais līgums. *Latvijas Vēstnesis*. 60.

²¹⁴Foffani, L. 2013. The Protection of EU Financial Interests: The Tip of the Icerberg of the Europeanization of the Criminal System. In: *Transnational Inquiries and the Protection of Fundamental Rights in Criminal Proceedings: A Study in Memory of Vittorio Grevi and Giovanni Tranchina*. Ruggeri, S., ed. Berlin: Springer Science, 208, via GoogleBooks.

pētījuma rakstīšanas brīdī pastāv konsenss, ka būtu pārāgrī runāt par vienotas krimināltiesību sistēmas sākumu, ieskaitot ES finanšu interešu aizsardzībai.²¹⁵ Līdz ar to tiesībpolitiskās iniciatīvas par integrētu finanšu jurisdikciju reģionu attīstībai ir ar beztermiņa aktualitāti.

Vismaz pēc t.s. Lisabonas līguma spēkā stāšanās ES nostāja ir tendēta uz harmonizētu pieeju krimināltiesisko prasību kvalitatīvai īstenošanai dažādās saimniecisko darbību, krāpniecības u.tml. darbībās. Proti, tās skar ES un nacionālo valstu sabiedrības ekonomiskās intereses, jo rodas nepieciešamība veidot kopīgu izpratni par pārkāpumiem, definīcijām u.tml.²¹⁶ Tātad ES politiskie mehānismi tiek virzīti uz kategoriski saistošu nosacījumu izstrādi ES dalībvalstīm, paredzot gan patstāvīgu atbildību, gan arī virzībā uz krimināltiesiskās sadarbības harmonizēšanu iespējas ES sabiedrības finanšu interešu aizsardzībai.

ES finanšu sektoru netieši ietekmējošo ekonomisko nozaru pārvaldībā šobrīd ir ievērojama tendence ES globālo tirgu ietvaros pielāgoties liberālas ekonomiskās sadarbības nosacījumiem, kuru iespējas varētu vērtēt individuāli pēc savstarpējiem ieguvumiem.²¹⁷ Šīs tendences iespaido arī starptautisko tirdzniecības attiecību veidošanu, jo ar investīciju un tirdzniecības līgumu izstrādi ES var nepārstāvēt dalībvalstu ekonomiskās intereses, ciktāl tām nacionālā līmenī ir patstāvīgi apsvērumi nodarbinātības, nodokļu u.c. jomās.²¹⁸ Šo apsvērumu cēloņu starpā var būt politiskās intereses nodrošināt patstāvību pret t.s. lobija jeb ekonomisko interešu pārstāvības iespajdiem ES politiskajā līmenī, jo pat nacionālā līmenī var būt grūti izsekot, cik daudz politika seko noteiktu ekonomisko tirgu pārstāvju spiedienam un interesēm.²¹⁹ Šo nacionālo interešu iekļaušanu un ievērošanu pārnacionālo lēmumu pieņemšanā, piemēram, ES sarunās ar trešo valstu pārstāvjiem, arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (angļu val. *Organisation for Economic Co-operation and Development* jeb OECD) ir atzinusi par priekšnoteikumu ES politikas caurskatāmības nodrošināšanai.²²⁰ Līdzvērtīgi iebildumi izskan arī saistībā ar politiskām interesēm ES līmenī izdot solidārus vērtspapīrus, kas kritiski tiek uztverti tieši saistībā ar dažādo valstu

---

²¹⁵Weyembergh, A., Wieczorek, I. 2016. Is There an EU Criminal Policy? In: *EU Criminal Justice and the Challenges of Diversity*. Colson, R., Field, S., eds. Cambridge: Cambridge University Press, 30, via GoogleBooks.

²¹⁶Mitsilegas, V. 2016. *EU Criminal Law after Lisbon: Rights, Trust and the Transformation of Justice in Europe*. London: Bloomsbury, 66, via GoogleBooks.

²¹⁷Götting, H.-P., et al. 2015. *Internationales Wirtschaftsrecht*. 2.Auflage. Berlin: Walter de Gruyter GmbH, 248, via GoogleBooks.

²¹⁸Reifenberger, J. 2013. *Neoliberalismus, Krise und die Zukunft des demokratischen Sozialstaats: Diskurse - Strategien - Argumente - Fakten*. Marburg: Tectum Verlag, 116, via GoogleBooks.

²¹⁹Classen, A. 2014. *Interessenvertretung in der Europäischen Union: Zur Rechtmäßigkeit politischer Einflussnahme*. Wiesbaden: Springer Fachmedien, 230, via GoogleBooks.

²²⁰Organisation for Economic Co-operation and Development. 2017. *Für eine bessere Globalisierung: Wie Deutschland der Kritik Begegnen Kann*. Paris: OECD publishing, 18. Available from: <http://www.oecd.org/berlin/publikationen/Fur-eine-bessere-Globalisierung-Wie-Deutschland-der-Kritik-begegnen-kann.pdf>[viewed 24.05.2017.]

patstāvīgajām interesēm un reģionālām īpatnībām.²²¹ Līdz ar to ES līmenī tiek konstatēts, ka nav izpildīti vairāki priekšnosacījumi irgus vienošanai, bet finanšu pārvaldības iniciatīvas jau apspriež darījumus, kādus varētu darīt vienotā finanšu tirgū.

Norādāms, ka ES politiskās nostādnes tiek ietekmētas arī no dažādu privāto institūciju pētniecības un klasificēšanas metodoloģijas un, piemēram, t.s. reitingu aģentūras veido patstāvīgus aprēķinus un novērtējumus gan valstu, gan organizāciju ekonomiskajai, politiskai u.c. veida attīstībai ar nolūku informēt potenciālos ieguldītājus, sadarbības partnerus u.tml.²²² Tieši šī tiesībpolitiskā apsvēruma dēļ aģentūras arī tika aktīvi kritizētas saistībā ar t.s. globālo finanšu krīzi, jo paļaušanās uz aģentūru sniegtajiem reitingiem bija daļējs iemesls finanšu sektora kreditēšanas un riskanto ieguldījumu veikšanas tendencēm XXI gs. sākumā.²²³ Kaut arī paļāvība uz reitingiem nav objektīvi definējama, tā tomēr tiek uztverta kā būtiska procesa nepilnība, ja nav citādu kritēriju.

2.2.1. Dalībvalstu jurisdikcijas nozīme

Neskatoties uz t.s. globālās finanšu krīzes radītiem politiskiem mērķiem vienot ES dalībvalstu pamatnostādnes finanšu sektora regulēšanai, nacionālā līmenī ES dalībvalstis turpina izrādīt iniciatīvas radīt iespēju robežās patstāvīgu tirgus regulāciju, lai izvairītos no situācijas, kad finanšu institūcijas ir starptautiskas savā uzņēmējdarbībā, bet nacionālas savā darbības pārtraukšanā un maksātnespējā.²²⁴ Finanšu sektora normatīvā pārvaldība tiek centralizēta, tomēr praktiskie apsvērumi arī no ES institūciju puses paredz iespēju dalībvalstu nacionālo interešu pārstāvēšanai.²²⁵ No tā izriet ES dalībvalstu t.s. diverģences jeb atšķirības ES iekšienē pret ES normatīvo regulējumu kā, piemēram, patērētāju aizsardzībai vai finanšu

---

²²¹Berens, R.A. 2014. *Europa auf dem Weg in die Transferunion?: Bankenrettung & Staatenrettung & Eurorettung und kein Ende - Eine Bestandaufnahme aus ökonomischer und rechtlicher Sicht*. Berlin: LIT Verlag, 420, via GoogleBooks.

²²²Schäfer, H. 2016. Der Einfluss öko-sozialer Risiken auf die Bewertung von Assets im Investmentbanking - Forschungsstand und Anknüpfungspunkte für die Praxis. In: *CSR und Investment Banking: Investment und Banking zwischen Krise und Positive Impact*. Wendt, K., Hrsg. Berlin: Springer-Verlag, 160, via GoogleBooks.

²²³Hilpold, P. 2014. Eine neue europäische Finanzarchitektur - Der Umbau der Wirtschafts- und Währungsunion als Reaktion auf die Finanzkrise. In: *Neue europäische Finanzarchitektur: Die Reform der WWU*. Hilpold, P., Steinmair, W., Hrsg. Berlin: Springer-Verlag, 68, via GoogleBooks.

²²⁴Andenas, M., Chiu, I.H.-Y. 2014. *The Foundations and Future of Financial Regulation: Governance for Responsibility*. New York: Routledge, 54, via GoogleBooks.

²²⁵Leino, P. 2017. Accountability dilemmas of regulating financial markets through the European Supervisory Agencies. In: *Research Handbook on EU Administrative Law*. Harlow, C., Leino, P., Cananea, G., eds. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 221, via GoogleBooks.

institūciju atbildībai noteiktā jurisdikcijā.²²⁶ Tirgus diverģenču iemesli izriet citastarp no valstu sociālās atbildības iespējām un labklājības politikas, kas, piemēram, ES dalībvalstu minimālās algas atšķirībās rada arī atšķirīgu ekonomiku konkurētspēju.²²⁷ Tomēr tiek atzīts, ka līdz ar globalizācijas pirmsākumiem ES dalībvalstu globālā konkurētspēja pieauga tieši tad, kad tika vienota un integrēta tiesiskā bāze.²²⁸ No minētā nostiprināta atziņa, ka noteiktos apstākļos ar starptautiski līdzīgu tiesisko bāzi, neradot papildu risinājumus reģionālo ekonomiku ilgtspējai, var notikt t.s. dihotomija jeb svarīgu pretstatu veidošanās.²²⁹ Šo pretstatu pastāvēšana politiskā vidē rada nepieciešamību pēc ES tiesību sistēmiskās stabilitātes finanšu un monetāros jautājumos, lai veiktu harmonizāciju un sasniegtu tirgus apstākļu homogēnu stāvokli, nevis fragmentāciju.²³⁰ No minētā izrietēja politiskie motīvi saglabāt nacionālo valstu autonomiju un ieviest arī pastiprināti centralizētas uzraudzības prasības ES finanšu un kapitāla tirgus prakses sistēmiskai uzraudzībai.²³¹ Līdz ar to ES kolektīvās politikas interesēs ir centralizēti veicināt ES konkurētspēju, savukārt nacionālo jurisdikciju politiskās ieceres ir nosacīts protekcionisms, lai reģionālā ekonomika netiktu pārmērīgi integrēta pārnacionālu ekonomiku riskos.

ES politiskā līmenī pastāv vadošs uzskats, ka dalībvalstu nacionālā regulējuma iespējamās vājības ir tieši makro līmeņa finanšu politikas vadībā saistībā ar starpvalstu darījumu un tirgus ietekmes risku uz individuālām valstīm.²³² Tomēr no reģionālajiem apsvērumiem ir arī skaidrs, ka centralizēti pārnacionāla pārvaldība nespētu ievērot nacionālās īpatnības finanšu sektora pārraudzībā un nepieciešama nacionāla pārraudzība kā pastiprinošs līmenis kopējā ES finanšu sektora stabilizācijas organizēšanā.²³³ Minēto risku risināšanai galvenā loma nacionālā līmenī tiek saskatīta tieši fiskālās disciplīnas un budžeta balansēšanas

---

²²⁶Tsagas, G. 2016. The Regulatory Powers of the European Supervisory Authorities: Constitutional, Political and Functional Considerations. In: *Regulating and Supervising European Financial Markets: More Risks than Achievements*. Andenas, M., Deipenbrock, G., eds. Berlin: Springer, 109, via GoogleBooks.

²²⁷Martin, A. 2015. Eurozone Economic Governance: „A Currency Without a Country”. In: *European Social Models from Crisis to Crisis: Employment and Inequality in the Era of Monetary Integration*. Dolvik, J.E., Martin, A., eds. Oxford: Oxford University Press, 44, via GoogleBooks.

²²⁸Woolcock, S. 2012. *European Union Economic Diplomacy: The Role of the EU in External Economic Relations*. New York: Routledge, 91, via GoogleBooks.

²²⁹Cottier, T., Lsatra, R.M. 2012. Conclusions. In: *International Law in Financial Regulation and Monetary Affairs*. Cottier, T., Jackson, J.H., Lastra, R.M., eds. Oxford: Oxford University Press, 419, via GoogleBooks.

²³⁰Tonveronachi, M. 2016. Post-crisis international regulatory standards and their inclusion in the European framework. In: *Financial Regulation in the European Union*. Kattel, R., Kregel, J., Tonveronachi, M., eds. New York: Routledge, 286-321, 315, via GoogleBooks.

²³¹Armour, J. et al. 2016. *Principles of Financial Regulation*. Oxford: Oxford University Press, 425, via GoogleBooks.

²³²Enoch, C. et al. 2014. Securing a Safer Financial System for Europe. In: *From Fragmentation to Financial Integration in Europe*. Enoch, C., Everaert, L., Tressel, T., Zhou, J., eds. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 12, via GoogleBooks.

²³³Haentjens, M., de Gioia-Carabellese, P. 2015. *European Banking and Financial Law*. Abingdon: Routledge, 96, via GoogleBooks.

mehānismos atbilstoši vietējās tautsaimniecības un nodokļu politikas juridisko iespēju robežām.²³⁴ Šāda veida ES un nacionālo interešu pretspēku mijiedarbība izteikti sāka veidoties XXI gs. sākumā, kad ar ES politiskā līmeņa tirgus izpēti uzsāka ES vērtspapīra tirgu vienotāku regulējumu, piemēram, ar ES direktīvām.²³⁵ Tāpēc dalībvalstu nacionālā autonomija tiek īstenota tieši fiskālo disciplīnas prasību izpildē, bet pakārtota finanšu tirgu pārvaldībai.²³⁶ Līdz ar to normatīvo aktu mērķis ir nodrošināt disciplīnu gan publiskajā, gan privātā finanšu pārvaldē, ciktāl tā var skart plašākās sabiedrības intereses.

Jāpiemin, ka fiskālās disciplīnas nolūkos nacionālo suverenitāti paredzēts nodalīt, ieviešot automātisku mehānismu gadījumos, kad netiek nodrošināti fiskālie rādītāji atbilstoši starpvalstu līgumam – Līgumam par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā (angļu val. *Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union*) –, kura dalībniece ir arī Latvija.²³⁷ Šo tendenci iemesli ir galvenokārt starptautisko attiecību loma finanšu darījumos un vēlme novērst t.s. diverģences saistībā ar agrāku ES pārstāvju nespēju pārstāvēt vienotu tirgu attiecībās ar citu reģionu pārstāvjiem.²³⁸ Tātad nacionālo normatīvo aktu loma ir pakļauta ES tiesību pārākuma principam, ciktāl ES politiskā līmenī nepieciešams nodrošināt ES kā patstāvīga tirgus pārstāvēšanu globālā līmenī.

Pasaules bankas grupa Eiropā notiekošo finanšu tirgus integrāciju ir aprakstījusi kā balansa mēģinājumu starp pārmērīgi integrētu sistēmu, kurā atsevišķi ķēdes posmi var apdraudēt sistēmu, un pārāk sadrumstalotu un izolētu tirgu, kas mazina kopējās izaugsmes iespējas.²³⁹ Papildus Pasaules bankas pētnieki arī secinājuši, ka dažādo politisko interešu neefektīva harmonizēšana ar pārmērīgu institūciju apjomu rada draudus uzticamības, koordinēšanas un sadarbības funkcionālajiem mērķiem.²⁴⁰ Savukārt šāda veida harmonizēto

---

²³⁴Piris, J.-C. 2012. *The Future of Europe: Towards a Two-Speed EU?* New York: Cambridge University Press, 95, via GoogleBooks.

²³⁵Tridimas, T. 2010. EU Financial Regulation: From Harmonization to the Birth of EU Federal Financial Law. In: *The European Union Legal Order After Lisbon*. Varney, M., ed. Alphen ann den Rijn: Kluwer Law International, 120, via GoogleBooks.

²³⁶Schimmelfennig, F. 2015. Differentiated Integration Before and After the Crisis. In: *Democratic Politics in a European Union Under Stress*. Cramme, O., Hobolt, S.B., eds. Oxford: Oxford University Press, 130, via GoogleBooks.

²³⁷13.06.2012.Likums „Par Līgumu par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā”.Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 92, 3.p.

²³⁸Howarth, D., Quaglia, L. 2014. Hedge Funds. In: *Europe and the Governance of Global Finance*. Mügge, D. Oxford: Oxford University Press, 126, via GoogleBooks.

²³⁹Gould, D.M., Melecky, M. 2016. *Risks and Returns: Managing Financial Trade-Offs for Inclusive Growth in Europe and Central Asia*. Washington, D.C.: The World Bank, 2. Available from:<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/25494/9781464809675.pdf?sequence=7&isAllowed=y>[viewed 04.05.2017.]

²⁴⁰The World Bank. 2017. *Governance and the Law. World Development Report 2017*. Washington, D.C.: The World Bank, 5. Available

mērķu sasniegšanai izpildes kontrole būtu uzskatāma pat par atsevišķu politiskā risinājuma apsvērumu, jo nacionālo tirgu dalībnieku darbībai ir dažādas iespēju amplitūdas un var būt nepieciešamība pēc vienotās izpildes rokasgrāmatas u.tml. vadlīnijām.²⁴¹ Minētais tiek arī aprakstīts kā nomināla konverģence jeb formāla prasību izpilde bez saturiskiem un sistēmiski nozīmīgiem ieguvumiem reģionālā un starptautiskā tirgus drošībai un efektivitātei.²⁴² Ievērojot to, ka galvenās ES līmeņa normatīvās inovācijas kā, piemēram, Banku Savienība aptver procesuālo uzraudzību, domājams, ka ilgtermiņa panākumiem noteicoša būs nacionālo dalībvalstu politiskā ieinteresētība.²⁴³ Līdz ar to ES dalībvalstu juridisko pētījumu analīze galvenokārt jākoncentrē uz normu sasniedzamā rezultāta īstenošanu ar politisko instrumentu salīdzināšanu un modelēšanu.

Pēc 2008. gada notikumiem ASV iespējams redzēt, ka reģionālu vai atsevišķu institūciju ekonomiskā loma politiskā līmenī tiek uztverta ar saasinātu nozīmi. Piemēram, bankas „*Lehman Brothers*” maksātnespējas situācijā ASV centrālā banka, tas ir, Federālā Rezerves sistēma kopā ar politiskiem līderiem aģitēja ievērojamus valsts mēroga pasākumus sistēmiskās maksātnespējas nodrošināšanai.²⁴⁴ Ciešo ekonomisko saikņu dēļ arī ES ietvaros politiskā līmenī tika skaidri izjūsta ASV politisko reformu ietekme uz turpmāko finanšu darījumu organizēšanu ar pastiprinātu uzsvāru uz Londonas Sītijas (angļu val. *City of London*) kā Apvienotās Karalistes finanšu centru.²⁴⁵ Šīs saiknes un īpatsvara iemesli saskatāmi anglosakšu tiesību sistēmas un attiecīgās ekonomiskās kultūras līdzvērtīgā attīstībā ASV un Apvienotajā Karalistē kā vienā no Eiropas valstu ietekmīgākajām tautsaimniecībām.²⁴⁶ Tādējādi anglosakšu tiesību saime ir cieši saistāma arī ar ES tiesību saimes saturu finanšu sektora regulēšanai.

Norādāms, ka Eiropas lielvalstu, kā, piemēram, Francijas un Vācijas ekonomisko sektoru vienošana kopīgā tirgū aizsākās pirms vairāk nekā 30 gadiem tieši ar politiskiem

---

from:<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/25880/9781464809507.pdf?sequence=29&isAllowed=y>[viewed 04.05.2017.]

²⁴¹Singh, D., Hodges, J. 2016. Turning the Tide? How European Banking and Financial Services Legislation Are Making Waves on the Enforcement Front. In: *Reconceptualising Global Finance and its Regulation*. Buckley, R.P., Avgouleas Arner, D.W. New York: Cambridge University Press, 309, via GoogleBooks.

²⁴²Juuse, E. 2016. Financial Regulation in Estonia - a 'world of „dead letters“': the interplay of Europeanization process and national idiosyncrasies. In: *Financial Regulation in the European Union*. Kattel, R., Kregel, J., Tonveronachi, M., eds. New York: Routledge, 144, via GoogleBooks.

²⁴³Quaglia, L. 2014. *The European Union and Global Financial Regulation*. Oxford: Oxford University Press, 177, via GoogleBooks.

²⁴⁴Dorn, N. 2015. *Democracy and Diversity in Financial Market Regulation*. New York: Routledge, 32, via GoogleBooks.

²⁴⁵Quaglia, L. 2015. The European Union and the Post-Crisis Multilevel Reform of Financial Regulation. In: *Negotiated Reform: The Multilevel Governance of Financial Regulation*. Mayntz, R., ed. Frankfurt am Main: Campus Verlag, 111, via GoogleBooks.

²⁴⁶Scherf, G. 2014. *Financial Stability Policy in the Euro Zone: The Political Economy of National Banking Regulation in an Integrating Monetary Union*. Berlin: Springer Science, 149, via GoogleBooks.

mērķiem būt nošķirtai un konkurētspējīgai ekonomiskai varai attiecībā ar ASV, Japānu u.c. globālā mēroga tautsaimniecībām.²⁴⁷ Tomēr jau XX gs. deviņdesmitajos gados bija novērojama cieša sakarība starp ASV ekonomisko situāciju un Eiropas valstu finanšu sektoru ietekmējamību.²⁴⁸ Tāpat arī bija skaidrība doktrīnā, ka gan konverģence, gan diverģence starp ES dalībvalstīm nenotiks formāli un automātiski, bet gan veicinot nosacītus labklājības indikatorus, mērot to, piemēram, uz vienu iedzīvotāju.²⁴⁹ Salīdzinot ar mūsdienu kolektīvo plānošanu, noticis ievērojams progress pēdējos 20 gados, kad agrāk plānus un risinājumus izstrādāja vien ierobežots lietpratēju loks Briselē.²⁵⁰ No minētā izriet, ka ES dalībvalstu nacionālajam finanšu sektoram ir sekundāra loma, tomēr sistēmiski tiek izmantotas iespējas diferencēt nacionālās konkurētspējas.

Izpildes iespēju alternatīvas ES dalībvalstis pamato galvenokārt ar politisko motivāciju. Piemēram, Igaunijā prasīja banku uzraudzībai atstāt vismaz elastīgu ietekmes mehānismu nacionālo tirgu stabilizēšanai.²⁵¹ Tiek pieņemts, ka minēto nacionālo interešu galvenais konsenss ir harmoniska darbība integrētā ES tirgū, ievērojot arī fiskālās disciplīnas un budžetu plānošanas politiskās nostādnes nacionālās identitātes ietvaros.²⁵² Tas izriet no ES dalībvalstu nacionālo interešu un politisko vēlmju mijiedarbības, nevēloties atdot pārmērīgi daudz suverēno varu nosacīta ES federālisma iespaidā.²⁵³ Tādējādi tiek veidotas ES un nacionālo likumdevēju dialogiskas attiecības, kuru iznākumi nav prognozējami.

Nacionālā līmenī papildus uzsvars un atbildība arvien vairāk gulsies uz parlamentu un izpildvaru ilgtspējīgu publisko finanšu plānošanu, ievērojot nospraustos ierobežojumus ES līmenī, kā arī pieredzi ar citu dalībvalstu kā, piemēram, Itālijas vai Spānijas nevērību tādās prasībās.²⁵⁴ Šādiem apsvērumiem ir nozīme, jo netiek izslēgta iespēja nākotnē vienot ES

---

²⁴⁷Mügge, D. 2013. Neo-liberalism and the working-class hero: From organized to flexible labour markets. In: *Resilient Liberalism in Europe's Political Economy*. Schmidt, V.A., Thatcher, M., eds. New York: Cambridge University Press, 207, via GoogleBooks.

²⁴⁸Cavallari, L., De Arcangelis, G. 2001. Symmetry or Assymetry in European Dollar Policies? Evidence from the Core Countries. In: *EMU, Financial Markets and the World Economy*. Moser, T., Schips, B., eds. New York: Springer Science, 164, via GoogleBooks.

²⁴⁹Junz, H.B. 1992. International Resource Transfers and the Respective Roles of Governments and Private Capital Flows: Economic and Political Reforms in Eastern Europe. In: *Fiscal Policy, Taxation and the Financial System in an Increasingly Integrated Europe*. Fair, D.E., de Boissieu, C., eds. New York: Springer Science, 269, via GoogleBooks.

²⁵⁰Gottwald, J.C. 2012. Regulating financial services in the EU: a case of successful institutional learning. In: *Key Controversies in European Integration*. Zimmermann, H., Dür, A., eds. London: Palgrave Macmillan, 134, via GoogleBooks.

²⁵¹Spendzharova, A. 2014. *Regulating Banks in Central and Eastern Europe: Through Crisis and Boom*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 121, via GoogleBooks.

²⁵²Cloots, E. 2015. *National Identity in EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 238.

²⁵³Erdélyi, O.J. 2016. *Twin Peaks for Europe: State-of-the-Art Financial Supervisory Consolidation: Rethinking the Group Support Regime Under Solvency II*. Cham: Springer International, 235, via GoogleBooks.

²⁵⁴Fabrini, F. 2016. *Economic Governance in Europe: Comparative Paradoxes and Constitutional Challenges*. Oxford: Oxford University Press, 43, via GoogleBooks.

fiskālo politiku tiktāl, ka tiktu veidots kopīgs publiskā parāda tirgus un attiecīgi ES dalībvalstu publiskā sektora parādu plānošana un organizēšana būtu solidāra.²⁵⁵ Piemēram, suverēno valstu parādu problēmas ES ietvaros tikušas saistītas ar ES monetārās politikas nodalīšanu no nacionālo valstu fiskālās plānošanas, kas patstāvīgas izstrādāšanas gadījumā var radīt draudus monetārās politikas efektivitātei t.s. eirozonā.²⁵⁶ No minētā izriet, ka ES dalībvalstu normatīvais regulējums tiesībpolitiski arī turpmāk vērtējams kā pakārtots pārnacionālām prasībām un tikai politiski leģitīmi mērķi veido ilgtspējīgu motivāciju dalībvalstīm veidot harmonisku un integrētu likumdošanas praksi.

Kamēr ES dalībvalstīs nebūs centralizēta fiskālās plānošanas mehānisma, tikmēr dalībvalstu kompetencē galvenokārt būs nodrošinājuma un aizsargājamo tiesisko interešu noregulēšana attiecībā uz ES vienotā tirgū paredzēto pārmaiņu kā, piemēram, vienotā noregulējuma mehānismā neatrunāto jautājumu risināšanu.²⁵⁷ Ievērojot dažādās suverēno valstu parādu problēmas un fiskālās disciplīnas atšķirības, šobrīd ir iespējams pieņemt, ka minēto tiesībpolitisko apsvērumu dēļ nākotnē ES ietvaros tiks konsolidēta vara lemt par dalībvalstu budžeta plānošanu un izmantošanu.²⁵⁸ Šādas tendences izriet no ES finanšu stabilitātes institūciju un centralizēto pārvaldes mehānismu izveides saistībā ar nacionālo valstu parādu problēmām, kas vismaz politiskā līmenī tiek uztverts kā sistēmisks apdraudējums, ko vajadzētu spēt kontrolēt visā ES.²⁵⁹ Savukārt kopējās drošības apsvērumu dēļ ES līmenī ārējās attiecībās ir, piemēram, nostiprināti dalībvalstīm saistoši sankciju un pasākumu nosacījumi, neskatoties uz atsevišķo dalībvalstu iespējamu ekonomisko interešu apmēru.²⁶⁰ Minētais nozīmē, ka ES dalībvalstu nacionālo interešu pārstāvēšana ES finanšu sektorā atrodama tieši valsts parāda un budžeta struktūras veidošanai. Tomēr ES ar citu jomu praksi un politiskajām interesēm apliecina, ka arī valstu parāda un budžeta jautājumi pastiprināti nonāks ES pārraudzības un plānošanas kompetencē.

Kaut arī ES dalībvalstu kā, piemēram, Itālijas konstitucionālā iekārta bija individuāli jāpakļauj ES fiskālo prasību izpildei, no pastāvošās doktrīnas analīzes izriet, kas tas varētu būt

---

²⁵⁵Belke, A. 2017. The Fiscal Compact and the Excessive Deficit Procedure: Relic of Bygone Times? In: *The Euro and the Crisis: Perspectives for the Eurozone as a Monetary and Budgetary Union*. da Costa Cabral, N., Gonçalves, J.R., Rodrigues, N.C., eds. Cham: Springer International, 145, via GoogleBooks.

²⁵⁶Schoenbaum, T.J. 2012. *The Age of Austerity: The Global Financial Crisis and the Return to Economic Growth*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 39, via GoogleBooks.

²⁵⁷Freixas, X. et al. 2015. *Systemic Risk, Crises, and Macroprudential Regulation*. London: The MIT Press, 360, via GoogleBooks.

²⁵⁸Ciro, T. 2016. *The Global Financial Crisis: Triggers, Responses and Aftermath*. Abingdon: Routledge, 121, via GoogleBooks.

²⁵⁹Zimmermann, C.D. 2013. *A Contemporary Concept of Monetary Sovereignty*. Oxford: Oxford University Press, 174, via GoogleBooks.

²⁶⁰Feinberg, M. 2016. *Sovereignty in the Age of Global Terrorism: The Role of International Organisations*. Leiden: Brill, 130, via GoogleBooks.

nevis nosacīta lūzuma punkts, bet gan organiskas saaugšanas pazīme ES politikā. Proti, ņemot vērā individuālo reģionu problēmas, veido kopējos risinājumu modeļus.²⁶¹ Tomēr t.s. eirozonas turpmākās attīstības iespējas spēj radīt ievērojamas bažas nacionālos parlamentos. Piemēram, Apvienotajā Karalistē no parlamenta sēžu apskatiem izriet, ka debatēm var pietikt pat bez padziļinātas analīzes par ES kā tiesību subjektu, ja diskusijā specifiski apsver, ka t.s. eirozona nav juridiska persona (angļu val. *legal entity*) un ir riski, ka rīcība ir pretēja kopējām ES interesēm.²⁶² Varbūtību apsvēršana nacionālās valstīs galvenokārt izriet no pēdējās desmitgades globālām finanšu problēmām. Tās ES līmenī atspoguļoja īpatnējo stāvokli, kad pilnvērtīgs konstitucionālisms ES dalībvalstīs nav iespējams, bet nav arī kvazi jeb nosacīta federālā ES kompetence un pilnvaras.²⁶³ Šādas konstitucionālās krustceles rada gan tendences pēc aizsargājoša, gan progresīva juridiskā interpretējuma. Piemēram, Igaunijā suverenitātes jēdzienam ar tiesu praksi nostiprināja laikmetīgu izpratni atbilstoši aktuālām nepieciešamībām ES ietvaros.²⁶⁴ Neskatoties uz minēto, vairākās ES valstīs, ieskaitot tās, kuras vienas no pēdējām pievienojās ES, šī pētniecības darba rakstīšanas brīdī veidojas politiskās kustības pret ES politikas integrēšanu, ciktāl varētu veidoties nosacīti analogs modelis ASV, proti, Eiropas Savienotās valstis.²⁶⁵ No minētā izriet, ka ES centrālās politikas ietekmē vairākas dalībvalstis ievērojami attīsta patstāvīgas un suverēnas jurisdikcijas ambīcijas, kam var būt konverģences vai arī diverģences efekts ES kopējā tirgū.

Viena no būtiskākajām finanšu sistēmas netieši ietekmējošām ekonomikas nozarēm ir nodarbinātība, kuras reformas ES pēdējās desmitgades laikā galvenokārt ir aptvērušas praktisku sociālo garantiju un ienākuma līmeņa diversifikāciju, ciktāl tas aptver politiskās ekonomikas riskus.²⁶⁶ Kaut arī ASV šajā jomā ir uzskatāmi lielākas problēmas, ES pēdējo gadu laikā ir zaudējusi ienākumu līmeņa konverģences jeb izlīdzināšanās tendenci un arī ES ir

---

²⁶¹Bilancia, P. 2017. The Current State of the Governance of the Eurozone and the Increase in the European Democratic Deficit. In: *The Consequences of the Crisis on European Integration and on the Member States: The European Governance between Lisbon and Fiscal Compact*. Mangiameli, S., ed. Cham: Springer International, 66, via GoogleBooks.

²⁶²House of Commons European Scrutiny Committee. 2015. *UK Government's renegotiation of EU membership: Parliamentary sovereignty and scrutiny*. Fourteenth Report of Session 2015-16. London: House of Commons, 20. Available from:

<https://www.publications.parliament.uk/pa/cm201516/cmselect/cmeuleg/458/458.pdf>[viewed 18.05.2017.].

²⁶³Machado, J.E.M. 2016. The Sovereign Debt Crisis and the Constitution's Negative Outlook: A Portuguese Preliminary Assessment. In: *Constitutions in the Global Financial Crisis: A Comparative Analysis*. Contiades, X., ed. New York: Routledge, 231, via GoogleBooks.

²⁶⁴Skiadas, D.V. 2017. Greek Fiscal Governance: The EU's Impact on Fiscal Sovereignty. In: *Foreign Policy Under Austerity: Greece's Return to Normality?* Litsas, S.N., Tziampiris, A., eds. London: Palgrave Macmillan, 187, via GoogleBooks.

²⁶⁵Pirro, A.L.P. 2015. *The Populist Radical Right in Central and Eastern Europe: Ideology, Impact, and Electoral Performance*. Abingdon: Routledge, 99, via GoogleBooks.

²⁶⁶Strauss, K. 2016. Pension systems and labour law in the EU. In: *European Agencies and Risk Governance*. Bogg, A., Costello, C., Davies, A.C.L., eds. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 559, via GoogleBooks.

novērojama ienākumu un attiecīgi dzīves nodrošinātības līmeņu atšķirības dažādās sociālās šķirās un reģionālās ekonomikās.²⁶⁷ Pēc t.s. globālās finanšu krīzes ne tikai jaunattīstības valstis, bet arī ES attīstītajās valstīs kā, piemēram, Zviedrijā ievērojami pieauga bezdarba līmenis, kā arī notika ienākumu līmeņu svārstības laikā, kad mazinājās publisko pakalpojumu un sociālo garantiju nodrošinājums.²⁶⁸ Papildus tam šo problēmu izplatība Eiropā, kura ir nosacīti vienotā ekonomiskā tirgū, ir ar izteiktāku amplitūdu, salīdzinot ar ASV, kur štatu ietvaros ir mērenas amplitūdas, un, piemēram, Vācijā u.c. attīstītajās valstīs novērojams dažādu sociālo slāņu iztikas līdzekļu samazinājums.²⁶⁹ Tas atspoguļojas vairāku valstu nosacītā algu dempingošanas regulējumā, kas socioloģiski ievērojamā apmērā skar tieši imigrantu strādniekus.²⁷⁰ Tādējādi finanšu krīzes sekas nodarbinātības politikā veidoja ekonomisko dilemmu, kad produktivitātes pieauguma laikā mazina darbaspēka izmaksu. Tāpēc, piemēram, Vācijā ir viens no lielākajiem t.s. lētā darbaspēka tirgiem, jo no pastāvīgi nodarbinātiem amatiem aktīvi pāriet līdz t.s. nomas darbiniekiem vai zemo algu darbiniekiem.

Jau XX gs. beigās ES valstīs kā, piemēram, Somijā bija novērojama situācija, kad finanšu sektora problēmas noritēja līdzās vispārējo ekonomikas nozaru problēmām. Apgrozījuma samazinājums veicināja izmaksu mazināšanu, ko risināja ar valūtas devalvāciju un eksportējošo ražotāju atbalstu.²⁷¹ ES valstīs XX gs. beigās veidojās prakse izmantot globalizācijas tendences, īpaši t.s. zemo algu darba izmantošanu ar kapitāla plūsmu uz darbaspēka valstu iedzīvotājiem.²⁷² Savukārt pēc 2007. gada finanšu problēmām, piemēram, Vācijā bija skaidrs politiskais atbildības apliecinājums, nostiprinot noguldītāju un krājēju līdzekļu pasargāšanu ar valsts līdzekļiem, kam ir netieša ietekme uz turpmākās sociālā nodrošinājuma politikas finansēšanu un plānošanu.²⁷³ Minētais ir nozīmīgs apsvērums, jo

---

²⁶⁷Heinenreich, M. 2016. The Europeanization of income inequality before and during the eurozone crisis: inter-, supra- and transnational perspectives. In: *Exploring Inequality in Europe: Diverging Income and Employment Opportunities in the Crisis*. Heidenreich, M., ed. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 28, via GoogleBooks.

²⁶⁸Andersson, R., Kahrik, A. 2016. Widening gaps: segregation dynamics during two decades of economic and institutional change in Stockholm. In: *Socio-Economic Segregation in European Capital Cities: East Meets West*. Tamaru, T., Marcińczak, S., Van Ham, M., Musterd, S., eds. Abingdon: Routledge, 116, via GoogleBooks.

²⁶⁹Caselli, F. et al. 2016. The Challenge of European Inequality. In: *After the Crisis: Reform, Recovery, and Growth in Europe*. Caselli, F., Centeno, M., Tavares, J., eds. Oxford: Oxford University Press, 189, via GoogleBooks.

²⁷⁰Eldring, L., Schulten, T. 2016. Migrant Workers and Wage-setting Institutions: Experiences from Germany, Norway, Switzerland and the United Kingdom. In: *EU Labour Migration in Troubled Times: Skills Mismatch, Return and Policy Responses*. Galgóczi, B., Leschke, J., Watt, A., eds. Abingdon: Routledge, 255, via GoogleBooks.

²⁷¹Grabow, K. 2004. *Die westeuropäische Sozialdemokratie in der Regierung: Sozialdemokratische Beschäftigungspolitik im Vergleich*. Berlin: Humboldt-Universität, 56, via GoogleBooks.

²⁷²Duwendag, D. et al. 2008. *Geldtheorie und Geldpolitik in Europa: Eine problemorientierte Einführung mit einem Kompendium monetärer Fachbegriffe*. 5. Auflage. Berlin: Springer, 259, via GoogleBooks.

²⁷³Boeckh, J. et al. 2017. *Sozialpolitik in Deutschland: Eine systematische Einführung*. 4. Auflage. Wiesbaden: Springer Fachmedien, 353, via GoogleBooks.

subsidiaritātes princips, pēc kura politiskās nostādnes attiecībā uz sabiedrību jāsteno vistuvākajā iespējamā vietā, ES sociālā nodrošinājuma sfērā ir atkarīgs no dalībvalsts normatīvā un faktiskā ekonomikas ietvara.²⁷⁴ Līdz ar to vairākām valstīm ir bijusi prakse ar ekonomisko problēmu risināšanu, kas jāvērtē kā pamats turpmākās rīcības precizēšanai, risinot nākotnes izaicinājumus.

2.2.2. Monetārās politikas nozīme

Centrālās bankas jēdzienam ES ietvaros nav legāļdefinīcijas, jo tas ir funkcionāls jēdziens, kas ES apzīmē iestādi galvenokārt valūtas emisijai, privāto kredītiestāžu darbības drošības pārraudzībai un vispārējas cenu stabilitātes nodrošināšanai.²⁷⁵ Tās sadarbība ar ES dalībvalstu centrālām bankām veido nosacītu sadarbības filiāļu tīklu, kurā ES ietvaros tiek organizēta centrālo banku darbība kopējo monetāro mērķu īstenošanai un sistēmiskai stabilitātei.²⁷⁶ Ievērojot to, ka mūsdienās nav skaidri noteikts konsenss par finanšu sistēmas stabilitātes, kā arī ES finanšu un kapitāla tirgus integrēšanas radīto sistēmisko risku konceptiem, rodas pieprasījums pēc atbilstošas akadēmiskās analīzes, kā arī operatīvām spējām praktiski koordinēt publisko institūciju darbu finanšu jomā.²⁷⁷ Tādējādi monetārā politika gan politiski, gan juridiski ir aktuāls temats saistībā ar ES valstu integrēšanu.

Kaut arī centrālo banku monetārās politikas pamatā ir nolūks nepieļaut pārmērīgu cenu līmeņa paaugstināšanos jeb cenu inflāciju, tomēr no ekonomiskās analīzes izriet, ka centrālās bankas nav ekskluzīvā pozīcijā tiešā veidā ietekmēt to, jo naudas pirktspējas zudums skatāms kopā ar ekonomisko segmentu aktivitāti, ieskaitot kopējo kredītiestāžu kredītēšanu.²⁷⁸ Praksē monetārās politikas iniciatīvas cenu inflācijas novēršanai galvenokārt balstās uz analītiķu prognozēm par sabiedrības ekonomisko lēmumu virzību par, piemēram, mājāsaimniecību un patērētāju tēriņiem.²⁷⁹ Pēc šādiem kritērijiem monetārās politikas ietvaros veidotās kredītiestāžu rezervju likmju, kā arī starp kredītiestādēm veicamo aizdevumu likmju

---

²⁷⁴Reiter, R. 2017. *Sozialpolitik aus politikfeldanalytischer Perspektive: Eine Einführung*. Wiesbaden: Springer Fachmedien, 65, via GoogleBooks.

²⁷⁵Bieber, R. 2014. The Allocation of Economic Policy Competences in the European Union. In: *The Question of Competence in the European Union*. Azoulai, L., ed. Oxford: Oxford University Press, 97, via GoogleBooks.

²⁷⁶Tuori, K. 2015. *European Constitutionalism*. Cambridge: Cambridge University Press, 179, via GoogleBooks.

²⁷⁷Hellgardt, A. 2014. Comparing Apples and Oranges? Public, Private, Tax, and Criminal Law Instruments in Financial Markets Regulation. In: *Legal Challenges in the Global Financial Crisis: Bail-outs, the Euro and Regulation*. Ringe, W.-G., Huber, P.M., eds. Oxford: Hart Publishing, 160, via GoogleBooks.

²⁷⁸Arestis, P., Sawyer, M. 2006. Monetary policy when money is endogenous. In: *Complexity, Endogenous Money and Macroeconomic Theory: Essays in Honour of Basil J. Moore*. Setterfield, M., ed. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 230, via GoogleBooks.

²⁷⁹de Haan, J., Eijffinger, S.C.W., Waller, S. 2005. *The European Central Bank: Credibility, Transparency, and Centralization*. London: The MIT Press, 37, via GoogleBooks.

noteikšana tiek pielietota, lai īstenotu izvirzītos politikas mērķus, veidojot t.s. monetārās politikas transmisijas mehānismu, ar kuru paredzēts ietekmēt tautsaimniecības virzību.²⁸⁰ Tā kā šādi apsvērumi izriet no ECB autonomās kompetences, ekonomisti ir kritizējuši kārtību, jo ECB nav tieša atbildība pret citām institūcijām.²⁸¹ Šādā situācijā tiek veicināta monetārās politikas veidotāju piesaiste lēmējorgānu iniciatīvās, lai ECB darbības vismaz formāli netiktu atstātas bez politiskās pieskatīšanas.²⁸² No vienotās valūtas sistēmas izriet arī nosacīts dalībvalstu vērtspapīru tirgus izlīdzinājums attiecībā uz procentu likmju apmēriem.²⁸³ Privātiem ieguldītājiem interesē gan izdevīgi nosacījumi peļņai, gan drošība valūtu konvertēšanas likmēm, tāpēc nacionālo politisko lēmumu ierobežošana ļauj palīdzēt novērst, piemēram, devalvācijas riskus u.tml.²⁸⁴ Tādējādi juridiski ECB ir neatkarīga institūcija, kas atbild par ES monetāro politiku, savukārt ES politiskās organizācijas izrāda iniciatīvas ciešai sadarbībai ar nolūku ilgtermiņā veicināt ES finanšu sektora stabilitāti.

Attiecībā uz norēķinu stabilitāti ECB monetārās politikas plānošanas ietvaros ir izstrādātas pat simulēšanas sistēmas dažādu risku, t.s. stresa testu u.c. scenāriju izspēlei ar mērķi veidot priekšstatu par vismaz mērāmo lietu izmaiņām.²⁸⁵ Savukārt ECB tiešās ietekmes mehānismiem kā, piemēram, procentu likmju noteikšanai vai finanšu sektora aktīvu uzpirkšanas programmām nav objektīva atgriezeniskās saiknes mehānisma, tādējādi efektivitāte likmju koriģēšanā vai ievērojamas likviditātes veicināšanā ar aktīvu uzpirkšanu var nebūt kauzāli jeb cēloniski saistīta ar ekonomisko apstākļu kvalitātes pārmaiņām.²⁸⁶ To kritizējuši gan politiķi, gan arī OECD saistībā ar politikas caurskatāmību un pamatotību.²⁸⁷ Tādējādi ECB darbības izvērtēšanas iespējas ir ar ierobežotu atgriezenisko saikni, tāpēc gan ekonomiski, gan sociāli procesi var nozīmīgi papildināt monetāro plānošanu.

---

²⁸⁰Barwell, R. 2016. *Macroeconomic Policy after the Crash: Issues in Monetary and Fiscal Policy*. London: Palgrave Macmillan, 8, via GoogleBooks.

²⁸¹Kaczorowska-Ireland, A. 2016. *European Union Law*. Fourth Edition. New York: Routledge, 31, via GoogleBooks.

²⁸²Jancic, D. 2017. Accountability of the European Central Bank in a Deepening Economic and Monetary Union. In: *National Parliaments After the Lisbon Treaty and the Euro Crisis: Resilience Or Resignation?* Jancic, D., ed. Oxford: Oxford University Press, 152, via GoogleBooks.

²⁸³Madura, J. 2016. *International Financial Management*. Abridged, 12th Edition. Boston: Cengage Learning, 199, via GoogleBooks.

²⁸⁴de Mesquita, B.B. 2014. *Principles of International Politics*. 5th Edition. London: SAGE, 364, via GoogleBooks.

²⁸⁵International Monetary Fund. 2014. *European Union: Detailed Assessment of Implementation of the European Central Bank Observance of the CPSS-IOSCO Responsibilities of Authorities for Financial Market Infrastructure*. IMF Country Report Nr.14/35. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 23, via GoogleBooks.

²⁸⁶Schmolke, H. 2017. *The Low Interest Rate Policy of the European Central Bank. Are European Savers being expropriated?* Hamburg: Anchor Academic Publishing, 82, via GoogleBooks.

²⁸⁷Chang, M. 2016. *Economic and Monetary Union*. The European Union series. London: Palgrave Macmillan, 81, via GoogleBooks.

Piemēram, t.s. kvantitatīvās mīkstināšanas jeb stimulēšanas (angļu val. *Quantitative easing*) ietekme uz inflācijas rādījumiem balstījies uz prognozēm un izpilde tika koriģēta, konstatējot, ka vairāki riski, piemēram, cenu pieauguma un publiskā sektora sistēmiskās maksātspējas draudi, turpinās.²⁸⁸ Šāda kārtība vismaz formāli atbilst Līguma par ES 4. protokola, tas ir, ECB statūtu prasībām par dalību ne tikai cenu stabilitātes, bet arī resursu efektīvas pārdales procesos.²⁸⁹ Jāpiebilst, ka ECB statūtu atrunas veiktas atbilstoši Vācijas centrālās bankas (vācu val. *Bundesbank*) pamatnostādņēm.²⁹⁰ Savukārt tādu plānošanas procesu trūkumus un riskus, kas izriet no monetārās teorijas, doktrīnā izsecinājuši monetārās teorijas analītiķi, ieskaitot jurista un sociologa Maksa Vēbera (*Max Weber*) atziņas, norādot, ka kvantitatīvi paredzēt privāto indivīdu rīcības rezultātu efektu uz monetāro stāvokli praktiski nav iespējams.²⁹¹ Tādējādi ECB rīcībā ir ļoti ierobežoti mehānismi ar empīrisku precizitāti, kas cēloņsakarīgi spētu vadīt monetārās un ekonomiskās politikas stāvokli.

ECB un vispārēji centrālo banku datu ievākšanā un apstrādē izmanto dažādas iespējas – gan statistisko indikatoru, gan socioloģiska rakstura izpētes materiālus, lai veidotu gan prognozes, gan to vērtēšanas prasības.²⁹² Šo procesu ietvaros centrālo banku politiskā neatkarība tiek uzskatīta pat par atsevišķu labvēlīgo faktoru datu uzticamībai un cenu stabilitātei, jo, piemēram, tirgus dalībnieki var pieņemt, ka centrālā banka netiek tieši ietekmēta no kādām politiskām interesēm.²⁹³ Privilēģētā neatkarība veicinājusi arī ECB juridiskā statusa apspriedes un pat iespēju, ka šādā formā tā operē kā *sui generis* jeb patstāvīga juridiskās kategorijas institūcija ES tiesību sistēmas ietvaros.²⁹⁴ Savukārt dalībvalstu konstitucionālo tiesu praksē var rasties nepieciešamība izvērtēt, vai ECB, kad veic, piemēram, aktīvu uzpirkšanu un dalību valstu vērtspapīru tirgū, nerīkojas *ultra vires* jeb ārpus sava tiesiskā pilnvarojuma.²⁹⁵ Tādējādi mūsdienu monetārās sistēmas izaicinājumi

---

²⁸⁸Cour-Thimann, P., Winkler, B. 2016. Central Banks as Balance Sheets of Last Resort: The ECB's Monetary Policy in a Flow-of-Funds Perspective. In: *Monetary Analysis at Central Banks*. Cobham, D., ed. London: Palgrave Macmillan, 53-92, 67, via GoogleBooks.

²⁸⁹26.10.2012. Protocol on the Statute of the European System of Central Banks and of the European Central Bank. Official Journal of the European Union, C 326/230, Article 2. Available from: https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/en_statute_2.pdf[viewed 23.04.2017.]

²⁹⁰Cukierman, A. 2014. The Economics of Central Banking. In: *Contemporary Economic Issues: Macroeconomics and Finance*. Volume 5. Wolf, H.C., ed. London: Palgrave Macmillan, 72, via GoogleBooks.

²⁹¹Parsons, S.D. 2003. *Money, Time and Rationality in Max Weber: Austrian Connections*. London: Routledge, 95, via GoogleBooks.

²⁹²Sauter, O. 2014. *Monetary Policy under Uncertainty: Historical Origins, Theoretical Foundations, and Empirical Evidence*. Wiesbaden: Springer, 147, via GoogleBooks.

²⁹³Emmelmann, S. 2016. *Die politische Rolle der Europäischen Zentralbank*. Berlin: Verlag Dr.W.Hopf, 60, via GoogleBooks.

²⁹⁴Schütze, R. 2015. *European Union Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 209, via GoogleBooks.

²⁹⁵Schmidt, S.K. 2015. The shadow of case law: the Court of Justice of the European Union and the policy process. In: *European Union: Power and Policy-making*. 4th Edition. Richardson, J., Mazey, S., eds. New York: Routledge, 164, via GoogleBooks.

rosina arvien plašākas ECB pilnvaras un rodas riski, ka kādā brīdī ECB rīcība var iziet ārpus paredzētā pilnvarojuma.

Savukārt nacionālo centrālo banku loma ES ietvaros ir atkarīga no to valstu dalības t.s. eirozonā, jo, piemēram, uz Apvienoto Karalisti kā šī pētījuma brīdī ES dalībvalsts statusā esošu valsti monetārās politikas nostādnes tiek veidotas no nacionālās centrālās bankas, tas ir, Anglijas Bankas (angļu val. *Bank of England*), ieskaitot pēc pārnacionālo finanšu problēmu parādīšanās ES pēc 2007. gada.²⁹⁶ Tomēr pēdējos gados, ieskaitot pēc t.s. Brexit jeb Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes referenduma par izstāšanos no ES, bija novērojams, ka ECB monetārās politikas ietvaros ir jārisina iespējamie konflikti ar nacionālām tautsaimniecībām, kas izriet no līdzšinējā vienotā ES tirgus pārraudzības modeļa.²⁹⁷ Ievērojot ES tiesību pārākuma principu, valstis, kā, piemēram, Igaunija, kad ieviesa eiro valūtu, ar konstitucionalitātes izvērtējumu secināja, ka Igaunijas centrālās bankas pilnvaras ir pakļaujamas ECB pilnvarām.²⁹⁸ Tātad nacionālo centrālo banku loma tikusi ievērojami veicināta vismaz attiecībā uz balsstiesībām ECB sistēmas vadībā, atzīstot ECB vadību kā monetārās politikas prioritāti.

Makroekonomiskās prioritātes ir piesaistītas vēsturiskai starpvalstu attiecību harmonizācijai. Piemēram, Francijas tendence kritizēt dalību ECB ir samazinājusies kopš būtiskākās monetārās politikas tendences vairs neveido pēc Vācijas monetārās politikas vadlīnijām.²⁹⁹ Jurisprudences nozīme šo politisko interešu pārstāvēniecībā aptver *lex monetae* jeb valūtas izvēles tiesības, kas ar centralizētu monetāro politiku veido suverenitātes ierobežojumus ekonomiski vienotā tirgū.³⁰⁰ No minētā izriet, ka ES centralizētā monetārā politika veic solidāru risinājumu izstrādi, ciktāl nacionālās dalībvalstis ir izvēlējušās ierobežot savu patstāvību attiecībā uz norēķinu valūtas noteikšanu un pārvaldību.

Dalībvalstīm, kas izvēlējušās piedalīties kopējā monetārā sistēmā, papildus apsvērumi var būt saistībā ar apmēru, kādā suverenitāte tikusi mazināta, jo, piemēram, ECB parādzīmju

---

²⁹⁶Cheun, S., et al. 2009. *The collateral frameworks of the Eurosystem, the Federal Reserve system and the Bank of England and the financial market turmoil*. Occasional Paper Series, Nr.107, 2009. Frankfurt am Main: European Central Bank, 30. Available from: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp107.pdf?b300d2d3429520e80560256735eed7fb>[viewed 27.04.2017.]

²⁹⁷Jancic, D. 2017. Accountability of the European Central Bank in a Deepening Economic and Monetary Union. In: *National Parliaments After the Lisbon Treaty and the Euro Crisis: Resilience Or Resignation?* Jancic, D., ed. Oxford: Oxford University Press, 141-158, 142, via GoogleBooks.

²⁹⁸Evas, T. 2016. *Judicial Application of European Union Law in Post-Communist Countries: The Cases of Estonia and Latvia*. New York: Routledge, 51, via GoogleBooks.

²⁹⁹Dehousse, R. 2016. The Politics of Delegation in the European Union. In: *Independence and Legitimacy in the Institutional System of the European Union*. Ritleng, D., ed. Oxford: Oxford University Press, 57-82, 64, via GoogleBooks.

³⁰⁰Howard, M. et al. 2016. *Foreign Currency: Claims, Judgments and Damages*. Abingdon: Routledge, 38, via GoogleBooks.

uzpirkšana Vācijas jurisdikcijā tika izvērtēta pēc tās atbilstības nostiprinātajām ECB pilnvarām, jo pastāvēja risks, ka apiets liegums sniegt dalībvalstīm tiešu finansējumu.³⁰¹ Aktīvu uzpirkšanas programma tika uzsākta pēc ECB patstāvīga lēmuma un tās mērķis bija veidot atvieglinātu tirgus situāciju kredītešanas jomā un arī mazināt deflācijas jeb cenu inflācijas pretstata iespējas ES monetārajā sistēmā.³⁰² No īstenotās programmas izriet dažādi rezultāti atšķirīgās ES valstīs un tā efektivitāte nav universāli apliecināta, tomēr nav arī norādāmi proporcionāli trūkumi un izceļami cēloniski faktori rezultātu trūkumiem.³⁰³ Šāda veida apsvērumi jurisprudences speciālistiem rada arī neskaidrības attiecībā uz ECB paziņojumu par piedalīšanos dalībvalstu parādzīmju tirgū, jo, pirmkārt, valstīm bijušas ievērojamas atšķirības fiskālā disciplīnā un, otrkārt, tas ir risks, ka t.s. sekundārajā finanšu tirgū ECB tomēr piedalīsies valstu finansēšanā.³⁰⁴ Līdz ar to ES dalībvalstu jurisdikcijās, pievienojoties ES tirgum, bija apzināta vēlme mazināt patstāvīgo jurisdikciju, tomēr līdz ar ECB pilnvaru papildināšanu dalībvalstis turpina vērtēt to atbilstību konstitucionalitātes apsvērumiem.

ES finanšu tiesības akadēmiskajā literatūrā ir tikušas vērtētas arī pēc kopējo konstitucionālo principu satura, veidojot nostāju, ka ES bez patstāvīgas konstitūcijas tomēr ir sava veida konstitucionāli risināmie jautājumi ES līgumu jeb primāro tiesību ietvaros.³⁰⁵ Šo jautājumu risināšana pēdējās desmitgades laikā uzdota galvenokārt Eiropas Komisijai, ECB un nacionālo finanšu ministriju pārstāvjiem, veicinot to nozīmi un ietekmi gan praktisko finanšu jautājumu izvērtēšanā, gan politisko gala lēmumu ietekmēšanā.³⁰⁶ Piemēram, ECB aktīvā politika, uzpērkot sekundārajos tirgos valstu parādzīmes, radījusi diskusijas par pretrunu pastāvēšanu, jo ES tieša nefinansēšana ietver gan prasības par parādzīmju pirkšanu, gan nacionālo konstitūciju robežu ievērošanu.³⁰⁷ Minētais nozīmē, ka valstu suverēnām robežām nav skaidras robežšķirtnes attiecībā uz ES finanšu politikas normatīvo regulējuma saturu, ciktāl nepieciešams izprast likumīgo deleģējumu vai samērīgumu.

---

³⁰¹Martha, R.S.J. 2015. *The Financial Obligation in International Law*. Oxford: Oxford University Press, 205, via GoogleBooks.

³⁰²Altavilla, C.et al. 2015. *Asset purchase programmes and financial markets: lessons from the euro area*. Working Paper Series, Nr.1864, November. Frankfurt am Main: European Central Bank, 2. Available from: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1864.en.pdf>[viewed 16.05.2017.]

³⁰³Schmolke, H. 2017. *The Low Interest Rate Policy of the European Central Bank. Are European Savers Being Expropriated?* Hamburg: Anchor Academic Publishing, 73, via GoogleBooks.

³⁰⁴Herdegen, M. 2016. *Principles of International Economic Law*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 510, via GoogleBooks.

³⁰⁵Larik, J. 2016. *Foreign Policy Objectives in European Constitutional Law*. Oxford: Oxford University Press, 145, via GoogleBooks.

³⁰⁶Bieling, H.-J., Hüttmann, M.G. 2016. *Europäische Staatlichkeit: Zwischen Krise und Integration*. Wiesbaden: Springer Fachmedien, 234, via GoogleBooks.

³⁰⁷Frenz, W. 2016. *Europarecht*. 2.Auflage. Berlin: Springer, 286, via GoogleBooks.

Savukārt praktisko problēmu risinājumiem tiek meklētas iespējas subjektīvi vērtējamo pakalpojumu izmaksu un cenu segmentos noteikt vienotas nodokļu mērauklas, tas ir, konkurētspējas objektīvās kvalitātes kritērijus, kas būtu universāli piemērojami dalībvalstīs.³⁰⁸ Turklāt no politiskā līmeņa apspriedēm veidojas īpašas juridiskās neskaidrības par iespējām uzraudzības un kontroles iestādēm noteiktos gadījumos priekšlaicīgi iejaukties finanšu iestāžu darbībā, pārņemot pat īslaicīgi uzņēmumu vadību, ciktāl tiek skarta saimnieciskās darbības plaša ietekme.³⁰⁹ Šo principu īstenošana arī publiskajā vidē ir ar ievērojamu ticamību, jo finanšu un fiskālās stabilitātes tiesībpolitiskās prasības ES dalībvalstīs ilgtermiņā tikušas pārkāptas ap 50% valstu.³¹⁰ Tomēr šāda veida situācija jau XX gs. otrajā pusē nebija vēlama un pat sākotnējās ES finanšu lietu lietās bija plānots visas vajadzības nodrošināt ar iespējami vairāk patstāvīgas finansēšanas avotiem bez ārējās finansēšanas un parādiem.³¹¹ Līdz ar to ECB un centrālo banku loma ES finanšu politikas ilgtermiņa plānošanā pieaug, jo pastāv domstarpības starp dalībvalstu politiskām vadībām par patstāvības līmeņiem kopējā tirgū.

Monetārās un ekonomiskās politikas pārvaldība galvenokārt sākusi koncentrēties atsevišķu institūciju līmenī. Ievērojamākās atbildības un ietekmes tendences aptver Eiropas Komisijas pilnvaras, ieskaitot subsidiaritātes nosacījuma mazināšanu tirgus regulēšanā.³¹² Viens no būtiskākajiem argumentiem šādu pilnvaru centrālai stiprināšanai ir apsvērums, ka dažādas dalībvalstis ar nesaimniecisku politiku ir radījušas uzticības riskus un mazinājušas paļaušanos uz publiskās pārvaldes kompetenci pārvaldīt tautsaimniecību, kā arī radījušas šaubas par lietderību dalībai ES.³¹³ Šo dalībvalstu iedzīvotāju skepticismu un integrētības apšaubīšanu mēdz dēvēt arī par uzticēšanās krīzi, jo gan aptaujas, gan politiskās tendences ilgtermiņā apliecinājušas pieaugošu ES pilsoņu neapmierinātību.³¹⁴ Atbilstoši pētniecības brīdī aktuālajiem datiem ES līmenī ir iespējams runāt par sistēmisku uzticības trūkumu sabiedrībā, kam ir ne tikai nacionālās, bet pārnacionālās paļāvības riski, kas ir nozīmīgi

---

³⁰⁸Handwerk, M. 2014. *Eine neue Finanztransaktionssteuer in der Europäischen Union? Beurteilung aus betriebswirtschaftlicher Perspektive*. Hamburg: Bachelor + Master Publishing, 27, via GoogleBooks.

³⁰⁹Uffmann, K. 2015. *Interim Management*. Tübingen: Mohr Siebeck, 41, via GoogleBooks.

³¹⁰Sankowsky, M. 2013. *Demokratische Legitimation der EU und des ESM: Steuerung und Koordinierung in der europäischen Wirtschafts- und Währungsunion*. Hamburg: Diplomica Verlag, 44, via GoogleBooks.

³¹¹Wenz-Temming, A. 2017. Die EU-Finzen in der Krise: Hemmnis europäischer Handlungsfähigkeit. In: *Europas Ende, Europas Anfang: Neue Perspektiven für die Europäische Union*. Decker, F., Rüttgers, J., Hg. Frankfurt am Main: Campus Verlag, 242, via GoogleBooks.

³¹²Szyszko, I.A. 2014. *Bürgergemeinschaft oder postnationale Bürokratie?: Legitimationsprobleme in der Europäischen Union - Demokratie, politische Kultur, Zivilgesellschaft*. Berlin: LIT Verlag, 134, via GoogleBooks.

³¹³Aschauer, W. 2017. *Das gesellschaftliche Unbehagen in der EU: Ursachen, Dimensionen, Folgen*. Wisbaden: Springer Fachmedien, 161, via GoogleBooks.

³¹⁴Knelangen, W. 2015. Die Europäische Union und die Bürgerinnen und Bürger: Stimmungsschwankungen oder handfeste Vertrauenskrise? In: *Die Europäische Union erfolgreich vermitteln: Perspektiven der politischen EU-Bildung heute*. Oberle, M., Hrsg. Wiesbaden: Springer Fachmedien, 13-26, 22, via GoogleBooks.

faktori ES funkcionēšanas spēju vērtējumam un reģionu stabilitātei.³¹⁵ Tādējādi kopējā tendence ir konsolidēt monetārās un tirgus vadības kompetences ES centrālajās institūcijās, kam vēl šobrīd ir vismaz morāla pretestība dalībvalstu elektorātos.

ES institūciju ietekmes pieaugums paredzams ne tikai politiskās uzraudzības līmenī, bet arī centralizētas finanšu sektorā veicamo darījumu nodokļu politikas izstrādē, kas ar aizkavējumiem tiek apspriesta starp dalībvalstu finanšu ministriju pārstāvjiem.³¹⁶ Arī pētniecības darbi, ko veic OECD, liecina par konsensu, ka arī, piemēram, Vācijai kā ekonomiski attīstītākajai ES valstij jārēķinās ar centrālās sociālās migrācijas politikas ietekmi uz publisko finanšu pārdali, kas varētu ievērojami iespaidot nodokļu reformas.³¹⁷ No analītiskās literatūras secināms, ka turpmākās inovācijas ES tirgus iekšējās un ārējās konkurētspējas veicināšanā varētu radīt ne tikai jaunu tirgus sadalījumu, bet arī pastiprināt jau pastāvošo dalībvalstu kritiku ES centralizētajai politikai.³¹⁸ ES dalībvalstu starpā veidojās pat izteikti centri, piemēram, Grieķijā, Nīderlandē, Apvienotajā Karalistē u.c. ar būtiskiem tiesībpolitiskiem apsvērumiem par ES lietderību un aptauju rezultātiem, kur pat viena trešdaļa aptaujāto nav apmierināta ar valsts dalību ES.³¹⁹ Piemēram, 2016. gads ES dalībvalstu politikā iezīmēja būtiskas tendences ES pretēju iniciatīvu atbalstam, kuru nozīmīgākais notikums bija Apvienotās Karalistes referendums par izstāšanos no ES.³²⁰ Tātad ES dalībvalstis saskaras ar ārējiem sociāliem un ekonomiskiem riskiem, kuru risināšanai ES centrālais pārvaldes mehānisms atstāj atsevišķas valstis neziņā par savas labklājības drošumu.

Jānorāda, ka sociālais nodrošinājums ir arī viens no būtiskajiem ilgtermiņa labklājības faktoriem, kas ES līmenī tiek interpretēts kā valstu patstāvīgās atbildības joma, kur galvenokārt privātpersonām pašām vajadzētu mēģināt nodrošināties, līdzdarbojoties finanšu tirgos ar, piemēram, privāto pensiju fondu u.tml. līdzekļu lietošanu.³²¹ Sociālā nodrošinājuma finansēšanas ierobežojumus bija iespējams novērot, piemēram, Grieķijā, kad vēl 2015. un

---

³¹⁵Aschauer, W. 2017. *Das gesellschaftliche Unbehagen in der EU: Ursachen, Dimensionen, Folgen*. Wisbaden: Springer Fachmedien, 395, via GoogleBooks.

³¹⁶Buscher, D. et al. 2016. Länderfinanzbericht 2015. In: *Jahrbuch für öffentliche Finanzen 2-2016*.

Junkernheinrich, M., Korioth, S., Lenk, T., Scheller, H., Woisin, M., Hrsg. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 26, via GoogleBooks.

³¹⁷OECD. 2016. *OECD-Wirtschaftsberichte: Deutschland 2016*. Paris: OECD Publishing, 30. Available from: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-wirtschaftsberichte-deutschland-2016_eco_surveys-deu-2016-de[viewed 31.05.2017.].

³¹⁸Brasche, U. 2017. *Europäische Integration: Wirtschaft, Euro-Krise, Erweiterung und Perspektiven*. Berlin: Walter de Gruyter, 157, via GoogleBooks.

³¹⁹Welfens, P.J.J. 2017. *BREXIT aus Versehen: Europäische Union zwischen Desintegration und neuer EU*. Wiesbaden: Springer Fachmedien, 44, via GoogleBooks.

³²⁰Niedermeier, A., Ridder, W. 2017. *Das Brexit-Referendum: Hintergründe, Streitthemen, Perspektiven*. Wiesbaden: Springer Fachmedien, 40, via GoogleBooks.

³²¹Kohling, K. 2017. Das Politikfeld Sozialpolitik. In: *Implementation in Politikfeldern: Eine Anleitung zum verwaltungsbezogenen Vergleich*. 2.Auflage. Grunow, D., Hrsg. Wiesbaden: Springer Fachmedien, 155, 101-160, via GoogleBooks.

2016. gadā bija vairāki šķēršļi jaunas kārtības ieviešanai pēc tam, kad ES un citu starptautisko organizāciju spiediena dēļ tika ierosinātas būtiskas reformas.³²² Sociālā nodrošinājuma jomai nav bijusi un nav arī plānota prioritāra loma ES centrālajā politikā, jo jau sākotnējo valstu sociālās nodrošinātības līmenis ir bijis augsts un ar apgrūtinātām savstarpējās integrētības iespējām, tāpēc aktuāla ir t.s. negatīvā integrētība, kurā dalībvalstīm vajadzētu atturēties no pārmērīgu tirgus apgrūtinājumu ieviešanām, lai ekonomiskie procesi virzītu labklājības izlīdzināšanu.³²³ Līdz ar to ES prioritātes nav sociālās nodrošināšanas izlīdzināšana, tomēr tiesībspolitisko principu pamatnostādnes uzsver labklājības un ekonomisko brīvību veicināšanu dalībvalstu sociālo, politisko un materiālo iespēju robežās.

2.3. Īpašumtiesību un finanšu interešu vērtējums juridiskajā praksē

Eiropas Savienībā tiesu prakse uzskatāma galvenokārt par individuālo tiesvedību rezultātiem, tas ir, piemēram, EST nolēmumi neveido tiešu noregulējumu kā anglosakšu tiesību *stare decisis* jeb precedentu nolēmumu gadījumos. Tomēr tiek saglabāta pēctecība, jo jaunu lietu izskatīšanā balstās arī uz iepriekš izskatītām lietām.³²⁴ Juridiskās pētniecības induktīvā analīze ļauj vismaz ieskicēt būtiskāko apsvērumu, atrunu un tiesību principu mijiedarbību normatīvo aktu un valsts iestāžu rīcības kvalitātes izvērtēšanai un plānošanai. Tādējādi autors, izvērtējot gan doktrīnu, gan galvenokārt ECT un EST praksi, veidojis konsolidētu apkopojumu par tiešu un netiešu promocijas darba temata sastāvdaļu izpratni, nozīmi un tiesiskajām robežām praksē. Šāda veida izpēte kalpos par pamatu tālāko atziņu un ierosinājumu sintēzei.

Ievērojot ciešo saistību ar dažādu pētniecības nozaru jomām un kopējo starpdisciplināro raksturu, ekonomiskie koncepti galvenokārt netiek individuāli analizēti juridiskajā pētniecībā vai praksē. Tas nozīmē, ka, piemēram, EST lietās nav lietots bezseguma naudas jēdziens jeb angļu val. „*fiat money*”.³²⁵ Tāpat arī ECT prakses materiālos nav atrodamas tieslietas, kurās tiktu vērtēta minētā jēdziena nozīme vai veikta tā juridiskā saturs

---

³²²Illing, F. 2017. *Die Eurokrise: Analyse der europäischen Strukturkrise*. Wiesbaden: Springer Fachmedien, 171, via GoogleBooks.

³²³Reiter, R. 2017. *Sozialpolitik aus politikfeldanalytischer Perspektive: Eine Einführung*. Wiesbaden: Springer Fachmedien, 31, via GoogleBooks.

³²⁴Civitarese, S. 2015. A European convergence towards a *stare decisis* model? *Revista Digital de Derecho Administrativo*. Nr. 14, 173-194, 182. Available from: <http://dx.doi.org/10.18601/21452946.n14.09>[viewed 02.11.2017.]

³²⁵Search form for Case-law of the Court of Justice, „*fiat money*”. Available from:<http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=en>[viewed 05.06.2017.]

analīze.³²⁶ Vienīgā tieslieta, kurā tika vismaz nelielā apmērā atreferēts noguldījumu grāmatvedības raksturs kredītiestādēs, aptvēra Bosnijas un Hercegovinas pilsoņu sūdzību par to, ka nevar atgūt agrākos valūtas noguldījumus. To juridisko raksturu komentēja nevis pati tiesa, bet gan individuāls tiesnesis savā atšķirīgajā viedoklī.³²⁷ Minētajā viedoklī bija norādīts, ka depozīti bankās ir „grāmatu nauda”, tas ir, grāmatvedībā uzskaitāmā nauda (angļu val. *book money*), kas ir prasība pret subjektu. Par to tiesas lielā palāta, veicot galīgo nolēmumu lietā, atreferēja vien to, ka attiecīgās valstis bija atbildīgas par banku sistēmas izveidi un gadījumos, kad valstij piederoša banka pārņem saistības, jānodrošina šīs naudas zuduma kā īpašumtiesību aizskāruma kompensēšana, ieskaitot inflācijas radīto naudas summas pieaugumu.³²⁸ Kā redzams no ECT prakses ikgadējā apkopojuma, īpašumtiesību aizsardzība galvenokārt saistās ar pasīvu paļāvību uz valsts amatpersonu aktīvas darbības samērīgumu pret privātpersonas mantiskajām interesēm.³²⁹ No minētā izriet, ka ES līmeņa tiesu praksē nav individuāli analizēts naudas jēdziens vai juridiskais raksturs, tomēr vismaz ECT praksē ir atreferēts bezskaidras naudas tiesiskais raksturs un saistība ar īpašumtiesību aizsardzību. Tas ļauj veikt deduktīvu analīzi no vispārējiem ekonomiskās pētniecības un īpašumtiesību aizsardzības juridiskiem postulātiem.

Starpdisciplinārajā izpētē jāuzsver, ka akadēmiskajā pētniecībā ekonomikas teoriju reprezentatīvie modeļi, piemēram, ka visi noteikta veida subjekti rīkojas identiski, ir vairākkārt kritizēti kā dzīvei nepietuvināti un kļūmaini priekšnoteikumi, kas liedz iegūt lietderīgus datus makroekonomiskajā analīzē.³³⁰ Piemēram, t.s. efektīvā tirgus hipotēze saduras ar ekonomiskās uzvedības pētījumiem, kas liecina par to, ka darījumos noteicošais var nebūt racionāls saprāts. Tāpēc uzskatīt aktīvu cenas par atbilstošiem vērtību apliecinājumiem var būt bīstami.³³¹ Tāpat ekonomiskās informācijas kritikā ir jāizzina pētījumu saiknes. Piemēram, t.s. Nobela prēmija ekonomikā nav Alfrēda Nobela dibināto apbalvojumu starpā, kas ir par mieru, fiziku, ķīmiju, literatūru un medicīnu, bet gan no Zviedrijas centrālās bankas. Proti, ziedojot A.Nobela fondam, tā dibināja balvu ekonomikas pētniecībā par godu

---

³²⁶HUDOC database search form for European Court of Human Rights, term „fiat money”. Available from:<http://hudoc.echr.coe.int/eng>[viewed 05.06.2017.]

³²⁷06.11.2012.Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmums lietā: Ališić and others V. Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and the former Yugoslav Republic of Macedonia, dissenting opinion of judge Zupančić., 60642/08. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/sk.07.06.2017.>

³²⁸16.07.2014. Eiropas Cilvēktiesību tiesas lielās palātas nolēmums lietā: Ališić and others V. Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and the former Yugoslav Republic of Macedonia. 60642/08, para.146, Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/sk.08.06.2017.>

³²⁹European Court of Human Rights. 2017. *Annual Report 2016*. Strasbourg: Council of Europe, 157. Available from: http://echr.coe.int/Documents/Annual_report_2016_ENG.pdf[viewed 10.06.2017.]

³³⁰Pilkington, M. 2014. *The Global Financial Crisis and the New Monetary Consensus*. Abingdon: Routledge, 210, via GoogleBooks.

³³¹Harrison, D. 2014. *Competition Law and Financial Services*. Abingdon: Routledge, 94, via GoogleBooks.

A.Nobelim, ko ērtībai ļoti bieži sauc par Nobela prēmiju ekonomikā.³³² Minētais apliecina ekonomikas teorētisko modeļu kritiskas analīzes nepieciešamību, lai iegūtu rezultātus ilgtermiņa politikas un juridiskās prakses plānošanai.

Jurisprudences iesaiste ekonomiskās analīzes veikšanā galvenokārt noder *ex ante* jeb iepriekšējā ieguvuma un efekta izvērtēšanā pirms tiek pieņemtas saistošas normas. Šādā veidā, piemēram, PTO nodrošina globāla jeb daudzpusēja tirgus dalībnieku sadarbību.³³³ ES, salīdzinot ar ASV, ir sevišķi nostiprinātas proporcionalitātes un efektivitātes jeb samērīguma princips, kas paredz citastarp ekonomisko labumu ierobežošanu tikai tādā mērā, cik vairums sabiedrības gūst lielāku labumu. Tas pēc būtības ir *stricto sensu* jeb burtiskas izpratnes kritērijs, kas jāpierāda ar nepārprotamu tiesisko interešu salīdzinājumu.³³⁴ Juridiskajā analīzē tomēr var atrast kritiku par nosacīti aklu pārnacionālā samērīguma nosacījumu ievērošanu, ignorējot individuālo valstu konstitucionālos nosacījumus. Tam, piemēram, ieguldījumu darījumos varētu būt nozīme situācijās, kad absolūtos skaitļos nevar izteikt viena principa aizsardzības vērtību, tomēr to būtu nepārprotami svarīgi aizsargāt.³³⁵ Tāpēc samērīguma vērtēšanas juridiskais izaicinājums mūsdienās ir tieši demokrātisko vērtību un principu balansēšana. Piemēram, ekonomiskos strīdos, kam ir gan papildinošas, gan arī patstāvīgas interpretācijas metodoloģijas pazīmes, jo var skart likumdevēju, sabiedrības un tiesību sistēmas tiesiskās intereses.³³⁶ No minētā saprotams, ka samērīguma princips jurisprudencē ir ar ciešu saistību ekonomiskā labuma izvērtēšanā un prioritātes aptver tieši jurisprudences virsvadību šādu jautājumu risināšanā.

ECT praksē samērīguma apsvērumi aptver gan zaudējuma cietēja, gan arī kreditoru atbildību un valsts pienākumu nodrošināt, piemēram, samērīgas parādsaistību piedziņas kārtības īstenošanu, citādi pat piespiedu piedziņas mehānismi individuālos gadījumos var tikt atzīti par neattaisnojamiem.³³⁷ Praksē nostiprināts arī būtisks piesaistes kritērijs īpašumtiesību aizsardzībai. Proti, aktuālas tirgus vērtības noteikšana, lai saprastu, kas ir pienācīgs apmērs

---

³³²The Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel. Available from:http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/[viewed 09.06.2017.]

³³³Ahn, D. 2016. *The Legal and Economic Analysis of the WTO/FTA System*. Singapore: World Scientific Publishing, 264, via GoogleBooks.

³³⁴Portuese, A. 2014. The Case for a Principled Approach to Law and Economics: Efficiency Analysis and General Principles of EU Law. In: *Law and Economics in Europe: Foundations and Applications*. Mathis, K., ed. Dordrecht: Springer Science+Business Media, 301, via GoogleBooks.

³³⁵Vadi, V. 2016. A History of Success?: Proportionality in International Economic Law. In: *The Reform of International Economic Governance*. Serrano, A.S., ed. Abingdon: Routledge, 176, via GoogleBooks.

³³⁶Pirker, B. 2016. Proportionality analysis and international commercial arbitration - the example of public policy and domestic courts. In: *Establishing Judicial Authority in International Economic Law*. Jemieliak, J., Nielsen, L., Olsen, H.P., eds. Cambridge: Cambridge University Press, 295, via GoogleBooks.

³³⁷25.04.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: VASKRSIĆ v. SLOVENIA, 31371/12, para.86. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.14.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.14.06.2017.])

gadījumos, kad tiek aizskartas īpašumtiesības.³³⁸ No ECT prakses izriet arī apsvērumi par to, ka Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas jeb t.s. Eiropas cilvēktiesību konvencijas 1. protokols par īpašumtiesību aizsardzību ir nesaraujami saistāms ar konvencijas 14. panta nosacījumiem par vienlīdzību un diskriminācijas aizliegumu un, piemēram, arī mantošanas lietās subjektu statuss tiek pakļauts objektīviem radniecības kritērijiem, nevis formālām juridiskām atrunām, lai garantētu konvencijas atrunāto cilvēktiesību universālu attiecināšanu.³³⁹ Kaut arī subjektu tiesības tiek aizsargātas, norādāms, ka tirgus vērtības noteikšanai nav universāla metodoloģija. Piemēram, lietā, kur zemes īpašniekiem bija jāatdod zeme tiem, kam piederēja pirms nacionalizācijas, ECT uzsvēra, ka balsta savu novērtēto vērtību uz attiecīgās valsts valdības iesniegto informāciju, kas esot vispārīga un neskaidra.³⁴⁰ Tātad ECT praksē tiesiskās intereses uz īpašuma aizsardzību un taisnīgu atlīdzību ir ar universālu raksturu, tomēr praktiskajā īstenošanā ar individuālu vērtēšanas pieeju.

ECT nosakāmo tirgus vērtību atlīdzināšana un valstu finanšu līdzekļu lietošana notiek savdabīgi, jo ECT vairākkārt praksē ir uzsvērusi, ka valsts budžeta līdzekļu trūkums nav attaisnojošs arguments, lai nodrošinātu nepieciešamo tirgus vērtību atlīdzināšanu gadījumos, kad ECT konstatē nepamatotus īpašumtiesību aizskārumus.³⁴¹ Papildus jāuzsver, ka ECT īpašumtiesību aizskāruma atlīdzināšanai viens no būtiskajiem kritērijiem ir novērst nominālu summu noteikšanu, lai veiktu inflācijas, pareizāk, naudas pirktpējas samazināšanās ietekmes kompensēšanu, nosakot tirgus vērtību noteiktam īpašumam.³⁴² Tomēr tiesa savā praksē arī uzsver, ka tās loma nav norādīt valstīm, kā tām vajadzētu risināt gadījumus, kad konstatējami īpašumtiesību aizsardzības trūkumi, tomēr tiesai ir pienākums identificēt un spriest par gadījumiem, kad privātpersonām, piemēram, īpašumtiesības aizskartas nesamērīgi.³⁴³ Liettiesiskais raksturs ir interpretējams maksimāli plaši, iekļaujot arī ticamu mantas pieaugumu kā aizsargājamu īpašumu, kas nozīmē, ka no gaidāmās saistību izpildes radītā paļāvība ir aizsargājama tāpat kā īpašumtiesības.³⁴⁴ Arī mazo tautsaimniecību kā, piemēram,

---

³³⁸ 01.06.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: KRASTEVA AND OTHERS v. BULGARIA, 5334/11, para.28. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.15.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.15.06.2017.])

³³⁹ 01.06.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: WOLTER AND SARFERT v. GERMANY, 59752/13 and 66277/13, para.78. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.15.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.15.06.2017.])

³⁴⁰ 01.06.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: KRASTEVA AND OTHERS v. BULGARIA, 5334/11, para.41. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.16.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.16.06.2017.])

³⁴¹ 14.06.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: KAVALIAUSKAS AND OTHERS v. LITHUANIA, 51752/10, para.65. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.16.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.16.06.2017.])

³⁴² 14.07.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: CHINNICI v. ITALY (No. 2), 22432/03, para.43. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.16.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.16.06.2017.])

³⁴³ 15.02.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: MISIUKONIS AND OTHERS v. LITHUANIA, 49426/09, para.63. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.16.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.16.06.2017.])

³⁴⁴ 20.02.2009. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: AGASARYAN v. RUSSIA, 39897/02, para.31. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.19.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.19.06.2017.])

Latvijas īpašumtiesību aizsardzības līmeņa izvērtējums veikts ECT, kur pat nostrādātā darba stāža kompensēšana ar pienācīgu pensiju ir vērtēta sociālās nodrošinātības kontekstā, neskatoties uz valsts iebildumiem par leģitīmā mērķa esamību, jo ECT izvirza augstu sliekšni kompensācijas liegšanai.³⁴⁵ Minētais nozīmē, ka īpašuma tirgus vērtības, inflācijas un valsts sociālās atbildības jēdzienu saturs aptver ES dalībvalstu pienākumu novērst nepamatotu privātpersonu īpašumtiesību aizskārumu, kā arī atlīdzināt tām radušos kaitējumus pēc aktuālās tirgus situācijas un naudas pirktspējas.

ECT savā praksē ir arī vairākkārt norādījusi, ka, piemēram, sociālās apdrošināšanas sistēmas ir nacionālās jurisdikcijas lieta un valstīm ir iespēja to modelēt pēc savas nepieciešamības un iespējām, tomēr ierobežojumu gadījumā samērīguma izvērtēšana ir saistoša bez ierunām.³⁴⁶ Savukārt atbilstības noteikšanai tiek ievēroti arī organizāciju izsniegti apliecinājumi, tas ir, novērtējumi kā, piemēram, 2015. gadā lietā pret Lietuvu tika ievērots novērtējums par to, kāda būtu bijusi īpašuma aptuvena vidējā tirgus vērtība pirms aptuveni desmit gadiem.³⁴⁷ Tiesa, izvērtējot publisko iestāžu lēmumus, izvērtē, vai nacionālās tiesas ir piemērojušas nepieciešamos likumus un gadījumā, ja publiskās varas lēmumi tikuši atzīti par prettiesiskiem, nevis atceltiem, tad pēc *ex tunc* jeb sākotnējā brīža principa uzskatāms, ka pieņemtie lēmumi nav jāievēro un uzskatāms, ka visas īpašumtiesību ierobežojošās darbības, kas sekojušas, bijušas bez likumīga attaisnojuma.³⁴⁸ Praksē ticis arī secināts, ka īpašumtiesību aizsardzībai nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā nozīmē gan ekonomisko, gan privātās ģimenes dzīves interešu pasargāšanu un, piemēram, lietā, kad pēc adoptējušās mātes nāves veikta adopcijas anulēšana, tikušas aizskartas adoptētās personas tiesības uz piederību ģimenei un no šāda apstākļa izrietošās mantošanas tiesības.³⁴⁹ Jāpiebilst, ka privātpersona nav vainojama kļūdainu valsts pārvaldes lēmumu izpildē, kas, piemēram, tieslietā pret Lietuvu nozīmēja, ka kļūdaini piešķirtā īpašuma atņemšana kopā ar naudas maksājuma atprasīšanu saistībā ar veiktiem darījumiem, ir radījusi neattaisnojamu aizskārumu privātpersonai, jo nesamērīgi apgrūtinājusi restitūciju labas ticības personai.³⁵⁰ Minētais

---

³⁴⁵ 18.02.2009. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: ANDREJEVA v. LATVIA, 55707/00, para.87.

Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.21.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.21.06.2017.])

³⁴⁶ 07.03.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: BACZÚR v. HUNGARY., 8263/15, para.28. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.21.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.21.06.2017.])

³⁴⁷ 24.11.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: PAUKŠTIS v. LITHUANIA, 17467/07, para.75. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.22.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.22.06.2017.])

³⁴⁸ 21.07.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: REISNER v. TURKEY, 46815/09, para.48. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.22.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.22.06.2017.])

³⁴⁹ 24.03.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: ZAIETŅ v. ROMANIA, 44958/05, para.61. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.22.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.22.06.2017.])

³⁵⁰ 14.10.2014. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: PAPLAUSKIENĒ v. LITHUANIA, 31102/06, para.49. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.22.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.22.06.2017.])

nozīmē, ka ECT tiesvedībā ir nostiprināta valsts atbildība rūpēties par liettiesisko prasību aizsardzību, īpašuma tirgus vērtību ievērošanu un sociālajā nodrošinātībā izmantot savas pilnvaras tā, lai vērtība patērētājam laikam personas stāža veidošanai un arī pensijas krāšanai netiktu mazināta inflācijas dēļ.

ECT, veidojot savus spriedumus, ievēro to, ka ekonomiskajās attiecībās valstij galvenokārt ir budžeta ierobežojumi un var pastāvēt vajadzība pēc finanšu līdzekļu ierobežošanas arī infrastruktūras objektu pārvaldīšanā un īpašumu piespiedu atsavināšanā. Tomēr, piemēram, tiesvedībā pret Latviju, kad atsavinātā īpašuma kompensācija bija formāla, tiesa secināja, ka šāda virspusēja pieeja nekādi neveido taisnīgu līdzsvaru starp privātpersonu un valsts budžeta interesēm, radot neattaisnojamu īpašumtiesību pārkāpumu.³⁵¹ Tiesa, izskatot privātpersonu sūdzības pret valsti, vērtē, vai privātpersonai konkrētās lietas apstākļos ir bijusi pamatota un aizsargājama paļāvība sava īpašuma pilnvērtīgai pārvaldīšanai. Tāpēc gadījumos, kad vēlāku procesuālo lēmumu gaitā šī paļāvība tiek pārkāpta, ir saskatāms īpašumtiesību neattaisnots aizskārums.³⁵² Tāpat attiecībās starp privātpersonām ECT praksē skaidri atšķir parādu piedziņu ar īpašuma atsavināšanu un kreditoru interešu aizsardzību, jo gadījumos, kad kreditoru prasības pēc būtības ir apmierinātas, tad īpašuma piespiedu atsavināšana, piemēram, procesuālo izmaksu dēļ atzīstama par nesamērīgu iejaukšanos personas īpašumtiesībās.³⁵³ Savukārt valsts obligāto iemaksu veikšana ECT praksē tiek uzskatīta par aizsargājamu īpašumtiesību, ciktāl sistēma paredzēta sniegt noteiktu labumu privātpersonai, kas nozīmē, ka īpašumtiesības šādos gadījumos nav saistāmas ar konkrētu naudas vērtību, bet gan labumu.³⁵⁴ Tātad valstij pret privātpersonu jānodrošina tiesiskās paļāvības aizsardzība un nedrīkst atrunāties nedz ar budžeta ierobežojumiem, nedz ar vēlāku juridisko lēmumu iespaidiem, īpaši sociālās nodrošinātības jomā, kur privātpersonai īpašumtiesības izriet no valsts imperatīva nosacījuma.

Īpašumtiesību aizsardzības nosacījums kopā ar valsts pārvaldības principiem veido kopēju tiesiskās aizsardzības sistēmu un, piemēram, valsts procesuālo rīcību radīto kļūdu novēršana, kas var apdraudēt īpašumtiesības, ietilpst gan īpašumtiesību aizsardzības, gan

---

³⁵¹ 25.10.2012. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: VISTIŅŠ AND PEREPJOLKINS v. LATVIA, 71243/01, para.130. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.23.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.23.06.2017.])

³⁵² 02.04.2009. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: KUZMINA v. RUSSIA, 15242/04, para.31. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.23.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.23.06.2017.])

³⁵³ 30.08.2016. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: MINDEK v. CROATIA, 6169/13, para. 84. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.25.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.25.06.2017.])

³⁵⁴ 13.12.2016. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: BÉLÁNÉ NAGY v. HUNGARY, 53080/13, para. 83. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.25.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.25.06.2017.])

labas pārvaldības principa saturā.³⁵⁵ Tas arī nozīmē, ka citu konstitucionālo principu kā, piemēram, veselības aizsardzības īstenošana, liedzot tirgot tabakas izstrādājumus, var būt pilnībā demokrātiski attaisnojama, tomēr valsts pārvaldei saistošais procesuālais saudzīgums var tāpat tikt pārkāpts, radot īpašumtiesību nesamērīgu aizskārumu sasteidzinātās procedūras u.tml. iemeslu dēļ.³⁵⁶ Tādējādi procesuālā saudzīguma apsvērumi ir vieni no būtiskākajiem, lai privātpersonām savā starpā un attiecībās ar valsti varētu nodrošināt samērīgu īpašumtiesību aizsardzību, jo arī, piemēram, tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu var būt nesaraujami saistītas ar to, vai īpašumtiesības ir pienācīgi nodrošinātas.³⁵⁷ Protams, valsts rīcības taisnīgums ir patstāvīgs procesuālais kritērijs, kurš jāīsteno *mutatis mutandis* jeb jāpārnes individuālo lietas apstākļu ietvaros, tomēr valsts pienākums ir patstāvīgi atturēties no liekas steidzamības, neskaidrības un nepieejamības.³⁵⁸ Tādējādi īpašumtiesību aizsardzība kā materiālā tiesiskā interese ir ciešā saiknē ar procesuālām garantijām, kas nozīmē, ka procesuālo nosacījumu nesamērība *ipso facto* veido īpašumtiesību aizskārumu.

No ECT prakses izriet arī nosacīta neskaidrība dalībvalstīm, kas vēlas vēlas ievērot pastāvošo ECT praksi, jo, piemēram, atsaukšanās uz ECT praksi nozīmēs tikai to, ka ECT izvērtēs, vai atsaucē izmantotais spriedums individuālajos lietas apstākļos ir identisks, citādi veicami individuāli secinājumi.³⁵⁹ Gadījumos, kad pastāv identiski apstākļi, tiesa pat bez speciālas norādes pieteikumā patstāvīgi konstatē salīdzināmos kritērijus kā, piemēram, neskaidrības vai tiesiskās noteiktības trūkumus īpašumtiesību aizsardzībai, gūstot attiecīgi identiskus secinājumus par notikušu pamattiesību pārkāpumu.³⁶⁰ Tiesa, skatot īpašumtiesību aizsardzības nosacījumu kopā ar citām pamattiesībām, piemēram, saistībā ar īpašuma piespiedu atsavināšanu izsolē vērtē ieguldījumus jeb radītās izmaksas iesaistītajām personām, lai pēc konkrētiem naudas apmēriem noteiktu īpašumtiesību aizskāruma samērīgumu.³⁶¹ Šāda veida tiesas patstāvīgā vērtējuma kompetence aptver arī valsts aktīvu darbību iztrūkuma konstatēšanu, kas nozīmē, ka valsts patstāvīgi veicamais vērtējums nav pat ekskluzīvs un tiesa

---

³⁵⁵ 16.05.2013. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: MAKSYMENKO AND GERASYMENKO v. UKRAINE, 49317/07, para.64. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.26.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.26.06.2017.])

³⁵⁶ 13.01.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: VÉKONY v. HUNGARY, 65681/13, para. 35. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.26.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.26.06.2017.])

³⁵⁷ 09.06.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: DRAFT - OVA A.S. v. SLOVAKIA, 72493/10, para. 93. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.26.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.26.06.2017.])

³⁵⁸ 07.06.2012. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: CENTRO EUROPA 7 S.R.L. AND DI STEFANO v. ITALY, 38433/09, para.187. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.27.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.27.06.2017.])

³⁵⁹ 12.06.2012. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: LINDHEIM AND OTHERS v. NORWAY, 13221/08, para. 135. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.27.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.27.06.2017.])

³⁶⁰ 02.06.2016. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: INTERNATIONAL BANK FOR COMMERCE AND DEVELOPMENT AD AND OTHERS v. BULGARIA, 7031/05, para.98. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.27.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.27.06.2017.])

³⁶¹ 25.07.2013. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: ROUSK v. SWEDEN, 27183/04, para. 141. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.27.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.27.06.2017.])

tomēr var atzīt, ka valstij vajadzēja aktīvi darīt vairāk, lai nodrošinātu privātpersonu īpašumtiesību aizsardzību pat privāttiesiskās attiecībās.³⁶² Šo valstīm nedrošo situāciju atzīst arī pati tiesa, norādot, ka īpašumtiesību aizsardzība tikai netieši veido valsts darbību un procesuālo saikņu izvērtēšanas kompetenci.³⁶³ No minētā izriet, ka ECT veic arī pēckontroli par valsts patstāvīgās analīzes darbiem, kad nepieciešams noteikt materiālo un procesuālo garantiju pienācīgu nodrošināšanu, tātad valsts amatpersonas, pieņemot lēmumus, nevar būt pilnīgi pārliecinātas par savu darbu tiesisko noteiktību un pamattiesību attaisnojamo apmēru.

Ievērojot to, ka valsts nevar būt pārliecināta par savas darbības izvērtējuma rezultātu ECT, tā var vismaz nostiprināt materiālo un procesuālo kritēriju izpildi atbilstoši ECT nostiprinātai praksei, jo ECT vairākkārt uzsver, ka ECT identiskos apstākļos lemj identiski par to, vai notikuši neattaisnojami īpašumtiesību vai citu pamattiesību aizskārumi.³⁶⁴ Pat gadījumos, kad pati ECT atzīst valsts izvēlēto rīcību par valsts ekskluzīvo kompetenci, tā tomēr analizē to, cik tāl nepieciešams pārstāvēt īpašumtiesību aizsardzības pamattiesību materiālās un procesuālās prasības.³⁶⁵ Tas nozīmē, ka valsts nevar atrunāties ar savu ekskluzīvo kompetenci kā patstāvīgu argumentu juridiskā strīdā par pamattiesību, kā, piemēram, īpašumtiesību aizsardzību, jo jāvērtē kopējais tiesiskums, īpaši, ja nacionālajās tiesās jau tika konstatēti likuma pārkāpumi valsts iestāžu darbībās.³⁶⁶ Papildus tam jāatzīmē, ka tiesas praksē nostiprināta kompetence vērtēt pēc būtības pašu procesuālo saturu, kas nozīmē, ka tiesa var atzīt, ka tiesisko interešu aizsardzība notikusi formāli un pie nepienācīgi saturīgas rīcības, tiesa tāpat atzīst īpašumtiesību aizskārums prettiesiskumu.³⁶⁷ Līdzīgi arī gadījumos, kad pašās valstīs secināts, ka noteikti normatīvie akti pārkāpuši konstitucionālos nosacījumus, ECT atzīst, ka valsts iestāžu procesuālā rīcība nedrīkst nepamatoti aizskart tos, kuriem no šiem normatīvajiem aktiem bijusi aizsargājama tiesiskā pašlāvība.³⁶⁸ Tādējādi piesardzība tiesībpolitiskā līmenī ir primārais līdzeklis turpmāko juridisko domstarpību

---

³⁶² 12.10.2010. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: MARIA ATANASIU AND OTHERS v. ROMANIA, 30767/05 and 33800/06, para. 184. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.28.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.28.06.2017.])

³⁶³ 04.10.2016. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: PETAR MATAS v. CROATIA, 40581/12, para. 44. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.28.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.28.06.2017.])

³⁶⁴ 27.06.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: KRNDIJA v. SERBIA, 30723/09, 9370/13, 32658/12 and 2632/09, para. 76. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.29.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.29.06.2017.])

³⁶⁵ 11.04.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: STREKALEV v. RUSSIA, 21363/09, para. 53. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.30.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.30.06.2017.])

³⁶⁶ 24.11.2016. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: POLIMERKONTEYNER, TOV v. UKRAINE, 23620/05, para. 21. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.30.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.30.06.2017.])

³⁶⁷ 17.11.2016. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: PONYAYEVA AND OTHERS v. RUSSIA, 63508/11, para. 56. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.30.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.30.06.2017.])

³⁶⁸ 28.06.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: JAKELJIĆ v. CROATIA, 22768/12, para. 55. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.30.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.30.06.2017.])

atbilstībai ECT nostiprinātai praksei, kas ļautu valstīm arī nodrošināt saimniecisku tautsaimniecības plānošanu un sociālo nodrošinātību.

ECT prakse liecina, ka tiesai nav būtiski nodrošināt privātpersonai pilnu īpašuma tirgus vērtību, bet salīdzināmas proporcijas atlīdzību vismaz gadījumos, kad īpašuma iegāde nav bijusi saistīta ar tirgus cenas samaksu. Piemēram, gadījumos, kad valsts izdotu privatizācijas vērtspapīru lietošana ļāvusi privātpersonai iegūt īpašumu par ļoti izdevīgu cenu.³⁶⁹ Savukārt ir būtiski, ka valsts patstāvīgi spēj vērtēt savas rīcības laicīgumu un procesuālo efektivitāti, neskatoties uz to, vai privātpersona ir papildus veikusi darbības – piemēram, lai nodrošinātu sagaidāmo maksājumu saņemšanu, jo valsts iestāžu savstarpējās komunikācijas nodrošināšana nav tās pienākums īpašumtiesību aizsardzībai.³⁷⁰ Papildus ECT praksē arī nostiprināts, ka valstij ir jāievēro attiecīgās jomas labās prakses materiāli, kā, piemēram, bēgļu īpašumu atgriešanas lietā ECT norādīja uz ANO vadlīnijām jeb t.s. Pinheiro principiem.³⁷¹ Labā prakse un arī procesuālā efektivitāte veido kopīgu pamattiesību garantijas priekšnosacījumu ECT praksē, proti, valstij gadījumos, kad notiek vilcināšanās vai ilggadējs process kādas lietas atrisināšanā, draud tiesiskās noteiktības principa pārkāpums, kas īpašumtiesību strīdos var būt par pamatu uzskatīt, ka leģitīmais mērķis nav īstenots ar piemērotu līdzekli.³⁷² Savukārt Turcijas un Kipras strīda gadījumā ECT apliecināja, ka valsts iedzīvotāju vārdā var sekmīgi aizstāvēt to materiālās tiesības, jo ECT atzina, ka Ziemeļkipras teritorijas nepieejamības dēļ iedzīvotājiem nesamērīgi tika liegta pieeja saviem īpašumiem bez pienācīgiem atlīdzināšanas mehānismiem, kas uzskatāms par tiešu un turpinātu īpašumtiesību aizskārums.³⁷³ Tāpēc valsts patstāvības elements īpašumtiesību aizsardzības izvērtēšanā ir likumības pārbaude kā sākotnējais kritērijs pamattiesību aizskārums vērtēšanā ECT un nacionālo tiesu lēmumi par valsts iestāžu pretlikumīgo rīcību *ispo facto* jeb pašsaprotami nozīmē, ka ECT pat nevērtēs tālākos kritērijus, lai noteiktu neattaisnotu īpašumtiesību aizskārums.³⁷⁴ Tādējādi valstīm ECT tiesvedībā ir aktīvi jāattaisno savas

---

³⁶⁹ 24.11.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: NOREIKIENĒ AND NOREIKA v. LITHUANIA, 17285/08, para. 393. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-15888\[sk.02.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-15888[sk.02.07.2017.])

³⁷⁰ 16.06.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: RAFAILOVIĆ AND STEVANOVIĆ v. SERBIA, 38629/07 and 23718/08, para. 82. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155187\[sk.02.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155187[sk.02.07.2017.])

³⁷¹ 16.06.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: CHIRAGOV AND OTHERS v. ARMENIA, 13216/05, para. 199. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155353\[sk.03.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155353[sk.03.07.2017.])

³⁷² 07.02.2013. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: FABRIS v. FRANCE, 16574/08, para. 73. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155353\[sk.03.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155353[sk.03.07.2017.])

³⁷³ 10.05.2001. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: CYPRUS v. TURKEY, 25781/94, para. 187. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59454\[sk.03.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59454[sk.03.07.2017.])

³⁷⁴ 21.07.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: CINGILLI HOLDING A.Ş. AND CINGILLIOGLU v. TURKEY, 31833/06 and 37538/06, para. 51. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-156254\[sk.03.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-156254[sk.03.07.2017.])

rīcības plānošanas saturs, lai varētu pamatot, ka privātpersonu interešu aizskārumos izmantoti aktuālie dati un atziņas par valsts iestādes rīcības samērīgumu.

ECT tieslietās arī nostiprinājusi valsts argumentācijas kritiku, ja valsts vēlas attaisnot savu rīcību ar norādēm uz privātpersonas apņēmības nepieciešamību procesos, kuru būtība izriet no valsts iniciatīvas, jo, piemēram, lietā pret Latviju ECT speciāli uzsvēra, ka valstij jāatturas no papildus sloga uzlikšanas privātpersonai īpašumtiesību aizsardzībai.³⁷⁵ Jāpiemin arī, ka valstij nav aizsargājama paļāvība, ciktāl jāvērtē privātpersonas skatpunkts īpašumtiesību aizsardzībai, jo tiesiskās aizsardzības apmēru veido taisnīgs lietas izskatīšanas process, neskatoties, vai faktiski privātpersonai būtu bijuši gaidītie labumi.³⁷⁶ Papildus jāuzsver, ka valsts pārstāvību īsteno arī nacionālās tiesas un gadījumos, kad tiesu varas ietvaros veikti pretrunīgi vai nesaskanīgi lēmumi saistībā ar privātpersonas liettiesiskām prasībām, tad atzīstams, ka nepamatoti aizskartas personas īpašumtiesības un valsts likumības principa ietvaros ir atbildīga par, piemēram, *restitutio in integrum* jeb sākotnējā stāvokļa nodrošināšanu.³⁷⁷ Pat valsts krimināltiesiskās un nodokļu intereses var tikt pakļautas ECT patstāvīgam izvērtējumam gadījumos, kad, piemēram, saikne ar nelikumīgās summas noteikšanu galvenokārt ir arbitrāra jeb brīvi izvēlēta, par ko trūkst izsekojamība.³⁷⁸ Savukārt procesuālo lēmumu izsekojamību ECT veic līdz pat valsts iestāžu lēmumu un normatīvo pilnvarojumu pārbaudei, lai noteiktu, vai nav noticis nacionālo normatīvo pilnvaru un attiecīgi *de facto* jeb faktiskais īpašumtiesību aizsardzības pārkāpums.³⁷⁹ Tādējādi ECT savā praksē ir nostiprinājusi valsts atbildību, ciktāl tā skar īpašumtiesību aizsardzību likumības nosacījumus, vērtējot pat valsts rīcības atbilstību nacionālajam regulējumam.

ECT, konstatējot, ka nacionālās prasības privātpersonai ļāvušas rīkoties noteiktā veidā savu īpašumtiesību aizsardzībai, bet privātpersona nav izmantojusi efektīvākos veidus savu tiesisko interešu aizsardzībai, tomēr atzīst, ka no kopējiem lietas apstākļiem jāvērtē, vai privātpersona ir izteikusi valstij saprotamā veidā iebildumus, kas var izšķirt strīdu par to, vai noticis neattaisnots īpašumtiesību aizskārumus.³⁸⁰ Kaut arī tiesa spriedumos secina, ka

---

³⁷⁵ 26.01.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: DZIRNIS v. LATVIA, 25082/05, para. 92. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170461\[sk.04.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170461[sk.04.07.2017.])

³⁷⁶ 19.01.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: STAMOVA v. BULGARIA, 8725/07, para. 60. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170361\[sk.04.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170361[sk.04.07.2017.])

³⁷⁷ 05.04.2016. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: GUȚĂ TUDOR TEODORESCU v. ROMANIA, 33751/05, para. 44. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161942\[sk.04.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161942[sk.04.07.2017.])

³⁷⁸ 15.01.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: RUMMI v. ESTONIA, 63362/09, para. 108. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150306\[sk.05.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150306[sk.05.07.2017.])

³⁷⁹ 22.10.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: KHALIKOVA v. AZERBAIJAN, 42883/11, para. 139. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157964\[sk.05.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157964[sk.05.07.2017.])

³⁸⁰ 28.03.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: VOLCHKOVA AND MIRONOV v. RUSSIA, 45668/05 and 2292/06, para. 126. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172314\[sk.06.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172314[sk.06.07.2017.])

nacionālo tiesu nostiprinātie fakti nav jāapšaubā, tomēr to interpretāciju ECT veic patstāvīgi. Tātad, neskatoties uz nacionālo tiesu secinājumiem, lai, piemēram, īpašuma atsavināšanas gadījumā noteiktu pienācīgu kompensāciju ne tikai izņēmuma, bet arī vispārīgos gadījumos.³⁸¹ Jāpiemin, ka ECT īpašumtiesību saturu neaprobežo tikai uz materiālo kontekstu, jo īpašumtiesību pilnvērtīgai baudīšanai jāaizsargā arī subjektīvā viedokļa nozīme, piemēram, gadījumos, kad īpašnieks ētisku iemeslu dēļ nepiekrīt, ka viņa īpašumā veic medības.³⁸² Šāda veida vērtējums iekļaujas apsvērumos par īpašumtiesību aizsardzību privātpersonai kā *bona fide* jeb labticīgam īpašniekam, izvērtējot, vai tiek skartas kādu trešo personu individuālās tiesiskās intereses.³⁸³ Tāpēc vispārinātu ES tiesību sistēmas pārkāpumu izskatīšanu ECT savā praksē skata pēc ES tiesību kopuma piemērošanas, kā arī EST atziņām par ES tiesību normām.³⁸⁴ Tādējādi ECT savā praksē nostiprinājusi, pirmkārt, īpašumtiesību kā pamattiesību fundamentālu saistību ar valstu aktīvu rīcību un tālredzīgu politiku, otrkārt, tirgus situācijas piesaisti liettiesisko interešu novērtēšanai un, treškārt, ES kopējās tiesību sistēmas un EST prakses pārākumu pār valstu nacionālo normatīvo vidi.

EST prakses materiālos autors, pieklūstot arī netulkotiem nolēmumiem un novēršot iespēju, ka tulkotāju dēļ tiek apgrūtināta konteksta izpratne, meklēja galvenokārt angļu valodā tieslietas, kas skar gan individuālu personu, gan valsts ekonomisko resursu pārvaldības tiesiskās intereses, izmantojot arī specifiskus terminus un to kombinācijas kā, piemēram, *financial sector, prudential, common sense, social responsibility*.

EST saistībā ar ES normatīvo aktu piemērošanu, kā arī ES nostiprinātajām pamatbrīvībām preču, pakalpojumu, darbaspēka un kapitāla kustībai ES vienotajā tirgū spēj vērtēt nacionālo finanšu sektora normatīvos aktus, piemēram, par banku tiesībām veikt procenta likmju izmaiņu atkarībā no naudas tirgu izmaiņām, par ko EST var arī sniegt prejudiciālus nolēmumus, nošķirot objektīvus notikumus no dominējošas tirgus pozīcijas gadījumiem.³⁸⁵ EST prakse pamatā saistās ar privātpersonu sūdzībām, tātad tiesas process un juridisko atziņu spektrs ir atkarīgs no prasību apjoma, un, tāpat kā ECT, arī EST praksē nav veikts individuāls juridiskais izvērtējums, piemēram, bezseguma naudas (angļu val. *fiat*

---

³⁸¹ 01.12.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: ŽILINSKIENĒ v. LITHUANIA, 57675/09, para. 53. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158947\[sk.06.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158947[sk.06.07.2017.])

³⁸² 26.06.2012. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: HERRMANN v. GERMANY, 9300/07, para. 93. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-111690\[sk.07.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-111690[sk.07.07.2017.])

³⁸³ 03.10.2013. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: ŽÁKOVÁ v. THE CZECH REPUBLIC, 2000/09, para. 93. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126544\[sk.07.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126544[sk.07.07.2017.])

³⁸⁴ 02.07.2013. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: R.Sz. v. HUNGARY, 41838/11, para. 59. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-121958\[sk.07.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-121958[sk.07.07.2017.])

³⁸⁵ 21.01.1999. ES (bij.Kopienas) Tiesas nolēmums lietā: Bagnasco and Others, C-216/96, para. 59. Iegūts no: [https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/\[sk.09.07.2017.\]](https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/[sk.09.07.2017.])

money) tiesību institūtam.³⁸⁶ Savukārt naudas pirktspējas (angļu val. *purchasing power of money*) jēdziena EST datubāzē minēts tikai vienreiz saistībā ar ģenerālvokāta viedokli, kurā identiski šajā pētniecības darbā jau atspoguļotajam norādīts, ka inflācijas rezultātā cenu pieaugums neizbēgami samazina nominālo ienākumu vērtību, proti, samazinās naudas pirktspēja.³⁸⁷ Tomēr tiesa jau pirms vairākām desmitgadēm ir vismaz atzinusi, ka nacionālās likumdošanas tiesībās ietilpst paredzēt noteiktu ekonomisko vērtību cenu kontroli ar nosacījumu, ka tā nav diskriminējoša vai citādi nepasliktina konkurences stāvokli valstī.³⁸⁸ Tādējādi, kaut arī EST savā praksē nav veikusi ievērojamu naudas terminoloģijas analīzi, tai tomēr ES tiesību sistēmā ir atbalstoša loma juridiskās izpratnes veidošanai arī īpašumtiesību ekonomiskā satura kontekstā.

EST datubāzē pieejamā informācija liecina, ka inflācijas (angļu val. *inflation*) jēdziens ir galvenokārt lietots lietas dalībnieku argumentācijā, kā arī atreferējumos, piemēram, ģenerālvokātu viedoklī par uzņēmējdarbības interesēm cenu kontroles un konkurences apstākļos.³⁸⁹ No EST datubāzes izriet, ka ģenerālvokāti tiesvedībās mēdz uzsvērt ne tikai uzņēmējdarbības, bet arī monetārās politikas lomu, uzsverot centrālo banku autonomijas un cenu stabilitātes nodrošināšanas pienākuma juridisko nozīmi.³⁹⁰ Vispārīgo nosacījumu atreferēšanu ģenerālvokāti veic ar nolūku uzsvērt tiesisko rāmi, jo arī specifiskās nozarēs nesaraunami jāievēro ES vienotā tirgus nolūks veidot ilgtspējīgu ekonomisko izaugsmi un cenu stabilitāti.³⁹¹ Savukārt specializēto ES normatīvo aktu piemērošanai EST dalībvalstīm paredz būtiskas iespējas nodrošināt nacionālās intereses, piemēram, direktīvu gadījumos saistībā ar finanšu jomas noziegumiem noteikt papildus atrunas leģitīmā mērķa sasniegšanai.³⁹² Kaut arī EST atzīst, ka noteiktās jomās valstīm ir suverēnās tiesības, EST izvērtē šādu tiesību izmantošanas rezultātu atbilstību ES tiesību pamatbrīvībām kā, piemēram, veselības jomā, kad valsts drīkst noteikt cenu politiku tabakas izstrādājumiem, tomēr

---

³⁸⁶Case-law of the Court of Justice. Search form text for „fiat money”. Available from:

<http://curia.europa.eu/juris>[viewed 11.07.2017.]

³⁸⁷ 10.12.1998. Opinion of Advocate General Saggio in *Mulder and Others v Council and Commission*, Joined Cases C-104/89 and C-37/90, I-244. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 11.07.2017.]

³⁸⁸ 29.11.1983. ES (bij.Kopienas) Tiesas nolēmums lietā: *Roussel Laboratoria v Netherlands*, C-181/82, P.3869. Iegūts no: [https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/\[sk.11.07.2017.\]](https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/[sk.11.07.2017.])

³⁸⁹ 12.11.1985. Opinion of Advocate General Verloren van Themaat in: *Metro v Commission*, Case 75/48, P. 3065. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[sk.11.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[sk.11.07.2017.])

³⁹⁰ 28.04.2016. Opinion of Advocate General Campos Sanchez-Bordona in: *Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni v Istituto Nazionale di Statistica — ISTAT, Presidenza del Consiglio dei Ministri, Ministero dell'Economia e delle Finanze*, Case C-240/15, para. 50. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[sk.12.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[sk.12.07.2017.])

³⁹¹ 03.09.2015. Opinion of Advocate General Bot in: *United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v European Parliament, Council of the European Union*, Case C-121/14, para. 71. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[sk.12.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[sk.12.07.2017.])

³⁹²2017. Court of Justice of the European Union. Annual Report 2016. Judicial Activity. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 32. Available from:

https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2017-03/ra_jur_2016_en_web.pdf[viewed 13.07.2017.]

obligātām cenām jāspēj nodrošināt cenu konkurenci tirgū.³⁹³ Tādējādi EST tiesa ir nostiprinājusi valstu pienākumu īstenot suverēnās varas tiesības leģitīmo mērķu sasniegšanai ar maksimāli piesardzīgu nostāju pret konkurences u.tml. ekonomiskām interesēm.

EST savā praksē saistībā ar finanšu sektoru uzsver ES normatīvā regulējuma nolūku, jo, piemēram, lietā, kur AS Swedbank ieturēja bezskaidras naudas līdzekļus no klienta konta, kad klientam tika uzsākts maksātnespējas process, prejudiciālajā nolēmumā EST atreferēja galvenos principus par finanšu darījumu drošību, efektivitāti un finanšu sektora stabilitāti.³⁹⁴ Tā kā privātpersonas var arī sūdzēties par būtiskām reformām, tad, piemēram, saistībā ar ESM ietvaros plānotu finanšu palīdzību Kiprai EST arī izvērtēja iesaistīto institūciju rīcības pamatotību, pārbaudot pārnacionālo Eiropas normatīvo aktu piemērošanu Kipras, Eiropas Komisijas un arī Eiropas Centrālās bankas amatpersonu darbā.³⁹⁵ Prejudiciālajos nolēmumos EST veic līdzīgu kompetences analīzi un nošķiršanu, piemēram, lietā par valsts finanšu institūcijas noguldījumu garantēšanu tā uzsvēra, ka prasību izpilde jākontrolē nacionālajai tiesai, bet kopumā jāsasniedz ES direktīvas izvirzītais mērķis.³⁹⁶ Pat gadījumos, kad vēsturisko nacionālo normatīvo aktu nolūks un saturs ir bijis reiz atzīts par atbilstošu ES institūcijās, bet pēc vēlākas papildus informācijas tomēr nolemts pretēji, EST, izvērtējot kopējo informācijas apjomu, var noteikt, vai, piemēram, valsts pensiju normatīvie regulējumi ir veidoti tā, ka uzņēmējdarbības konkurencē veidojas tiešas vai netiešas priekšrocības noteiktiem tirgus dalībniekiem.³⁹⁷ Arī ģenerālvokāta lēmumos iespējams atreferēt skaidras nacionālās intereses uz ilgtspējīgu un neierobežojošu sociālās apdrošināšanas sistēmas funkcionēšanu jautājumos par pensiju, tas ir, uzkrātām liettiesiskām saistībām ar ievērojamu finansiālo ietekmi uz valsts tautsaimniecību.³⁹⁸ No minētā izriet, ka gan EST, gan ģenerālvokāti tiesvedībā par ES tiesību normu interpretēšanu un valsts atbildības noteikšanu katru reizi no jauna uzklausā gan dalībnieku argumentus, gan patstāvīgi izsver

---

³⁹³ 04.03.2010. ES Tiesas nolēmums lietā: European Commission v. Ireland, Case C-221/08, para. 41. Iegūts no: [https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/\[sk.13.07.2017.\]](https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/[sk.13.07.2017.])

³⁹⁴ 10.11.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: 'Private Equity Insurance Group' SIA v 'Swedbank' AS, Case C-156/15, para. 51. Iegūts no: [https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/\[sk.14.07.2017.\]](https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/[sk.14.07.2017.])

³⁹⁵ 20.09.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: Mallis and others v Commission and ECB, Joined Cases C-105/15 P to C-109/15 P, para. 53. Iegūts no: [https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/\[sk.14.07.2017.\]](https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/[sk.14.07.2017.])

³⁹⁶ 21.12.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: Vervloet and Others v Ministerraad, Case C-76/15, para. 87. Iegūts no: [https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/\[sk.14.07.2017.\]](https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/[sk.14.07.2017.])

³⁹⁷ 16.09.2013. ES Tiesas nolēmums lietā: British Telecommunications plc and BT Pension Scheme Trustees Ltd v European Commission, Joined Cases T- 226/09 and T- 230/09, para. 163. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[sk.17.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[sk.17.07.2017.])

³⁹⁸ 07.09.1999. Opinion of Advocate General Ruiz-Jarabo Colomer in: Ibrahim Kocak v Landesversicherungsanstalt Oberfranken und Mittelfranken; Ramazan Örs v Bundesknappschaft, Joined Cases C-102/98 and C-211/98, para. 51. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[sk.17.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[sk.17.07.2017.])

tiesisko interešu konfliktu starp valstu ekonomiskām interesēm un visiem juridiskiem nosacījumiem.

Ciešo saikni ar ES tiesību normu interpretācijas konsekvences nodrošināšanu apliecina arī pieprasījumi pēc prejudiciālajiem nolēmumiem, jo nacionālām tiesām, piemērojot ES tiesību normas, jāsaņemas ES intereses ar nacionālo interešu regulējumu, piemēram, sociālā nodrošinājuma apmēra ierobežojumiem pensiju noregulējumā.³⁹⁹ Norādāms, ka EST tieslietās ģenerālvadokāta viedoklis var noderēt tieši papildu informācijas izvērtēšanai, jo gadījumos, kad arī uzņēmējdarbības un kredītiestāžu līdzekļi tiek pakļauti valsts starpniecībai, iespējams atdalīt katra dalībnieka juridisko lomu naudas pārziņā.⁴⁰⁰ Savukārt privātās uzņēmējdarbības gadījumā privātpersonas tiesiskās intereses EST var arī pārstāvēt prejudiciālos nolējumos, ieskaitot gadījumus, kad kriminālprocesā skata saimnieciskās darbības licencēšanas prasības par sociālo atbildību u.tml.⁴⁰¹ Tomēr jāatzīst, ka procesuālās garantijas vismaz saistībā ar ES ārējo drošību privātpersonai var būt ierobežotas, jo ir jābūt pieejamai pilnīgai informācijai, bet nav papildu procesuālās garantijas piekļuvei naudas līdzekļiem ES ierobežojošo pasākumu dēļ.⁴⁰² Papildus EST ir atzinusi, ka īpašuma pārvaldības un ieguldījumu pakalpojumu spektrs ir pakļaujams precīzai definīcijai bez attiecīgo ES normu plašas interpretācijas.⁴⁰³ Attiecīgi EST tiesvedībā ir nostiprināts juridiskais princips par ES tiesību normu konsekventu izpratni un piemērošanu, kā arī privātpersonu īpašumtiesību materiālo aizsardzību, ciktāl nepastāv sevišķi iemesli šo aizsardzību mazināt vai interpretēt šauri pēc noteiktas jomas vajadzībām.

Norādāms, ka papildus īpašumtiesību materiāltiesiskai aizsardzībai EST savos nolējumos veic ievērojamu procesuālo robežu nošķiršanu, kas vismaz daļēji izriet no pašas EST prakses attiecībā uz to, vai nolēmums nav *ultra petita* jeb nepārsniedz prasīto.⁴⁰⁴ Savukārt nacionālo dalībvalstu iespējas rīkoties ES direktīvu ietvaros ir pakļautas pašu direktīvu mērķiem, kā tieslietā par ES direktīvu saistībā ar depozītu garantijas shēmu izstrādi EST secināja prejudiciālā nolēmumā, atzīmējot, ka nacionālās dalībvalstis patstāvīgi var noteikt, vai papildus tiešajiem direktīvas adresātiem nacionālajā finanšu sektorā būtu

---

³⁹⁹16.01.2017. Reference to the Court of Justice of the European Union for a preliminary ruling from the Court of Appeal (United Kingdom) in: Grenville Hampshire v The Board of the Pension Protection Fund, Case C-17/17. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[sk.17.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[sk.17.07.2017.])

⁴⁰⁰30.05.2017. Opinion of Advocate General Ruiz-Jarabo Colomer in: Wathelet in: European Commission v TV2/Danmark A/S, Case C-656/15, para. 54. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[sk.18.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[sk.18.07.2017.])

⁴⁰¹04.02.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: Sebat Ince and Amtsgericht Sonthofen, C-336/14, para. 40.3.c. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[sk.18.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[sk.18.07.2017.])

⁴⁰²15.06.2017. ES Tiesas nolēmums lietā: Dmitrii Konstantinovich Kiselev v Council of the European Union, T-262/15, para. 153. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[sk.18.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[sk.18.07.2017.])

⁴⁰³14.06.2017. ES Tiesas nolēmums lietā: Mohammad Zadeh Khorassani v Kathrin Pflanz, C-678/15, para. 42. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[sk.19.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[sk.19.07.2017.])

⁴⁰⁴14.12.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: SV Capital OÜ, European Banking Authority (EBA), European Commission, C-577/15 P, para. 32. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[sk.19.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[sk.19.07.2017.])

regulējami arī identiski adresāti, ja tas nemazina direktīvas efektivitāti.⁴⁰⁵ Norādāms, ka tieslietā, kur par Īrijas nacionālo finanšu sektora stabilizāciju ar ES finanšu līdzekļu atbalstu, tika prasīts prejudiciāls nolēmums, EST atzina, ka var būt situācija, kad nacionālo ekonomisko interešu aizsargāšana pakļaujama visas ES finanšu sektora stabilitātes risku novēršanas interesēm.⁴⁰⁶ Minētajā lietā finanšu sektora sistēmiskās stabilitātes interešu pārsvaru pār citu nacionālo ekonomisko interešu aizsardzību uzsvēra arī ģenerālvokāts, piebilstot, ka nacionālajai valsts pārvaldei un tiesām patstāvīgi jā rūpējas, lai tas notiktu ar vissaudzīgāko rezultātu.⁴⁰⁷ Tādējādi redzams, ka, piemēram, finanšu sektora stabilitātes apsvērumu tiesiskais pārsvars pār citu ES dalībvalstu nacionālo ekonomisko interešu aizsardzību ir attīstījies, saskanīgi ievērojot gan ģenerālvokāta, gan pašas EST atzinumus.

Finanšu sektora stabilitātes nozīmi EST arī vērtējusi, ņemot vērā kredītiestāžu kapitāla prasības un norādījusi savu piekrišanu tam, ka noteiktos gadījumos, kad konkrēta apmēra parādu norakstīšana ļautu uzlabot kapitāla prasību mērījumus, tad tas ir veicams līdz apmēram, kas ļauj pārvarēt kritisko mērījuma sliekšni.⁴⁰⁸ Papildus EST prejudiciālo nolēmumu ietvaros arī veic darba kompensācijas jautājumu izvērtēšanu, piemēram, gadījumā, kad Spānijā pēc 2008. gada notika valsts atbalsts kredītiestādes restrukturizācijai, un tika atzīts, ka darba kompensāciju apmēri drīkst pārsniegt likumisko garantijas apmēru ES vienotā tirgus kontekstā, ja pēc individuālajiem apstākļiem atļaušana veikta, aizskarot personu tiesības.⁴⁰⁹ EST ir arī nepārprotami nolēmusi, ka nacionālo papildus prasību ieviešana vismaz direktīvu gadījumā ir iespējama ar nosacījumu, ka to īstenošana nemazina ES normu garantijas.⁴¹⁰ Savukārt ES iestāžu iesaisti valsts nacionālo finanšu tirgu stabilizēšanai EST ir atzinusi par ES institūcijas rīcību, kas arī ir pakļaujama EST jurisdikcijas interpretācijai.⁴¹¹ ES institūcijām kā, piemēram, Eiropas Komisijai var būt ekskluzīva kompetence noteikt likumību valsts iestāžu atbalstam finanšu iestādei, izvirzot individuālus nosacījumus tā, ka pat termiņa

---

⁴⁰⁵ 21.12.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: Paul Vervloet and others v Ministerraad, C-76/15, para. 87. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[sk.19.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[sk.19.07.2017.])

⁴⁰⁶ 08.11.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: Gerard Dowling and others v Minister for Finance, C-41/15, para. 54. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[sk.21.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[sk.21.07.2017.])

⁴⁰⁷ 22.06.2016. Opinion of Advocate General Wahl in: Gerald Dowling and others v Minister for Finance, C-41/15, para. 101. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[viewed 21.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[viewed 21.07.2017.])

⁴⁰⁸ 19.06.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: Tadej Kontik and others v Državni zbor Republike Slovenije, C-526/14, para. 101. Iegūts no: [http://curia.europa.eu/juris\[sk.21.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[sk.21.07.2017.])

⁴⁰⁹ 15.10.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Juan Miguel Iglesias Gutiérrez and Elisabet Rion Bea, C-352/14 and C-353/14, ruling. Available from: [http://curia.europa.eu/juris\[viewed 21.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[viewed 21.07.2017.])

⁴¹⁰ 25.06.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: CO Sociedad de Gestión y Participación SA nad others v De Nederlandsche Bank NV and other, C-18/14, para. 34. Available from: [http://curia.europa.eu/juris\[viewed 24.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[viewed 24.07.2017.])

⁴¹¹ 13.06.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Eugenia Florescu and others v Casa Județeană de Pensii Sibiu and others, C-258/14, para. 69.1. Available from: [http://curia.europa.eu/juris\[viewed 21.07.2017.\]](http://curia.europa.eu/juris[viewed 21.07.2017.])

pārsniegšana restrukturizācijas plāna iesniegšanai padara valsts atbalstu par pretēju ES tiesību normām, pēc kā EST arī vadās, lai noteiktu strīda juridisko pamatotību.⁴¹² No minētā izriet, ka dalībvalstu finanšu sektora tiesiskā regulējuma veidošanā ES tiesību normas veido garantējamo tiesisko stāvokli, tomēr tas neliedz dalībvalstīm izvirzīt savas nacionālās prasības, ja tās harmonizē ar ES tiesību normām un nav pretrunā ES institūciju lēmumiem, kuru rīcība arī var tikt pārbaudīta EST.

ES institūciju pilnvaras ir būtisks ekonomisko interešu faktors ar ievērojamu nozīmi ES jurisprudencē, jo pat EST apelācijas nolēmumos tiek apstiprināts, ka leģitīma starptautisko institūciju rīcība ierobežojošo pasākumu gadījumā var tikt pastiprināta tiesiska mērķa sasniegšanai jeb t.s. sankciju efektivitātei.⁴¹³ Tomēr EST atturīgi izturas arī attiecībā uz ierobežojošo pasākumu pamatotību, jo nozīme nav pašā ierobežojošā pasākumā jeb sankcijā, bet gan ES institūciju izpratnei un esošajiem faktiem, lai izvērtētu konkrētu privātpersonu ierobežojošo tiesību apmēru.⁴¹⁴ Papildus EST ir nostiprinājusi īpaši aizsargājamo stāvokli patērētājiem kā sabiedrības vairākumam, nolēmumos apstiprinot, ka finanšu pakalpojumu sniegšanā sevišķa uzmanība jāpievērš tam, lai ar sarežģītu finanšu pakalpojumu vai to kombināciju nemaldinātu personas par darījuma būtību, cenu u.tml.⁴¹⁵ Īpaši lietās, kur jāvērtē, vai valsts atbalsts finanšu institūcijām ir saderīgs ar ES vienotā tirgus prasībām, EST uzsver, ka Eiropas Komisijas pilnvaras lemt par valsts restrukturizācijas plānu izpildi jāizmanto, kad tā ir veikusi saturīgu ekonomisko analīzi par lietas apstākļiem.⁴¹⁶ Savukārt nacionālās dalībvalsts likumiskā kompetence noteikt ES direktīvām pastiprinošu normatīvo regulējumu ir samērīga tikai tad, kad tiek izvērtēts nepieciešamais ieguvums leģitīmā mērķa sasniegšanai, kas, piemēram, naudas legalizēšanas noziegumu atklāšanā nozīmē efektīvu informācijas apmaiņas nodrošinājumu sabiedrības vairākuma labā.⁴¹⁷ Tādējādi EST savā praksē uzsver

---

⁴¹² 05.03.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Estado português v Banco Privado Português SA and Massa Insolvente do Banco Privado Português SA, C-667/13, para. 63. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.07.2017.]

⁴¹³ 28.11.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Council of the European Union, Manufacturing Support & Procurement Kala Naft Co. and European Commission, C-348/12 P, para. 126. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.07.2017.]

⁴¹⁴ 28.11.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and others, C-280/12 P, para. 81. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.07.2017.]

⁴¹⁵ 18.03.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Citroën Belux NV v Federatie voor Verzekerings- en Financiële Tussenpersonen, C-265/12, para. 39. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.07.2017.]

⁴¹⁶ 03.04.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Kingdom of the Netherlands and others, C-224/12 P, para. 37. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 25.07.2017.]

⁴¹⁷ 25.04.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Jyske Bank Gibraltar Ltd v Administración del Estado, C-212/11, para. 86.2. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 25.07.2017.]

sabiedrības vairākuma intereses un ES normu sasniedzamo mērķi kā galvenās intereses īpašumtiesību aizsardzības izvērtēšanai.

Vismaz attiecībā uz trešo valstu amatpersonām EST arī ir nostiprinājusi attaisnojošu argumentāciju, kāpēc to līdzekļi ES jurisdikcijā ir apgrūtināmi saistībā ar ES ārpolitikas apsvērumiem par attiecīgo valstu rīcību pret demokrātiskuma un ilgtspējīgas ekonomiskās attīstības interesēm.⁴¹⁸ Savukārt ES institūcijas par saviem lēmumiem var būt materiāli atbildīgas gadījumos, kad to rīcība ir prettiesiska un radījusi zaudējumus privātpersonai, tomēr pašai privātpersonai jāspēj pierādīt, ka pastāv cēloņsakarība.⁴¹⁹ Savukārt, kad Eiropas Komisija izdeva paziņojumu par valsts atbalsta nosacījumiem finanšu iestādēm, EST tos atzina par nesaistošiem, ciktāl pusēm mazina patstāvīgo kompetenci.⁴²⁰ Minēto kompetenču izmantošanu EST atzīst arī par pamatu atteikt zaudējumu atlīdzību gadījumos, kad privātpersonām institūciju likumīgās rīcības rezultātā radušies izdevumi, jo tikai izņēmuma gadījumā tos varētu atzīt par kompensējamiem.⁴²¹ Savukārt, kad konstatē jurisdikcijas trūkumu kā, piemēram, ECB lēmumu ar darbību ārpus t.s. Eirosistēmas, EST nevilcinās norādīt nepieciešamo rīcību rezultāta sasniegšanai un atcelt lēmumu, norādot uz kompetences trūkumu.⁴²² Tomēr EST arī uzsver, ka gadījumos, kad ES institūcijām ir piešķirtas plašas pilnvaras veikt noteikta satura analīzi, ES tiesu sistēma var pārbaudīt vien kompleksajā pārskatā izmantotā procesa atbilstību, proti, pārskatīt to ierobežotā apjomā.⁴²³ Papildus EST praksē ir noteikts, ka attiecīgajām institūcijām ne tikai jānodrošina kvalificētu amatpersonu darbs, bet arī informācijas pieejamība par tiesībām, pienākumiem un kompetences prasībām.⁴²⁴ Līdz ar to EST ir noteikusi, ka valsts amatpersonām un ES institūcijām patstāvīgi

---

⁴¹⁸ 30.06.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Fahed Mohamed Sakher Al Matri, v Council of the European Union, T-545/13, para. 2 and 171. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 25.07.2017.]

⁴¹⁹ 24.06.2016. Order of the Court of Justice of the European Union: Onix Asigurări SA v European Insurance and Occupational Pensions Authority, T-590/15, para. 81. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 25.07.2017.]

⁴²⁰ 19.07.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Tadej Kotnik and Others v Državni zbor Republike Slovenije, C-526/14, para. 59. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 25.07.2017.]

⁴²¹ 18.09.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: General Court case Holcim SA v European Commission, T-317/12, para. 236. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 26.07.2017.]

⁴²² 04.03.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: General Court case United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v European Central Bank, T-496/11, para. 108-110. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 26.07.2017.]

⁴²³ 11.09.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: General Court case Gold East Paper Ltd and Gold Huasheng Paper v Council of the European Union, T-444/11, para. 363. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 26.07.2017.]

⁴²⁴ 16.07.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Union Civil Service Tribunal case Simona Murariu v European Insurance and Occupational Pensions Authority, F-116/14, para. 73. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 26.07.2017.]

jānodrošina kompetenču kvalitātes kontrole, kā arī lēmumi vismaz daļēji ir pakļaujami skatīšanai EST tiesvedībās.

Tiesiskā paļāvība ir ievērojams procesuālais nosacījums EST praksē, savukārt faktisko izvērtējumu var tikai nojaust, jo EST nepieciešamības gadījumā veic izņēmuma pilnvaru īstenošanu, lai nodrošinātu taisnīgumu.⁴²⁵ Nacionālo kompetenču izvērtēšanu EST veic arī ar konstitucionālo apsvērumu izskatīšanu un, piemēram, dalībvalsts nodokļu sistēmas atvieglojumu vai izņēmumu pamatotībai akcentē leģitīma mērķa nepieciešamību un izvēlēto līdzekļu atbilstību mērķa sasniegšanai.⁴²⁶ Tomēr nodokļu tiesības saistībā ar kredītiestāžu norēķinu sistēmā sniegtiem pakalpojumiem EST ir vērtējusi diferencēti, izdalot finanšu pakalpojumu kompleksu, kas nav apliekams ar nodokli, no tehniskā atbalsta nodrošinājuma, ko apliek ar nodokli.⁴²⁷ Piedevām EST, kad, piemēram, Portugālē tikai vietējais pensiju fonds bija atbrīvots no nodokļu maksājumiem, nepārprotami apliecināja regulējuma nesamērīgumu un ES tirgus pārkumu pār nacionālā tirgus protekcionismu ar nodokļu atvieglojumiem u.tml. priekšrocībām.⁴²⁸ EST arī ir secinājusi, ka ES tiesību normu pārkums nozīmē, ka dalībvalstu likumdošanai jāatspoguļo efektīvi līdzekļi nepieciešamo mērķu sasniegšanai, tāpēc arī sociālās apdrošināšanas sistēmā ES tiesības īstenojamas galvenokārt ar ievērojamu dalībvalstu patstāvību.⁴²⁹ Savukārt nacionālo budžeta interešu īstenošana, piemēram, publisko iepirkumu prasībās ir piesaistīta EST jurisdikcijas analīzei. Tajā ir svarīgi izdalīt valsts iestāžu pasūtījumu būtību un to saistību ar publiskiem līdzekļiem, ja arī tālākā atbildība gulstas uz publisko personu.⁴³⁰ Tādējādi procesuālās garantijas EST praksē ir prioritāte, tomēr valsts var tikai aptuveni paredzēt savas rīcības atbilstību tiesisko principu prasībām, jo standarti pieaug līdz ar jaunām atziņām EST praksē.

EST prakses atziņas par nacionāliem valsts budžetiem var arī radīt būtiskus konfliktus starp nacionālām un starptautiskām interesēm, jo EST ir atzinusi, ka valstij ir pienākums starptautisku partneru finanšu prasības apmierināt labas ticības principa dēļ, ja radusies

---

⁴²⁵ 09.02.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Raffinerie Tirlemontoise SA v État belge, C-585/15, para. 38. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 27.07.2017.]

⁴²⁶ 10.11.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: J.J. de Lange v Staatssecretaris van Financiën, C-548/15, para. 35. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 27.07.2017.]

⁴²⁷ 28.07.2011. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Nordea Pankki Suomi Oyj v Finland, C-350/10, para. 40. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.07.2017.]

⁴²⁸ 06.10.2011. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Portuguese Republic, C-493/09, para. 48. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.07.2017.]

⁴²⁹ 12.01.2010. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Domnica PetersenvBerufungsausschuss für Zahnärzte für den Bezirk Westfalen-Lippe, C-342/08, para. 64. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.07.2017.]

⁴³⁰ 29.10.2009. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Commission of the European Communities v Federal Republic of Germany, C-536/07, para. 56. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.07.2017.]

aizsargājama pašāvība.⁴³¹ Tomēr EST arī norobežojas no gadījumiem, kad nav tieša pienākuma rīkoties, norādot, ka par izvēli rīkoties noteiktā veidā, kas nav pienākums, atbild pats tiesību subjekts.⁴³² Papildus arī EST veic praktiskus apsvērumus gadījumos, kad nav skaidri atrunāta noteiktība normatīvajos aktos, lai saprastu iesaistīto institūciju saimniecisko risinājumu lietderīgumu.⁴³³ Savukārt pašai valstij pastāv iespēja, piemēram, direktīvu īstenošanai paredzēt sodus par prasību neizpildi, kas nozīmē, ka privātpersonai pastāv risks saņemt sodu kā pastiprinošu līdzekli, ja nepakļaujas valsts iestādes pieprasījumam.⁴³⁴ EST arī atzinusi, ka valstij ES direktīvas minimums ir saistošs, ciktāl nepieciešams saglabāt minimālu garantijas līmeni, ja pastāv aizsargājamas privātpersonas tiesiskās intereses.⁴³⁵ Daļēji tas attiecināms arī uz publisko līdzekļu pārvaldību, jo valsts iestāžu rīcībā ir nošķirama tieša valsts dienesta saikne ar nodarbināto nacionalitāti, salīdzinot ar netiešu valsts īpašumu pārvaldīšanas pienākumu izpildi, kas pēc ES pārvietošanās brīvībām galvenokārt ir pieejama arī ārvalstniekiem, tātad noteiktos valsts apmaksātos amatos var būt citu valstu pilsoņi.⁴³⁶ Autors norāda arī uz Latvijā spēkā esošo publisko kapitālsabiedrību pārvaldības attiecīgā likuma 31. pantu kā apliecinājumu tam, ka valdes vai padomes locekļiem nav izvirzīta prasība pēc Latvijas pilsonības.⁴³⁷ Tātad EST praksē valsts budžeta līdzekļi tiek uzskatīti par fiduciāri jeb uzticami pārvaldāmiem, tomēr to izmantošana gadījumos, kad nav jāpilda tiešas valsts pārvaldes funkcijas, var būt ar individuālām atrunām saistībā ar atbildības līmeni, amatpersonu atbilstības kritērijiem u.tml.

Nacionālo budžeta un nodokļu nosacījumu interpretācijai EST nostiprinājusi tiešo pienākumu vadīties pēc ES tiesību normām atbilstošā mērā, kas ir sistēmisks nosacījums, lai nacionālā jurisdikcijā nodrošinātu konsekvētu prasību izpildi.⁴³⁸ Kad trūkst harmonizācijas

---

⁴³¹ 06.11.2008. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Hellenic Republic v Commission of the European Communities, C-203/07 P, para. 66. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 31.07.2017.]

⁴³² 13.12.2007. Judgment of the Court of Justice of the European Union: BATIG Gesellschaft für Beteiligungen mbH v Hauptzollamt Bielefeld, C-374/06, para. 63. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 31.07.2017.]

⁴³³ 08.05.2008. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Zuckerfabrik Jülich AG v Hauptzollamt Aachen and others, C-5/06, C-23/06 to C-36/06, para. 63. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 31.07.2017.]

⁴³⁴ 16.05.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Berlioz Investment Fund SA v Directeur de l'administration des contributions directes, C-682/15, para. 39. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 01.08.2017.]

⁴³⁵ 24.11.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Jürgen Webb-Sämann v Christopher Seagon, C-454/15, para. 35. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 01.08.2017.]

⁴³⁶ 10.09.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Iraklis Haralambidis v Calogero Casilli, C-270/13, para. 43.-46. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 01.08.2017.]

⁴³⁷ 31.10.2014. Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likums: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 216.

⁴³⁸ 06.07.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Glencore Agriculture Hungary Kft. v Nemzeti Adó- és Vámhivatal Fellebbviteli Igazgatóság, C-254/16, para. 34. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 02.08.2017.]

iespējas interpretēšanā, tad EST uzsver tikai vispārējo samērības principu, piemēram, nodokļu tiesību sodu piemērošanai, lai nodrošinātu piemēroto risinājumu.⁴³⁹ Šādi apsvērumi izriet no EST atziņām, ka atbildības paredzēšana nacionālā līmenī var kalpot ES tiesību kvalitatīvai īstenošanai, tāpēc pati par sevi tā nevar būt nesamērīga savos mērķos, bet šādu nodokļu sodu u.tml. maksājumu sistēmai ir jāatbilst sabiedrības interesēm, kas attaisnotu šādu sistēmu.⁴⁴⁰ EST arī ir norādījusi, ka saistībā ar ES budžeta līdzekļu normatīvajiem aktiem pastāv jēdzienu un konceptu kopums, kuru šaura definēšana nav nepieciešama, jo transversāla jeb diagonāli pārklāta lietošana veido vienotu izpratni.⁴⁴¹ Savukārt gadījumos, kad noteiktu ES prasību uzraudzībai tiek pilnvarotas nacionālās institūcijas, kurām jānodrošina politiskā un finansiālā neatkarība, pastāv iespēja *ex ante* jeb priekšlaicīgo tiesībpolitisko apsvērumu dēļ piemērot valsts budžeta līdzekļu lietošanas vispārējās prasības, jo institūcija darbojas publiskajā jomā.⁴⁴² Savukārt tur, kur tiesību normas skar privātpersonas un to ekonomiskās intereses, EST ir uzsvērusi nevis iespēju, bet noteiktos apstākļos pat nepieciešamību pēc kvalitatīvi identiskas integrēšanas nacionālā valsts budžeta līdzekļu un finansiālā atbalsta sistēmā saistībā ar to ekonomisko līdzvērtību.⁴⁴³ Tādējādi EST atzīst, ka ES tiesību nosacījumi ir primārie vadmotīvi jebkurās ES dalībvalstu finanšu un valsts budžeta izmantošanas lietās, bet neskaidro jautājumu risināšanai jābūt galvenokārt par labu privātpersonām, ja nepastāv atrunas par citām nepieciešamībām demokrātiskā sabiedrībā.

EST publisko līdzekļu izmantošanu un iesaistīto institūciju atbildību vērtē galvenokārt pēc saimnieciskuma un tiesiskās noteiktības principiem, lai, piemēram, ES struktūrfondu u.tml. maksājumu ieguldījumi tiktu pārvaldīti ar pietiekamu rūpību.⁴⁴⁴ Gadījumos, kad kādas valsts budžeta līdzekļi jālieto citās jurisdikcijās, tad vismaz ES ietvaros dalībvalstīm jāciena un jāsadarbojas ar pienācīgu savstarpējo rūpību, lai kādas valsts budžeta normatīvu ietekme

---

⁴³⁹ 26.04.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Tibor Farkas v Nemzeti Adó- és Vámhivatal Dél-alföldi Regionális Adó Főigazgatósága, C-564/15, para. 59. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 02.08.2017.]

⁴⁴⁰ 22.03.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Euro-Team Kft. and Spirál-Gép Kft. v Budapest Rendőrfőkapitánya, C-497/17 and C-498/15, para. 54. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 02.08.2017.]

⁴⁴¹ 15.06.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra v 'Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras' UAB, C-436/15, para. 47. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 03.08.2017.]

⁴⁴² 28.07.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni v Istituto Nazionale di Statistica and others, C-240/15, para. 38.-39. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 03.08.2017.]

⁴⁴³ 14.12.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Maria Do Céu Bragança Linares Verruga and others v Ministre de l'Enseignement supérieur et de la Recherche, C-238/15, para. 50. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 03.08.2017.]

⁴⁴⁴ 21.09.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: General Court case European Commission v Kingdom of Spain, C-140/15 P, para. 112. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 04.08.2017.]

arī citā dalībvalstī būtu integrējama.⁴⁴⁵ Tomēr arī privātpersonu tiesiskai palāvēībai tiek iezīmētas robežas vismaz attiecībā uz specifisku publiskās varas orgānu darba nepārtrauktību, proti, iespējams nodrošināt nepieciešamo kompetenci valsts pārvaldei ērtākā veidā arī ar citām valsts institūcijām, ja tiek saglabāta līdzvērtīga neatkarība un taisnīgums.⁴⁴⁶ Līdzīgi tiek vērtēti nodarbinātības jautājumi, kad publisko iestāžu budžeta apsvērumi veido atšķirīgu kompensācijas apmēru noteikta un nenoteikta laika darba ņēmējiem. Proti, objektīvu iemeslu jēdziens neaptver formālu nacionālo normu, bet gan vienlīdzības principa aizsardzības priekšnosacījumus.⁴⁴⁷ Jāpiebilst, ka EST atsevišķajos gadījumos izceļ patstāvīgi vērtējamus tiesību institūtus, lai nostiprinātu kādu šķietami pretrunīgu pozīciju. Piemēram, kad intelektuālā īpašuma aizsardzībai paredzētos normatīvus atzina par plaši interpretējamiem, tomēr izcēla taisnīgas atlīdzības konceptu kā patstāvīgu ES tiesību konceptu, kas normu piemērotājiem liedz izmantot jebkuru iespēju, ja pastāv valsts budžetam saudzīgāka alternatīva.⁴⁴⁸ Saudzīgāko alternatīvu specifika tiek vērtēta arī trešo valstu un patvēruma meklētāju sociālās nodrošināšanas lietās, jo to pamattiesību ierobežošana sociālo pabalstu saņemšanai ir attaisnojama tikai tad, ja pašu pabalstu raksturs to prasa. Proti, šādi nosacījumi ir attiecināmi uz visiem šāda veida pabalsta saņēmējiem, neskatoties no personu izcelsmes.⁴⁴⁹ Tātad EST veic gan nacionālo budžetu, gan individuālo budžetu tēriņu izvērtēšanu atbilstoši personu pamattiesībām, vērtējot nacionālo normatīvu saturu pēc to objektīviem raksturlielumiem, nevis politiskā nolūka vai subjektīviem mērķiem.

Starptautiskajās privāttiesībās EST diferenciacijas spējas galvenokārt izpaužas īpašumtiesību vai komerciālo strīdu risināšanā. Piemēram, uzsverot, ka *lex fori concursus* jeb maksātnespējas procedūras vietas normas nošķirtība no *lex causae* jeb piekritības un juridisko seku vietas jāizmanto, lai objektīvi aizsargātu kreditoru mantiskās intereses un novērstu mērķim neatbilstošu procesu.⁴⁵⁰ Šāda veida apsvērumi ir nozīmīgi ne tikai taisnīgas lietas izskatīšanas, bet arī likumības nodrošināšanas nolūkos. Proti, aizstāvība jāisteno tur, kur piekrit lietās būtība atbilstoši *actor sequitur forum rei* jeb dalībnieka pienākumam rīkoties

---

⁴⁴⁵ 18.10.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Republik Griechenland v Grigorios Nikiforidispara, C-135/15, para. 54. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 04.08.2017.]

⁴⁴⁶ 21.12.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Remondis GmbH & Co. KG Region Nord v Region Hannover, C-51/15, para. 53. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 04.08.2017.]

⁴⁴⁷ 14.09.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Ana de Diego Porras v Ministerio de Defensa, C-596/14, para. 45. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 07.08.2017.]

⁴⁴⁸ 09.06.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales and others v Administración del Estado and others, C-470/14, para. 38. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 07.08.2017.]

⁴⁴⁹ 01.03.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Ibrahim Alo and other v Region Hannover, C-443/14 and C-444/14, para. 61. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 07.08.2017.]

⁴⁵⁰ 08.06.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Vinyls Italia SpA v Mediterranea di Navigazione SpA, C-54/16, para. 54. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 07.08.2017.]

atbilstoši vietējās valsts normām.⁴⁵¹ EST ir atzinusi, ka dokumentācijā kā, piemēram, institūciju lēmumos norādītā motivācija un apstākļi, kuru dēļ nepieciešams noteiktais lēmums, ļauj tai vērtēt rīcības atbilstību piemērotajām tiesību normām un iemesliem.⁴⁵² Šajā kontekstā norādāms, ka jau pirms vairākām desmitgadēm EST tiesvedību ietvaros arī ģenerālvokātam piešķirta būtiska loma. Piemēram, tā ir nozīmīga laikmetīgo parādību un vajadzību izvērtēšanā, ieskaitot par privāttiesisku komercstrīdu pakļautību noteiktas jurisdikcijas tiesas kompetencei, jo *lex mercatoria* jeb tirdzniecības tiesību dinamika domstarpību risināšanā zaudē nacionālo raksturu.⁴⁵³ Tāpēc mūsdienās EST savā praksē arī nostiprina savas jurisdikcijas, kompetences un rīcības apjomu ar patstāvīgo tiesu praksi, proti, EST prakses iestrādes ir patstāvīgs arguments, piemēram, ekskluzīvo kompetenču pamatošanai tiesvedībās.⁴⁵⁴ Līdz ar to EST starptautisko privāttiesisko domstarpību izšķiršanā nostiprinājusi nepieciešamību pēc privāto interešu aizsardzības ar pārvaldes institūciju kompetenču pārskatāmu izmantošanu, lai nodrošinātu arī sabiedrības vairākuma intereses.

Saistībā ar ES kā juridiskās personas rīcību attiecībās ar trešajām personām EST galvenie izaicinājumi ir nošķirt iesaistīto institūciju lomas un juridiskās pilnvaras, jo ES nedrīkst būt duāla pieeja vienotu interešu īstenošanā.⁴⁵⁵ Tomēr arī institūciju rīcības izvērtēšanā EST vismaz komercdarbības regulēšanas kontekstā ir atzinusi pilnvaru formālās robežas, norādot, ka nepieciešamība pēc juridiskā pamatojuma ir atkarīga no individuālajiem apstākļiem un minimālo saprotamības prasību izpildei jānodrošina pienācīgs rezultāts.⁴⁵⁶ Tomēr vispārīgā mēraukla arī nozares specifiskos izvērtējumos vienmēr ir galvenie ES tiesību principi, ieskaitot par vienlīdzību, lai nodrošinātu objektīvu pamatojumu, īpaši, ja salīdzināmos apstākļos izpaudusies atšķirīga attieksme.⁴⁵⁷ Līdz ar to ievērojams tiesas darbs

---

⁴⁵¹ 18.05.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Hummel Holding A/S v Nike Inc., Nike Retail BV, C-617/15, para. 35. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 08.08.2017.]

⁴⁵² 28.06.2005. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Dansk Rørindustri A/S and others v Commission of the European Communities, C-189/02 P, C-202/02 P, C- 205/02 P to C- 208/02 P and C- 213/02 P, para. 453. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 08.08.2017.]

⁴⁵³ 19.02.1991. Opinion of Advocate General Darmon in Marc Rich & Co. AG v Società Italiana Impianti PA, C-190/89, I-3870. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 08.08.2017.]

⁴⁵⁴ 28.07.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Johannes Tomana and Others v Council of the European Union and others, C-330/15 P, para. 88. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 08.08.2017.]

⁴⁵⁵ 11.06.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Council of the European Union, C-377/12, para. 34. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 09.08.2017.]

⁴⁵⁶ 17.03.2011. Judgment of the Court of Justice of the European Union: AJD Tuna Ltd v Direttur tal-Agrikultura u s-Sajd, Avukat Generali, C-221/09, para. 59. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 09.08.2017.]

⁴⁵⁷ 02.09.2010. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Panagiotis I. Karanikolas and Others v Ipourgos Agrotikis Anaptixis kai Trofimon, Nomarkhiaki Aftodioikisi Dramas, Kavalas, Xanthis, C-453/08, para. 52. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 11.08.2017.]

saistās ar vispārināto un specifisko nozares nosacījumu izvērtēšanu atbilstoši kopīgiem pamattiesību mērķiem.

No minētā izriet, ka EST tiesvedībā institūcijām ir vispārsaistošs priekšnosacījums, proti, jābūt tiešu ES tiesību normu pilnvarojumam, kā arī saturiski jāatbilst to vispārīgajam tiesiskajam rāimim tiesību principu līmenī.⁴⁵⁸ Tādā veidā EST ir nepārprotami nostiprinājusi nostāju, ka iestāžu rīcības pamatotība tikai ar formālām atsaucēm nenodrošina vispārējos satura kritērijus.⁴⁵⁹ Viens no EST nostiprinātiem pamatkritērijiem, kad jāizvērtē pamattiesību aizskārums un procesuālā taisnīguma niānses, ietver jautājumu, vai nepilnības institūcijas darbā ir tik būtiskas, ka novedušas pie nepareiza lietas iznākuma.⁴⁶⁰ Pamattiesību izpratnei EST arī piešķir identisku juridisko nozīmi un izpratni gadījumos, kad to juridiskais saturs izriet no citas tiesu prakses kā, piemēram, ECT prakses.⁴⁶¹ Savukārt citas jurisdikcijas apstākļi EST praksē ir nozīmīgs, lai veiktu būtiskus pieņēmumus par, piemēram, mātes uzņēmuma ietekmi un atbildību par kāda meitas uzņēmuma darbību, izņemot, ja paši uzņēmumi spēj pierādīt, ka darbība noteiktajā tirgū ir patstāvīga.⁴⁶² Līdz ar to ES juridiskās personas statuss kopā ar EST atziņām par institūciju darba kvalitātes priekšnosacījumiem XXI gs. galvenokārt nozīmē informācijas aprites un pieejamības nodrošināšanu starptautiskajām tiesām, iestādēm utt., pamatojot darbu atbilstoši sabiedrības vairākuma prasībām par rīcības kompetenci un atbilstību.

Būtiski, ka EST ir uzsvērusi atšķirību starp konceptiem – par dokumentiem un informāciju –, proti, dokumentu pieejamība nav vienlīdzīga informācijas pieejamībai, jo oficiālajā dokumentācijā drīkst izpalikt gan iekšējās aprites dokumenti, gan noteiktu faktu fiksācija. Tāpēc privātpersonai var nebūt tiesības redzēt visus datus, kas saistāmi ar kādu lietu.⁴⁶³ Savukārt gadījumos, kad institūcijas iekšienē nepieciešams nodrošināt informācijas ieguvī un apriti saistībā ar dienesta pienākumu izpildi, EST nosaka rīcības brīvību

---

⁴⁵⁸ 23.10.2007. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Parliament v Commission of the European Communities, C-403/05, para. 51. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 11.08.2017.]

⁴⁵⁹ 20.05.2008. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Parliament v Council of the European Union, C-91/05, para. 60. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 11.08.2017.]

⁴⁶⁰ 18.09.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: General Court Case of Aguy Clement Georgias and others v Council of the European Union and European Commission, T-168/12, para. 106. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 14.08.2017.]

⁴⁶¹ 29.11.2012. Judgment of the Court of Justice of the European Union: General Court Case of Gabi Thesing and Bloomberg Finance LP v European Central Bank, T-590/10, para. 71. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 14.08.2017.]

⁴⁶² 16.06.2011. Judgment of the Court of Justice of the European Union: General Court Case of FMC Corp. v European Commission, T-197/06, para. 99. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 14.08.2017.]

⁴⁶³ 25.04.2007. Judgment of the Court of Justice of the European Union: WWF European Policy Programme v Council of the European Union, T-264/04, para. 76. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 14.08.2017.]

organizēšanā un vienlīdzību attieksmē pret fiziskajām personām, kas pretendē uz amatiem.⁴⁶⁴ Papildus EST atbilstoši apstākļiem atzīst institūciju un dalībvalstu patstāvīgo kompetenci veikt situācijas izvērtējumu par, piemēram, reputācijas kvalitāti finanšu sektora dalībniekam, kas var iespaidot attiecīgā tirgus stāvokli.⁴⁶⁵ Tādējādi EST vērtē ārējo normatīvo aktu izpildes kvalitāti, bet organizāciju iekšējo darba plānošanas un koordinēšanas kārtība ir organizāciju kompetence, ciktāl netiek iespaidotas trešo personu pamattiesības.

ES starptautiskās vides un daudzo oficiālo valodu izmantošanas dēļ institūcijām jāspēj īstenot konsekventu rīcību. Proti, ES tiesību normu visu oficiālo tulkojumu teksti ir jāizprot vienlaicīgi ne tikai pēc rakstītā burta, bet šaubu gadījumā arī pēc mērķa un atbilstošā konteksta.⁴⁶⁶ Tāpēc ES tiesību harmonizācijai ir sevišķa nozīme, ja vien nav noteikta rīcības brīvība, kas dalībvalstij ļauj paredzēt ierobežotus nosacījumus atbilstoši nacionālās sabiedrības tiesiskajām interesēm.⁴⁶⁷ Līdzvērtīgus apsvērumus EST ir norādījusi saistībā ar prejudiciālajiem nolēmumiem, kuriem priekšnosacījums ir uzdoto jautājumu atbilstība problēmas būtībai, citādi rīcības brīvības vai lietderīguma apsvērumu dēļ EST atteiks atbildi.⁴⁶⁸ Tātad EST ļauj institūcijām izmantot rīcības brīvību ar nosacījumiem par rīcības pamatotību, saskanīgu atbilstību ES tiesību normām un galvenokārt efektīvāko metodoloģiju mērķa sasniegšanai atbilstoši sabiedrības vairākuma interesēm pēc būtības.

Kaut arī dalībvalstīm varētu būt vēlme saglabāt ļoti lielu patstāvību vismaz nodokļu un nodarbinātības jomā, EST ir izcēlusi pienākumu harmonizēt nacionālos normatīvos aktus ar ES tiesībām un brīvībām.⁴⁶⁹ Tas nozīmē, ka EST praksē nav izšķirošs vārdiskais jeb gramatiskais saturs, bet atbilstošais konteksts un ES tiesību normu jēga noteiktā mērķa īstenošanai, piemēram, gadījumos, kad nolūks ir ES iekšējā tirgus stiprināšana.⁴⁷⁰ Jāpiebilst, ka ES tiesību normu galīgo nozīmi var sniegt pati EST, jo EST veic ES tiesību skaidrojošo un

---

⁴⁶⁴ 29.09.2009. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Union Civil Service Tribunal Case of Jorge Aparicio and others v Commission of the European Communities, F-20/08, F-34/08, F-75/08, para. 82. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 15.08.2017.]

⁴⁶⁵ 27.04.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Onix Asigurari SA v Istituto per la Vigilanza Sulle Assicurazioni, C-559/15, para. 50. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 15.08.2017.]

⁴⁶⁶ 22.10.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Skatteverket v David Hedqvist, C-264/14, para. 47. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 15.08.2017.]

⁴⁶⁷ 10.03.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Safe Interenvíos SA v Liberbank SA and others, C-235/14, para. 100. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 16.08.2017.]

⁴⁶⁸ 01.10.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Smaranda Bara and Others v Președintele Casei Naționale de Asigurări de Sănătate and others, C-201/14, para. 26. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 16.08.2017.]

⁴⁶⁹ 23.02.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Hungary, C-179/14, para. 171. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 17.08.2017.]

⁴⁷⁰ 22.01.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v European Parliament and Council of the European Union, C-270/12, para. 113. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 17.08.2017.]

saturisko interpretāciju, kas kļūst saistoša arī nacionālajā tiesvedībā.⁴⁷¹ Kad ir skaidra EST prakse par normu interpretāciju, tās neievērošana un no tā izrietošais kaitējums privātpersonai var būt saistāms ar valsts materiālo atbildību par reparācijas jeb zaudējumu atlīdzināšanas nodrošināšanu.⁴⁷² Savukārt gadījumos, kad nodokļu tiesību interpretēšanā ir nozīmīgi saprast pušu lomas noteiktu darījumu pārvaldīšanā, EST ir secinājusi, ka nacionālajā līmenī vispārīgs nosacījums ir fiskālā neitralitāte, liedzot darījumu iedalīšanu noteiktās likumības kategorijās.⁴⁷³ Līdz ar to EST prakse ir galīgā instance ES tiesību normu skaidrošanai. Valstīm ir jāreķinās, ka nacionālo interpretāciju var grozīt vispārīgi saistošā EST prakse.

EST ir arī nostiprinājusi, ka pat atbildīgo ES institūciju skaidrojumi neierobežo tiesas galīgās interpretācijas kompetenci. Tie var būt palīgavoti precīzas izpratnes un tiesiskās noteiktības radīšanai.⁴⁷⁴ Tāpēc dalībvalstīm ir būtiski ievērot EST atziņas, jo nacionālās sabiedrības intereses var būt iemesls noteiktiem normu rezultātiem. Piemēram, kapitāla pārvietošanas gadījumos jāņem vērā ne tikai ekonomiski apsvērumi, bet arī sabiedrības intereses.⁴⁷⁵ Papildus jāņem vērā, ka arī ES institūciju kompetencē var būt tiesības kontrolēt dalībvalstīm uzliktos pienākumus, kuru neveikšanu, piemēram, direktīvu transponēšanā EST var vērtēt kā *ipso facto* pārkāpumu.⁴⁷⁶ Tas izriet no EST prakses, pēc kuras jānošķir konkrēta laika notikums bez sevišķas vērības tam, kas noticis vēlāk attiecībā uz lietas būtības jautājumiem. Proti, valsts atbildība tiek vērtēta pēc laika, kad bija jābūt izpildītai noteiktai rīcībai.⁴⁷⁷ Tāpat EST uzsver, ka nacionālo sabiedrības interešu galīga interpretācija ir atkarīga no EST prakses. Piemēram, ierobežojumu gadījumā jāpastāv pārākai nepieciešamībai, kas atbilst EST nostiprinātai praksei.⁴⁷⁸ Līdz ar to galīgas interpretācijas kompetenci ES tiesību

---

⁴⁷¹ 09.04.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: T-Mobile Austria GmbH v Verein für Konsumenteninformation, C-616/11, para. 50. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 17.08.2017.]

⁴⁷² 25.04.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Thomas Hogan and others v Minister for Social and Family Affairs and others, C-398/11, para. 49. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 18.08.2017.]

⁴⁷³ 07.03.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: GfBk Gesellschaft für Börsenkommunikation mbH v Finanzamt Bayreuth, C-275/11, para. 32. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 18.08.2017.]

⁴⁷⁴ 25.06.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Czech Republic, C-241/11, para. 43. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 18.08.2017.]

⁴⁷⁵ 07.06.2012. Judgment of the Court of Justice of the European Union: VBV — Vorsorgekasse AG v Finanzmarktaufsichtsbehörde, C-39/11, para. 29. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 18.08.2017.]

⁴⁷⁶ 16.12.2010. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Kingdom of the Netherlands, C-233/10, para. 1. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 21.08.2017.]

⁴⁷⁷ 29.09.2011. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Ireland, C-82/10, para. 57. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 21.08.2017.]

⁴⁷⁸ 21.12.2011. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Republic of Poland, C-271/09, para. 55. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 21.08.2017.]

normu saturam EST nostiprina ar savu praksi. Tiesa tajā skaidri norobežo galvenos principus valstīm un to pakārtoto kompetenci interpretēt ES tiesību normas.

Gadījumos, kad noteiktas lietas būtu EST skata pirmo reizi, analizē izmanto analogiskus kontekstus, lai veidotu savu motivāciju, veidojot jaunā konteksta praksi pēc analogisko lietu tiesu prakses.⁴⁷⁹ Līdzīgus apsvērumus EST ir izteikusi gadījumos, kad nacionālā līmenī jāveido ES tiesību normām komplementārs normatīvais regulējums, kur noteicošie ir juridiskās līdzvērtības un efektivitātes principi.⁴⁸⁰ Tāpat šāda veida nosacījumi attiecināmi uz konkrētas tiesību jomas attiecīgo ES un nacionālo institūciju sadarbību un lietu risināšanu, jo to lomām jābūt savstarpēji papildinošām.⁴⁸¹ Savukārt gadījumos, kad EST pati atzīst konkrētas lietas būtības jurisdikcijas robežas, tā norāda uz savu nolūku interpretācijai. Proti, gadījumos, kad nav iespēja, piemēram, atzīt valsts rīcību par pretēju ES tiesībām, var vismaz uzsvērt ES tiesību normas interpretāciju ar nosacītu instrukciju, ka citāda rīcība nacionālajā tiesā būtu jāatzīst par pretēju ES tiesībām.⁴⁸² Attiecīgi arī gadījumos, kad jāsaprot nozarei specifiskie nosacījumi, jāievēro tiesību aktos nostiprinātos nolūkus kā vadmotīvus. Tie var aptvert ne tikai sabiedrības vairākuma interešu, bet arī vispārējās piesardzības un prevencijas prasības, proti, vairāk par indivīdu personīgām interesēm.⁴⁸³ Savukārt privātpersonām ir tiesiskā palāvība un var pretendēt uz valsts iestādes labvēlīgo rīcību, ja privātpersona izdarījusi nepieciešamos priekšdarbus.⁴⁸⁴ Tātad EST savā praksē lietas vērtē pēc universāli piemērojamiem tiesību nosacījumiem. Tā arī norobežo atbildības apmērus visām iesaistītajām personām ar nolūku vērtēt aizsargājamo palāvību un taisnīgāko rezultātu demokrātiskā sabiedrībā.

No EST tiesvedībām izriet arī nosacīti tiesībpolitiskas atziņas par tiesību avotiem. Tiesa ir norādījusi, ka konkrētas prasības iekļaušana var būt t.s. veselā saprāta atreferējums

---

⁴⁷⁹ 16.11.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Timothy Martin Hemming and others v Westminster City Council, C-316/15, para. 31. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 22.08.2017.]

⁴⁸⁰ 03.07.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Kamino International Logistics BV and Datema Hellmann Worldwide Logistics BV v Staatssecretaris van Financiën, C- 129/13 and C- 130/13, para. 74. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 22.08.2017.]

⁴⁸¹ 08.12.2011. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Residex Capital IV CV v Gemeente Rotterdam, C-275/10, para. 25. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 22.08.2017.]

⁴⁸² 16.07.2009. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Futura Immobiliare srl Hotel Futura and others v Comune di Casoria, C-254/08, para. 28. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.08.2017.]

⁴⁸³ 24.06.2008. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Commune de Mesquer v Total France SA, Total International Ltd, C-188/07, para. 38. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.08.2017.]

⁴⁸⁴ 13.03.2008. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening and others v Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid and others, C-383/06 to C-385/06, para. 56. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.08.2017.]

noteikta jautājuma risināšanā.⁴⁸⁵ Arī ģenerālvokātu viedokļos var parādīties līdzvērtīgi apsvērumi. Tie, piemēram, bija jāvērtē Rīgas pašvaldības SIA „Rīgas satiksme” strīdā, kad no Valsts policijas vēlējās saņemt datus par personu, lai celtu civiltiesisku prasību, par ko ģenerālvokāts norādīja, ka veselais saprāts nav patstāvīgs tiesību avots, bet tas noteikti būtu jāuzskata par vadošu līdzekli tiesību avotu interpretācijai.⁴⁸⁶ Savukārt t.s. veselā saprāta pielietošana nav pašsaprotama gadījumos, kad valsts iestādes sagaida no privātpersonas noteiktu rīcību. Tāpēc tādos gadījumos valsts iestādei jānosaka tiesiskie rāmji privātpersonas radošumam vai iniciatīvai noteikta mērķa sasniegšanai.⁴⁸⁷ EST tiesvedībā ģenerālvokātam ir tieši novērojoša loma. Tā ļauj izcelt tiesību saturu, piemēram, gadījumā, kad nodokļu nesamaksāšana privātpersonai izraisa nelabvēlīgas sekas, jo nepieteikta nesamaksāšana nav saprotama kā iespējams kavējums, bet gan uzskatāma par vienkāršu pienākuma nepildīšanu.⁴⁸⁸ Tāpēc iestādēm jāreķinās, ka visu viņu noteiktās prasības vai normas var tikt pakļautas privātpersonu subjektīvam skatījumam, ieskaitot vispārīgi noteiktas lietas, piemēram, prasības par „skaidri noformulēta” regulējuma saturu.⁴⁸⁹ Līdz ar to EST prakse ļauj un noteiktos gadījumos pieprasa valstīm īstenot tiesību normas pēc t.s. veselā saprāta, tomēr attiecībās ar privātpersonām paredz, ka jāatrunā arī iespējamās neskaidrības.

Noslēgumā norādāms, ka EST apzinās ES tiesību normu lomu globālajā starptautisko tiesību sistēmā un, piemēram, būtisko cilvēktiesību ievērošanai nacionālajā līmenī paredz ES tiesību normu interpretāciju atbilstoši starptautiskajām konvencijām u.tml. nosacījumiem.⁴⁹⁰ EST ir arī paudusi nostāju, ka Eiropā spēkā esošās īpašās tiesiskās attiecībās, kā, piemēram, t.s. Šengenas zonas valstīs var veikt patstāvīgas atrunas. Piemēram, attiecībā uz trešo personu ielaišanu, ja vismaz pastāv sevišķi iemesli, piemēram, t.s. Dublina III regulas kontekstā humanitāro tiesību nodrošināšanai bēgļu patvērumam.⁴⁹¹ Tomēr EST arī nošķir ES tiesības un starptautiskos pienākumus ar domu, ka sākotnēji jāizskata, vai lietas būtības izvērtēšana ir

---

⁴⁸⁵ 26.09.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Centrotherm Systemtechnik GmbH v Office for Harmonisation in the Internal Market, C-610/11 P, para. 61. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 25.08.2017.]

⁴⁸⁶ 26.01.2017. Opinion of Advocate General Bobek in Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvalde v Rīgas pašvaldības SIA ‘Rīgas satiksme’, C-13/16, para. 99. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 25.08.2017.]

⁴⁸⁷ 22.04.2010. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Kingdom of Spain, C-423/07, para. 64. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.08.2017.]

⁴⁸⁸ 13.07.2017. Opinion of Advocate General Bobek in Mauro Scialdone v Italy, C-574/15, para. 62. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.08.2017.]

⁴⁸⁹ 14.04.2016. Order of the Court of Justice of the European Union: John Dalli v European Commission, C-394/15 P, para. 73. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.08.2017.]

⁴⁹⁰ 05.09.2012. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Bundesrepublik Deutschland v Y and Z, C-71/11 and C-99/11, para. 48. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 29.08.2017.]

⁴⁹¹ 26.07.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Khadija Jafari, Zainab Jafari v Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl, C-646/16, para. 79. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 29.08.2017.]

paredzēta ES tiesību normās, citādi tas būtu pilnībā piekritīgs nacionālā līmeņa tiesību normām.⁴⁹² Savukārt gadījumos, kad ES tiesību normu skaidrojums ir nozīmīgs nacionālā līmenī, EST nostiprina gramatisko izpratni, paredzot to konsekvento izpratni arī turpmāk vismaz attiecīgajā kontekstā.⁴⁹³ Tāpēc arī EST loma īpašumtiesību, kā, piemēram, intelektuālā īpašuma, aizsardzības lietās izpaužas pat radoši, lai saprastu, kad ir vispārīgi īpašuma aizsardzības nosacījumi un kad kopējā sistēmā ar starptautiskām tiesību normām veicami speciāli risinājumi.⁴⁹⁴ Tādējādi EST savā praksē ir integrējusi nacionālā un ES līmeņa tiesību normas kopējā starptautisko tiesību sistēmā, paredzot to kā vadošo interpretācijas līdzekli, ja jautājuma risinājums jārod nacionālā līmenī.

Dažādi problēmgadījumi mūsdienās arī ir digitālajā vidē, kur EST savā praksē cenšas radīt individuālu kontekstu vispārīgiem pieņēmumiem. Piemēram, publicēšana internetā bez ierobežotām interneta lapām, padarot to par pieejamu sabiedrībai internetā kopumā.⁴⁹⁵ Tas nozīmē to, ka arī finanšu sektorā informācijas tehnoloģiju pielietošanai varētu būt būtiski izaicinājumi nošķirt robežu starp privātpersonas datu apstrādes privāto un publisko vidi internetā. Autors secina, ka šāda veida analīzei būtu jānodrošina ievērojama izpratne par mūsdienu tehnoloģiju praktisko dabrību, kas vismaz pētījuma veikšanas brīdī ES juridiskajā praksē uzskatāma par salīdzinoši neattīstītu.

EST prakse t.s. digitālās ekonomikas jautājumu risināšanai aptver galvenokārt privātpersonu datu aizsardzību saistībā ar cilvēktiesībām un atbilstoša līmeņa piekļuves ierobežojumiem attiecībā uz datubāzēm.⁴⁹⁶ Secināms, ka digitālā tirgus izveidošana ES līmenī notiks pirms EST būs veikusi finanšu u.c. nozarēm specifiskus secinājumus. Savukārt privātpersonu interešu aizskārumu risināšanas mehānisms tiks saglabāts pēc pašreizējām nostādnēm, kas mūsdienu dinamiskajā tehnoloģiju vidē varētu radīt riskus efektīvai privātpersonu interešu aizsardzībai vismaz datu aizsardzības jomā.

---

⁴⁹² 07.03.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: X and X v État belge, C-638/16 PPU, para. 44. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 30.08.2017.]

⁴⁹³ 13.07.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: ‘Vakarų Baltijos laivų statykla’ UAB v Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, C-151/16, para. 26. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 30.08.2017.]

⁴⁹⁴ 25.01.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Stowarzyszenie ‘Oławska Telewizja Kablowa’ v Stowarzyszenie Filmowców Polskich, C-367/15, para. 30. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 30.08.2017.]

⁴⁹⁵ 16.11.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Marc Soulier and Sara Doke v Premier ministre and Ministre de la Culture et de la Communication, C-301/15, para. 36. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 31.08.2017.]

⁴⁹⁶ 06.10.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Maximilian Schrems v Data Protection Commissioner, C-362/14, para. 91. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 31.08.2017.]

3. ES FINANŠU SEKTORA TIESISKĀ REGULĒJUMA PROBLĒMJAUTĀJUMI

Tā kā iepriekšējo nodaļu nozīme bija saturiski izvērst lietoto jēdzienu un tiesību institūtu juridisko lomu saistībā ar ES finanšu sektora sistēmu, tad šī nodaļa ir veltīta prioritāro tiesisko interešu īstenošanas grūtībām praksē. Proti, no iepriekš apskatītajām aktualitātēm normatīvajos aktos, kā arī ECT un EST prakses izriet secinājumi, ka finansiālā stabilitāte tiek saistīta ar taisnīgas pirktspējas nodrošināšanu ekonomiskajās attiecībās, tomēr ES jurisdikcijā netiek skartas bezseguma naudas emitēšanas tiesības vai konkretizēti sociālā nodrošinājuma kritēriji. No tā izriet nepieciešamība izvērtēt, vai pēc 2007. gada globālajām finanšu problēmām notikušās normatīvās izmaiņas Latvijas un pārējo ES dalībvalstu iedzīvotājiem ietekmējušas finansiālo stabilitāti un labklājības līmeņa attīstību. Šim nolūkam nodaļā tiek iztirzāti aktuālo un plānoto juridisko nosacījumu, kā arī tiesībpolitisko prioritāšu⁴⁹⁷ neatrunātie tiesību institūtu aspekti, ieskaitot jautājumus, vai naudas emitēšana ir privilēģija monetārās politikas plānošanā; vai naudas pirktspēja ir liettiesiska pamattiesība; vai likumdevējam ES un dalībvalstu līmenī ir kompetence regulēt finanšu stabilitāti, u.c.

3.1. Tiesības uz īpašumu

Latvijas juridiskajā doktrīnā tiek atzīts, ka īpašuma tiesību jēdziens lietojams kā sinonīms tiesībām uz īpašumu.⁴⁹⁸ Tomēr no civiltiesiskās izpratnes par īpašuma tiesību priekšmeta ķermenisko raksturu izriet, ka konstitucionālā analītikā un attiecīgi pētniecībā iespējams izvairīties no pārpratumiem, apspriežot tieši tiesības uz īpašumu.⁴⁹⁹ Neskaitot autora publikācijas, 2017. gadā Latvijā tika publicēta pirmā publikācija, kas skar naudas un īpašuma tiesību juridisko izpratni, un tajā viens no galvenajiem secinājumiem ir, ka vismaz bezskaidrai naudai nepiemīt liettiesisks, bet gan saistību raksturs, jo tas ir prasījums, nevis

---

⁴⁹⁷ 23.03.2017. Par Finanšu sektora attīstības plānu 2017.-2019. gadam: Ministru kabineta 2017. gada 21. marta rīkojums Nr. 126. *Latvijas Vēstnesis*. 61, 2. Plāna paredzētie uzdevumi un pasākumi.

⁴⁹⁸ Balodis, K. 2012. 105. Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību. No: *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības*. Autoru kolektīvs. Rīga: *Latvijas Vēstnesis*. 459-478, 460.

⁴⁹⁹ Rozenfelds, J. 2008. *Pētījums par Civillikuma lietu tiesību daļas pirmās, otrās un trešās daļas modernizācijas nepieciešamību*. 21. Iegūts no: http://at.gov.lv/files/uploads/files/7_Resursi/Petijumi/lv_documents_petijumi_civillikuma_modernizacija.doc[sk. 06.11.2017.]

pats īpašuma tiesību priekšmets.⁵⁰⁰ Autors, ciktāl minētais secinājums skar apzīmējumu nošķiršanu, pievienojas raksta autoriem, tāpēc tālākajā izklāstā sniegts vērtējums tieši tiesībām uz īpašumu kā plašākā satura jēdzienam.

Jau XX gs. sākumā ASV amerikāņu ekonomists Irvings Fišers (*Irving Fisher*) uzsvēra, ka tiesības uz īpašumu ir privilēģija izmantot un gūt labumus, ieskaitot proporcionāli no kvantitatīvi mērāmām un samaināmām lietām, piemēram, kapitāla daļām, precēm, naudas vienībām utt.⁵⁰¹ ES Pamattiesību hartā tiesības uz īpašumu ir atzītas kā fundamentālas tiesības, paredzot, ka nevienam nedrīkst atņemt īpašumu, ja vien tas nav jādara sabiedrības interesēs, kā arī gadījumos un apstākļos, kuri ir paredzēti tiesību aktos, ar noteikumu, ka par zaudējumiem laikus izmaksā taisnīgu kompensāciju.⁵⁰² Līdz ar to tiesības uz īpašumu ir ne tikai ekonomiskās aprites dzinulis, bet arī viena no būtiskākajām pamattiesībām ES tiesību saimē.

Gan tirgus stāvokļa, gan monetārās politikas iespaidā var notikt īpašuma kvalitatīvo vai kvantitatīvo īpašību izmaiņas, tāpēc tiesību uz īpašumu aizsardzība juridiski jānodrošina kā politiski neitrāla prioritāte stabilai tautsaimniecības izaugsmei.⁵⁰³ Vismaz kopš 2007. gada, piemēram, Latvijā tiesībpolitiski ir nostiprināta saikne starp tiesībām uz īpašumu un inflāciju, jo tieši inflācijas novēršanai Latvijas valdība apstiprināja t.s. Inflācijas samazināšanas plānu, kura ievadā arī atzīts, ka inflācija pārdala ienākumus no subjektiem ar fiksētiem ienākumiem (pensionāri, darba ņēmēji u.tml.) uz subjektiem ar mainīgiem ienākumiem (kapitāla turētāji, kuriem līdz ar inflāciju aug arī peļņa).⁵⁰⁴ Tādējādi Latvijā nostiprināja arī inflācijas juridisko risku – var tikt aizskartas tiesības uz īpašumu, jo fiksētie ienākumi nomināli nemainās, bet naudas pirkjspējas zuduma gadījumos tie nav vairs izmantojami līdzvērtīgā kvalitātē.

Jāatzīmē, ka šādi apsvērumi izskanējuši jau XIX gs., kad ASV ekonomiskās pārmaiņas radīja labvēlīgus apstākļus īpašumu izīrēšanas tirgiem, ietekmējot gan ekonomisko kārtību, gan arī populāro kultūru. Piemēram, ar mūsdienās populārās spēles „Monopols” aizsākumiem, kuru pedagoģiskais nolūks bija atspoguļot nosacīti nenopelnīto ienākumu ietekmi uz tautsaimniecību.⁵⁰⁵ Spēle ar sākotnējo nosaukumu „Saimnieka spēle” (angļu val.

---

⁵⁰⁰ Kārklīņš J., Rozenbergs J. 21.02.2017. Bezskaidras naudas līdzekļu juridiskais statuss, civiltiesiskie un kriminālprocesuālie aspekti. *Jurista Vārds*, 8, 8.-17., 9.

⁵⁰¹ Fisher, I. 2006. *The Purchasing Power of Money: Its' Determination And Relation to Credit Interest And Crises*. New York: Cosimo Inc., 6, via GoogleBooks.

⁵⁰² 26.10.2012. Eiropas Savienības Pamattiesību harta. *ES Oficiālais Vēstnesis*. C326,17.p.

⁵⁰³ Streeck, W. 2011. The Crises of Democratic Capitalism. *New Left Review*, 71, 5-29, 7, via GoogleScholar.

⁵⁰⁴ Finanšu ministrija. 06.03.2007. *Ziņojums par patēriņa cenu inflācijas attīstību un samazināšanas priekšlikumiem*, 1. Iegūts no: <http://www.fm.gov.lv/aktualitates/jaunumi/25651-inflācijas-samazināšanas-plans-atbalstīts-ministru-kabineta>[sk. 07.11.2017.]

⁵⁰⁵ Mitchell, R.E. 2014. *A Concise History of Economists' Assumptions about Markets: From Adam Smith to Joseph Schumpeter*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 124, via GoogleBooks.

The Landlord's Game) bija domāta kā kritisks atspoguļojums ekonomiskajai sistēmai, kurā ar laiku ierobežots personu loks iegūst īpašumtiesības uz vairumu sabiedrībai vajadzīgajiem resursiem un īpašumiem. Proti, spēlē uzvar tas, kurš iegūst visvairāk īpašumus un pārējiem spēlētājiem nav pietiekami naudas, lai norēķinātos par to lietošanu.⁵⁰⁶ Tādējādi inflācijas radītie riski tiek atspoguļoti arī vienā no pasaules populārākajām galda spēlēm, lai pilnveidotu spēlētāju izpratni par tiesību uz īpašumu sistēmisko nozīmi. Tālākajā izklāstā tas arī parādās.

Autors, pieprasot informāciju no Latvijas Bankas kā primāru datu avotu, saņēma informāciju, kas skar aktuālās monetārās politikas prioritātes, kā arī sistēmisko raksturojumu (1. pielikums). Tāpēc turpmākajā izklāstā atspoguļota Latvijas jurisdikcija, ciktāl tā palīdz izprast arī ES juridisko vidi. No Latvijas Bankas atbildes izriet, ka ES monetārajā politikā ir nolūks aktīvi uzturēt inflāciju 2% apmērā, ko ECB uztver kā ekonomiku stimulējošu cenu stabilitāti, izsakot to ar ES ietvaros metodoloģiski vienotu patēriņa cenu indeksu (sk. 3.1.att.).

3.1. att. ES eirozonas saskaņotais cenu indekss 1997.–2017.gadā (%)⁵⁰⁷

Redzamais inflācijas indekss izteikts relatīvi, proti, katra nākamā gada procentuālās izmaiņas ir mērītas pret iepriekšējo gadu kā salīdzināmo vērtību jeb 100%. Tātad pēdējo 20 gadu laikā eiro valūta kumulatīvi zaudējusi pirktspēju. Jāpiebilst arī, ka no Latvijas Bankas atbildes izriet, ka par būtiskāko naudas pirktspējas ietekmētāju uzskatāma uzticība monetārajai politikai. Savukārt aktuālajās centrālo banku aktīvu uzpirkšanas programmās,

⁵⁰⁶Newman, K.M. 2009. Culture of the 1930s. In: *Social History of the United States. Volume 4*. Walkowitz, D.J., Bender, D.E, eds. Santa Barbara: ABC-CLIO, 300, via GoogleBooks.

⁵⁰⁷European Central Bank. *HICP - Overall index*. Available from: http://sdw.ecb.europa.eu/quickview.do?SERIES_KEY=122.ICP.M.U2.N.000000.4.ANR[viewed 09.11.2017.]

uzpērkot, piemēram, valstu parādzīmes, tiek emitēta jauna bezskaidra nauda centrālo banku patstāvīga lēmuma.⁵⁰⁸ Tādējādi nepieciešams juridiski nostiprināt uzticības priekšnosacījumu saistību ar bezskaidras naudas emitēšanas nozīmi jurisprudencē.

Jāatzīst, ka jebkurām likumdošanas procesā radītām tiesību normām uzticība jeb tiesību subjektu psiholoģiskā paļāvība ir priekšnosacījums tiesību normu efektivitātei, jo citādi varētu iestāties t.s. tiesību nihilisms, kad cilvēki apzināti ignorē tiesību normas, apdraudot demokrātiskas valsts funkcionēšanas spēju.⁵⁰⁹ ECB bezseguma naudu ir nosaukusi par dekrēta naudu, kas ir visas mūsdienu tautsaimniecības pamatā, jo pasludināta par likumīgu maksāšanas līdzekli, tāpēc iedzīvotāji var paļauties, ka tā tiks pieņemta apmaiņā pret precēm un pakalpojumiem.⁵¹⁰ Tā kā terminoloģiski dekrēta naudas jēdziens nav juridiski nostiprināts monetārās politikas kontekstā, autors pieturēsies pie bezseguma naudas kā skaidrāku jēdzienu turpmākajā izklāstā, atspoguļojot valsts funkcionēšanas saistību ar inflāciju kā apgrozībā esošās naudas pieaugumu.

No reģionālās vai starptautiskās juridiskās doktrīnas neizriet inflācijas konstitucionāli nepieciešamais rezultāts, bet monetārajā politikā tā tiek uztverta kā ekonomiskās izaugsmes dzinulis. Šajā kontekstā ir vērts uzsvērt tiesību sistēmas lomu mūsdienās – sekmēt labklājību, kultūrvidi, kā arī līdzcilvēku sadzīvi, vispārcilvēcisko u.c. vajadzību izpildi, kas, piemēram, Latvijas Republikas Satversmē tiek atzītas par fundamentālām vērtībām.⁵¹¹ Tādējādi secināms, ka ES tiesību sistēmā monetārās politikas vara tiek uzticēta neatkarīgai centrālās bankas institūcijai, kura tādējādi aizvieto tradicionālo likumdevēju bez paplašinātas atbildības par citām konstitucionālo funkciju jomām, kā, piemēram, sociālo nodrošinājumu.

Ja tēlaini pieņem, ka finanšu sektors darbosies identiski ūdenim, meklējot mazākās pretestības ceļus, tad, piemēram, pensijas kā viens no galvenajiem sociālās nodrošināšanas plānošanas objektiem, nebūs monetārās politikas prioritāte, bet gan sociāli atbildīgā likumdevēja kompetence. Kā arī izriet no Latvijas Republikas Satversmes tiesas prakses t.s. Pensiju lietās – Nr. 2001–12–01 un 2009–43–01 –, paļāvība uz sociālo nodrošinājumu nozīmē, ka Satversmes 109. panta prasības jāīsteno vismaz minimālā apmērā, ciktāl izriet taisnīga līdzsvara vajadzība starp prioritārajām valsts tēriņu pozīcijām un riskam pakļautām

---

⁵⁰⁸ 1. pielikums, 2.

⁵⁰⁹2004. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2004. gada 30.marta spriedums lietā Nr. SKA – 5, 15. para. Iegūts no: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departament3/2004/ska-5-2004.pdf>[sk. 14.11.2017.].

⁵¹⁰Eiropas Centrālā banka. 20.06.2017. *Kas ir nauda?* Iegūts no: https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me-more/html/what_is_money.lv.html [sk. 14.11.2017.]

⁵¹¹01.07.1993.Latvijas Republikas Satversme: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 43, preambula.

sociālām grupām.⁵¹² Savukārt 2017. gada tiesvedībās saistībā ar 2016. gadā ieviesto solidaritātes nodokli – Nr. 2016–14–01 un 2016–16–01 – tiesa atzina, ka likumdevējs nedrīkst izvirzīt likumu īstenošanas vienkāršību kā patstāvīgu leģitīmo mērķi, jo tam jānodrošina nodokļu regulējums, kas nodrošina ienākumu taisnīgu un solidāru pārdali sabiedrībā.⁵¹³ Tātad monetārā politika kā valūtas un naudas aprites likumdošanas process, kā arī sociālā politika ir divas sākotnējā likumdevēja lomas. Tomēr tikai sociālajā politikā tas mūsdienās ir saglabājis pilnvaras, kuras jāizmanto sociāli taisnīgā veidā, jo par naudas emisiju atbild centrālā banka.

Naudas emisijas pilnvaras kā specifisku tiesību institūtu autors pētniecības un aprobācijas gaitā ir identificējis kā zīmīgāko trūkumu mūsdienu jurisprudencē, jo ir ne tikai akadēmiski maz pētīts, bet arī praktiķiem ikdienā nenākas daudz par to domāt. No pieejamās juristu izlases grupas aptaujas datiem autora darba vietā – Nacionālo bruņoto spēku Apvienotā štāba Juridiskajā pārvaldē – konstatējams, ka arī ar maģistra studiju pabeigšanu (priekšnoteikums jurista amatam Nacionālajos bruņotajos spēkos), Latvijā juristiem nav vienotu mācību par finanšu sektora darbību. Piemēram, uz aptaujas jautājumu *Vai esat kādreiz saskāries un varat izskaidrot jēdzienu „fiat money”?* apstiprinoši atbildēja tikai 1 no 8.⁵¹⁴ *Iespējams* secināt, ka juristiem ievērojama daļa ikdienas saistāma ar naudas izteiksmē izteiktu vērtību apriti ar vispārēji populāro uzskatu, ka nauda izceļas no valsts, tas ir, centrālās bankas, kura nodrošina tai segumu ar dārgmetāliem.

Uzskatam par dārgmetāliem kā segumu apgrozībā esošai naudai pamats saskatāms Viduslaikos. Proti, ap XVI gs. Eiropā izveidojās starptautisks tirdzniecības tīkls un personas sāka glabāt naudu un vērtīgās lietas specializēto rotkaļu darbnīcās un agrīnajās bankās kā glabātavās. Tās pretī par glabāto lietu izsniedza apliecinājumu lapas, kas ar laiku kļuva par banknotēm kā patstāvīgiem maksāšanas līdzekļiem dažādās jurisdikcijās. Proti, ar privāto banku izdotām banknotēm varēja norēķināties, jo tās pārstāvēja glabāšanā esošo suverēno varu izdoto naudu.⁵¹⁵ Ap XVIII gs. pasaulē izplatītākās naudas denominācijas pamazām pārtapa par valūtām. To vērtība vairs nebalstījās uz lietotā materiāla tirgus vērtību, bet gan uz likumīgo statusu kā maksāšanas līdzekli noteiktā jurisdikcijā. Piemēram, britu mārciņa

---

⁵¹²22.12.2009. Par likuma „Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam” 2. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam un 3. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91., 105. un 109. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra spriedums lietā Nr. 2009-43-01. *Latvijas Vēstnesis*. 201, 31.2. para.

⁵¹³17.11.2017. Par Solidaritātes nodokļa likuma 3., 5. un 6. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2017. gada 16. novembra spriedums lietā Nr. 2016-16-01. *Latvijas Vēstnesis*. 229, 19. para.

⁵¹⁴Bočs, L. 2016. Publisko failu katalogs. Fails „Aptaujas anketas NBS AS JP.pdf”. Iegūts no: <https://failiem.lv/u/ypuqt47c> [sk. 27.11.2017.]

⁵¹⁵Valdez, S. 1993. *An Introduction to Western Financial Markets*. London: Macmillan Press, 10, via GoogleBooks.

zaudēja savu oriģinālo nozīmi kā sudraba mērvienība, kļūstot par valūtas denominācijas apzīmējumu.⁵¹⁶ Tādējādi naudas emisijas izpratne saglabājusies vismaz 300 gadus ar ievērojamu ietekmi uz nespeciālistu izpratni par mūsdienu monetāro politiku.

Naudas emisijai *ex nihilo* jeb „no nekā” kā tādai nav noteikta vērtējuma, jo naudas ietekme ir atkarīga no tā, vai tā spēj efektīvi izpildīt vispārēji pieņemtos raksturojumus, piemēram, derīgs apmaiņai, izmantojams kā vērtības mērvienība u.tml. Ja, piemēram, komersants kādam uzdāvinātu savu dāvanu karti, tas ir, atdotu to bez atlīdzības, tad dāvanu karte nemainīgi spēj pildīt norēķina funkciju, kad to komersants pieņemtu atpakaļ, sniedzot pretī, piemēram, savus pakalpojumus. Tāpat ir vērtējama agrāko privāto banknošu un mūsdienās bezskaidras naudas izdošana, jo tā ir faktisko senjora tiesību (franču val. *seigneurage*) lietošana, radot jaunu likviditāti jeb pirktpēju.⁵¹⁷ Tādējādi jurisprudencē ir rūpīgi jāizprot tās priekšnosacījumi finanšu sektora tiesiskā regulējuma plānošanā.

Galvenās ekonomikas teorijas, kuras apskata bezskaidras naudas radīšanas metodes, ir iedalāmas divās grupās – vienas, kas uzskata to par ekskluzīvu valsts funkciju, kurai privāto kredītiestāžu sistēmā tikai rada atvasinātus darījumus, un otras, kas uzskata privāto kredītiestāžu aizdevuma darījumu par jaunas naudas ieviešanu aprītē, ciktāl nepastāv speciāli ierobežojumi normatīvajos aktos.⁵¹⁸ Tā kā autors jau vairākās publikācijās ir izklāstījis naudas emisijas juridisko analīzi, tad šai vietā iespējams izcelt šī temata pašu pēdējo starptautiskās pētniecības fundamentālo publikāciju, ko sagatavojis ekonomikas profesors Rihards Verners (*Richard Werner*). Proti, 2016. gada publikācijā, izvērtējot starpnieku, rezervju un kredītu teorijas, R. Verners veicis pirmo empīrisko testu, apliecinot kredītu teoriju ar Vācijas kredītiestādes grāmatvedības izrakstiem, tas ir, pierādījis īstā kreditēšanas procesā radītu bezskaidro naudu, kas nonāk ekonomiskajā aprītē bez nozīmes, kāda ir, piemēram, centrālās bankas rezervju likme, tāpēc publikācijā uzsveris nepieciešamību pārvērtēt šī brīža monetārās politikas pieņēmumus par lēmumu efektivitāti.⁵¹⁹ Tā kā vairāk nekā simts gadus nebija empīrisko datu, kas tomēr neliedza izveidot dažādas ekonomiskās teorijas monetārās politikas lēmumiem, secināms, ka minētā raksta plaša ietekme uz monetāro politiku drīzāk izpaliks.

---

⁵¹⁶Kugler, P. 2016. The Bretton Woods System: Design and Operation. In: *Money in the Western Legal Tradition: Middle Ages to Bretton Woods*. Fox, D., Ernsts, W., eds. Oxford: Oxford University Press, 614, via GoogleBooks.

⁵¹⁷Starr, R.M. B.g. *Money: In transactions and finance*, 20. Available from: econweb.ucsd.edu/~rstarr/Money%20in%20Transactions%20and%20Finance.pdf[viewed 20.11.2017.]

⁵¹⁸Bočs, L. 2015. The legal importance of money creation. No: *Socrates: Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes elektroniskais juridisko zinātnisko rakstu žurnāls*. 2 (2), 31. - 36, 34. Iegūts no: https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Dokumenti/izdevumi/socrates_2_2015.pdf[sk.10.10.2017.];

⁵¹⁹Werner, R. 2016. *International Review of Financial Analysis*. Volume 46, 361-379, 377. Available from: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2015.08.014>[viewed 20.11.2017.]

Iepriekš Anglijas banka 2014. gadā attēloja privāto kredītiestāžu teorētisko darījumu shēmas, kurās demonstrēts kredītiestādes kredīta darījuma iedarbības mehānisms, palielinot aktīvu un pasīvu kopsummu bilancē.⁵²⁰ Savukārt autors patstāvīgi ir saņēmis e-pastā vismaz AS Swedbank un AS 4finance meitas uzņēmuma SIA Vivus apliecinājumus tam, kā atšķiras kredītu darījumu ieraksts grāmatvedības divkāršajā ierakstā t.s. banku sektorā un nebanku sektorā. Proti, kredītiestāde palielina savu aktīvu un pasīvu apjomu, bet t.s. ātro kredītu aizdevējs saglabā savu bilances kopsummu (sk. arī 3.2. un 3.3. attēlus). Tas nozīmē, ka kredītiestāde var piešķirt bezskaidras naudas līdzekļus aizņēmējam arī gadījumos, kad pašai nav tik daudz bezskaidras naudas līdzekļu, savukārt nebanku aizdevējs aizdod naudu tikai sev pieejamā naudas apjoma ietvaros.

Subject: Atbildes

Date: piektdiena, 2015. gada 10. jūlijs 12:06:40

From: <info@swedbank.lv>

To: <lauris.bocs@inbox.lv>

Sveicināti!

Nosūtām Jums Grāmatvedības daļas speciālistu sagatavoto atbildi uz Jūsu jautājumu.

Ņemiet vērā, ka varam sniegt atbildi tikai šādā apjomā.

(.)

Kredīti

Kredīta izmaksas brīdī notiek šāds grāmatojums:

D: Kredīti klientiem (dažādiem kredītu produktiem, piemēram, studentu kredīti, patēriņa kredīti, kredītkaršu kredīti tiek atvērts atsevišķs grāmatvedības konts)

K: klienta konts

Kredīta atmaksas brīdī notiek šāds grāmatojums:

D: klienta konts

K: kredīti klientiem

(.)

Ar cieņu,

Alīna Uryanova

"Swedbank" AS

Konsultāciju centrs

Tel.nr. 67444444

3.2. att. Izvilks no AS Swedbank apliecinājuma par kredīta kontēšanu grāmatvedībā

---

⁵²⁰McLeay, M., Radia, A., Thomas, R. 2014. Money creation in the modern economy. *Bank of England Quarterly Bulletin*, Q1, 14-27, 16. Available from: <http://www.bankofengland.co.uk/publications/Documents/quarterlybulletin/2014/qb14q1.pdf> [viewed 20.11.2017.]

Subject: Vivus.lv
Date: 2016. gada 26. jūlijs 18:37:12
From: Vivus.lv <info@vivus.lv>
To: lauris.bocs@inbox.lv <lauris.bocs@inbox.lv>

Labvakar, Lauri Boč!

Vēlamies informēt, ka Jūsu situācija ir izskatīta. un ir sagatavota atbilde uz Jūsu interesējošiem jautājumiem.

Vai, izsniedzot aizdevumu, samazinās apgrozāmie līdzekļi un palielinās debitoru summa? - Jā.

Par kontu grupām ir sekojoši - Debetā 23.. (debitoru parāds) - Kredītā 26.. (norēķinu konta naudas līdzekļi).

Ja Jums rodas papildu jautājumi, lūdzam sazināties ar mums.

Ar cieņu,

Jana Aboļeviča

Vivus.lv | Klientu apkalpošanas nodaļa
Tel: +371 6743 9777 | Fax: +371 6743 9776
info@vivus.lv | www.vivus.lv

3.3. att. SIA Vivus apliecinājums par kredīta kontēšanu grāmatvedībā

Lai izprastu attēlos redzamā un iepriekš minētā juridisko nozīmi, nepieciešams neliels skaidrojums par grāmatvedības divkāršo ierakstu, kas, piemēram, Latvijā ir vispārēji piemērojamais veids grāmatvedības kārtīšanai.⁵²¹ Tā normatīvā izpratne aptver vien to, ka darījums jāatspoguļo vienlaicīgi divās uzskaites pozīcijās jeb grāmatvedības kontos viena konta debetā un otra konta kredītā.⁵²² Pēc likuma „Par grāmatvedību” 15.¹ panta Finanšu ministrija ir atbildīga par grāmatvedības politiku, tomēr nacionālā atbildība ir attiecībā uz organizatoriskām vajadzībām, jo ES īsteno vienotus standartus pēc starptautisku profesionāļu nodibinājuma, tas ir, Starptautiskās grāmatvedības standartu padomes prasībām.⁵²³ Proti, ES ar regulu ir pārņēmusi nošķirtas organizācijas izstrādātos standartus finanšu uzskaites jomā, padarot tos par vispārsaistošiem standartiem ES.⁵²⁴ Tādējādi Latvijas uzskaites principi un prasības atbilst ES normatīvajām prasībām un ir iespējams vērtēt grāmatvedības divkāršā ieraksta juridisko nozīmi kredītiestādēm, izmantojot arī Latvijas datu avotus.

Latvijā juristiem bez grāmatvedības kvalifikācijas grāmatvedības jēdzieni kā bilance, kontējums, debets, kredīts, aktīvs, pasīvs u.tml., kā arī to savstarpējā mijiedarbība visvieglāk varētu būt uztverama spēku zaudējušajos Ministru kabineta 1995. gada 7. novembra

---

⁵²¹12.11.1992. Par grāmatvedību: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības ziņotājs*, 44/45, 9. p.

⁵²²29.10.2003. Noteikumi par grāmatvedības kārtīšanu un organizāciju: Ministru kabineta 2003. gada 21. oktobra noteikumi Nr. 585. *Latvijas Vēstnesis*. 151, 11. p.

⁵²³11.09.2002. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1606/2002 (2002. gada 19. jūlijs) par starptautisko grāmatvedības standartu piemērošanu. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 243, 2. p.

⁵²⁴29.11.2008. Eiropas Komisijas Regula (EK) Nr. 1126/2008 (2008. gada 3. novembris), ar ko pieņem vairākus starptautiskos grāmatvedības standartus saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1606/2002. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 320/1, 1. p.

noteikumos Nr. 339 „Noteikumi par uzņēmumu grāmatvedības kārtošanu un organizāciju”, jo to saturā ir akcentēti apraksti un definīcijas.⁵²⁵ Savukārt vienīgais aktuālais normatīvais akts ar parauga grāmatvedības kontu plānu ir Ministru kabineta noteikumos saistībā ar valsts budžeta iestādēs lietojamiem grāmatvedības kontiem.⁵²⁶ Minēto noteikumu saturs ir sistēmisks un universāls, un to terminoloģiju un struktūru izmanto pastāvīgi, tāpēc autors ir sagatavojis 3.1. tabulu, demonstrējot bilances un tās pušu posteņu nozīmi.

3.1. tabula

Bilances pozīciju aktīvu un pasīvu saturs grāmatvedībā

Aktīvi	Pasīvi
Naudā izteiktās vērtības īpašumiem vai prasībām pret parādnikiem	Naudā izteiktās vērtības saistībām pret ieguldītājiem, aizdevējiem vai citiem kreditoriem
Grāmatvedības konti ar sākuma cipariem 1–2	Grāmatvedības konti ar sākuma cipariem 3–5

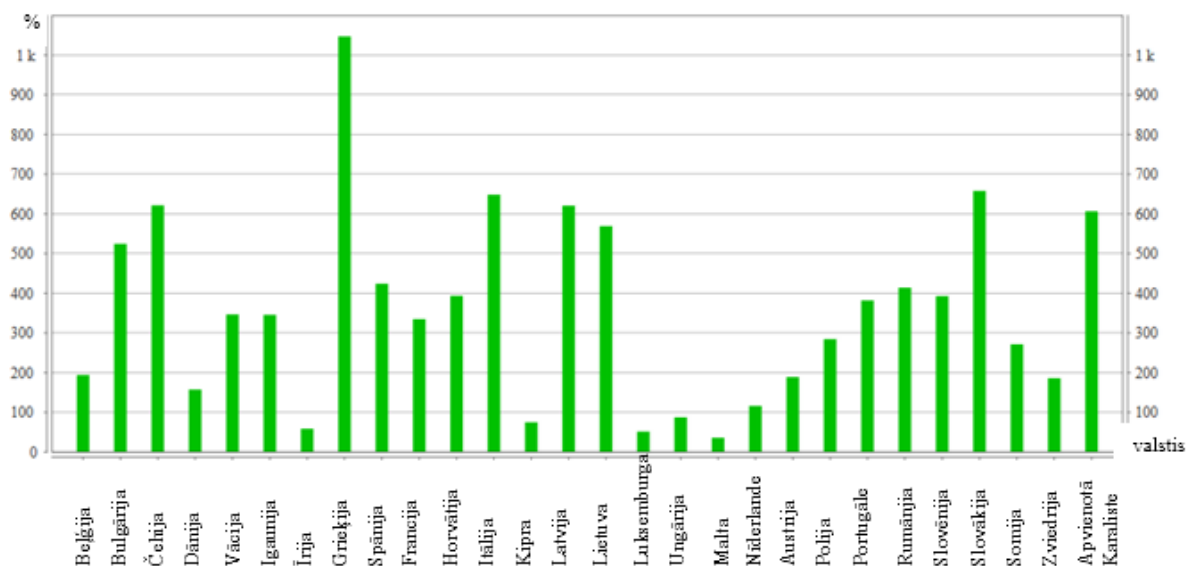
Iespējams, ka nespeciālistam kredīta izsniegšanas grāmatojuma vienkāršākais analogijas modelis būtu pēc t.s. kases principa, kad krājumā ir noteikts daudzums līdzekļu, bet ar saistības rakstu tiktu apliecināts, ka kasē neesošie līdzekļi noteiktā apmērā arī pienākas aizņēmējam. Salīdzinot ar nebanku aizdevēju (3.3. att.), kredītiestādēm šāda veida saistību raksts, kad tas ierakstīts elektroniski grāmatvedības kontā pie konkrētā aizņēmēja, kļūst par bezskaidras naudas apjomu klienta norēķinu kontā (3.2. att.). Proti, grāmatojuma debeta puse tiek aizpildīta bilances aktīvos kā klienta parāds pret kredītiestādi, savukārt kredīta puse tiek aizpildīta bilances pasīvos pie izmaksājamiem aizdevuma līdzekļiem kā parāds pret klientu. Šāda veida grāmatojums ir visas naudas sistēmas pamatā un ekonomiskajā analīzē pamatoti norāda, ka nauda vairs nav noteiktas materiālās vērtības apliecinājums, bet gan parādzīme, kas apgrozībā izmantojama kā maksājuma līdzeklis, pamatojoties uz solījumu izsniegt kredītu.⁵²⁷ Jāpiebilst arī, ka autoram nav izdevies atrast kādu normatīvo dokumentu, kas privātas kredītiestādes radītai bezskaidrai naudai noteiktu sevišķu apzīmējumu vai nosacījumus, tādējādi bezskaidras naudas emitenti ir kredītiestādes gan privātajā, gan publiskajā jomā. To, ka minētajam ir praktiska nozīme, apliecina arī 3.4. attēlā atspoguļotā ES finanšu sektoru

⁵²⁵17.11.1995. Noteikumi par uzņēmumu grāmatvedības kārtošanu un organizāciju: Ministru kabineta 1995. gada 7. novembra noteikumi Nr. 339. *Latvijas Vēstnesis*. 179, I.

⁵²⁶28.12.2009. Kārtība, kādā budžeta iestādes kārto grāmatvedības uzskaiti: Ministru kabineta 2009. gada 15. decembra noteikumi Nr. 1486. *Latvijas Vēstnesis*. 203, 1. pielikums.

⁵²⁷Felbermayr, G. 2015. Globalisierung und regionale Integration: Ökonomische Entwicklungen, Perspektiven und Grenzen. *ifo Schnelldienst*, Vol. 68, 3-30,6. Available from: <http://hdl.handle.net/10419/165629> [viwed 24.11.2017.]

aizņēmumu koeficienta (angļu val. *leverage ratio*) diagramma par finanšu institūciju kolektīvo pašu kapitāla attiecību pret aktīviem, kas balstās uz parādsaistībām.

3.4. att. ES dalībvalstu finanšu sektora aizņēmumu koeficients 2016. gadā (%)⁵²⁸

Noslēgumā, apkopojot apakšnodaļā izklāstīto, secināms, ka ES finanšu sektora tiesiskā regulējuma problēmjautājumi nav fiksējami noteiktā laika posmā vai apmērā, bet ir nosakāmas prioritātes, jo pēc 2007. gada pastiprinātas galvenokārt pārskatu sniegšanas un pārraudzības lietas, bet nav ietekmēta sistēmiskā kārtība, kurā ES leģislatīvā vara ir dalīta starp centrālām bankām monetārās politikas kontekstā un likumdevējiem pārējā likumdošanas procesā. Autoram vairāk nekā trīs gadu ilgajā aprobācijas procesā nav izdevies iegūt juridiskās doktrīnas materiālus par tiesībām uz īpašumu inflācijas apstākļos, tāpēc vienīgie juridiskie nosacījumi ES līmenī izrietēja no atzinumiem, kādus sniedz ECT un EST prakse vismaz saistībā ar finanšu un īpašumu jautājumiem.

Tā kā komerciālo kredītiestāžu klientu līdzekļi noteiktā apmērā tiek faktiski apdrošināti, izmantojot noguldījumu aizsardzības normatīvus kā, piemēram, Latvijā ar likumu,⁵²⁹ secināms, ka gan privātās, gan publiskās kredītiestādes ar kredītu izsniegšanu veido bezskaidras naudas apgrozījumu vienlīdzīgā kvalitātē. Papildus norādāms, ka nav jābūt kredītņēmējam, lai norēķinos izmantotu bezskaidro naudu, kas zaudē pirkjspēju līdzās monetārās politikas ietvaros emitētai naudai. Tāpēc naudas pirkspējas zudums nav tikai apsvērums kredītiestāžu klientiem, bet gan ilgtermiņa sistēmiskais risks tiesībām uz īpašumu.

⁵²⁸Eurostat. Financial sector leverage (debt to equity), non-consolidated - %, 2016. Available from: ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&pcode=tipsfs20&language=en&toolbox=data [viewed 13.12.2017.]

⁵²⁹ 18.06.2015. Noguldījumu garantiju likums: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 118, 7. p.

Savukārt tiesisko interešu nostiprināšana mūsdienu dinamiskajā sociālajā, politiskajā un ekonomiskajā vidē ir viena no lielākajām pilsoniskās sabiedrības pamatnostādņēm, kas attiecināma arī uz identificēto risku tiesībām uz īpašumu, jo šobrīd ES nav publiskas likumdošanas iniciatīvas, piemēram, saistībā ar naudas pirktspējas vai cenu stabilitāti.

3.2. Likumdošanas pārvaldība

No līdz šim izklāstītā izriet nepieciešamība noteikt juridiski definētās lomas likumdošanas procesā. ES dalībvalstis galvenokārt ir ar konstitucionālu iekārtu, kurā varas avots ir tauta jeb republikāniskas, kur varas izpildi sabiedrības labā veic uz laiku ievēlētas amatpersonas (21 no 28)⁵³⁰. Tā kā darba ietvaros secināts, ka ES finanšu sektora galvenie aspekti tiek regulēti ar ES direktīvu transponēšanas procesiem dalībvalstīs, autors pievērsīs pastiprinātu uzmanību tieši Latvijas kā pieejamākās dalībvalsts jurisdikcijai. Tas kā ilustratīvs paraugs arī demonstrētu likumdošanas praksi sistēmā, kur vairumu likumprojektu izstrādātā valsts izpildvaras amatpersonas. Piemēram, 2016. gadā Ministru kabinets pēc tam, kad jau dažādas tiešās pārvaldes amatpersonas veica skatīšanu, lēma par 280 likumprojektu virzību.⁵³¹ Savukārt Saeimā 2017. gada oktobrī uz ceturtdienu sēdēm iesniegto likumprojektu skaits un iesniedzēju sadalījums atspoguļots 3.2. tabulā. No tā, ka 43 no 47 virzītajiem likumprojektiem nākuši no izpildvaras, secināms, ka izpildvarai republikā ir nozīmīgākā likumdošanas iniciatīva un atbildība.

3.2. tabula

2017. gada oktobrī Saeimā saņemto likumprojektu skaits⁵³²

Iesniedzējs \ Datums	5.	12.	19.	26.	Kopā saņemti
Ministru kabinets	3	6 (1 noraidīts)	31	3	43
Saeimas komisijas	1	–	2	–	3
Valsts prezidents	–	–	–	–	–
10% vēlētāju	–	–	–	–	–
Saeimas deputāti	–	–	1	–	1
Kopā saņemti	4	6	34	3	47

⁵³⁰ European Union. 2017. *The 28 member countries of the EU*. Available from: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_en#tab-0-0 [viewed 27.11.2017.]

⁵³¹ Latvijas Republikas Ministru kabineta tiesību aktu projekti. Minsitru kabinetā skatītie likumprojekti 01.01.2016.-31.12.2016. (20 ieraksti x 14 lapas = 280) Iegūts no: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?page=14&dateFrom=2016-01-01&dateTo=2016-12-31&mk=&text=&org=0&area=0&type=17> [sk. 24.11.2017.]

⁵³² Latvijas Republikas Saeima. Likumdošanas statistika. Iegūts no: http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS2_DK.nsf/Statistics?ReadForm&key=1&stat=1&rt=S [sk. 24.11.2017.]

Konstitucionālās struktūras būtība ir saistāma ar austriešu tiesību filozofa Hanza Kelzena (*Hans Kelsen*) tīrās tiesību teorijas pamatnormas konceptu, kas paredz nerakstītas ideoloģijas ietekmi uz pirmo rakstīto tiesību normu saturu.⁵³³ Latvijas Republikas Satversmes 1. panta teksts „neatkarīga demokrātiska republika” norāda uz demokrātisku procesu. Tomēr autors saskata to kā pakārtotu jēdzienu, jo pārvaldes struktūru veido republika ar likumdevējā ievēlētiem priekšstāvjiem, kuri savā starpā pieņem lēmumus atbilstoši vairākuma balsojumam. Izpildvara jeb Ministru kabinets skata arī likumprojektu nepieciešamību, iegūstot datus un analīzi no nozaru iestādēm, kas virza likumprojekta skatīšanu.⁵³⁴ Tādējādi vairums ierosināto likumprojektu balstās uz nozares amatpersonu analīzi un tiesiskajām interesēm jomas specifiskajos jautājumos, ieskaitot pēc apspriešanās ar privātpersonām.

Interesu pārstāvēšanai specifiskais termins „lobisms” vai „lobijs” vispārējā izpratnē apzīmē privāto ekonomisko interešu pārstāvēšanu publiskās varas institūcijās.⁵³⁵ ES aktuāli nav vienots lobija normatīvais regulējums, tomēr galvenie nosacījumi izriet no Līguma par ES 11. panta pilsoniskās līdzdalības un interešu pārstāvības iespējām, kā arī ES likumdevējā izveidoto kārtību interešu pārstāvju reģistrācijai.⁵³⁶ Latvijā Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja izstrādātajā likumprojektā lobēšanas atklātībai jēdziens skaidrots kā apzināta privātpersonas interesēs veikta saziņa ar publiskās varas institūcijas pārstāvi nolūkā ietekmēt publiskās varas institūcijas pārstāvja rīcību dokumentu un to projektu ierosināšanas, izstrādes, saskaņošanas, pieņemšanas vai izsludināšanas procesā.⁵³⁷ Tā kā minēto likumprojektu šī pētījuma brīdī nav paredzēts virzīt pieņemšanai Saeimā, autors lobija jēdzienu lieto tā plašākajā izpratnē, izprotot kā privāto interešu uzklauššanu un īstenošanu publiskās pārvaldes iestādēs pēc privātpersonu iniciatīvas.

Sākotnēji jāuzsver, ka privātpersonām vienā nozarē var būt arī publiskas likumdošanas intereses, jo, piemēram, bijušais Latvijas prezidents Andris Bērziņš bijis arī AS Latvijas Unibanka prezidents, Andris Vilks ir bijis ne tikai finanšu ministrs, bet arī, piemēram, biedrības „Latvijas Komerbanku asociācija” Ekonomikas un monetāro jautājumu komitejas vadītājs, savukārt bijušais Finanšu ministrijas valsts sekretārs Mārtiņš Bičevskis bijis tās pašas

---

⁵³³ Autoru kolektīvs. 2014. 1. Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. No: *Latvijas Republikas Satversmes komentāri: Ievads. I nodaļa. Vispārējie noteikumi*. Rīga: Latvijas Vēstnesis. 136-232, 148.

⁵³⁴ 16.04.2009. Ministru kabineta kārtības rullis: Ministru kabineta 2009. gada 7. aprīļa noteikumi Nr. 300. *Latvijas Vēstnesis*. 58, 3. p.

⁵³⁵ Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze „*AkadTerm*”. „Lobisms” un „Lobijs”. Iegūts no: <http://termini.lza.lv/term.php> [sk.07.11.2017.]

⁵³⁶ European Parliament. 2015. *Transparency of lobbying at EU level*. 3. Available from: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/572803/EPRS_BRI\(2015\)572803_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/572803/EPRS_BRI(2015)572803_EN.pdf) [viewed 07.11.2017.]

⁵³⁷ 2014. Lobēšanas atklātības likums: Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumprojekts, 2.p. Iegūts no: https://www.knab.gov.lv/upload/ta_projekti/knablik_131216lob.pdf [sk.07.11.2017.]

biedrības prezidents.⁵³⁸ Tāpat arī, piemēram, ECB prezidents Mario Dragi (*Mario Draghi*) ir bijis privātu kredītiestāžu augsta līmeņa vadītājs⁵³⁹. Tāpēc jurisprudencē ir nozīmīgi novērst ne tikai interešu konfliktu riskus, bet arī nodrošināt privātpersonu interešu izpratni un samērīgu ievērošanu likumdošanas un publisko iestāžu darbā.

Akadēmiskās izpētes līmenis izceļams kā prasmju stūrakmens gan privātās, gan publiskās jomas amatpersonām, jo no ES normatīviem neizriet sevišķi nosacījumi vismaz attiecībā uz personu kvalifikāciju vai profesionālismu likumdevēja vai lobēšanas darbos. Tomēr daudzpusīgu un sarežģītu problēmu normatīvo risinājumu radīšanai nepieciešama izpratne vairākās jomās vai vismaz efektīvi sadarbības modeļi starp disciplīnu pārstāvjiem. Savukārt vispārējās izglītības un augstākās izglītības sistēma ir vienīgais sagatavošanas posms, kam šobrīd ir kompetences veidošanas raksturs. Autors izpētes gaitā konstatēja, ka ievērojama daļa akademiķu, juristu, ekonomistu u.c. lietpratēju ne tikai nav akadēmiski sagatavoti apspriest, piemēram, grāmatvedības operācijas aktīvu pārdalē pa bilances posteņiem, bet arī norobežo savu kompetenci profesionāli, pārņemot citu nozaru pārstāvju atzinumus bez patstāvīga viedokļa veidošanas. Lai arī tas atbilst profesionālās uzcītības kritērijiem, tas tomēr izsaka daudz par sagatavotību strādāt XXI gs. profesijās, kuras apgūtas ar XX gs. izstrādātu mācību metodoloģiju un informācijas avotiem.

Piemēram, jau iepriekš 3.1. apakšnodaļā minēts, ka par bezskaidras naudas emisijas empīriski izsekojamās dabas rezultātiem tikai 2016. gadā veikts izsmeļošs apraksts starptautiskā akadēmiskajā publikācijā, ko sagatavojis ekonomikas profesors Rihards Verners (*Richard Werner*). Šie apsvērumi skar arī Latviju, kur arī ir nostiprināta doktrīna par, piemēram, R. Venera atspēkoto frakcionālās rezerves teoriju jeb naudas multiplikatoru.⁵⁴⁰ Autors norāda uz R. Verneru kā uz akademiķi ar vienu no vispusīgākajiem izpētes krājumiem tieši kredītiestāžu un grāmatvedības darbību atspoguļošanai un tālākas analīzes virzīšanai. Profesors arī ir norādījis, ka pirms viņa paša veiktā eksperimenta ekonomiskajā literatūrā vairāk nekā simts gadus ar atšķirīgu intensitāti dominēja trīs dažādu ekonomisko teoriju skaidrojumi par pētāmo parādību, neskatoties uz empīrisku datu trūkumu.

Tā kā akadēmiskās vides rezultāti var tieši ietekmēt nākamo paaudžu profesionālo sagatavotību, tad atliek vienīgi minēt, cik daudz XX gs. teorētisko modeļu apguve ir ietekmējusi pašreizējo speciālistu izpratni par noteiktu likumsakarību nelokāmu patiesumu.

---

⁵³⁸Petrāne, L. 07.11.2016. *Izmaiņas Latvijas Komerčbanku asociācijas vadībā*. Portāls „Dienas Bizness”. Iegūts no: <http://www.db.lv/finanses/bankas/izmainas-latvijas-komercbanku-asociacijas-vadiba-456350> [sk. 14.11.2017.]

⁵³⁹ European Central Bank. B.g. *The President of the European Central Bank*. Available from: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/html/cvdraghi.en.html#career> [viewed 14.11.2017.]

⁵⁴⁰Kassalis, E. 1995. *Makroekonomika. Ievadkurss makroekonomikā*. Rīga: Latvijas Universitāte, 98.

Piemēram, Latvijā trasta tiesību institūts ticis uztverts kā svešs un noteiktā mērā arī nesaderīgs ar Latvijas jurisdikciju, tomēr Latvijā tā robežšķirtne no klasiskā modeļa ir ar daudzveidīgi apskatāmām analogijām, kā to arī demonstrējis Jānis Grasis savā promocijas darbā.⁵⁴¹ Tā kā no Latvijas Nacionālās bibliotēkas datiem izriet, ka tas vēl 10 gadus vēlāk ir vienīgais akadēmiskais pētniecības darbs par šo starptautiski nozīmīgo tiesību institūtu,⁵⁴² autors secina, ka Latvijā arī jurisprudencē noteiktu starptautiski nozīmīgu tiesību institūtu pētniecības un izpratnes attīstība var būt atkarīga no ļoti ierobežota cilvēku loka.

Ievērojot minēto, autors kopīgi ar pašam vienpersonīgi piederošo sabiedrību ar ierobežotu atbildību LBI nodibināja biedrību LB trasts, kuras *expressis verbis*, tas ir, rakstiski nostiprinātais mērķis bija veidot trasta attiecības un lobēt autora intereses (sk. 2. pielikumu). Nolūks bija praktiski atspoguļot, ka Latvijā tiek atzīts trasta tiesību institūta pielietojums, kā arī demonstrēt atklāta veida trasta un lobēšanas intereses, lai uzsvērtu, cik maz būtu nepieciešams, lai Latvijā un ES radītu juridisko personu modeļus citu patieso labuma guvēju interesēs. Proti, gan dibinātājus, gan labuma guvēju autors labprātīgi norādīja atbilstoši nolūkiem, tomēr varēja tos brīvi aizvietot ar citām personām, saglabājot to pašu motivāciju juridiskās personas darbībai. Tas nozīmē, ka autors promocijas darba izstrādei atklāti nodibināja juridisku personu Latvijas jurisdikcijā, lai veiktu uzticības darījumus un lobēšanu ar mērķi noskaidrot un ilustratīvi demonstrēt privāto interešu īstenošanu likumdošanā.

Iesniedzot Saeimā informācijas pieprasījumu (3. pielikums), autors saņēma atbildes uz izlases jautājumiem par iespēju likumā veikt sākotnējai grozījumu redakcijai pilnīgi otrādu redakcijas izstrādi pat pirms trešā lasījuma, par vienota valsts dienesta normatīvā regulējuma izstrādes ievērojamu kavēšanos, kā arī solidaritātes nodokļa izstrādē veikto *ex ante* jeb normatīvā akta īstenošanas priekšpārbaudi (4. pielikums).

Kā jau minēts 3.1. nodaļā, Latvijas Republikas Satversmes tiesa atzina, ka solidaritātes nodokļa pieņemšana notikusi bez tiesiska nodokļu apmēra sadalījuma, jo maksājamais nodoklis ar blanketu normu tika pielīdzināts valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmēm, neskatoties uz nodokļa citādo raksturu. Tā kā minētā nodokļa pieņemšanā privātās organizācijas bija izteikušas iebildumus, redzams, ka gan izpildvaras, gan likumdevēja komisiju amatpersonām ir izšķiroša loma noteiktu kontekstuālo normu izvērtēšanā un pieņemšanā. Arī autora aprakstītā Militārā dienesta likuma grozījumu alternatīvā redakcija

---

⁵⁴¹Grasis, J. 2008. *Trasta būtība, tā atzīšana un tiesiskais regulējums romāņu-ģermāņu tiesību saimes valstīs un iespējamā pārņemšanas Latvijā: promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte. 143. Iegūts no: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5154/26535-Janis_Grasis_2008.pdf?sequence=1 [sk. 13.11.2017.]

⁵⁴²Latvijas Nacionālā bibliotēka. Valsts nozīmes bibliotēku elektroniskais kopkatalogs. Meklēšana pēc vārda nosaukumā: „trasts”. Iegūts no: https://kopkatalogs.lv/F/?func=option-update-Ing&file_name=find-b&local_base=Inc04&p_con_lng=lav [sk.13.11.2017.]

pirms grozījumu nodošanas trešajam lasījumam tika vēl apspriesta gan likumdevēja, gan arī izpildvaras struktūrvienībās (4. pielikums), kas likumdošanas beigu stadijā nav juridisks priekšnoteikums.⁵⁴³ Likumdošanas stadijā neizprotamu lēmumu risku uzsvēris arī Latvijas prezidents, norādot arī, ka likumprojektu izstrādes beigu posmā būtu jānovērš saturisku jaunumu izstrāde.⁵⁴⁴ Tātad secināms, ka, pirmkārt, likumdošanā privātpersonu intereses tiek uzklautas un labas pārvaldības principa ietvaros apspriestas arī pēc valsts amatpersonu iniciatīvas, un, otrkārt, valsts amatpersonu lēmumiem ir ievērojams patstāvības raksturs, ko privātpersonas spēj apstrīdēt vienīgi ar konstitucionālām pamattiesību prasībām.

Autors 3.1. nodaļā ir atspoguļojis, ka apgrozībā esošās naudas radīšana notiek kredītiestāžu kredīta darījumu rezultātā. Savukārt monetārās politikas likumdošanas kompetence ES ir nodota centrālo banku pārziņā, ko ir apstiprinājusi arī Latvijas Republikas Satversmes tiesa, norādot, ka Latvijas Banka ir tiesīga izdot ārējos normatīvos aktus savā ekskluzīvajā darbības jomā atbilstoši demokrātiski leģitimizētai varai.⁵⁴⁵ Tā kā ES kontekstā galvenā monetārās politikas institūcija ir ECB, tad secināms, ka tās leģislatīvā vara iespaido gan ES, gan attiecīgo dalībvalstu likumdošanas procesus. Līdz ar to 3.1. nodaļā konstatētie problēmjautājumi par inflācijas ietekmi uz naudas pirkspēju kā tiesībām uz īpašumu nonāk juridiski neskaidrā situācijā, jo nacionālie likumdevēji ir konstitucionāli atbildīgi par pamattiesību nodrošināšanu savās valstīs, bet ECB tādu tieši noteiktu pienākumu nav, jo galvenā mērķa – cenu stabilitātes – izpratne ir pastāvīga inflācija aptuveni 2% apmērā.

Ievērojot to, ka gan ES, gan arī attiecīgi ECB likumdošana dalībvalstīs tiek integrēta tieši ar nacionālo likumdevēju lēmumiem, autors secina, ka prioritārā loma tiesībām uz īpašumu un to aizsardzībai ir nacionālajiem likumdevējiem. Proti, nacionālie likumdevēji nodod savas noteiktas oriģinālās kompetences un suverenitāti, lai ne mazākā kvalitātē tiktu īstenotas sabiedriski būtiskas intereses tehniski efektīvākā veidā. Ja tas kaut daļēji netiek darīts, tad attiecīgais likumdevējs ir patstāvīgi atbildīgs par risku novēršanu, mazināšanu vai kompensēšanu konstitucionāli taisnīgā veidā.

---

⁵⁴³ 18.08.1994. Likums „Saeimas kārtības rullis”: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 96, 105. un 110. pants.

⁵⁴⁴ 09.02.2018. Valsts prezidenta vēstule Saeimas priekšsēdētājam par grozījumiem Publisko iepirkumu likumā, 8. Iegūts no: https://www.president.lv/storage/kcfinder/files/citi/Valsts_prezidenta_raksts_Nr.52_KorejasR.pdf [sk. 15.02.2018.]

⁵⁴⁵ 04.03.2016. Par Latvijas Bankas 2014. gada 15. septembra noteikumu Nr. 141 „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas prasības, veicot ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanu un pārdošanu” 19. un 20. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 64. pantam, kā arī 91. panta pirmajam teikumam: Latvijas republikas Satversmes tiesas 2016. gada 2. marta spriedums lietā Nr. 2015-11-03. *Latvijas Vēstnesis*. 45, 21.2. para.

Noslēgumā, vienojot 3.1. un 3.2. apakšnodaļā aprakstīto, secināms, ka ES dalībvalstu likumdevēji atbild arī par monetārās likumdošanas rezultātiem, ciktāl to tiešā veidā neuztic centrālām bankām. Kā jau 1.2. apakšnodaļā minēts, monetārās vides ietekme ir tieši saistāma ar visu finanšu sektoru, jo veido juridisko un ekonomisko pamatu finanšu darījumiem ne tikai kredītiestāžu, bet arī apdrošinātāju, ieguldījumu pārvaldītāju u.c. finanšu sektora dalībnieku darbā. Ievērojot sociālā nodrošinājuma pienākumus, iespējams uzsvērt, ka no ECT un EST prakses izriet, ka tiesības uz īpašumu nav absolūtas, tomēr tām piemīt tiesiskās paļāvības funkcija, ja vien nav prioritāras tiesiskās intereses. Autors 2. nodaļā ir atspoguļojis, ka pēc 2007. gada ES finanšu sektora tiesību normu izstrādēm šīs intereses netiek nostiprinātas.

Ievērojot minēto, līdz brīdim, kamēr likumdošanas procesā nenostiprinās inflācijas jeb naudas pirktspējas pastāvīgā zuduma konstitucionālo prioritāti, naudas pirktspējas zuduma demokrātiskums jeb atbilstība sabiedrības vairākuma tiesiskajām interesēm ir juridiski kritizējama. Proti, tā uzskatāma par sabiedrības vairākuma tiesību uz īpašumu aizskārumu bez konstitucionāli nostiprināta leģitīmā mērķa un samērīguma. Tādējādi arī pētījumā izvirzītās hipotēzes *ES finanšu sektora tiesiskā regulējuma pārmaiņās pārmantota inflacionāra monetārā likumdošana aizskar sabiedrības vairākuma īpašumtiesības bez konstitucionāli nostiprinātas nepieciešamības* atspēkojums nav īstenots. Tādējādi hipotēzes patiesums ticis apstiprināts ar pietiekamu varbūtību.

Attiecīgi jāveido ne tikai teorētiskus, bet arī praktiskus risinājumus. Proti, ievērojot gan normatīvās vides, gan tiesību subjektu tiesību antropoloģiskās īpatnības, jānosaka, pie kādiem nosacījumiem indivīdu pamattiesību ierobežojums varētu būt atbilstīgs ar sabiedrības vairākumam iegūto labumu.

4. ES FINANŠU SEKTORA NEPILNĪBU IESPĒJAMIE RISINĀJUMI

Neesot ES normatīvo aktu vai tiesu prakses nostiprinātiem precīziem finanšu sektora samērīguma kritērijiem, autors veicis saudzīgāka tiesiskā regulējuma iespēju modelēšanu pēc 3. nodaļā aprakstītajiem problēmjautājumiem. Pētījuma ierobežotā apjoma dēļ autors pievērsies darbā izceltajiem problēmjautājumiem pēc to prioritātes un skarto tiesību subjektu daudzuma. Proti, primārā nepilnība ir tiesību uz īpašumu aizsardzība, kas ir pakļauta sistēmiskam naudas pirktspējas zudumam un dažādu ekonomisko faktoru norisēm, ietekmējot arī fiskālo jeb valsts finanšu stabilitāti. Sekundārās nepilnības ir likumdošanas procesā iesaistīto subjektu kompetenču vadība, jo ne tikai amatpersonas vai privātpersonas, bet arī amatpersonu konsultanti, pasniedzēji u.tml. var būt ar nepilnīgu zināšanu un kvalifikāciju līmeni. Papildus arī privātpersonu pārstāvēšanas jeb lobēšanas interesēm nav nodalītas juridiskas robežas, ciktāl jānovērš interešu konflikti. Tādējādi autors, sintezējot juridisku teoriju par inflacionāro samērīgumu, izsaka juridiski īstenojamus priekšlikumus par ES finanšu sektora tiesisko regulējumu ar pašreizējai līdzvērtīgu kvalitāti, bet ar saudzīgāku efektu uz tiesībām uz īpašumu.

4.1. Atbildība par sistēmiskiem rezultātiem

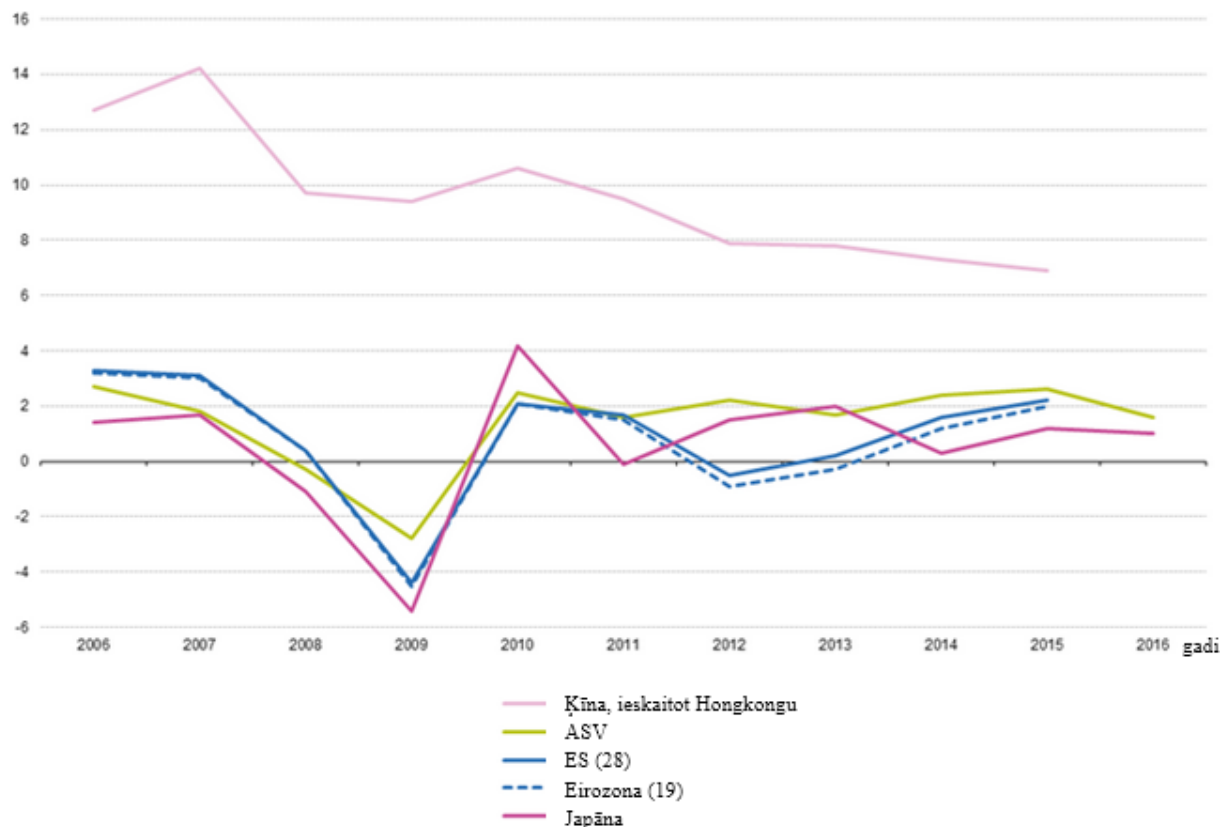
Turpinot izmantot ilustratīvi derīgos ES un Latvijas datus, autors uzsver no juridiskiem nosacījumiem neatkarīgo finanšu stabilitātes apsvērumu empīrisko robežu valsts un privātpersonu interesēs. Proti, tautsaimniecības attīstības dinamika nomināli tiek aprēķināta galvenokārt ar iekšzemes kopprodukta mērījumiem, ko vispārīgā gadījumā var aprakstīt kā valstī saražoto preču un pakalpojumu gala pārdošanas vērtību kopu, ieskaitot atlīdzību nodarbinātajiem un atskaitot valsts subsīdijas u.tml. maksājumus.⁵⁴⁶ Savukārt no iekšzemes kopprodukta ir atkarīga valsts parāda rēķināšana, kas kalpo valsts fiskālās disciplīnas un ilgtermiņa izaugsmes ilustrēšanai, demonstrējot aizņēumus valsts vārdā, par ko faktiskais nodrošinājums ir pārdalāmie valsts budžeta ienākumi un īpašumi.⁵⁴⁷ Līdz ar to valsts pārvalda publiskos naudas līdzekļus, kā arī aizņemas, kad nav pietiekamu līdzekļu budžeta tēriņu veikšanai.

---

⁵⁴⁶Centrālā statistikas pārvalde. B.g. *Iekšzemes kopprodukts Latvijā kopā (EKS-2010)*. Iegūts no: www.csb.gov.lv/statistikas-temas/metodologija/iekaszemes-kopprodukts-latvija-kopa-eks-2010-40899.html [sk. 04.12.2017.]

⁵⁴⁷Valsts kase. B.g. *Kas ir valsts parāds?* Iegūts no: <https://www.kase.gov.lv/valsts-parada-vadiba/kas-ir-valsts-parads> [sk. 04.12.2017.]

No 4.1. attēla izriet, ka ES ietvaros iekšzemes kopprodukta pieaugums pēdējos sešus % dus ir salīdzinoši stabils, tātad pēdējās desmitgades kumulatīvais procentu pieaugums liecina par pieaugošo ES ražotspēju globālā līmenī. Attiecīgi starptautisko līgumu un tirdzniecības attīstība arī ES dalībvalstīs var mudināt kapitāla plūsmas tiesību harmonizēšanu.

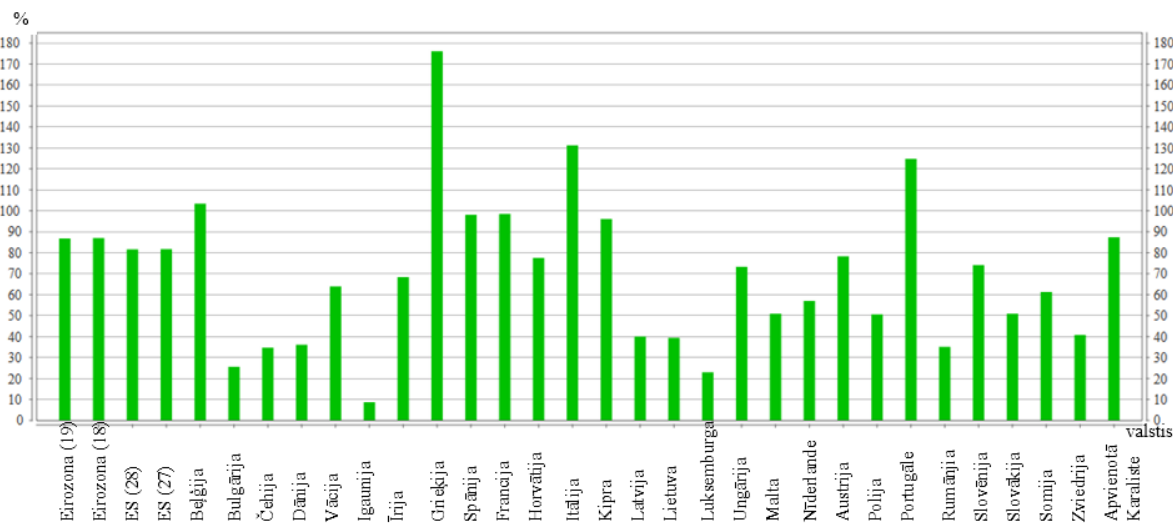
4.1. att. ES iekšzemes kopprodukta dinamika globālā līmenī 2006.–2016. gadā (%)⁵⁴⁸

Savukārt no 4.2. attēla izriet, ka ES dalībvalstu vidusmēra parādsaistības ievērojami pārsniedz 60% no iekšzemes kopprodukta jeb t.s. Māstrihtas līguma sliekšni.⁵⁴⁹ Proti, ES kā vienots tirgus globālā līmenī konkurē ar dažādām ekonomiski svarīgām valstīm, piemēram, ASV, Japānu un Ķīnu, bet tai pašā laikā ES dalībvalstu starpā ir ievērojamas atšķirības budžeta deficītu un valsts parāda finansēšanā vai sloga mazināšanā atbilstoši ES politikā vienoti nostiprinātajiem procentuālajiem sliekšņiem. Minēto raksturlielumu juridiskā nozīme ir likumdošanas procesā, kurā ar šādiem makroekonomiskajiem rādītājiem pamato tēriņu veicināšanas vai arī fiskālās disciplīnas nepieciešamību. Piemēram, pieaugoša kopprodukta situācijā varētu būt labvēlīgi apstākļi dažādu sociālo garantiju pilnveidošanai.

⁵⁴⁸Eurostat. 12.07.2017. *Real GDP growth, 2006-2016 (% change compared with the previous year)*. Available from: [ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Real_GDP_growth,_2006-2016_\(%25_change_compared_with_the_previous_year\)_YB17.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Real_GDP_growth,_2006-2016_(%25_change_compared_with_the_previous_year)_YB17.png) [viewed 04.12.2017.]

⁵⁴⁹ 29.07.1992. Treaty on European Union. *Official Journal of the European Communities*. C 191/1, Article 1.

4.2. att. ES dalībvalstu parādsaistību apmērs 2016. gadā (%)⁵⁵⁰

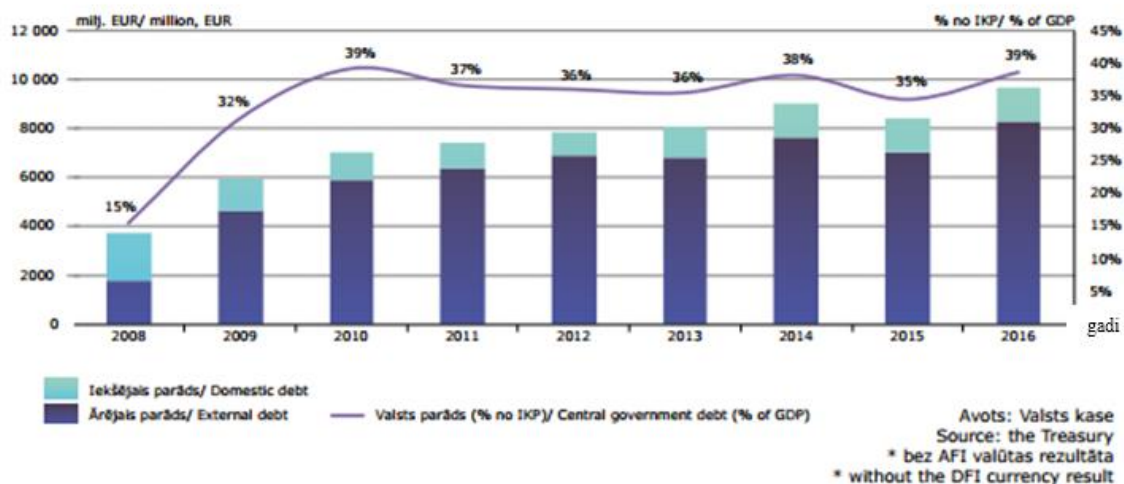
Norādāms, ka Latvijas valsts var aizņemties gan no rezidenti, gan ārvalstu personām likumiski noteiktos gadījumos, ieskaitot, lai nodrošinātu iepriekšēju aizņēmumu atdošanu, galvenokārt ar vērtspapīru emisiju.⁵⁵¹ Valsts parāda plānošanas un aizdevumu piesaistes kompetence ir noteikta Finanšu ministrijai un padotības iestādēm atbilstoši iepriekš nostiprinātām prasībām un vajadzībām.⁵⁵² Tādējādi valsts parāda veidošanai valsts izpildvara, tas ir, Finanšu ministrija ir pilnvarota plānot tautsaimniecības budžeta iztrūkuma finansēšanu.

Kā redzams 4.3. attēlā, Latvijas makroekonomisko apstākļu dinamika pēdējos gados ir veicinājusi valsts parāda (saistību) pieaugumu. Līdzās tam secināms, ka, piemēram, jau vairākus gadus nav būtiskas svārstības Latvijā ierosināto maksātspējas lietu skaitā (4.4. att.). Līdz ar to 4.5. attēlā atspoguļotā iekšzemes kopprodukta attīstības tendence uzskatāma par relatīvi dinamiskāku, un tā arī var kalpot nākotnes valsts parāda procentuālā apmēra samazināšanai, palielinot valsts parāda aprēķina bāzi. Tas būtu valsts pārvaldes kā parādnieka interesēs, jo, saglabājot absolūto daudzumu, var vismaz samazināties relatīvais valsts parāda daudzums, jo pieaug iekšzemes kopprodukta apmērs. No minētajiem attēliem izrietošā kopsakarīgā tendence liecina par fiskālās disciplīnas un ilgtermiņa plānošanas juridisko pienākumu neizpildes riskiem. Proti, budžeta likumdošanā nevis valsts ieņēmumi, bet gan aizņēmuma saistības maldīgi var rosināt nosacīti tuvredzīgas apropriācijas.

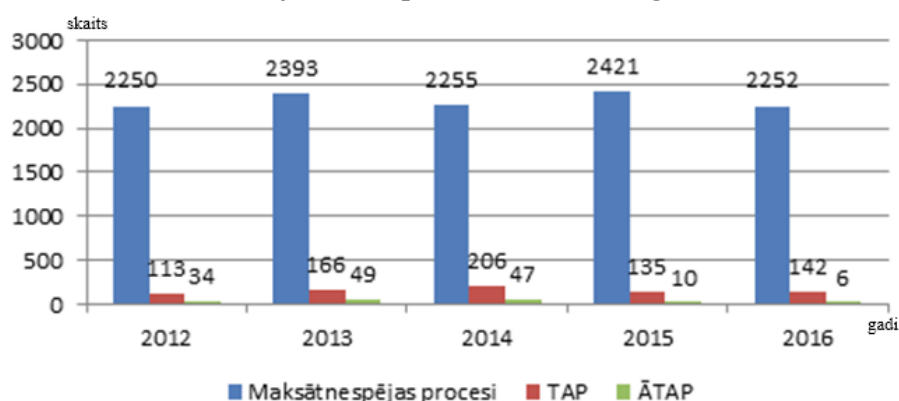
⁵⁵⁰Eurostat. *General government gross debt - 2016*. Available from: ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&pcode=teina225&language=en&toolbox=data [viewed 04.12.2017.]

⁵⁵¹06.04.1994. Likums „Likums par budžetu un finanšu vadību”: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 41, 35. p. trešā daļa.

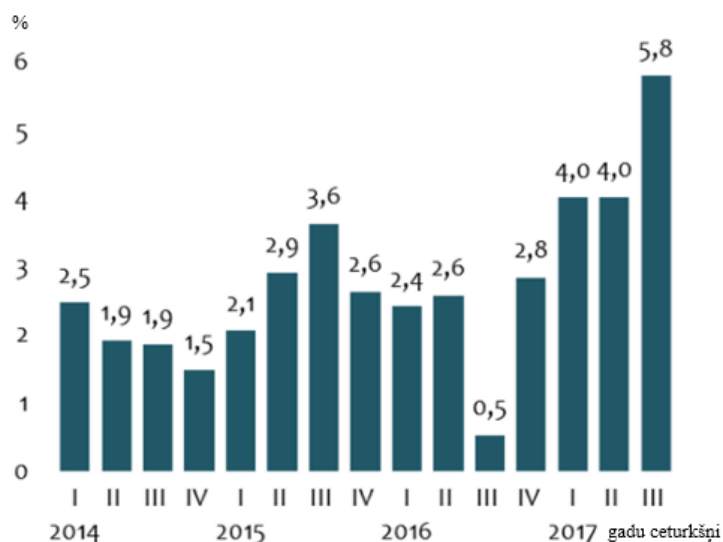
⁵⁵² 10.05.2014. Valsts vērtspapīru izlaidšanas noteikumi: Ministru kabineta 2014. gada 6. maija noteikumi Nr. 237. *Latvijas Vēstnesis*. 89, 10.

4.3. att. Latvijas valsts parāds 2008.–2016. gadā (%)⁵⁵³

4.4. att. Latvijā ierosinātās maksātnespējas, tiesiskās aizsardzības vai ārpusstiesas tiesiskās aizsardzības lietas 2016. gadā⁵⁵⁴

4.5. att. Latvijas iekšzemes kopprodukta dinamika pa ceturkšņiem 2014.–2017. gadā (%)⁵⁵⁵

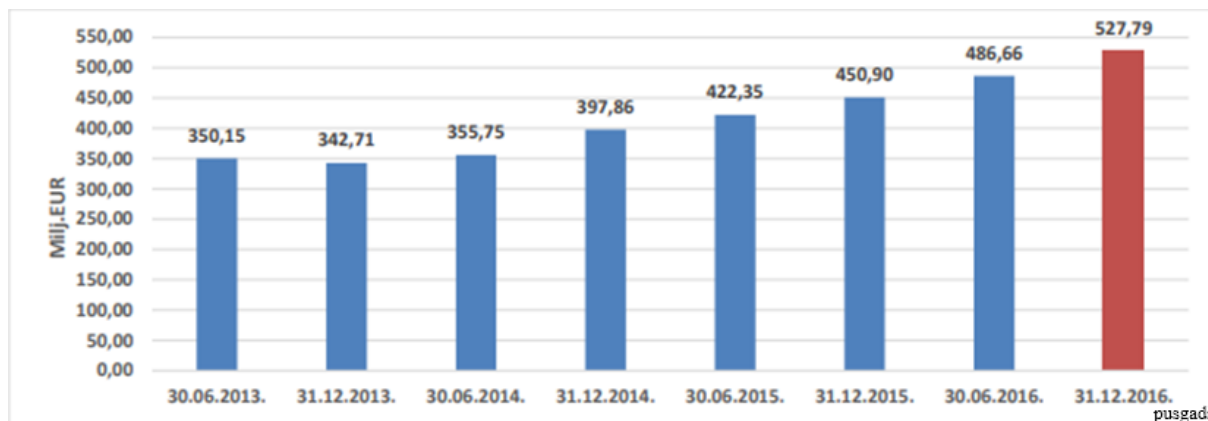
⁵⁵³Valsts kase. 2017. Valsts parāda vadības pārskats 2016. 15. Iegūts no:

https://www.kase.gov.lv/sites/default/files/public/SSD/P%C4%81rskati/Gada%20p%C4%81rskats/VK_parada_parskats_2016.pdf [sk. 04.12.2017.]

⁵⁵⁴Lursoft. 02.01.2017. 2016. gada maksātnespējas procesi šķērsgrīzumā. Iegūts no:

blog.lursoft.lv/2017/01/02/2016-gada-maksatnespejas-procesi-skersgriezuma/ [sk. 04.12.2017.]

Savukārt no 4.6. attēla izriet, ka Latvijā t.s. nebanku kredītu apjoms, neskaitot līzingus u.tml. aizdevumus, pieaudzis līdzās iekšzemes kopprodukta un valsts parāda pieaugumam. Tādējādi secināms, ka pieauguši iztrūkumi mājsaimniecību ienākumu pārdalē un valstij kā kreditoram būs jāprasa saistību izpilde no rezidentiem, kuriem pieaug citu kreditoru prasījumi.

4.6. att. Latvijas nebanku kredītu apjoms 2013 – 2016⁵⁵⁶

Publisko un privāto parādsaistību pārvaldīšana atšķiras galvenokārt nodrošinājuma potenciālā. Privātas parādsaistības parasti tiek segtas ar privātu nodrošinājumu, savukārt publiskas parādsaistības ar publiski pieejamiem valsts budžeta līdzekļiem un īpašumiem. Mūsdienu jurisprudences fundamentālās vērtības galvenokārt tiek nostiprinātas vispārējos tiesību principos, tomēr to pamatā ir agrāki pētniecības teorētiskie modeļi par noteiktu tiesību teorijas izaicinājumu risināšanu, kā, piemēram, XX gs. izstrādātā divpakāpju teorija par publiskās varas tiesību jomu nošķiršanas principiem⁵⁵⁷, XVIII gs. izstrādātā varas dalīšanas teorija par likumdevēja, izpildvaras un tiesu varas kompetenču nošķiršanu, kas nostiprināja līdz tam vismaz daļēji jau pastāvošo praksi,⁵⁵⁸ u.c. Zīmīgi, ka varas dalīšanas teorētiskajā izklāstā arī naudas vērtības maiņa ar, piemēram, monētās lietoto metālu samainīšanu izcelta kā cēlonis nozīmīgiem tautsaimniecības riskiem. Monteskjē uzsvēra, ka nauda glabā sevī sabiedrības paļāvību preču apmaiņai, tāpēc esot jānovērš nominālu naudas vienību lietošana,

⁵⁵⁵ Ekonomikas ministrija. 30.11.2017. *Latvijai straujākā izaugsme starp Baltijas valstīm pēdējo 5 gadu laikā*. Iegūts no: <https://em.gov.lv/lv/jaunumi/17287-latvijai-straujaka-izaugsme-starp-baltijas-valstim-pedejo-5-gadu-laika> [sk. 05.12.2017.]

⁵⁵⁶ Patērētāju tiesību aizsardzības centrs. 2017. *Pārskats par nebanku patērētāju kreditēšanas tirgus darbību 2016. gadā*. 12. Iegūts no: www.ptac.gov.lv/sites/default/files/2016_parskats_par_nebanku_kredit_tirgu_0.pdf [sk. 11.12.2017.]

⁵⁵⁷ Danovskis, E. 2012. *Publisko un privāto tiesību dalījuma nozīme un piemērošanas problēmas Latvijā: promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte, 143. Iegūts no: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/5196> [sk. 30.11.2017.]

⁵⁵⁸ Smiltēna, A. 2016. *Deleģētās likumdošanas pirmsākumi Eiropā un Latvijā: promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte, 40. Iegūts no: dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/34469/298-56263-Smiltena_Anda_as11493.pdf?sequence=1 [sk. 30.11.2017.]

saglabājot naudas vienību materiālo vērtību.⁵⁵⁹ Līdz ar to tiesībpolitiskie apsvērumi par publiskām finansēm un monetārās sistēmas īpašo lomu Eiropas tautsaimniecību stabilitātes nodrošināšanā ir veidojušies līdzās mūsdienu konstitucionāli saistošiem tiesību principiem.

Tā kā starptautisko konstitucionālo tiesību (angļu val. *international constitutional law*) ietvaros iespējams vien izdalīt pēdējā gadsimta progresu starptautiski saistošo tiesību normu izstrādē un atbilstošo politisko organizāciju izveidošanā,⁵⁶⁰ rodas nepieciešamība prioritāri vērtēt individuālo valstu konstitucionālo principu laikmetīgumu plaša mēroga sociālo problēmu risināšanai. Latvijā līdz šim vismaz salīdzinošo konstitucionālo tiesību pētījumos veidota izpratne par publiskās pārvaldes izstrādes attīstību gan ārējo, gan iekšējo faktoru iespaidā.⁵⁶¹ Norādāms, ka pētījumi par konstitucionālo tiesību normām saistībā ar ES monetāro politiku nav veikti un temata plaša izpēte izietu ārpus šī pētījuma ietvara, tāpēc autors norādīs vismaz uz būtiskajiem tiesību vadmotīviem monetārās varas nostiprināšanā.

Tā kā Latvijas konstitūcija nesatur, piemēram, *naudas, finanšu, valūtas, parāda* u.tml. jēdzienus vai to locījuma, kas būtu saistāmi ar valsts finanšu sektoru, autors 4.1. tabulā apkopoja datus arī par pārējām ES dalībvalstīm. Tā izziņāts, vai, piemēram, monetārā un publisko saistību pārvaldīšanas vara tikusi nostiprināta kādas ES dalībvalsts aktuālajā konstitūcijā. Pamatā dati tika ņemti no Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (angļu val. *Organization for Security and Co-operation in Europe*) apkopotajiem dalībvalstu konstitūciju aktuālajiem tulkojumiem angļu valodā,⁵⁶² pārbaudot oriģināltekstus vācu un franču valodā patstāvīgi, bet pārējos ar interneta pārlūka Google Chrome tulkošanas funkciju.

4.1. tabula

Izlases jēdzieni – nauda, finanses, valūta un parāds – ES dalībvalstu angļiski tulkoto konstitūciju tiesību normās

Valsts \ Termins	nauda	finanses	valūta	parāds	Piezīmes
Apvienotā Karaliste	–	–	–	–	Nav kodificēta konstitūcija

⁵⁵⁹de Secondat de Montesquieu, C. 1995. *De l'esprit des lois*. 1758 éd. Livre 22, Chapitre III. Des monnaies idéales. Versini, L, éd. Paris: Éditions Gallimard, 253. De: http://ecole-salsacienne.org/CDI/pdf/1400/14055_MONT.pdf [vu 30.11.2017.]

⁵⁶⁰Fassbender, B. 2005. The Meaning of International Constitutional Law. In: *Towards World Constitutionalism*. St. John Macdonald & Johnston, D.M., eds. Leiden: Martinus Nijhoff, 837-851, 846, via GoogleScholar.

⁵⁶¹Balodis, R. 2004. Pasaules konstitucionālās attīstības galvenie posmi. *Likums un tiesības*, 6.sēj., Nr. 1, 1-8, 8. Iegūts no: blogi.lu.lv/tzpi/files/2014/07/Pas_kostattt_galv-posmi-2004.pdf [sk. 01.12.2017.]

⁵⁶²Organization for Security and Co-operation in Europe. *Constitutions*. Available from: www.legislationline.org/documents/section/constitutions [viewed 06.12.2017.]

4.1. tabulas turpinājums

Valsts \ Termini	Nauda	Finanses	Valūta	Parāds	Piezīmes
Austrija	10., 51., 102. p.	10., 14b, 42., 50d, 51., 51a – d, 102., 123a, 130., 131., 134., 136., 148d p.	4., 51c p.	42., 51., 51a, 51c, 121., 127a p.	–
Beļģija	112. p.	V nodaļa	–	–	–
Bulgārija	–	52. p.	–	98. p.	–
Čehija	–	–	–	–	–
Dānija	26. para.	41. – 47. para.	–	10. para.	–
Francija	–	34., 39., 42, 47., 47–2, 48, 49, 53, 70. p.	34., 73. p.	–	–
Grieķija	–	73., 75., 79. p.	80. p.	–	–
Horvātija	–	6. p.	–	–	–
Igaunija	–	VIII nodaļa	111. p.	–	–
Īrija	17., 20. –24., 26., 33., 35., 44. p.	18., 28. p.	–	22. p.	–
Itālija	–	81., 117., 119. p.	–	–	–
Kipra	116., 127., 165., 166. p.	46., 47., 167., 168. p.	3., 119. p.	166. p.	–
Latvija	–	–	–	–	–
Lietuva	–	XI nodaļa	–	–	–
Luksemburga	39. p.	VIII nodaļa	–	–	–
Malta	102. – 104., 106. p.	IX nodaļa	–	65., 73., 106. p.	–
Nīderlande	–	23., 105. p.	–	112. p.	–
Polija	227. p.	X nodaļa	227. p.	216., 221., 226., 240. p.	–
Portugāle	106. p.	38., 164., 165., 227., 238. p.	–	106., 161., 293. p.	–
Rumānija	–	IV nodaļa	135., 137. p.	44. p.	–
Slovākija	–	65. p.	–	60. p.	–
Slovēnija	–	52., 57., 142. p., VI nodaļa	–	–	–
Somija	–	3., 46., 58. p., 7. nodaļa	–	82. p.	–
Spānija	–	VII nodaļa, 142. p.	149. p.	135., 149. p.	–
Ungārija	–	38. – 43. p.	„K” p.	„U”, 36., 37. p.	–
Vācija	73., 104a p.	91a p., X nodaļa, 115c, 120., 143. p.,	73., 88. p.	74., 114., 135a p.	–
Zviedrija ⁵⁶³	–	Valdības instrumenta likuma 9. nodaļa	Preses brīvības likuma 2. nodaļas 2. p.;	<i>Riksdag</i> likuma 9. nodaļas 5. p.	Nav vienoti kodificēta konstitūcija

⁵⁶³Swedish Parliament. 2016. *The Constitution of Sweden*. The Fundamental Laws and the Riksdag Act. Available from: www.riksdagen.se/globalassets/07.-dokument--lagar/the-constitution-of-sweden-160628.pdf [viewed 11.12.2017.]

Lai arī 4.1. tabulā redzams, ka Latvijas un Čehijas konstitūcijas nav minēti naudas, finanšu, valūtas vai parāda jēdzieni, tomēr pārējām valstīm vairums tabulā norādīto normu skar specifisku jomu. Piemēram, izglītības vai veselības aprūpes finansēšanu, kā arī valsts budžeta pārvaldības, uzraudzības un likumdošanas procesuālos nosacījumus, pieminot meklētos jēdzienus kā sekundārus terminus. Beļģijas, Dānijas un Luksemburgas konstitūcijās iekļauta monarha atbildība pār naudas emisiju, bet, piemēram, Polijas konstitūcijā ir ne tikai uzsvērtā centrālās bankas loma naudas izdošanā un atbildība par valūtas vērtību, bet 216. pantā arī noteikts ierobežojums valsts parādam – 3/5 no iekšzemes kopprodukta. Arī Ungārijas konstitūcijas 36. pants paredz apmērus valsts parādam, tas ir, vispārīgos gadījumos valsts parāds nedrīkst pārsniegt 50% no iekšzemes kopprodukta. Savukārt Austrijas konstitūcijas 14b pants nosaka pat publisko iepirkumu veikšanas ietvaru. Līdz ar to ES dalībvalstu vienotie konstitucionālie virsuzdevumi par valsts līdzekļu saimniecisku izmantošanu un iedzīvotāju labklājības veicināšanu, izriet no konstitūcijām ar dažādu detalizācijas pakāpi, ko likumdevēji tālāk precizē ārējos normatīvos aktos. Proti, pat bez specifiskām norādēm konstitūcijā, visām ES dalībvalstīm ir centrālās bankas, valsts parādi utt., jo likumdevējs ir veidojis normatīvus ar attiecīgu politiskās gribas elementu.

Tomēr no minētā izriet būtisks apsvēruma par finanšu stabilitāti valsts saimniecisko jautājumu risināšanā. Proti, no konstitucionālām normām vismaz daļēji izriet politiskās gribas apliecinājums tālākiem normatīvajiem aktiem bez attiecīgo normatīvo aktu autoru pārmērīgas subjektīvo uzskatu ietekmes. Autors no 4.1. tabulā nostiprinātās informācijas secina, ka XXI gs. pastāv ievērojama nepieciešamība vismaz noteiktu prioritāro principu nostiprināšanai tieši konstitucionālā normā kā lielākā juridiskā spēka iemiesotājai. Tādējādi 4.2. tabulā autors izsaka pāris priekšlikumus Latvijas Republikas Satversmes papildināšanai ar vispārsaistošu labklājības ilgtspējīgas attīstības nolūku, kāds arī nostiprināts tās ievada sestajā rindkopā.

4.2. tabula

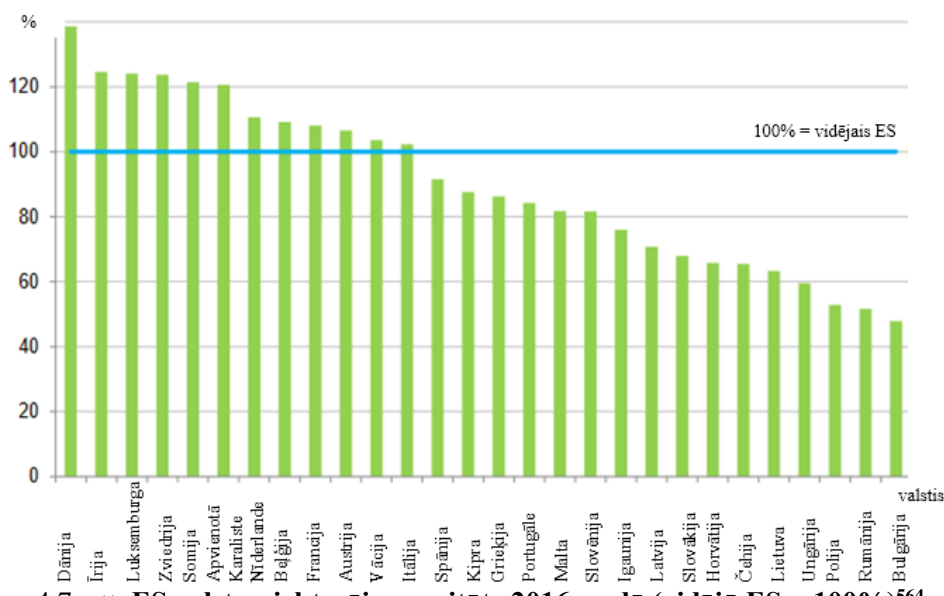
Grozījumu priekšlikums

Latvijas Republikas Satversme	
Esošā redakcija	Ieteicamā redakcija
(..) 66. Saeima ik gadus pirms saimnieciskā gada sākšanās lemj par valsts ienākumu un izdevumu budžetu, kura projektu tai iesniedz ministru kabinets.	(..) 66. Saeima ik gadus pirms saimnieciskā gada sākšanās lemj par valsts ienākumu un izdevumu budžetu, kura projektu tai iesniedz ministru kabinets. <u>Ja budžeta projektā paredzēts deficīta pieaugums, tam pievieno koncepciju ilgtspējīgai ienākumu palielināšanai.</u>

Latvijas Republikas Satversme	
Esošā redakcija	Ieteicamā redakcija
Ja Saeima pieņem lēmumu, kurš saistīts ar budžetā neparedzētiem izdevumiem, tad lēmumā jāparedz arī līdzekļi, ar kuriem segt šos izdevumus.	Ja Saeima pieņem lēmumu, kurš saistīts ar budžetā neparedzētiem izdevumiem, tad lēmumā jāparedz arī līdzekļi, ar kuriem segt šos izdevumus.
Pēc budžeta gada notecēšanas ministru kabinetam jāiesniedz Saeimai apstiprināšanai norēķini par budžeta izpildīšanu.	Pēc budžeta gada notecēšanas ministru kabinetam jāiesniedz Saeimai apstiprināšanai norēķini par budžeta izpildīšanu, <u>kā arī pārskats par labklājības politikas attīstību.</u>

No 4.2. tabulas izriet likumdošanas procesa atgriezeniskā saikne ar labklājības politiku, jo papildus valsts budžeta apropriāciju sadalei nozīmīgi ir saglabāt mērķtiecīgu sociālā nodrošinājuma un ilgtspējīgas ekonomiskās vides pilnveidošanu. Tās nodrošināšana būtu saistāma gan ar ekonomiskās plānošanas, gan monetārās likumdošanas efektiem.

Pirkjspējas paritāte starp ES dalībvalstīm kā patstāvīgs indikators kopā ar iepriekš minētajiem ļauj izprast t.s. dzīves dārdzības atšķirības. Tas ir būtisks ne tikai publisko, bet arī privāto parādu analītikai, jo izsaka relatīvo naudas pirkspēju ES ietvaros. No 4.7. attēla izriet, ka 2016. gadā ES vidējo cenu līmeni sasniedza vai pārsniedza 12 dalībvalstis, kas nozīmē, ka atlikušajām inflācija t.s. ekonomiskās konverģences jeb pielīdzināšanās politikas ietvaros varētu būt pastiprināta.

⁵⁶⁴Eurostat. 2017. *Consumer price levels in 2016*. Available from: ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8072361/2-15062017-BP-EN.pdf/fff33756-4460-4831-9915-4a8c101f2b56 [viewed 11.12.2017.]

Autors atzīmē, ka 1. pielikumā norādītais centrālās bankas mērķis inflācijai kā stimulam neatlikt pirkumus ir vismaz divējādi pretrunīgs. Proti, inflācija skar arī neatliekamas preces un pakalpojumus, savukārt regulāru ekonomisku lēmumu pamatā ir tieši izdevīgums, piemēram, īpašo piedāvājumu preces, atlaides u.tml. faktori, kas ļauj ietaupīt laiku vai naudu.⁵⁶⁵ Līdz ar to apgalvojums, ka cenu samazināšanās ir cēlonis pirkumu atlikšanai gan hipotētiski, gan empīriski nav apliecināts. Tāpēc juridiski iespējams noteikt tā robežas, ciktāl tas neskar ieguldījumu veikšanu un jāvērtē tiesības uz īpašumu kā ienākumu apmēru par galvenokārt patērēto laiku noteiktā nodarbē vai profesijā.

Noslēgumā norādāms, ka jau minētais R. Verners, kurš ir arī ES monetārās politikas īstenotās aktīvu pirkšanas programmas pamatā esošās kvantitatīvās stimulēšanas (angļu val. *quantitative easing*) jēdziena aizsācējs, ir norādījis, ka monetārā politika, kas ar jauna finansējuma radīšanu finanšu sektorā tiešā veidā nefinansē produktīvus darījumus, bet gan tikai likviditātes rādītājus, nerasniedz mērķi – iekšzemes kopprodukta attīstīšana.⁵⁶⁶ Tādējādi pašlaik monetārās likumdošanas efektivitāte ir juridiski nenoteikta, jo centrālās bankas rīkojās tiktāl, ciktāl konstitucionālie likumdevēji tām ir nodevuši savu suverenitāti.

Autors secina, ka monetārā politika skar ekonomiku, bet monetārās likumdošanas vara jeb centrālā banka nav juridiski atbildīga par rezultātiem ekonomikā, piemēram, cilvēku dzīves līmeņa kritumu naudas pirkspējas zuduma dēļ. Tā kā sociālais nodrošinājums ES ir atkarīgs no nacionālajiem likumdevējiem, kuriem ECT un EST prakse uzliek tiešus pienākumus, kas izriet no, piemēram, sociāli atbildīgas valsts principa, autors iesaka pilnveidot monetārās likumdošanas varas pozitīvos un negatīvos pienākumus. Proti, monetārās likumdošanas varas atbildība ir nostiprināma arī tiesību normās par monetārās politikas konstruktīvajiem rezultātiem, piemēram, naudas pirkspējas zuduma radītās sociālās nevienlīdzības mazināšanu. Šāda veida pienākumi nemaina Līgumā par ES darbību vai Līgumā par ES nostiprinātās monetārās likumdošanas sākotnējo kompetenču loku. Tāpēc secināms, ka šāda normatīvā vide nodrošinātu, pirmkārt, likumdevējiem pilnvērtīgu kompetenču sadalījumu, un, otrkārt, monetārās politikas juridiskās atbildības stiprināšanu, ciktāl nepieciešama pārskatu sniegšana par paveikto ne mazākā mērā, kā, piemēram, parlamenta darbā.

---

⁵⁶⁵SIA Maxima Latvija. 2017. *Maxima mazumtirdzniecības kompass*. Augusts, 6. Iegūts no: https://www.maxima.lv/fileman/Uploads/Images/testas/MX_kompass_augusts_pdf_v6.pdf [sk. 13.12.2017.]

⁵⁶⁶Ryan-Collins, J., Werner, R.A., Castle, J. 2016. A half-century diversion of monetary policy? An empirical horse-race to identify the UK variable most likely to deliver the desired nominal GDP growth rate. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*. Vol. 43, 158-176, 172, Available from: <https://doi.org/10.1016/j.intfin.2016.03.009> [viewed 13.12.2017.]

Izvērtējot minēto un 3. nodaļā secināto, autors izvirza **juridisko teoriju par inflacionāro samērīgumu**, paredzot, ka naudas pirktspējas zuduma jeb inflācijas radīto ekonomisko rezultātu ietekme uz sociālo nodrošinājumu un vispārējām tiesībām uz īpašumu nav mērķtiecīgi kontrolējama, ja monetārās un ekonomiskās likumdošanas vara nav konsolidēta. Ja monetārais likumdevējs ir centrālā banka, bet pārējās politikas likumdevējs ir cits suverēnās varas orgāns, tad trūkst efektīvas monetārās varas atgriezeniskā saikne – tautsaimniecības stāvoklis, sociālā nevienlīdzība un tiesu prakse. Minētie uzliek atbildību pēdējam, kam ir ierobežota monetārā kompetence. Tātad inflacionārais samērīgums nozīmētu, ka tikai konsolidēta ekonomiskā likumdošanas vara var nodrošināt ekonomisko apstākļu mērķtiecīgu un samērīgu īstenošanu, izmantojot arī demokrātiski leģitimizēto varu izdot ārējos normatīvos aktus. Jāpiebilst, ka šādas sintezētās teorijas pielietojums ir atkarīgs gan no oriģinālā likumdevēja politiskās gribas, gan no pētniecības instrumentu attīstības līmeņa. Proti, tāpat, kā teorijām par sabiedrisko līgumu, dabiskās izlases evolūciju, heliocentrismu jeb saules kā visuma centru, t.s. tīro tāfeli (latiņu val. *tabula rasa*) par piedzimušo cilvēku pilnīgu psiholoģisko vienlīdzību utt., arī jurispdurencē pastāv cēloniska sakarība starp laikmetīgo ideoloģiju un saturiskajām pilnveidošanas iespējām atbilstoši zināšanu un prasmju līmenim.

4.2. Jurisprudences hedoniskās regresijas analīze

Konstitucionālās ekonomikas (angļu val. *constitutional economics*) un *uzvedības ekonomikas* (angļu val. *behavioral economics*) jēdzienu lietošana nav prioritāra juridiskajā doktrīnā, tomēr norādāms, ka abas ekonomiskās analītikas nozares ir izstrādātas XX gs. otrajā pusē kā ekonomisko procesu konstitutīvas un prognozējošas nozares ar juridisku aspektu. Piemēram, konstitucionālo ekonomiku nostiprināja ASV ekonomists Džeims Bukanans (*James Buchanan*), turpinot izpētīt sabiedrības locekļu ekonomiskās rīcības mijiedarbību ar normatīvo regulējumu.⁵⁶⁷ Ekonomiskajā literatūrā Dž. Bukanana viedoklis par monetārās vides normatīvo saturu tiek pozicionēts kā nepārprotams – normatīvajiem aktiem jāveicina privāto un publisko interešu īstenošana sociāli lietderīgā veidā.⁵⁶⁸ Tādējādi tiesību filozofiskā analīze finanšu sektora stabilitātes izvērtēšanai ir ar starpdisciplināru vēsturi.

Savukārt *uzvedības ekonomikas* pamatā ir ne tikai normatīvās un sociālās vides mijiedarbības izpēte, bet arī individuālās uzvedības modelēšana gan plānošanai, gan analīzei *post factum* jeb pēc notikuma. Šāda veida analītika ir svarīga ne tikai patērētāju paradumu

---

⁵⁶⁷ Backhaus, J.G. 2005. *The Elgar Companion to Law and Economics*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 223, via GoogleBooks.

⁵⁶⁸ Boettke, P.J., Salter, A.W., Smith, D.J. 2016. Money as Meta-Rule: Buchanan's Constitutional Economics as a Foundation for Monetary Stability. *George Mason University Working Paper Nr. 16-49*, 29, via GoogleScholar.

u.tml. notikumu prognozēs, bet arī, piemēram, finanšu instrumentu tirgotāju uzvedības izpētei, pārbaudot spējas un kompetenci, apliecinot ar empīrisku precizitāti faktisko rezultātu ievērojamas atšķirības no lietpratēju iepriekšēja pašnovērtējuma un prognozēm.⁵⁶⁹ Līdz ar to normatīvā un sociālā uzvedība vismaz ekonomiskajā analītikā tiek vērtēta kā būtisks faktors gan ilgtermiņa politiskā plānošanā, gan normatīvu izstrādē.

Norādāms, ka šie fundamentālie apsvērumi jau tikuši izmantoti juridiskajā doktrīnā vismaz kopš XIX gs. pēc t.s. utilitārisma teorijas aizsācēja Džeremija Bentema (angļu val. – *Jeremy Bentham*) analīzes par cilvēku hedonistisko rīcību, ieskaitot lietderīgu un nelietderīgu, patīkamu un nepatīkamu lietu ietekmi uz juridisko un praktisko uzvedību ar hedoniska (laimes) aprēķina iespējām.⁵⁷⁰ Kaut arī šāda terminoloģija vairs netiek aktīvi lietota, norādāms, ka vismaz ekonomiskiem aprēķiniem mūsdienās tiek veikta hedoniska vērtību korekcijas analīze ar regresijas metodi (angļu val. *hedonic regression*), lai salīdzinātu kvalitatīvās īpašības objekta individuālām sastāvdaļām, kas var būt noderīgi dažādās ekonomikas jomās aktīvu kā, piemēram, nekustamo īpašumu vērtēšanā.⁵⁷¹ Līdz ar to hedoniska regresija ir mūsdienu analītikā izmantots modelis, lai izteiktu veseluma individuālo vienību patstāvīgo aksioloģisko nozīmi jeb vērtību.

Juridiskajā doktrīnā nav nostiprināti hedoniskās regresijas modeļi, ciktāl normatīvo aktu kopumā jāspēj identificēt individuālo vienību atbilstība laikmetīgajām vērtībām, sasniedzamajiem mērķiem u.tml. Tomēr tiesību filozofijā būtu izceļams princips, ka kopumam ir jāveido lielāka vērtība par tā individuālo vienību summu. Autors norāda, ka juridiskais hedonisms, hedonoskopija u.tml. jēdzieni var apzīmēt to pašu principu, tomēr jēdzienu specifika neiespaido koncepta sasniedzamo mērķi. Proti, jurisdikcijas veidojošo elementu prioritārās lomas un to pielāgošana cilvēku fizioloģiskajām vajadzībām.

Ja 4.6. attēls (115. lpp.) liek domāt, ka privātpersonām viens no lielākajiem izaicinājumiem ir finanšu līdzekļu budžetēšana, tad publiskām personām tā varētu būt procesuāli izsekojama budžeta izmantošana. Par to īpaši žurnālistikā ir periodiskas publikācijas, piemēram, kad apspriež publisko iepirkumu rīkošanas kvalitāti.⁵⁷² Jāpiebilst, ka

---

⁵⁶⁹ Thaler, R.H. 2016. *Behavioral Economics: Past, Present, and Future*. Research Article. Chicago: University Of Chicago, 17, via GoogleScholar.

⁵⁷⁰ Mitchell, W.C. 1918. Bentham's Felicific Calculus. *Political Science Quarterly*, Vol. 33, Nr. 2, 161-183, 165, via GoogleScholar.

⁵⁷¹ 21.10.2005. Eiropas Komisijas regula (EK) Nr. 1722/2005 (2005. gada 20. oktobris) par mājokļu pakalpojumu novērtēšanas principiem saistībā ar Padomes Regulu (EK, Euratom) Nr. 1287/2003 par to, kā saskaņot nacionālo kopienākumu tirgus cenās. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 276, pielikums.

⁵⁷² LETA. 18.01.2015. *Problēmas iepirkumos saista ar ierēdņu neprofesionalitāti*. Iegūts no: nra.lv/ekonomika/latvija/132771-problemas-iepirkumos-saista-ar-ierednu-neprofesionalitati.htm [sk. 16.12.2017.]

publisko iepirkumu vispārējos pamatprincipos ietilpt līdzekļu efektīva izmantošana, bet nav nostiprināta procesuālā efektivitāte.⁵⁷³ Tas nozīmē, ka, iegādājoties iepirkuma priekšmetu, prioritāte ir nodrošināt piegādātāju līdztiesību un samazināt slogu uz valsts budžetu, bet ne sinhronizēti veidot budžeta lietošanas laicīgumu jeb uzskatīt patērēto laiku kā būtisku vērtību. Ievērojot to, ka pastāv spirālveida risks, patērējot laiku gan ar labas ticības, gan ļaunas ticības sūdzībām u.tml. aizkavējumiem, publisko iepirkumu jomas materiālo un procesuālo tiesību normu īstenošana uzskatāma par sarežģītu, ciktāl indivīda prasmju veidošanā nav specializēta apmācība, piemēram, augstskolās. Ja vismaz daļa no 4.6. attēla (115.lpp.) datiem attiecas arī uz valsts iestādēs strādājošajiem, tad būtu izsakāma pastiprināta kritika, jo var būt situācijas, kad saimnieciskās lietās lemj nesaimnieciskas vai nepieredzējušas amatpersonas.

Individuālo pazīmju analīzei ir nozīme arī citās publisko tiesību jomās, jo jurisdikcijas sistēmā varētu konstatēt, ka, piemēram, pat krimināltiesiskās sankcijas ir konkurences tiesību faktors, jo attur konkurentus no savstarpējas vardarbības u.tml. Tomēr to individuālā loma ir ar aksioloģiski nošķirtu mērķi. Tāpēc tiesību normu individuālā un kopīgā analīze ļauj izprast normatīvo vidi. Tādējādi vismaz publisko finanšu nosacījumu izpilde un līdzekļu kompetenta lietošana ir atkarīga gan no tiesību normām, gan no tiesību normu piemērotājiem.

Ievērojot minēto un 2.1. tabulā (41. lpp.) atspoguļotos datus, autors secina, ka pašreiz piemērotākie publisko saistību risku empīriskie modelēšanas avoti varētu būt kredītiestāžu pārskati, ja tajos vērtētu arī sistēmiskas nozīmes kredītiestāžu darbības traucējumu ietekmi uz valsts pārvaldi. Tāpēc autors iesaka Bāzeles III regulējuma stresa testu sadaļu papildināt ar sistēmiskas nozīmes kredītiestādes pašnovērtējuma tabulu pēc 4.3. tabulas parauga, lai modelētu vismaz valsts pārvaldes ārkārtas rīcības plānus (angļu val. *contingency plans*).

4.3. tabula

Sistēmiskas nozīmes kredītiestādes pašnovērtējuma tabulas paraugs

Pašnovērtējums par kredītiestādes darbības traucējumu ietekmi uz valsts pārvaldi	
Vērtējamie riski (<i>teksti piemēram</i>)	Rezultāti valsts pārvaldē (<i>teksti piemēram</i>)
<i>Iestājas vismaz 24h darbības traucējums</i>	<i>Īslaicīgi apturēti pārvaldāmo publisko kontu norēķini</i>
<i>Kopā ar pārējām sistēmiskas nozīmes kredītiestādēm iestājas vismaz 24 h darbības traucējums</i>	<i>Apturēti publiskie norēķini; iespējami nodokļu administrēšanas strīdi.</i>
<i>Tirgus svārstību rezultātā samazinās kopējo aktīvu vērtība par vairāk nekā 40%</i>	<i>Bez ietekmes uz valsts pārvaldi</i>

⁵⁷³ Latvijas Republikas Augstākā tiesa. 2017. *Augstākās tiesas prakses apkopojums publisko iepirkumu lietās 2004-2017.6.* Iegūts no: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2017/2-Apkopojums_publiskie%20iepirkumi_2017_31.10.docx [sk. 16.12.2017.]

Rīcības un kognitīvo jeb prāta spēju analīze, kā, piemēram, psiholoģijas pētniecībā kognitīvās disonances teorija (angļu val. *cognitive dissonance theory*) ir viena no pieejamākajām jomām, kurā iespējams saskatīt paralēlas prioritātes gan ar uzvedības ekonomikas, gan ar juridiskās kvalifikācijas tematu. Abās vienojošs elements ir tieši cilvēku uzvedības dihotomija jeb dalīšanās starp racionālo un emocionāli balstīto rīcību sociālā vidē.⁵⁷⁴ Protams, tuvredzīgās rīcības dēļ nav pamata ciniski kādu saukt par idiotu⁵⁷⁵, bet amatpersonu vienaldzība vai mazspēja ir ievērojams risks gan publiskā, gan arī privātā organizācijā, kurai ir saikne ar finanšu pārvaldīšanu, jo apdraud nepieciešamo mērķu efektīvu īstenošanu. Savukārt gadījumi, kad sistemātiski tiek ekspluatēta cilvēku nezināšana, lai īstenotu manipulatīvus mērķus, var liecināt par propagandēšanu ar nolūku vervēt lētticīgus cilvēkus, kas vēsturiski žurnālistikā arī tiek nosaukti par t.s. lietderīgiem idiotiem (angļu val. *useful idiots*) jeb patstāvīgi nedomājošiem paradigmas izplatītājiem.⁵⁷⁶ Tāpēc sistēmiskās interesēs būtu nodrošināt apstākļus, kuros efektivitāti darba procesos un rezultātos veidotu ar kognitīvo jeb prāta spēju pilnveidošanu, ieskaitot informācijas apstrādē, normatīvo aktu izstrādē, piemērošanā u.c. rīcību specifiskajās jomās.

Kā neliela atkāpe jāpiebilst arī, ka uzvedības iezīmes, vērtējot arī pēc dažādu dzīvnieku eksperimentiem, var apliecināt vismaz teorētiskus scenārijus un modeļus likumdošanas apspriedei un plānošanai. Piemēram, XX gs. otrajā pusē amerikāņu etologa jeb dzīvnieku uzvedības pētnieka Džona B. Kalhūna (*John B. Calhoun*) veiktais peļu eksperiments jeb t.s. peļu utopija (angļu val. *mice utopia*). Tajā peļu populācijai nodrošināja pilnvērtīgus apstākļus, bet tomēr tā pēc sākotnējās izaugsmes izmira.⁵⁷⁷ Ar to akadēmiski arī apliecina proksēmikas jeb cilvēku dzīves vides un uzvedības mijiedarbības pētniecības nozīmi civilizētās sabiedrības ilgtspējīgai plānošanai. Savukārt jurisprudencē – antropoloģisko iemaņu nepieciešamību, jo ne vienmēr cilvēkiem jāsaņem vēlamais, bet vismaz vajadzīgais.

Tā kā likumdošanas process ir atkarīgs no daudziem faktoriem, tad nosacīts eklektisms spēju daudzpusējības nozīmē var kalpot kā stiprinošs mehānisms iesaistīto amatpersonu darba rezultātiem, ciktāl risināmās lietas iziet ārpus dabiskas intuīcijas un nesatur universāli konsensuālas mērvienības. Atbilstoši 3.2. apakšnodaļā minētajam, ieskaitot 3.2. tabulā (105. lpp.) izcelto īpatsvaru, autors uzsver, ka atbildība par likumdošanas kvalitāti galvenokārt

---

⁵⁷⁴ Leeuw, F.L., Schmeets, H. 2016. *Empirical Legal Research: A Guidance Book for Lawyers, Legislators and Regulators*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 59, via GoogleBooks.

⁵⁷⁵ Bočs L. 17.01.2017. Valsts amatpersonu profilēšanas tiesībpolitiskie apsvērumi. *Jurista Vārds*, 3., 24.-29, 24.

⁵⁷⁶ Richter, M.L. 18.09.2017. The Kremlin's Platform for 'Useful Idiots' in the West: An Overview of RT's Editorial Strategy and Evidence of Impact. *Kremlin Watch Report*. 7, via GoogleScholar.

⁵⁷⁷ Calhoun, J. B. 1973. Death Squared: The Explosive Growth and Demise of a Mouse Population. *Proceedings of the Royal Society of Medicine*, 66, 80–88, 85. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1644264/pdf/procrsmed00338-0007.pdf> [viewed 16.12.2017.]

gulstas izpildvaras iestādēs kā lielākās daļas tiesību normu izstrādātājiem. Tomēr, piemēram, šī brīža Valsts civildienesta likumā nav noteikta pat minimāla iemaņu ilgtermiņa attīstība. Tāpēc autors 4.4. tabulā izsaka priekšlikumu nodrošināt, piemēram, Latvijā iesāktā likumprojekta „Valsts dienesta likums” pieņemšanu, paredzot tajā amatpersonu iemaņu un prasmju veidošanas formēšanas (angļu val. *malleability*) priekšnosacījumus ar ikgadēju starpinstitucionālo praksi, kas nozīmētu ikgadēju došanos uz citu valsts tiešās pārvaldes institūciju, lai izprastu attiecīgās jomas un iestādes darbību. Šāda veida nosacījums ļautu Labklājības, Finanšu, Ekonomikas, Tieslietu u.c. ministriju virzītos likumprojektus izstrādāt ar pietuvinātiem un integrētiem izpratnes līmeņiem. Tādējādi gan tieši, gan netieši būtu konstruktīva ietekme uz finanšu sektora un sociālā nodrošinājuma normatīvajiem aktiem.

4.4. tabula

Grozījumu priekšlikums

Likumprojekts „Valsts dienesta likums”⁵⁷⁸	
Esošā redakcija	Ieteicamā redakcija
<p>(..)</p> <p>19. pants. Profesionālā attīstība</p> <p>(..).</p> <p>(2) Ierēdņiem un darbiniekiem, kuri sāk pildīt amata pienākumus valsts dienestā, Valsts administrācijas skola nodrošina mācību programmu par valsts pārvaldes darbību.</p> <p>(3) Ierēdņiem un darbiniekiem, kuri sāk pildīt amata pienākumus valsts dienestā, ir pienākums pārbaudes laikā vai, ja pārbaudes laiks nav noteikts, ne vēlāk kā triju mēnešu laikā apgūt Valsts administrācijas skolas mācību programmu par valsts pārvaldes darbību. Pēc šīs mācību programmas apgūšanas ierēdņiem un darbiniekiem ir pienākums papildināt profesionālās zināšanas Valsts administrācijas skolas piedāvātajās mācībās vai īstenot citus attīstības pasākumus ne mazāk kā divas darbdienu gada laikā.</p> <p>(..)</p>	<p>(..)</p> <p>19. pants. Profesionālā attīstība</p> <p>(..)</p> <p>(2) Ierēdņiem un darbiniekiem, kuri sāk pildīt amata pienākumus valsts dienestā, Valsts administrācijas skola nodrošina mācību programmu par valsts pārvaldes darbību, <u>savukārt ilgāk par gadu nodarbinātajiem nodrošina ikgadējas starpinstitucionālas prakses, kuru norises kārtību nosaka Valsts administrācijas skola.</u></p> <p>(3) Ierēdņiem un darbiniekiem, kuri sāk pildīt amata pienākumus valsts dienestā, ir pienākums pārbaudes laikā vai, ja pārbaudes laiks nav noteikts, ne vēlāk kā triju mēnešu laikā apgūt Valsts administrācijas skolas mācību programmu par valsts pārvaldes darbību. Pēc šīs mācību programmas apgūšanas ierēdņiem un darbiniekiem ir pienākums papildināt profesionālās zināšanas Valsts administrācijas skolas piedāvātajās mācībās vai īstenot citus attīstības pasākumus ne mazāk kā divas darbdienu gada laikā. <u>Starpinstitucionālās prakses jākārt katru gadu 2–6 nedēļu garumā.(..)</u></p>

⁵⁷⁸ 2014. Valsts dienesta likums: Latvijas Republikas Ministru kabineta likumprojekts. Iegūts no: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/AEF0AC76F07342B0C2257D8600680EE4?OpenDocument> [sk. 15.02.2018.]

No minētā izriet, ka tradēšana kā neapdomāta tradīciju turpināšana un paradigmas uzturēšana risināma tieši ar kritiskās analīzes spējām, kas palīdz definēt problēmas. Cilvēces vēsturē ir bijuši vairāki gadījumi, kad gan indivīda, gan kolektīva intereses nonāk neskaidrās attiecībās galvenokārt ideoloģijas, neefektīvas komunikācijas, kā arī zināšanu un prasmju trūkumu dēļ. Primitivizējot dažādus notikumus ar ilustratīvām atkāpēm, norādāms, ka, piemēram, Žanna d'Arka (*Jeanne d'Arc*) tika apsūdzēta burvestībās un dedzināta uz sārta, kaut arī bija būtiska XV gs. t.s. simtgadu karā,⁵⁷⁹ Galileo Galileju (*Galileo Galilei*), kurš papildināja jurista un astronoma Nikolaja Kopernika (*Mikolaj Kopernik*) teoriju par saules attiecību pret zemi, Svētā inkvizīcija tiesāja kā ķeceru,⁵⁸⁰ kā arī, piemēram, Viduslaiku sabiedrības locekļi mēdza ēst pulverī saberztas mūmijas kā mūsdienās neiedomājamu veselības terapiju.⁵⁸¹ Tādējādi dažu gadsimtu gaitā notikušās pārmaiņas ir nākušas ar sākotnējam laikmetam radikāliem uzskatiem ne tikai zinātnē, bet arī politikā u.c. jomās.

Jāuzsver, ka cilvēku pārliecības kļūmes tikušas izsekojami dokumentētas arī XX gs. Slavens piemērs ir, kad pēc II pasaules kara japāņu leitnants Hiroo Onoda (*Hiroo Onoda*) Filipīnas džungļos turpināja taktisko karadarbību vēl 29 gadus, jo pildīja armijas vadības norādes par nepadošanos un nepārstašanos, kamēr nav saņemtas tālākas pavēles, apliecinot, ko spēj cilvēka pārliecība iepretim objektīviem faktiem.⁵⁸² Kaut arī militāro tiesību principos ietilpst disciplīnas kritēriji, norādāms, ka vismaz mūsdienu vispārīgā apmācība un lēmumu pieņemšanas doktrīna ir būtiski progresējusi, lai spētu nosacīti ne tikai kādas lietas darīt pareizi, bet arī darīt pareizās lietas.⁵⁸³ Tādējādi autors secina, ka finanšu vadības un uzdevumu izpildes spējām jābūt līdzvērtīgi progresējošām arī mūsdienu izglītības un apmācības dažādajās jomās, ieskaitot ar pat militāro tiesību ievirzes mācību priekšmetu augstskolās. Tas mūsdienās nostiprinātu juridisko doktrīnu stratēģiskā, operacionālā un taktiskā līmeņa lēmumu pieņemšanai, izpildei un t.s. atgriezeniskās saiknes efektivitāti procesu pārvaldībā.

Savukārt par finanšu vides plānošanu autors, intervējot Latvijas Bankas preses sekretāru Jāni Silakalnu, uzzināja, ka finanšu sektora lielās informācijas plūsmas dēļ Latvijas Banka veicot analītiku, kas iziet ārpus tās primārā uzdevuma, lai nodrošinātu konsultatīvus

---

⁵⁷⁹ Michelet, J. 1853. *Jeanne d'Arc*. Paris: Libraire de L.Hachete et C-ie, 87, via GoogleBooks.

⁵⁸⁰ Eisen, A., Laderman, G. 2015. *Science, Religion and Society: An Encyclopedia of History, Culture, and Controversy*. New York: Routledge, 352, via GoogleBooks.

⁵⁸¹ Hajar, R. 2012. The Air of History: Early Medicine to Galen (Part I). *Heart Views : The Official Journal of the Gulf Heart Association*, 13(3), 120–128, 123. Available from: <http://doi.org/10.4103/1995-705X.102164> [viewed 16.12.2017.]

⁵⁸² McFadden, R.D. 17.01.2014. Hiroo Onoda, Soldier Who Hid in Jungle for Decades, Dies at 91. *The New York Times*. Available from: <https://www.nytimes.com/2014/01/18/world/asia/hiroo-onoda-imperial-japanese-army-officer-dies-at-91.html> [viewed 16.12.2017.]

⁵⁸³ Tobin, R., Seery, A. 2012. Doing things right or doing the right thing: Ethical decision making in Irish school leaders. *Trinity Education Papers*, 1, 1, 136 - 165, 137, via GoogleScholar.

atzinumus likumdevējam un politisko lēmumu pieņēmējiem.⁵⁸⁴ Līdz ar to autors norāda, ka bez papildus juridiskās atbildības jomām Latvijas Banka un jebkura cita centrālā banka ir faktiski nekļūdīga, jo nedz likumdevējs, nedz konstitucionālas vai starptautiskas tiesas neveic monetārās politikas efektu juridisku izvērtēšanu. Savukārt citās jomās centrālā banka kalpo kā konsultatīva iestāde, kurai nav tālākas atbildības par pieņemtiem lēmumiem.

Jau 4.1. apakšnodaļā minētā kvantitatīvā stimulēšana ar, piemēram, publisko aktīvu pirkšanas programmām *ipso facto* jeb pati par sevi apliecināja, ka ne tikai ES, bet arī citur pasaulē tradicionāla monetārā politika nerasniedza ierastās monetārās likumdošanas mērķus, ciktāl nepieciešami konkrēta brīža rezultāti.⁵⁸⁵ Tas nozīmē, ka monetārās politikas naudas emisija tiek virzīta, lai pirktu, piemēram, valstu parādzīmes, piedaloties finanšu tirgū, kurā piedalās citas finanšu iestādes, piemēram, kredītiestādes, kuru darbībā valsts parāda turēšana ir drošo aktīvu sastāvdaļa.⁵⁸⁶ Tā kā privātās finanšu iestādes ir arī ievērojami ieguldītāji dažādos finanšu tirgos, secināms, ka jebkuru monetāro inovāciju rezultāti būtu jāsaista arī ar 4.1. apakšnodaļā izvirzīto inflacionārā samērīguma teoriju, lai, piemēram, t.s. valsts pensiju 2. līmeņa līdzekļus nepakļautu papildus likviditātes vai inflācijas riskiem finanšu tirgos.

Pēc autora izstrādātās inflacionārā samērīguma teorijas izriet, ka gadījumos, kad monetārā likumdošana ir nošķirta no pārējās likumdošanas, pāris gadu intervālos jāturpina fiskālās disciplīnas un nodokļu reformas, lai mēģinātu īstenot labklājības politiku. Tāpat neizbēgami jāturpina tēriņu mazināšana, solidaritātes u.tml. nodokļu ieviešana vai arī jāveic valsts aktīvu pārdošana, jo tie ir vienīgie pieejamie instrumenti ārpus monetārās likumdošanas labklājības politikas finansēšanai. Līdz ar to saudzīgāka mērķu sasniegšana var notikt tikai, kad monetārai varai vienlaicīgi ir atbildība par labklājības politiku vai vismaz sociālā nodrošinājuma stabilitāti.

Ievērojot minēto, autors izsaka papildinājumu 4.1. apakšnodaļā minētajai teorijai. Proti, inflacionārs samērīgums jurisprudencē nozīmētu nevis likumdevēja varas konsolidāciju procesuālās efektivitātes nolūkos, bet gan lēmuma pārbaudes nolūkos. Jāpiebilst, ka centrālo banku statuss mūsdienu kapitālistiskajās valstīs ir gan ar publiski autonomu, gan pat privātas komercdarbības elementiem. Piemēram, ASV Federālās rezerves sistēmas gadījumā

---

⁵⁸⁴ Bočs, L. 14.11.2017. *LB visio #22 - Jānis Silakalns* [videoieraksts]. Iegūts no: <https://youtu.be/2gybFq8r5pk> [sk. 17.12.2017.]

⁵⁸⁵ Andrade, P. et al. 2016. The ECB's asset purchase programme: an early assessment. *European Central Bank's Working Paper Series*. 1956, 40. Available from: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1956.en.pdf> [viewed 17.12.2017.]

⁵⁸⁶ Gennaioli, N., Martin, A., Rossi, S. 2014. Banks, Government Bonds, and Default: What do the Data Say? *IMF Working Paper WP/14/120*. 15. Available from: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2014/wp14120.pdf> [viewed 17.12.2017.]

dividenžu izmaksa dalībniekiem.⁵⁸⁷ Līdz ar to juridiski ir vieglāk konsolidēt finanšu likumdošanas varu tieši par labu centrālām bankām, jo tās ir specializējušās uz finanšu sektora analītiku un arī noteikta apjoma tiesībpolitisko modelēšanu. Tāpēc procesuāli efektīvākais modelis būtu tām deleģēt vienotu likumdošanas varu ekonomikas ilgtspējīgas attīstībai.

Autors 4.5. un 4.6. tabulā iesaka ES līmenī nostiprināt centrālo banku atbildību ilgtspējīgas attīstības plānošanā, grozot Līguma par ES darbību 127. panta 2. punkta pirmo ievilkumu un 282. panta 1. punktu, kā arī ECB statūtu 3. panta 3.1. punkta pirmo ievilkumu.

4.5. tabula

Grozījumu priekšlikums

Līgums par ES darbību	
Esošā redakcija	Ieteicamā redakcija
(..) 127. pants (..) 2. Galvenie uzdevumi, kas jāīsteno Eiropas Centrālo banku sistēmā, ir šādi: – definēt un īstenot Savienības monetāro politiku; (..) 282. pants 1. Eiropas Centrālā banka kopā ar valstu centrālajām bankām veido Eiropas Centrālo banku sistēmu (ECBS). Eiropas Centrālā banka kopā ar to dalībvalstu centrālajām bankām, kuru naudas vienība ir euro un kas veido Eurosistēmu, īsteno Savienības monetāro politiku.	(..) 127. pants (..) 2. Galvenie uzdevumi, kas jāīsteno Eiropas Centrālo banku sistēmā, ir šādi: – definēt un īstenot Savienības <u>ilgtspējīgas attīstības plānošanu</u> un monetāro politiku; (..) 282. pants 1. Eiropas Centrālā banka kopā ar valstu centrālajām bankām veido Eiropas Centrālo banku sistēmu (ECBS). Eiropas Centrālā banka kopā ar to dalībvalstu centrālajām bankām, kuru naudas vienība ir euro un kas veido Eurosistēmu, īsteno Savienības monetāro politiku, <u>kā arī nodrošina dalībvalstu ekonomikas ilgtspējīgas attīstības plānu izstrādi.</u>

4.6. tabula

Grozījumu priekšlikums

Līguma par ES darbību 4.protokols	
Esošā redakcija	Ieteicamā redakcija
(..) 3.1. Saskaņā ar Līguma par ES darbību 127. panta 2. punktu, pamatuzdevumi, kas jāīsteno ar ECBS starpniecību, ir: – definēt un īstenot Savienības monetāro politiku; (..)	(..) 3.1. Saskaņā ar Līguma par ES darbību 127. panta 2. punktu, pamatuzdevumi, kas jāīsteno ar ECBS starpniecību, ir: – definēt un īstenot Savienības <u>ilgtspējīgas attīstības plānošanu</u> un monetāro politiku; (..)

⁵⁸⁷ Board of Governors of the Federal Reserve System. 2017. *Who owns the Federal Reserve?* Available from: https://www.federalreserve.gov/faqs/about_14986.htm [viewed 17.12.2017.]

Centrālo banku loma XXI gs. finanšu sektorā ir ar neparedzamu intensitāti, jo mūsdienu tehnoloģijas šobrīd ļauj ne tikai veidot t.s. kolektīvās aizdošanas platformas, bet arī patstāvīgas norēķinu vienības, kā, piemēram, t.s. kriptogrāfiskās valūtas, kam nav piesaistes pie noteiktām jurisdikcijām, bet tomēr cenas un pirkjspējas var svārstīties.⁵⁸⁸ Autors norāda, ka tradicionālā finanšu sektora alternatīvas, kā, piemēram, finanšu tehnoloģiju (angļu val. *financial technology* jeb *FinTech*) radīto iespēju plaša vērtēšana ir ārpus šī pētniecības darba uzdevumiem, tomēr ir nepārprotami nepieciešams izskatīt būtiskākos apsvērumus. Proti, mūsdienu informācijas laikmetā radītās norēķinu un finansēšanas platformas var atstāt ievērojamu iespaidu uz Viduslaikos iedibināto centrālās bankas un valsts finansēšanas tiesību institūtiem. Minētais izriet no apsvērumiem par paaudžu maiņu un attiecīgo kritisko attieksmi pret nosacīti vecmodīgu politisko sistēmu, īpaši, ja šobrīd paaudžu maiņa notiek ar iepriekš pasaules vēsturē nepieredzētu dinamiku. Proti, iepriekšējā paaudze tikai daļēji spēj nodot uzkrātās zināšanas, jo nākamajām paaudzēm ir jauna veida tehnoloģiskie un sociālie apstākļi, par kuriem iepriekšējai paaudzei nav pieredze.

Tā kā autora izvirzītās inflacionārā samērīguma teorijas praktiskās izpildes pārbaude ir sevišķi apgrūtināta ar likumdošanas nepieejamību un ES sistēmisko sazarotību, kas iziet ārpus autora patstāvīgās kompetences, turpmākajā tekstā autors ar domu eksperimenta aprakstu ieskicēs teorijas izpausmes, modelējot gan ieguvumus, gan riskus. Par pamatu izmantoti jau minētie slēdzieni attiecībā uz Latviju kā ES finanšu sektora sastāvdaļu, kā arī AS Swedbank veiktais pensiju eksperiments, kurā pāris jauniešu ievācās divu pensionāru dzīvesvietās, lai ar pensionāriem pieejamiem finanšu līdzekļiem mēģinātu nodrošināt dzīvi uz 2 nedēļām.⁵⁸⁹ Līdz ar to autors koncentrēsies uz pensijām kā sociālā nodrošinājuma populārāko tiesību institūtu, modelējot inflacionāras monetārās politikas likumdošanas mijiedarbību ar uzkrājumu vērtību.

Nedz no Latvijas Bankas sniegtās informācijas (1. pielikums), nedz no publiski pieejamiem monetārās politikas avotiem neizriet, ka naudas pirktpēja ir tiesības uz īpašumu monetārās likumdošanas plānošanas kontekstā. Savukārt valsts valdības politiskās plānošanas dokumentācijā inflācija tiek atzīta kā risks fiksēto ienākumu saņēmējiem. Papildus ECT un EST prakse apliecina, ka valsts institūciju atbildība ir rūpēties, lai privātpersonām netiek mazinātas tiesības uz īpašumu bez pienācīgas kompensācijas, ieskaitot tirgus apstākļu iespaidā notikušu cenu pieaugumu. Tā kā šobrīd ES ekonomiskās un monetārās savienības

---

⁵⁸⁸ Iwamura, M., Kitamura, Y., Matsumoto, T., Saito, K. 2014. Can We Stabilize the Price of a Cryptocurrency?: Understanding the Design of Bitcoin and Its Potential Compete with Central Bank Money. *Hitotsubashi University's Discussion Paper*, Series A Nr.617, 28, via Google Scholar.

⁵⁸⁹ AS Swedbank. 2017. *Pensiju eksperiments. Kā būtu, ja būtu?* Iegūts no: www.nopietnapensija.lv/eksperiments/jaunami/ [sk. 17.12.2017.]

prioritātes ir pastāvīgi uzturēt aptuveni 2% inflāciju jeb naudas pirktspējas zudumu, tad autors izsaka priekšlikumu par sinerģisku likumdevēja rīcību, uzdodot centrālās bankas kompetencē papildus jomu – sociālā nodrošinājuma stabilitāti. Tātad gadījumā, ja cenu stabilitāte tiek izprasta kā 2% inflācija, tad atbilstoši piesakaņojama nevis, piemēram, indeksācija pensijām, bet gan sociālā nodrošinājuma garantijas, kas izriet no likumdevēja varas.

Autors norāda, ka šī brīža finanšu sektora fundamentālā mijiedarbība ir atgriezeniska, jo likumdevēja pilnvarotā centrālā banka un privātās kredītiestādes kreditēšanas darījumu rezultātā emitē naudu, kuras ievērojamu daļu piesaista ekonomikā izmantotie aktīvi, pareizāk, to īpašnieki, kuru starpā ir arī apdrošināšanas un ieguldījumu pārvaldības sabiedrības kā institucionālie ieguldītāji. Savukārt cilvēkiem bez ienākumus veidojošiem īpašumiem galvenais iztikas līdzeklis ir savu spēju un laika pielietošana, lai gūtu atlīdzību, tomēr pašreizējā sociālā nodrošinājuma sistēma nespēj nodrošināt ilgtermiņa sociālo iemaksu atdevi, lai vecumdienās dzīvotu ar pienācīgām ērtībām. To atzīstot, likumdevējs ir veidojis saistošus nosacījumus, piemēram, t.s. pensiju 2. līmenim, lai daļa no ienākumiem tiktu uzticēta privātajām ieguldījumu pārvaldītāju sabiedrībām. Savukārt šīs sabiedrības vismaz daļēji iegādājas valsts parādzīmes kā vienu no visdrošākajiem vērtspapīriem valsts augstās maksātspējas dēļ. Tādējādi likumdevējs patlaban ar privātu komersantu starpniecību ir izvēlējis neizprotami sarežģītu ceļu sociālā nodrošinājuma finansēšanai.

Kaut arī autors šādai sociālā nodrošinājuma politikai nav atradis empīrisku efektivitātes apliecinājumu, var pieņemt, ka privātu ieguldījumu veikšana var sasniegt atdevi vismaz gadījumos, kad tā balstās uz patstāvīgu risku analīzi. Tomēr pieņemams, ka ievērojama daļa sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veicēju nav nedz formāli, nedz praktiski sagatavoti dalībai starptautiskos finanšu ieguldījumu tirgos. Tāds pats secinājums varētu būt par likumdevēja un izpildvaras amatpersonām, kuras ir iesaistītas vairumā gadījumu, kad izstrādā šāda veida sociālā nodrošinājuma politiku. Līdz ar to autors šādos apstākļos turpmākos pāris gados saskata aritmētiski progresīvu attīstību. Proti, līdzšinējo procesu turpināšanos – iekšzemes kopprodukta un valsts parāda pieaugumu, sociālā nodrošinājuma budžeta noslogojuma dēļ izstrādātas un solidaritātes nodoklim identiskas nodokļu iniciatīvas, kā arī pirktspējas paritātes indeksa pieaugumu.

Ievērojot minēto, autors nolūkā veidot informētāku obligāto iemaksu veicēju loku 4.7. tabulā izsaka priekšlikumu grozīt Valsts fondēto pensiju likuma 13. panta pirmo daļu.

Grozījumu priekšlikums

Valsts fondēto pensiju likums	
Esošā redakcija	Ieteicamā redakcija
(..) 13.pants. Fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītāju un līdzekļu turētāju darbības uzraudzība (1) Komisija uzrauga fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītāju un līdzekļu turētāju darbību.	(..) 13.pants. Fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītāju un līdzekļu turētāju darbības uzraudzība (1) Komisija uzrauga fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītāju un līdzekļu turētāju darbību, <u>kā arī reizi gadā bez maksas rīko publisku semināru par iepriekšējā gada tirgus apskatu un finansiālajiem rezultātiem.</u>

Ilustratīvi atkāpjoties no tiešā temata, autors uzsver, ka mūsdienās pieaug pieprasījums pēc kvalitatīvām precēm un pakalpojumiem. Rīcības iemesls ne vienmēr ir izglītība par sastāvdaļām, bet gan izvairīšanās no trūkumiem alternatīvās. Piemēram, pārtikas preces var iegādāties gan to bioloģiskā augstvērtīguma dēļ, gan arī vienkāršā apsvēruma dēļ, ka nav pievienots nekas veselībai nevajadzīgs, piemēram, konservanti u.c. pārtikas piedevas. Cilvēkiem var būt apziņa, ka tieši veselībai nevajadzīgās lietas nodrošina ilgus derīguma termiņus un tālas transportēšanas iespējas, tomēr noteiktā kultūrvīdē ir iespējas subjektīvi izvēlēties starp prioritātēm – ērtības vai veselība. Jāuzsver, ka abas prioritātes ir ekonomiska rakstura, jo cilvēks ir ekonomikas pamatā. Līdz ar to kompleksas izpētes piensums varētu radīt lielāku atdevi, ierosinot arī atbilstošus produktus, ieskaitot finanšu sektora regulējumā.

Savukārt mūsdienu ES kultūrvīdē izveidotais finanšu sektora normatīvais regulējums ir izveidojis ievērojamu ierobežojumu patstāvīgo prioritāšu noteikšanai. Piemēram, cilvēki tiesiski nespēj nomaksāt nodokļus vai citas saistības pret valsti ar sevis izvēlētu maksājuma līdzekli, kā, piemēram, kriptogrāfiskām valūtām. Tāpat arī dalība sociālā nodrošinājuma sistēmā vismaz t.s. aktīvo ienākumu guvējiem ir obligāta un lēmumu brīvība tiek dota tikai pie privāto ieguldījumu pārvaldītāja izvēles. Tāpēc autors uzsver valsts atbildību šādu imperatīvu nosacījumu laikmetīgā uzturēšanā – kvalitāte nedrīkst pat hipotētiski mazināties. Citādi finansiāla rakstura domstarpības var pāraugt pilsoniskā pretestībā vai vismaz izvairīšanās no godprātīgas attieksmes pret sabiedrisko labklājību un valsts budžetu.

Autors neapgalvo, ka, piemēram, Latvijas etnoss būtu neizglītots vai mazdūšīgs, tomēr gadījumos, kad nav ārējs spiedeiens, likumdošanā var veidoties iekšējās ķildas. Līdz ar to apšaubāma kļūst gan kolektīvas, gan individuālas racionalitātes pašsaprotamība, īpaši mūsdienu informācijas laikmetā, kad ievērojama daļa informācijas, ko cilvēki patērē, ir

izklaidējoša, nevis informatīva.⁵⁹⁰ Autors secina, ka finanšu sektora uzdevums ir nodrošināt konstruktīvus rezultātus vismaz ilgtspējīga sociālā nodrošinājuma jomā, uzņemoties pienācīgu atbildības mēru likumdošanas procesā.

No 4.2. apakšnodaļā aprakstītā izriet, ka ir pamats apšaubīt tiesībpolitisku nostāju par pastāvīgas inflācijas konstitucionālo taisnīgumu, jo empīrisko datu ietvaros pašu centrālo banku analītikā tiek atzīts, ka tradicionālas monetārās politikas instrumenti nav snieguši izvirzītos rezultātus. Tāpēc kopš 2015. gada ES tiek īstenota t.s. netradicionālā monetārā politika ar, piemēram, valsts parāda uzpirkšanas programmu.

Autors norāda, ka juridiski kritiski ir vērtējama likumdevēja rīcība, pilnvarojot divas dažādas institūcijas – centrālo banku un valsts kasi – veikt faktiski savstarpēju darījumu, kura rezultātā ekonomiskajā apgrozībā nonāk no jauna emitēta nauda, palielinot valsts parāda apmēru. Līdz ar to inflacionārā samērīguma teorijas ietvaros autors izvirza 4.8. tabulā norādīto Latvijas Bankas normatīvās bāzes grozījumu, kas atbilstu arī Līguma par ES darbību sasniedzamo mērķu prasībām, kā arī atbilstu sociālā nodrošinājuma prasībām, ieskaitot par publiski finansētām izmaksām par slimību, maternitāti, pensijām u.tml.⁵⁹¹

4.8. tabula

Grozījumu priekšlikums

Likums „Par Latvijas Banku”	
Esošā redakcija	Ieteicamā redakcija
(..) 3. pants. Latvijas Bankas galvenais mērķis ir saglabāt cenu stabilitāti. Nekaitējot galvenajam mērķim, Latvijas Banka atbalsta ES vispārējo ekonomikas politiku atbilstoši Līguma 127.panta 1.punktam*. Latvijas Banka piedalās Eiropas Centrālo banku sistēmas uzdevumu izpildē atbilstoši Līgumam un Statūtiem.	(..) 3. pants. Latvijas Bankas galvenais mērķis ir saglabāt cenu stabilitāti. Nekaitējot galvenajam mērķim, Latvijas Banka atbalsta ES vispārējo ekonomikas politiku atbilstoši Līguma 127.panta 1.punktam. <u>Latvijas Bankas papildmērķis ir sociālā nodrošinājuma stabilitāte, ciktāl to skar lēmumi galvenā mērķa īstenošanā.</u> Latvijas Banka piedalās Eiropas Centrālo banku sistēmas uzdevumu izpildē atbilstoši Līgumam un Statūtiem.

⁵⁹⁰ Vilūns, R. 10.08.2017. *Sabiedrisko mediju uzdevums nav kalpot*. Latvijas Vēstneša portāls. Iegūts no: www.lvportals.lv/visi/viedokli/289027-sabiedrisko-mediju-uzdevums-nav-kalpot/?show=coment&size=3 [sk. 17.12.2017.]

⁵⁹¹ Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze „AkadTerm”. „Sociālais nodrošinājums”. Iegūts no: <http://termini.lza.lv/term.php?term=soci%C4%81lais%20nodro%C5%A1in%C4%81jums&list=nodro%C5%A1in%C4%81jums&lang=LV> [sk.17.12.2017.]

Grozījumu priekšlikums

Likums „Par Latvijas Banku”	
Esošā redakcija	Ieteicamā redakcija
	<u>Latvijas Banka par mērķu īstenošanas rezultātiem un turpmākiem plāniem iesniedz pārskatu Saeimai 90 dienu laikā pēc šā likuma 16. pantā minētā operāciju gada beigām.</u>

* – Eiropas Centrālo banku sistēmas galvenais mērķis ir uzturēt cenu stabilitāti. Neietekmējot šo mērķi, ECBS atbalsta vispārējo ekonomikas politiku Savienībā, lai palīdzētu sasniegt Savienības mērķus, kas noteikti Līguma par Eiropas Savienību 2. pantā. ECBS darbojas saskaņā ar principu, kas paredz atvērta tirgus ekonomiku, kurā pastāv brīva konkurence, veicinot resursu efektīvu sadali, kā arī ievēro šā Līguma 119. pantā noteiktos principus.

Noslēgumā, apkopojot minēto, jānorāda, ka jurisprudencē hedoniskas regresijas elementu ieviešanai būtu nepieciešams, pirmkārt, nostiprināt naudas vienības pirktspēju kā patstāvīgu īpašumtiesību. Otrkārt, monetārās likumdošanas lēmumiem jāpiešķir pārsūdzamības vai vismaz pārskatīšanas kritērijs, jo šobrīd pārskatīšana izriet no pašu iniciatīvas. Tādējādi finanšu sektora nosacītā elementārdaļiņa – nauda – tiktu nostiprināta ne tikai kā juridiski obligātais maksāšanas līdzeklis, bet arī aizsargājama īpašuma tiesību objekts inflācijas apstākļos ar uzsvāru uz sabiedrisko labklājību vismaz sociālā nodrošinājuma ietvaros. Tā kā ieguldījumu un uzkrājumu būtība izriet no apziņas, ka nākotnē pērkamie pakalpojumi un preces maksās dārgāk, rodas fundamentāla vajadzība pēc indivīda patērētā laika ekonomiskās vērtības nostiprināšanas, lai, neskaitot atvaļinājuma mēnesi, gadu nostrādātais laiks ar katru nākamo gadu nezaudētu savu naudā izteikto vērtību jeb pirktspēju.

Protams, likumdevējam ir iespēja nostiprināt kompensējošos mehānismus patstāvīgi, paredzot, piemēram, dažādu sabiedrisko pakalpojumu atvieglotu vai bezmaksas pieejamību pie noteiktiem inflācijas u.tml. rādītājiem. Tomēr autors uzskata, ka šāda veida pieeja būtu tikai daļēji efektīva, jo ikdienā lietojamu finanšu līdzekļu vērtība turpinātu kristies, kas palielinātu izmaksas vismaz privātajā sektorā.

Tēlaini sakot, tāpat kā lietussargi nespēj izraisīt lietu, arī kapitāla prasību paaugstināšana vai bilances likviditātes prasību palielināšana, nevar izraisīt drošāku aizdevumu vai finanšu līdzekļu pārvaldību. Drošāks finanšu darījums izriet no robežām, kādas tiek noteiktas no juridiskā pilnvarojuma slēgt darījumu. Mūsdienās tas nozīmē, ka, piemēram, kredītiestāžu iespējas piešķirt aizdevumu, nepiešķirot eksistējošus naudas līdzekļus, bet radot tos no jauna, vairo apgrozībā esošo naudu. Savukārt ECB vēl patstāvīgi spēj izlemt, ka nepieciešams iegādāties arī privātos un valstu parādus, lai stimulētu inflācijas pieaugumu līdz aptuveni 2%. Tāpat kā ECB tika uzdots t.s. Banku savienības pārraudzība, tāpat to gan ES,

gan nacionālā līmenī ir iespējams izdarīt ar saistošajiem sociālā nodrošinājuma politikas aspektiem, jo to saikne ir nozīmīga kopējā ekonomikas un monetārās savienības kontekstā.

Savukārt autors lobēšanas un publisko amatpersonu kompetences kontekstā vēlas norobežoties no jebkādas varbūtības iezīmēt konspiratīvu jeb slepus sistēmiska savtīguma rīcību, bet tieši otrādi – atspoguļot rezultātu efektivitātes veicināšanu atbilstoši likumīgajām prasībām un jēgai, lai likumīguma jēdziens nozīmētu vienlīdzīgi arī tiesiskumu. Tāpēc autors aicina stiprināt centrālo banku lomu ES, lai aptvertu ekonomiski prioritārās jomas, kuras tiek skartas no īstenotās monetārās likumdošanas.

Izdalot inflacionārā samērīguma teorijas īstermiņa risinājumus, var norādīt šādus finanšu sektora likumdošanas soļus:

1. Nodrošināt sociālā nodrošinājuma likumdošanas kompetenci centrālajai bankai;
2. Ieviest periodisku pārskatu izvērtējumu par inflācijas empīrisko ietekmi uz sociālā nodrošinājuma likumdošanu;
3. Izslēgt naudas emisiju kredītiestāžu sistēmā, ja emisija netiek virzīta aktīva ekonomikas sektora uzņēmējdarbībai (pievienoto vērtību radošai sfērai);
4. Konstitucionāli nostiprināt fizisko personu pamattiesības uz patērētā laika jeb stāža vērtības saglabāšanu kā tiesības uz īpašumu;

Ilgtermiņā iespējams norādīt šādus finanšu sektora likumdošanas soļus:

1. Ieviest vismaz izpildvaras amatpersonu kompetenču attīstības apmācību, ja darbs skar likumdošanas aktu gatavošanu, īpaši finanšu sektorā;
2. Obligāto ieguldījumu (sociālo iemaksu) veicējiem ar nacionālo uzraudzību iestāžu starpniecību nodrošināt periodiskas lekcijas gan par būtiskākajiem kritērijiem ieguldītāja pārvaldības izvēlē, gan par zemāko administrēšanas izmaksu piedāvātājiem;
3. Paredzēt, ka finanšu sektora subjektu saimnieciskās darbības pašvērtējumos jāiekļauj iespējamo darbības risku ietekme attiecībā uz publisku pārvaldes stabilitāti.

Minētais izriet no tā, ka suverēnai varai, kurai ir ekskluzīva konstitucionāla kompetence emitēt un izplatīt valūtu, nav nedz teorētiska, nedz praktiska vajadzība daļu no tās prasīt atpakaļ nodokļu u.tml. maksājumu veidā, jo tad tā tikai nonāk atpakaļ sākumpunktā. Savukārt demokrātiski leģitīmā veidā deleģējot specifiskai iestādei šādu kompetenci, likumdevējs norobežojas no šīs funkcijas un paļaujas uz iestādes atbildīgu rīcību. Tomēr var iestrādāt drošības prasības, lai no riskiem neciestu sociāli un ekonomiski vismazāk pasargātie.

NOBEIGUMS

Pētījuma rezultātā tika sasniegts mērķis, atbildot uz pētnieciskajiem jautājumiem un apstiprinot hipotēzi, un autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes, kas izteiktas secinājumu (1.-11.) un priekšlikumu (12.-20.) formā:

1. ES finanšu sektors ir funkcionālais jēdziens, kas vispārēji apzīmē sistemātisko finansējuma darījumu attiecības dalībvalstīs, īpaši kreditēšanai, apdrošināšanai un ieguldījumiem ar galvenokārt bezseguma naudu kā *sui generis* jeb patstāvīga rakstura tiesību institūtu lietošanai kā universālo maksājuma līdzekli bez akadēmiski nostiprinātas juridiskās doktrīnas Eiropas Savienībā.
2. Būtu maldīgi uzskatīt, ka ES finanšu sektors ir viennozīmīgi atkarīgs no tiesiskā regulējuma, jo nozares jāvērtē pēc to individuālajiem apstākļiem, bet jurisprudenci ir prioritāra loma, jo aptver arī priekšlaicīgu starpdisciplināru scenāriju modelēšanas iespējas, kuras ES vienotā tirgus tiesiskā regulējuma veidošanā plaši nav atrodamas, jo no pieejamiem datiem izriet, ka parasti tiek veiktas politiskas vienošanās, domājot tikai vēlāk par integrētas īstenošanas iespējām.
3. Par darbā apskatītajām normatīvajām pārmaiņām iespējams uzsvērt, ka ES finanšu sektorā nav ieviesta stabilitātes garantija, bet gan pastiprinātas uzraudzības un uzcītības kritēriji, līdz ar to secināms, ka vismaz inflācijas un sociālās nodrošināšanas stabilitātes riski jārisina nacionāliem likumdevējiem.
4. Autors pilnībā piekrīt nesenās ekonomiskās doktrīnas, kā, piemēram, inovatīvā ekonomikas profesora Riharda Venera (*Richard Werner*) secinājumiem, ka ekonomiskajā analītikā ir ievērojams īpatsvars ar spekulatīvām varbūtībām. Tāpēc secināms, ka juridiskā analīze ir neatsverama arī monetārās politikas lēmumu pieņemšanai, ieskaitot likumdevēja kompetenci lemt par finansiāla rakstura normatīvajiem aktiem, kas būtu neatsverams ieguvums starptautisko tiesību attīstībai.
5. ES finanšu sektora tiesiskā regulējuma vēsturiskā izcelsme balstās uz privāto saimnieciskās darbības veicēju interesi nodrošināt tirgus pārraudzību, lai ārpus kārtas dalība būtu sodāma rīcība, tas ir, tirgus sastāvētu no paša tirgus apstiprinātiem dalībniekiem, kas nozīmē uzņēmējdarbības brīvību ar licencēšanas sistēmu.
6. Monetārā politika vadošo lomu finanšu darījumu strukturēšanā ieguva tieši pēc ASV vienusējās atkāpšanās no t.s. Bretonvudas līguma saistībām, pieļaujot starptautisko tiesību pārkāpumu, kura vēlāka starptautiska akceptēšana radījusi aktuālo starptautisko monetāro kārtību ar bezseguma naudu kopš 1971. gada 15. augusta, par ko juridiskajā doktrīnā trūkst tālejošu analīžu.

7. Finanšu sektora dominējošās sastāvdaļas ir kredītiestāžu, apdrošinātāju un ieguldījumu pārvaldītāju jomas, kuros galvenokārt darbojas kompleksi strukturētas finanšu institūcijas kā konglomerāti un koncerni, veidojot gan starpvalstu organizācijas, gan ietekmējot politiskos procesus, ciktāl jāīsteno sistēmiska loma vai t.s. lobijs, kas ES jurisdikcijā nav regulēta, bet ir vismaz pirmatnējas iezīmes, ka nākotnē varētu būt.
8. Kredītiestāžu normatīvais regulējums un tā uzraudzība Eiropas Savienībā tiek centralizēta ar t.s. Banku savienības uzraudzības modeli, kas ir pasaules vēsturē nepieredzēta banku uzraudzības sistēma bez precedenta efektivitātes prognozēšanai, kā arī sastāvdaļu normatīvās bāzes stabilitātei.
9. Apdrošinātāju segmenta ievērojamākās pārmaiņas izriet no t.s. Maksāspēja II direktīvas, kas tiešā veidā neiespaido finanšu stabilitāti, bet gan pakalpojumu brīvību ES dalībvalstīs, ļaujot arī nostiprināties tirgus dalībniekiem.

9.1. Autors attiecībā uz t.s. Maksāspēja II direktīvas radīto sistēmu nav konstatējis nedz sistēmiskus, nedz individuālus juridiskus trūkumus vismaz attiecībā uz direktīvas sasniedzamajiem mērķiem un izsaka pieņemumu, ka šāda veida apdrošināšanas sabiedrību pārraudzības regulējums kļūs par paraugu citām starptautiskajām jurisdikcijām nākotnē.

10. Ieguldījumu pārvaldībā ES juridiskās personas statuss kopš t.s. Lisabonas līguma spēkā stāšanās nozīmē privātpersonu un nacionālo likumdevēju suverenitātes kategorisku ierobežojumu vismaz attiecībā uz reģionālu ārvalstu ieguldījumu piesaisti, jo centralizēti tiks lemts par reģionu ieguldījumu potenciālu, kas nacionālā līmenī ir vērtējams kritiski vismaz īstermiņa interešu īstenošanai.
11. No analizētās doktrīnas un tiesu prakses materiāliem izriet, ka naudas pirktspējas zudums ir uzskatāms par tiesību uz īpašumu aizskārumu, par kura seku novēršanu atbild izpildvaras sociālā nodrošinājuma politikas izstrādātāji un likumdevējs, bet ne monetārās politikas likumdevējs, kā, piemēram, centrālā banka.
12. Jurisprudencē pastāv ievērojama nepieciešamība pēc pētniecības nozaru paplašināšanas, tāpēc autors iesaka papildināt juristu apmācību šādās jomās:

12.1 finanšu tiesības, ciktāl aptvertu naudas un tās publiskās pārvaldības nosacījumus vai būtu vismaz pielīdzināms t.s. uzvedības ekonomikas (angļu val. *behavioural economics*) nozarei, jo pēc Industriālās revolūcijas izglītības sistēma galvenokārt veidojusi zināšanas par darbu izpildi, bet arvien vairāk vajag spējas kolektīvā darba plānošanai, izmantojamo resursu pārdalei un ilgtspējīgu projektu nodrošināšanai ar finanšu avotiem;

12.2. tiesību antropoloģija, lai nodrošinātu starptautiska rakstura normatīvu un kultūrvides mijiedarbības izpēti un starptautisko pilnveidošanu, izprotot cilvēku uzvedību, kas veido tiesību normas un otrādi;

12.3. militārās tiesības, jo finanšu sektora un arī citās tiesību nozarēs var būt nepieciešamība pēc nosacīti identiskiem analīzes modeļiem stratēģiskā, operacionālā un taktiskā līmenī, kā arī par piemērotākā līdzekļa pielietošanu un nepotiskas vai atriebīgas personāla kultūrvides novēršanu;

13. Jāuzsver, ka, piemēram, Latvijas konstitucionālā valsts pārvaldes forma ir republika, tātad juridiski primāri apsvērumi ir par sabiedrības pārstāvju interešu kvalitāti, pārstāvēt elektorātu, no kā izriet šādi ieteikumi:

13.1. pie pašreizējiem lobēšanas nosacījumu fundamentālajiem riskiem, kad sistēmiski var būt interešu konflikti, kas atbilst likuma burtam, bet ne jēgai, publicēt vismaz likumdevēja saimnieciska rakstura apmeklētāju statistiku internetā, lai būtu pieejami oficiāli dati par aktīvakajām interešu jomām;

13.2. paredzēt, ka nonākšana publiski atbildīgos amatos gan finanšu sektora uzraudzībā, gan citās tautsaimniecības jomās ir ar tiesiskiem nosacījumiem attiecībā uz amatpersonas kognitīvo un fizisko spēju pilnveidošanu sabiedrības vairākuma interešu pārstāvēšanai. Līdz ar to autors gan finanšu sektora uzraudzības, gan citu valsts amatpersonu iemaņu pilnveidošanai, piemēram, Latvijā iesaka pieņemt Valsts dienesta likumu vai arī vismaz Valsts civildienesta likumā iekļaut likumprojekta 19. panta otrajai un trešajai daļai identisku saturu šādā redakcijā (papildinājumi pasvītroti):

19.pants. Profesionālā attīstība

(..)

(2) *Ierēdņiem un darbiniekiem, kuri sāk pildīt amata pienākumus valsts dienestā, Valsts administrācijas skola nodrošina mācību programmu par valsts pārvaldes darbību, savukārt ilgāk par gadu nodarbinātajiem nodrošina ikgadējas starpinstitucionālas prakses, kuru norises kārtību nosaka Valsts administrācijas skola.*

(3) *Ierēdņiem un darbiniekiem, kuri sāk pildīt amata pienākumus valsts dienestā, ir pienākums pārbaudes laikā vai, ja pārbaudes laiks nav noteikts, ne vēlāk kā triju mēnešu laikā apgūt Valsts administrācijas skolas mācību programmu par valsts pārvaldes darbību. Pēc šīs mācību programmas apgūšanas ierēdņiem un darbiniekiem ir pienākums papildināt profesionālās zināšanas Valsts administrācijas skolas piedāvātajās mācībās vai īstenot citus attīstības pasākumus ne mazāk kā divas darbdienu gada laikā. Starpinstitucionālās prakses jākārt katru gadu 2–6 nedēļu garumā.*

14. Finanšu tiesības ietilpst t.s. otrajā cilvēktiesību paaudzē, tas ir, ekonomisko un sociālo cilvēktiesību jomā, tāpēc no konstitucionālo pamattiesību skatpunkta jebkurai ES

- dalībvalstij ieteicams atbildību par finanšu tiesību samērīgu aizsardzību nostiprināt konstitucionālā līmenī jeb ar augstāko juridisko spēku.
15. Turpmākā ES finanšu sektora vienotā regulējuma veidošanā jākontrējas uz direktīvu līmeņa tiesību avotiem, jo tie ES reģionu vienošanas politikai pieļauj nacionālo likumdevēju iespējas pielāgot nepieciešamos aspektus būtiskām nacionālās sabiedrības interesēm, ko izceļ arī analizētā tiesu prakse.
  16. ES finanšu vides integrēšanai ieteicams sociālo atbildību padarīt par priekšnosacījumu turpmāku reformu izstrādei, jo šobrīd bieži ir novērojama apļveida pierādīšana (latīņu val. *circulus in probando*), kad finanšu sektora elementu pārspīlētas integrētības dēļ radušos sistēmisko risku novēršanai tiek izvirzīti priekšlikumi par vēl izteiktāku savstarpējo integrētību.
  17. Autors pētījuma rezultātā izvirza inflacionārā samērīguma teoriju kā fundamentālu jurisprudences teorētisko modeli, kura pamatā ir gan atziņas par to, ka pašreiz likumdevējam jārisina monetārās politikas sekas, gan arī divi domu eksperimenta rezultāti: pirmkārt, monetārā politika ir likumdevēja atzars (piemēram, par ECB pēc Līguma par ES darbību 132. panta), kurā normu izdevēja patstāvība ļautu progresēt plānošanai. Otrkārt, centrālās bankas, salīdzinot ar ievēlētiem tautas priekšstāvjiem, ir kompetentākas monetārās likumdošanas institūcijas, tāpēc arī spētu piemērotāk reaģēt uz sekām. Tādējādi tikai konsolidēta monetārās likumdošanas vara, kas lemj ne tikai par cenu stabilitāti un naudas apjomu, bet arī par izrietošiem ekonomiskajiem rezultātiem, spēj nodrošināt nepieciešamo sociālā nodrošinājuma līmeni. Līdz ar to autors iesaka vismaz īstermiņā saglabāt centrālām bankām deleģēto monetārās likumdošanas varu un papildināt to ar ekonomiskās ilgtspējas likumdošanu kā profesionāli piemērotākajām institūcijām, ļaujot pilnveidot gan nacionālo tiesību, gan starptautisko tiesību attīstību.
  18. Nacionālajās tiesībās atbilstoši inflacionārā samērīguma teorijai autors izsaka priekšlikumu grozīt šādas Latvijas tiesību normas (papildinājumi pasvītroti):
    - 18.1 Latvijas Republikas Satversmes 66. pantu izsakot šādā redakcijā:

66. *Saeima ik gadus pirms saimnieciskā gada sākšanās lemj par valsts ienākumu un izdevumu budžetu, kura projektu tai iesniedz ministru kabinets. Ja budžeta projektā paredzēts deficīta pieaugums, tam pievieno koncepciju ilgtspējīgai ienākumu palielināšanai.*

Ja Saeima pieņem lēmumu, kurš saistīts ar budžetā neparedzētiem izdevumiem, tad lēmumā jāparedz arī līdzekļi, ar kuriem segt šos izdevumus.

Pēc budžeta gada notecēšanas ministru kabinetam jāiesniedz Saeimai apstiprināšanai norēķini par budžeta izpildīšanu, kā arī pārskats par labklājības politikas attīstību.

18.2 likuma „Par Latvijas Banku” 3. pantu izsakot šādā redakcijā:

3. pants. Latvijas Bankas galvenais mērķis ir saglabāt cenu stabilitāti. Nekaitējot galvenajam mērķim, Latvijas Banka atbalsta ES vispārējo ekonomikas politiku atbilstoši Līguma 127.panta 1.punktam. Latvijas Bankas papildmērķis ir sociālā nodrošinājuma stabilitāte, ciktāl to skar lēmumi galvenā mērķa īstenošanā.

Latvijas Banka piedalās Eiropas Centrālo banku sistēmas uzdevumu izpildē atbilstoši Līgumam un Statūtiem.

Latvijas Banka par mērķu īstenošanas rezultātiem un turpmākiem plāniem iesniedz pārskatu Saeimai 90 dienu laikā pēc šā likuma 16. pantā minētā operāciju gada beigām.

18.3.Valsts fondēto pensiju likuma 13. panta pirmo daļu izsakot šādā redakcijā:

(..)

13.pants. Fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītāju un līdzekļu turētāju darbības uzraudzība

(1) Komisija uzrauga fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītāju un līdzekļu turētāju darbību, kā arī reizi gadā bez maksas rīko publisku semināru par iepriekšējā gada tirgus apskatu un finansiālajiem rezultātiem.

19. ES tiesībās pēc inflacionārā samērīguma teorijas autors izsaka priekšlikumu grozīt šādas tiesību normas (papildinājumi pasvītroti):

19.1. Līguma par ES darbību 127. panta 2. punkta pirmo ievilkumu un 282. panta pirmo punktu izsakot šādā redakcijā:

127. pants

(..)

2. Galvenie uzdevumi, kas jāīsteno Eiropas Centrālo banku sistēmā, ir šādi:

– definēt un īstenot Savienības ilgtspējīgas attīstības plānošanu un monetāro politiku;

(..)

282. pants

1. Eiropas Centrālā banka kopā ar valstu centrālajām bankām veido Eiropas Centrālo banku sistēmu (ECBS). Eiropas Centrālā banka kopā ar to dalībvalstu centrālajām bankām, kuru naudas vienība ir euro un kas veido Eurosistēmu, īsteno Savienības monetāro politiku, kā arī nodrošina dalībvalstu ekonomikas ilgtspējīgas attīstības plānu izstrādi.

19.2 Līguma par ES darbību 4. protokola (ECB statūti) 3. panta 3.1. punkta pirmo ievilkumu izsakot šādā redakcijā:

3.1. Saskaņā ar Līguma par ES darbību 127. panta 2. punktu, pamatuzdevumi, kas jārisina ar ECBS starpniecību, ir:

– definēt un īstenot Savienības ilgtspējīgas attīstības plānošanu un monetāro politiku;

(..)

20. Starptautiskajās tiesībās atbilstoši inflacionārā samērīguma teorijai autors izsaka priekšlikumu Bāzele III regulējuma stresa testa sadaļā iekļaut pašnovērtējuma prasību par sistēmisko kredītiestāžu darbības traucējumu ietekmi uz nacionālās valsts pārvaldes darbību vismaz pēc šādas tabulas parauga:

Sistēmiskas nozīmes kredītiestādes pašnovērtējuma tabulas paraugs

Pašnovērtējums par kredītiestādes darbības traucējumu ietekmi uz valsts pārvaldi	
Vērtējamie riski (<i>teksti piemēram</i>)	Rezultāti valsts pārvaldē (<i>teksti piemēram</i>)
<i>Iestājas līdz 24h darbības traucējums</i>	<i>Īslaicīgi apturēti pārvaldāmo publisko kontu norēķini</i>
<i>Kopā ar pārējām sistēmiskas nozīmes kredītiestādēm iestājas līdz 24 h darbības traucējums</i>	<i>Apturēti publiskie norēķini vismaz uz 48 h; iespējami nodokļu administrēšanas strīdi.</i>
<i>Tirgus svārstību rezultātā samazinās kopējo aktīvu vērtība par vairāk nekā 40%</i>	<i>Bez ietekmes uz valsts pārvaldi</i>

PATEICĪBAS

Autors trīs gadu laikā veicis saspringtu darbu, par kura personīgo un profesionālo atbalstīšanu izsaka pateicību tuviniekiem, pasniedzējiem un lietpratējiem, kas piedalījās jautājumu apspriedē, kā arī Rīgas Stradiņa universitātes mācībspēkiem, īpaši Dr. iur. Andrejam Vilkam un Dr. iur. Jānim Grasim.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra:

1. Ahn, D. 2016. *The Legal and Economic Analysis of the WTO/FTA System*. Singapore: World Scientific Publishing, via GoogleBooks.
2. Allen, R.C. 2011. *Global Economic History: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.
3. Altavilla, C., Carboni, G., Motto, R. 2015. *Asset purchase programmes and financial markets: lessons from the euro area*. Working Paper Series, Nr.1864, November. Frankfurt am Main: European Central Bank. Available from: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1864.en.pdf>[viewed 16.05.2017.]
4. Andenas, M., Chiu, I.H.–Y. 2014. *The Foundations and Future of Financial Regulation: Governance for Responsibility*. New York: Routledge, via GoogleBooks.
5. Andersson, R., Kahrik, A. 2016. Widening gaps: segregation dynamics during two decades of economic and institutional change in Stockholm. In: *Socio–Economic Segregation in European Capital Cities: East Meets West*. Tammaru, T., Marcińczak, S., Van Ham, M., Musterd, S., eds. Abingdon: Routledge, 110–131, via GoogleBooks.
6. Andrade, P., Breckenfelder, J., De Fiore, F., Karadi, P., Tristani, O. 2016. The ECB's asset purchase programme: an early assessment. *European Central Bank's Working Paper Series*. 1956. Available from: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1956.en.pdf> [viewed 17.12.2017.]
7. Angeliki, E.L., Morrisson, C. 2007. *The Byzantine Economy*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
8. Araujo, B.A.M. 2016. *The EU Deep Trade Agenda: Law and Policy*. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.
9. Arestis, P., Sawyer, M. 2006. Monetary policy when money is endogenous. In: *Complexity, Endogenous Money and Macroeconomic Theory: Essays in Honour of Basil J. Moore*. Setterfield, M., ed. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 221–235, via GoogleBooks.
10. Armour, J., Awrey, D., Davies, P., Enriques, L., Gordon, J.N., Mayer, C., Payne, J. 2016. *Principles of Financial Regulation*. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.
11. Aschauer, W. 2017. *Das gesellschaftliche Unbehagen in der EU: Ursachen, Dimensionen, Folgen*. [Sabiedriskais nemierīgums ES: Cēloņi, apmēri, sekas]. Wiesbaden: Springer Fachmedien, via GoogleBooks.
12. Aslund, A. 2010. *The Last Shall Be the First: The East European Financial Crisis*. The East European Financial Crisis. Washington, D.C.: Peterson Institute for International Economics, via GoogleBooks.
13. Autoru kolektīvs. 2014. 1. Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. No: *Latvijas Republikas Satversmes komentāri: Ievads. I nodaļa. Vispārējie noteikumi*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 136–232.
14. Avgerinos, Y. 2003. *Regulating and Supervising Investment Services in the European Union*. New York: Palgrave Macmillan, via GoogleBooks.

15. Backhaus, J.G. 2005. *The Elgar Companion to Law and Economics*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, via GoogleBooks.
16. Baker, J. 2015. Magna Carta and personal liberty. In: *Magna Carta, Religion and the Rule of Law*. Griffith-Jones, R. & Hill, M., eds. Cambridge: Cambridge University Press, 81–108, via GoogleBooks.
17. Balodis, K. 2012. 105. Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību. No: *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības*. Autoru kolektīvs. Rīga: *Latvijas Vēstnesis*, 459–478.
18. Balodis, R. 2004. Pasaules konstitucionālās attīstības galvenie posmi. *Likums un tiesības*, 6.sēj., Nr. 1, 1–8, 8. Iegūts no: blogi.lu.lv/tzpi/files/2014/07/Pas_kostatt_galv-posmi-2004.pdf [sk. 01.12.2017.]
19. Banaji, J. 2016. *Exploring the Economy of Late Antiquity. Selected Essays*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
20. Barwell, R. 2016. *Macroeconomic Policy after the Crash: Issues in Monetary and Fiscal Policy*. London: Palgrave Macmillan, via GoogleBooks.
21. Battilossi, S., Reis, J. 2010. *State and Financial Systems in Europe and the USA. Historical Perspectives on Regulation and Supervision in the Nineteenth and Twentieth Centuries*. Burlington: Ashgate, via GoogleBooks.
22. Beck, T. 2011. Bank Resolution: A Conceptual Framework. In: *Financial Regulation at the Crossroads: Implications for Supervision, Institutional Design and Trade*. Delimatsis, P., Herger, N., eds. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 53–72, via GoogleBooks.
23. Belke, A. 2017. The Fiscal Compact and the Excessive Deficit Procedure: Relic of Bygone Times? In: *The Euro and the Crisis: Perspectives for the Eurozone as a Monetary and Budgetary Union*. da Costa Cabral, N., Gonçalves, J.R., Rodrigues, N.C., eds. Cham: Springer International, 131–152, via GoogleBooks.
24. Belke, A., Polleit, T. 2009. *Monetary Economics in Globalised Financial Markets*. Berlin: Springer, via GoogleBooks.
25. Berend, I.T. 2013. *An Economic History of Nineteenth Century Europe: Diversity and Industrialization*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
26. Berend, I.T. 2016. *An Economic History of Twentieth-Century Europe. Economic Regimes from Laissez-Faire to Globalization*. Second Edition. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
27. Berend, I.T. 2016. *The History of European Integration. A new perspective*. Abingdon: Routledge, via GoogleBooks.
28. Berens, R.A. 2014. *Europa auf dem Weg in die Transferunion?: Bankenrettung & Staatenrettung & Eurorettung und kein Ende – Eine Bestandaufnahme aus ökonomischer und rechtlicher Sicht*. Berlin: LIT Verlag, via GoogleBooks.
29. Bieber, R. 2014. The Allocation of Economic Policy Competences in the European Union. In: *The Question of Competence in the European Union*. Azoulay, L., ed. Oxford: Oxford University Press, 86–100, via GoogleBooks.

30. Bieling, H.–J., Hüttmann, M.G. 2016. *Europäische Staatlichkeit: Zwischen Krise und Integration*. Wiesbaden: Springer Fachmedien, via GoogleBooks.
31. Bieri, D.S. 2010. Regulation and Financial Stability in the Age of Turbulence. In: *Lessons from the Financial Crisis: Causes, Consequences, and Our Economic Future*. Kolb, R.W., ed. Hoboken: John Wiley & Sons, 327–336, via GoogleBooks.
32. Bilancia, P. 2017. The Current State of the Governance of the Eurozone and the Increase in the European Democratic Deficit. In: *The Consequences of the Crisis on European Integration and on the Member States: The European Governance between Lisbon and Fiscal Compact*. Mangiameli, S., ed. Cham: Springer International, 65–82, via GoogleBooks.
33. Bilginsoy, C. 2015. *A History of Financial Crises: Dreams and Follies of Expectations*. New York: Routledge, via GoogleBooks.
34. Boeckh, J., Huster, E.–U., Benz, B., Schütte, J.D. 2017. *Sozialpolitik in Deutschland: Eine systematische Einführung*. 4.Auflage. Wiesbaden: Springer Fachmedien, via GoogleBooks.
35. Boettke, P.J., Salter, A.W., Smith, D.J. 2016. Money as Meta–Rule: Buchanan's Constitutional Economics as a Foundation for Monetary Stability. *George Mason University Working Paper Nr. 16–49*, via GoogleScholar.
36. Bolviken, E. 2017. *Solvency II in life insurance*. Oslo: University of Oslo, via GoogleScholar.
37. Brandl, M.W. 2017. *Money, Banking, Financial Markets & Institutions*. Boston: Cengage Learning, via GoogleBooks.
38. Brasche, U. 2017. *Europäische Integration: Wirtschaft, Euro–Krise, Erweiterung und Perspektiven* [Eiropēiska integrācija: Ekonomika, eiro–krīze, paplašināšanās un perspektīvas]. Berlin: Walter de Gruyter, via GoogleBooks.
39. Bresson A. 2016. *The Making of the Ancient Greek Economy: Institutions, Markets, and Growth in the City–States*. Princeton: Princeton University Press, via GoogleBooks.
40. Brooke, C. 2014. *Europe in the Central Middle Ages: 962–1154. 3rd Edition*. New York: Routledge, via GoogleBooks.
41. Brundage, J.A. 2013. *Medieval Canon Law*. Routledge: New York, via GoogleBooks.
42. Buscher, D., Flachs, A., Forster, W., Gase, A., Hengstenberg, D., Hoestermann, A., Kronert, E., Manig, C., Mathes, A., Meyer–Rix, U., Pfeil, C.M., Ranscht–Ostwald, A., Schonefeld, B., Schroder, D., Schulte, H., Thater, C., Woisin, M. 2016. Länderfinanzbericht 2015. In: *Jahrbuch für öffentliche Finanzen 2–2016*. Junkernheinrich, M., Koriath, S., Lenk, T., Scheller, H., Woisin, M., Hrsg. Berlin: Berliner Wissenschafts–Verlag, 17–42, via GoogleBooks.
43. Calhoun, J. B. 1973. Death Squared: The Explosive Growth and Demise of a Mouse Population. *Proceedings of the Royal Society of Medicine*, 66, 80–88, 85. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1644264/pdf/procrsmed00338–0007.pdf> [viewed 16.12.2017.]
44. Capie, F. 2010. *The Bank of England: 1950s to 1979*. New York: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
45. Carletti, E., Vives, X. 2009. Competition Policy in the Banking Sector. In: *Competition Policy in the EU: Fifty Years on from the Treaty of Rome*. Vives, X., ed. Oxford: Oxford University Press, 260–283, via GoogleBooks.

46. Caselli, F., Centeno, M., Novo, A., Tavares, J. 2016. The Challenge of European Inequality. In: *After the Crisis: Reform, Recovery, and Growth in Europe*. Caselli, F., Centeno, M., Tavares, J., eds. Oxford: Oxford University Press, 171–194, via GoogleBooks.
47. Cassis, Y., Cottrell, P.L. 2015. *Private Banking in Europe. Rise, Retreat and Resurgence*. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks
48. Cavallari, L., De Arcangelis, G. 2001. Symmetry or Assymetry in European Dollar Policies? Evidence from the Core Countries. In: *EMU, Financial Markets and the World Economy*. Moser, T., Schips, B., eds. New York: Springer Science, 159–180, via GoogleBooks.
49. Chalmers, D., Davies, G., Monti, G. *European Union Law: Text and Materials. 3rd Edition*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
50. Chang, M. 2016. *Economic and Monetary Union*. The European Union series. London: Palgrave Macmillan, via GoogleBooks.
51. Charmaine, B., Cortis, D., Perotti, R., Sammut, C., Vella, A. 2017. The European Insurance Industry: A PEST Analysis. *International Journal of Financial Studies*. 5(2), 14. Available from: doi:10.3390/ijfs5020014[viewed 24.10.2017.]
52. Cheun, S., von Köppen–Mertes, I., Weller, B. 2009. *The collateral frameworks of the Eurosystem, the Federal Reserve system and the Bank of England and the financial market turmoil*. Occasional Paper Series, Nr.107, December. Frankfurt am Main: European Central Bank. Available from no:https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp107.pdf?b300d2d3429520e80560256735eed7fb[viewed 27.04.2017.]
53. Chlupaty, R., Orrell, D. 2016. *The Evolution of Money*. Columbia: Columbia University Press, via GoogleBooks.
54. Christiansen, T. Duke, S., Kirchner, E. 2013. Understanding and Assessing the Maastricht Treaty. In: *The Maastricht Treaty: Second Thoughts after 20 Years*. Christiansen, T., Duke, S., eds. Abingdon: Routledge, 1–14, via GoogleBooks.
55. Ciro, T. 2016. *The Global Financial Crisis: Triggers, Responses and Aftermath*. Abingdon: Routledge, via GoogleBooks.
56. Civitarese, S. 2015. A European convergence towards a stare decisis model? *Revista Digital de Derecho Administrativo*. Nr. 14, 173–194. Available from: http://dx.doi.org/10.18601/21452946.n14.09[viewed 02.11.2017.]
57. Claessens, S., Feijen, E. 2006. *Financial Sector Development and the Millennium Development Goals*. Washington, D.C.: World Bank Working Papers Nr.89, via GoogleBooks.
58. Classen, A. 2014. *Interessenvertretung in der Europäischen Union: Zur Rechtmäßigkeit politischer Einflussnahme*. Wiesbaden: Springer Fachmedien, via GoogleBooks.
59. Cloots, E. 2015. *National Identity in EU Law*. Oxford: Oxford University Press.
60. Çoban, A.R. 2005. Inflation and Human Rights: Protection of Property Rights against Inflation under the European Convention on Human Rights. In: *Essex Human Rights Review*, Volume 2 Number 1. Essex: University of Essex, 62–78. Available from: http://projects.essex.ac.uk/ehrr/Vol2No1.html[viewed 28.09.2017.]
61. Çoban, A.R. 2004. *Protection of Property Rights Within the European Convention on Human Rights*. Hants: Ashgate Publishing Limited, 10.

62. Cogen, M. 2015. *An Introduction to European Intergovernmental Organizations*. Farnham: Ashgate, via GoogleBooks.
63. Colli, A. 2003. *The History of Family Business, 1850–2000*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
64. Cottier, T., Lsatra, R.M. 2012. Conslusions. In: *International Law in Financial Regulation and Monetary Affairs*. Cottier, T., Jackson, J.H., Lastra, R.M., eds. Oxford: Oxford University Press, 409 – 423, via GoogleBooks.
65. Cour–Thimann, P., Winkler, B. 2016. Central Banks as Balance Sheets of Last Resort: The ECB's Monetary Policy in a Flow–of–Funds Perspective. In: *Monetary Analysis at Central Banks*. Cobham, D., ed. London: Palgrave Macmillan, 53–92, via GoogleBooks.
66. Cukierman, A. 2014. The Economics of Central Banking. In: *Contemporary Economic Issues: Macroeconomics and Finance*. Colume 5. Wolf, H.C., ed. London: Palgrave Macmillan, 37–82, via GoogleBooks.
67. D'Anieri, P. 2012. *International Politics. Power and Purpose in Global Affairs*. Second Edition. Boston: Cengage, via GoogleBooks.
68. Danovskis, E. 2012. *Publisko un privāto tiesību dalījuma nozīme un piemērošanas problēmas Latvijā: promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte. Iegūts no: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/5196> [sk. 30.11.2017.]
69. Davies, G. 2002. *A History of Money*. Cardiff: University of Wales Press, via GoogleBooks.
70. De Gruawe, P. 2016. *Economics of Monetary Union*. Eleventh Edition. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.
71. de Haan, J., Eijffinger, S.C.W., Waller, S. 2005. *The European Central Bank: Credibility, Transparency, and Centralization*. London: The MIT Press, via GoogleBooks.
72. de la Porte, C., Heins, E. 2016. 1.Introduction: Is the European union More Involved in Welfare State Reform Following the Sovereign Debt Crisis? In: *The Sovereign Debt Crisis, the EU and Welfare State Reform*. de la Porte, C.&Heins, E., eds. London: Macmillan Publishers, 1–14, via GoogleBooks.
73. De Meester, B. 2014. *Liberalization of Trade in Banking Services: An International and European Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
74. De Meester, B. 2008. Multilevel Banking Regulation: An Assessment of the Role of the EC in the Light of Coherence and Democratic Legitimacy. In: *Multilevel Regulation and the EU: The Interplay Between Global, European, and National Normative Processes*. Follesdal, A., Wessel, R.A., Wouters, J., eds. Leiden: Martinus Nijhoff, 101–144, via GoogleBooks.
75. De Mesquita, B.B. 2014. *Principles of International Politics*. 5th Edition. London: SAGE, via GoogleBooks.
76. de Roover, R. 1999. *The Rise and Decline of the Medici Bank: 1397–1494*. Washington D.C.: Beard Books, via GoogleBooks.
77. de Secondat de Montesquieu, C. 1995.*De l'esprit des lois*. 1758 éd.Livre 22, Chapitre III. Des monnaies idéales. Versini, L, éd. Paris: Éditions Gallimard, 253. De: http://ecole-alsacienne.org/CDI/pdf/1400/14055_MONT.pdf [vu 30.11.2017.]
78. Dedman, M.J. 2010. *The Origins and Development of the European Union, 1945–2008. A History of European Integration. Second Edition*. Abingdon: Routledge, via GoogleBooks

79. Dehousse, R. 2016. The Politics of Delegation in the European Union. In: *Independence and Legitimacy in the Institutional System of the European Union*. Ritleng, D., ed. Oxford: Oxford University Press, 57–82, via GoogleBooks.
80. Demertzis, M., Hallett, A.W., Viegi, N. 2001. Can the ECB be Truly Independent? In: *Challenges for Economic Policy Coordination within European Monetary Union*. Hallett, A.H., Mooslechner, P., Schuerz, M., eds. Dordrecht: Springer Science, 105–126, via GoogleBooks.
81. Dyer, C. 2011. Luxury Goods in Medieval England. In: *Commercial Activity, Markets and Entrepreneurs in the Middle Ages: Essays in Honour of Richard Britnell*. Dodds, B., Liddy, C.D., eds. Woodbridge: The Boydell Press, 217–238, via GoogleBooks.
82. Doff, R. 2008. A Critical Analysis of the Solvency II Proposals. *The Geneva Papers*, 33, 193–206, via GoogleScholar.
83. Dolls, M., Fuest, C., Heinemann, F., Peichl, A. 2016. Reconciling Insurance with Market Discipline: a Blueprint for a European Fiscal Union. *CESifo Economic Studies, Volume 62, Issue 2*, 210–231. Available from: <https://doi.org/10.1093/cesifo/ifw004>[viewed 24.10.2017.]
84. Dorn, N. 2015. *Democracy and Diversity in Financial Market Regulation*. New York: Routledge, via GoogleBooks.
85. Dornbusch, R., Draghi, M. 1990. *Public Debt Management: Theory and History*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
86. Duwendag, D., Ketterer, K.–H., Kösters, W., Pohl, R., Simmert, D.B. 2008. *Geldtheorie und Geldpolitik in Europa: Eine problemorientierte Einführung mit einem Kompendium monetärer Fachbegriffe*. 5.Auflage. [Naudas teorija un naudas politika Eiropā: Problēmorientēts ievads ar monetārās terminoloģijas apkopojumu]. Berlin: Springer, via GoogleBooks.
87. Eisen, A., Laderman, G. 2015. *Science, Religion and Society: An Encyclopedia of History, Culture, and Controversy*. New York: Routledge, via GoogleBooks.
88. Ekelund, R.B., Hebert, R.F., Tollison, R.D., Anderson, G.M., Davidson, A.B. 1996. *Sacred Trust. The Medieval Church as an Economic Firm*. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.
89. Eldring, L., Schulten, T. 2016. Migrant Workers and Wage–setting Institutions: Experiences from Germany, Norway, Switzerland and the United Kingdom. In: *EU Labour Migration in Troubled Times: Skills Mismatch, Return and Policy Responses*. Galgóczi, B., Leschke, J., Watt, A., eds. Abingdon: Routledge, 235–260, via GoogleBooks.
90. Emmelmann, S. 2016. *Die politische Rolle der Europäischen Zentralbank*. [Eiropas Centrālās bankas politiskā loma]. Berlin: Verlag Dr.W.Hopf, via GoogleBooks.
91. Enoch, C., Everaert, L., Tressel, T., Zhou, J. 2014. Securing a Safer Financial System for Europe. In: *From Fragmentation to Financial Integration in Europe*. Enoch, C., Everaert, L., Tressel, T., Zhou, J., eds. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 1 – 36, via GoogleBooks.
92. Enoch, C., Everaert, L., Tressel, T., Zhou, J. 2014. Securing a Safer Financial System for Europe. In: *From Fragmentation to Financial Integration in Europe*. Enoch, C., Everaert, L., Tressel, T., Zhou, J., eds. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 1 – 36, via GoogleBooks.
93. Erdélyi, O.J. 2016. *Twin Peaks for Europe: State-of-the-Art Financial Supervisory Consolidation: Rethinking the Group Support Regime Under Solvency II*. Cham: Springer International, via GoogleBooks.

94. Evas, T. 2016. *Judicial Application of European Union Law in Post-Communist Countries: The Cases of Estonia and Latvia*. New York: Routledge, via GoogleBooks.
95. Fabrini, F. 2016. *Economic Governance in Europe: Comparative Paradoxes and Constitutional Challenges*. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.
96. Fassbender, B. 2005. The Meaning of International Constitutional Law. In: *Towards World Constitutionalism*. St.John Macdonald & Johnston, D.M., eds. Leiden: Martinus Nijhoff, 837–851, via GoogleScholar.
97. Feinberg, M. 2016. *Sovereignty in the Age of Global Terrorism: The Role of International Organisations*. Leiden: Brill, via GoogleBooks.
98. Felbermayr, G. 2015. Globalisierung und regionale Integration: Ökonomische Entwicklungen, Perspektiven und Grenzen. *ifo Schnelldienst*, Vol. 68, 3–30. Available from: <http://hdl.handle.net/10419/165629> [viewed 24.11.2017.]
99. Finbow, R. 2013. The Eurozone Crisis and the Fiscal Treaty: Implications for the Social Dimension and Democracy. In: *The EU and the Eurozone Crisis: Policy Challenges and Strategic Choices*. Laursen, F., ed. Abingdon: Routledge, 45–64, via GoogleBooks.
100. Fisher, I. 2006. *The Purchasing Power of Money: Its' Determination And Relation to Credit Interest And Crises*. New York: Cosimo Inc., via GoogleBooks.
101. Foffani, L. 2013. The Protection of EU Financial Interests: The Tip of the Icerberg of the Europeanization of the Criminal System. In: *Transnational Inquiries and the Protection of Fundamental Rights in Criminal Proceedings: A Study in Memory of Vittorio Grevi and Giovanni Tranchina*. Ruggeri, S., ed. Berlin: Springer Science, 207–214, via GoogleBooks.
102. Frecknall-Hughes, J. 2012. Re-examining King John and Magna Carta: reflections on reasons, methodology and methods. In: *Making Legal History: Approaches and Methodologies*. Musson, A. & Stebbings, C., eds. Cambridge: Cambridge University Press, 244–263, via GoogleBooks.
103. Freixas, X., Laeven, L., Peydró, J.-L. 2015. *Systemic Risk, Crises, and Macroprudential Regulation*. London: The MIT Press, via GoogleBooks.
104. Frenz, W. 2016. *Europarecht*. 2.Auflage. Berlin: Springer, via GoogleBooks.
105. Gandolfo, G. 2002. *International Finance and Open-Economy Macroeconomics*. Berlin: Springer, via GoogleBooks.
106. Garber, P. 2016. Tulipmania. In: *Banking Crises: Perspectives from the New Palgrave Dictionary of Economics*. Jones, G., ed. New York: Palgrave Macmillan, 337 – 340, via GoogleBooks.
107. Garicano, L., Lastra, R.M. 2012. Towards a New Architecture for Financial Stability: Seven Principles. In: *International Law in Financial Regulation and Monetary Affairs*. Cottier, T., Jackson, J.H., Lastra, R.M., eds. Oxford: Oxford University Press, 72–94, via GoogleBooks.
108. Gennaioli, N., Martin, A., Rossi, S. 2014. Banks, Government Bonds, and Default: What do the Data Say? *IMF Working Paper WP/14/120*. Available from: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2014/wp14120.pdf> [viewed 17.12.2017.]
109. Gkoutzinis, A.A. 2013. *Law and Practice of Liability Management: Debt Tender Offers, Exchange Offers, Bond Buybacks and Consent Solicitations in International Capital Markets*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.

110. Goldmann, K. 2001. *Transforming the European Nation–State. Dynamics of Internationalization*. London: SAGE Publications, via GoogleBooks.
111. Götting, H.–P., Gruber, U.P., Lauber–Rönsberg, A., Lehmann, M., Lüdemann, J., Nowrot, K., Oberhammer, P., Otte, K., Reinisch, A., Schlemmer–Schulte, S., Sethe, R., Tietje, C., von Papp, F.W., Weiss, F. 2015. *Internationales Wirtschaftsrecht*. 2.Auflage. Berlin: Walter de Gruyter GmbH, via GoogleBooks.
112. Gottwald, J.C. 2012. Regulating financial services in the EU: a case of successful institutional learning. In: *Key Controversies in European Integration*. Zimmermann, H., Dür, A., eds. London: Palgrave Macmillan, 131–137, via GoogleBooks.
113. Gould, D.M., Melecky, M. 2016. *Risks and Returns: Managing Financial Trade–Offs for Inclusive Growth in Europe and Central Asia*. Washington, D.C.: The World Bank. Available from: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/25494/9781464809675.pdf?sequence=7&isAllowed=y>[viewed 04.05.2017.]
114. Grabow, K. 2004. *Die westeuropäische Sozialdemokratie in der Regierung: Sozialdemokratische Beschäftigungspolitik im Vergleich*. [Rietumeiropēiskā sociāldemokrātija valdībā: sociāldemokrātiska nodarbinātības politika salīdzinājumā]. Berlin: Humboldt–Universität, via GoogleBooks.
115. Graff, H.J. 1991. *The Legacies of Literacy: Continuities and Contradictions in Western Culture and Society*. Indianapolis: Indiana University Press, via GoogleBooks.
116. Grasis, J. 2008. *Trasta būtība, tā atzišana un tiesiskais regulējums romāņu–ģermāņu tiesību saimes valstīs un iespējamā pārņemšanas Latvijā: promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte. Iegūts no: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5154/26535–Janis_Grasis_2008.pdf?sequence=1[sk. 13.11.2017.]
117. Green, D., Petrick, K. 2002. *Banking and Financial Stability in Central Europe: Integrating Transition Economies into the European Union*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, via GoogleBooks.
118. Haentjens, M., de Gioia–Carabellese, P. 2015. *European Banking and Financial Law*. Abingdon: Routledge, via GoogleBooks.
119. Hajar, R. 2012. The Air of History: Early Medicine to Galen (Part I). *Heart Views : The Official Journal of the Gulf Heart Association*, 13(3), 120–128. Available from: <http://doi.org/10.4103/1995–705X.102164> [viewed 16.12.2017.]
120. Handwerk, M. 2014. *Eine neue Finanztransaktionssteuer in der Europäischen Union? Beurteilung aus betriebswirtschaftlicher Perspektive*. [Jauns finanšu darījumu nodoklis ES? Vērtējums no vadības pārvaldības skatpunkta]. Hamburg: Bachelor + Master Publishing, via GoogleBooks.
121. Hardt, H. 2016. African Solutions to European Problems? Conditioning Cooperation Among International Organizations on Peace Operations in Europe and Africa. In: *Cooperation Or Conflict?: Problematizing Organizational Overlap in Europe*. New York: Routledge, 139–170, via GoogleBooks.
122. Harrison, D. 2014. *Competition Law and Financial Services*. Abingdon: Routledge, via GoogleBooks.
123. Hartley, T.C. 2014. *The Foundations of European Union Law: An Introduction to the Constitutional and Administrative Law of the European Union*. Eighth edition. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.

124. Hawk, B. 2016. *Law and Commerce in Pre-Industrial Societies*. Leiden: Brill, via GoogleBooks.
125. Healey, J. 2001. Financial stability and the central bank: international evidence. In: *Financial Stability and Central Banks: A Global Perspective*. Central Bank Governors' Symposium Series. London: Routledge, 19–78, via GoogleBooks.
126. Heinenreich, M. 2016. The Europeanization of income inequality before and during the eurozone crisis: inter-, supra- and transnational perspectives. In: *Exploring Inequality in Europe: Diverging Income and Employment Opportunities in the Crisis*. Heidenreich, M., ed. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 22–47, via GoogleBooks.
127. Hellgardt, A. 2014. Comparing Apples and Oranges? Public, Private, Tax, and Criminal Law Instruments in Financial Markets Regulation. In: *Legal Challenges in the Global Financial Crisis: Bail-outs, the Euro and Regulation*. Ringe, W.-G., Huber, P.M., eds. Oxford: Hart Publishing, 157–176, via GoogleBooks.
128. Hennes, J., Kieselbach, F., Kladtke, R., Wirsching, K., Zucchinali, R. 2015. A Cross Comparative Analysis of the U.S., German, and Italian Healthcare System. In: *Globalization and Public Policy: A European Perspective*. Audretsch, D., Lehmann, E., Richardson, A., Vismara, S., eds. Cham: Springer International Publishing, 93–120, via GoogleBooks.
129. Herdegen, M. 2016. *Principles of International Economic Law*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.
130. Hilpold, P. 2014. Eine neue europäische Finanzarchitektur – Der Umbau der Wirtschafts- und Währungsunion als Reaktion auf die Finanzkrise. [Jauna Eiropas finanšu arhitektūra – ekonomiskās un valūtas savienības pārvēbve kā reakcija uz finanšu krīzi] In: *Neue europäische Finanzarchitektur: Die Reform der WWU*. Hilpold, P., Steinmair, W., Hrsg. Berlin: Springer-Verlag, 3–82, via GoogleBooks.
131. Hollander, D.B. 2007. *Money in the Late Roman Republic*. New York: BRILL, via GoogleBooks.
132. Howard, M., Knott, J., Kimbell, J. 2016. *Foreign Currency: Claims, Judgments and Damages*. Abingdon: Routledge, via GoogleBooks.
133. Howard, M.C. 2012. *Transnationalism in Ancient and Medieval Societies: The Role of Cross-Border Trade and Travel*. Jefferson: McFarland & Company, via GoogleBooks.
134. Howarth, D., Quaglia, L. 2014. Hedge Funds. In: *Europe and the Governance of Global Finance*. Mügge, D. Oxford: Oxford University Press, 113–126, via GoogleBooks.
135. Hudson, P. 2014. *The Industrial Revolution*. London: Bloomsbury Publishing Plc, via GoogleBooks.
136. Hunt, E.S., Murray J. 1999. *A History of Business in Medieval Europe, 1200–1550*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
137. Illing, F. 2017. *Die Eurokrise: Analyse der europäischen Strukturkrise*. [Eiropas struktūras krīzes analīze]. Wiesbaden: Springer Fachmedien, via GoogleBooks.
138. International Monetary Fund. 2014. *European Union: Detailed Assessment of Implementation of the European Central Bank Observance of the CPSS-IOSCO Responsibilities of Authorities for Financial Market Infrastructure*. IMF Country Report Nr.14/35. Washington, D.C.: International Monetary Fund, via GoogleBooks.

139. International Monetary Fund. 2016. *Global Financial Stability Report, October 2016: Fostering Stability in a Low-Growth, Low-Rate Era*. Washington, D.C.: International Monetary Fund, October, via GoogleBooks.
140. Iwamura, M., Kitamura, Y., Matsumoto, T., Saito, K. 2014. Can We Stabilize the Price of a Cryptocurrency?: Understanding the Design of Bitcoin and Its Potential Compete with Central Bank Money. *Hitotsubashi University's Discussion Paper, Series A Nr.617*, via GoogleScholar.
141. Iwanicz-Drozdowska, M., Malinowska-Misiqg, E., Witkowski, B. 2016. State Aid and Fiscal Costs. In: *European Bank Restructuring During the Global Financial Crisis*. Iwanicz-Drozdowska, M., ed. New York: Palgrave Macmillan, 31–55, via GoogleBooks.
142. James, H. 1996. *International Monetary Cooperation Since Bretton Woods*. Washington D.C.: International Monetary Fund, via GoogleBooks.
143. Jancic, D. 2017. Accountability of the European Central Bank in a Deepening Economic and Monetary Union. In: *National Parliaments After the Lisbon Treaty and the Euro Crisis: Resilience Or Resignation?* Jancic, D., ed. Oxford: Oxford University Press, 141–158, via GoogleBooks.
144. Junz, H.B. 1992. International Resource Transfers and the Respective Roles of Governments and Private Capital Flows: Economic and Political Reforms in Eastern Europe. In: *Fiscal Policy, Taxation and the Financial System in an Increasingly Integrated Europe*. Fair, D.E., de Boissieu, C., eds. New York: Springer Science, 263–280, via GoogleBooks.
145. Juuse, E. 2016. Financial Regulation in Estonia – a 'world of „dead letters“': the interplay of Europeanization process and national idiosyncrasies. In: *Financial Regulation in the European Union*. Kattel, R., Kregel, J., Tonveronachi, M., eds. New York: Routledge, 133–162, via GoogleBooks.
146. Kaczorowska-Ireland, A. 2016. *European Union Law*. Fourth Edition. New York: Routledge, via GoogleBooks.
147. Kallianiotis, J.N. 2013. *Exchange Rates and International Financial Economics. History, Theories, and Practices*. New York: Palgrave Macmillan, via GoogleBooks.
148. Kassalis, E. 1995. *Makroekonomika. Ievadkurss makroekonomikā*. Rīga: Latvijas Universitāte.
149. Keynes, J.M. 1922. *A Revision of the Treaty Being a Sequel to The Economic Consequences of Peace*. London: Macmillan, via GoogleBooks.
150. Kidner, F.L., Bucur, M., Mathisen, R., McKee, S., Weeks, T.R. 2009. *Making Europe: People, Politics, and Culture*. Volume II: Since 1550. Boston: Houghton Mifflin, via GoogleBooks.
151. Kindelberger, C.P. 1984. *A Financial History of Western Europe*. London: George Allen & Unwin, via GoogleBooks.
152. Kindelberger, C.P. 2006. *A Financial History of Western Europe*. Abingdon: Routledge, via GoogleBooks.
153. Kleinhenz, C. 2004. *Medieval Italy. An Encyclopedia*. New York: Routledge, via GoogleBooks.
154. Knelangen, W. 2015. Die Europäische Union und die Bürgerinnen und Bürger: Stimmungsschwankungen oder handfeste Vertrauenskrise? [Eiropas Savienība un pilsones un pilsoņi: noskaņojuma svārstības vai skaidra uzticības krīze?] In: *Die Europäische Union erfolgreich vermitteln: Perspektiven der politischen EU-Bildung heute*. Oberle, M., Hrsg. Wiesbaden: Springer Fachmedien, 13–26, via GoogleBooks.

155. Koch, E.B. 2007. *Challenges at the Bank for International Settlements: An Economist's (Re)View*. Berlin: Springer, via GoogleBooks.
156. Kohling, K. 2017. Das Politikfeld Sozialpolitik. [Sociālās politikas politiskais lauks] In: *Implementation in Politikfeldern: Eine Anleitung zum verwaltungsbezogenen Vergleich*. 2.Auflage. Grunow, D., Hrsg. Wiesbaden: Springer Fachmedien, 101–160, via GoogleBooks.
157. Kregel, J. 2011. Nationally Segmented Capital Markets and Decentralized Central Banking: What happens to banks in the Eurosystem? In: *The Euro, the Eurosystem and the European Economic and Monetary Union. Reviews and Prospects of a Unified Currency*. Ehrig, D., Staroske, U., Steiger, O., eds. Münster: Lit Verlag, 117–130, via GoogleBooks.
158. Kugler, P. 2016. The Bretton Woods System: Design and Operation. In: *Money in the Western Legal Tradition: Middle Ages to Bretton Woods*. Fox, D., Ernsts, W., eds. Oxford: Oxford University Press, 611–630, via GoogleBooks.
159. Kurki, M. 2013. *Democratic Futures: Revisioning Democracy Promotion*. Abingdon: Routledge, via GoogleBooks.
160. Lannoye, V. 2015. *The History of Money for understanding Economics. 2nd edition*. [B.v.]: Vincente Lannoye, via GoogleBooks.
161. Larik, J. 2016. *Foreign Policy Objectives in European Constitutional Law*. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.
162. Lastra, R.M. 2016. Emergency Liquidity Assistance and Systemic Risk. In: *Systemic Risk, Institutional Design, and the Regulation of Financial Markets*. Anand, A., ed. Oxford: Oxford University Press, 175–206, via GoogleBooks.
163. Leal–Arcas, R. 2012. The European Union's new common commercial policy after the Treaty of Lisbon. In: *The Treaty of Lisbon and the Future of European Law and Policy*. Trybus, M. & Rubini, L., eds. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 262–284, via GoogleBooks.
164. Leberfromm, U. 2015. *Microeconomic and Macroeconomic Effects of TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership): Research Focused on Econometric Models*. München: GRIN Verlag, via GoogleBooks.
165. Leeuw, F.L., Schmeets, H. 2016. *Empirical Legal Research: A Guidance Book for Lawyers, Legislators and Regulators*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, via GoogleBooks.
166. Leino, P. 2017. Accountability dilemmas of regulating financial markets through the European Supervisory Agencies. In: *Research Handbook on EU Administrative Law*. Harlow, C., Leino, P., Cananea, G., eds. Cheltenham: Edwar Elgar Publishing, 209–240, via GoogleBooks.
167. Lewis, R., Spence, D. 2010. The Commission's Role in Freedom, Security and Justice. In: *The Institutional Dimension of the European Union's Area of Freedom, Security and Justice*. Monar, J., ed. Brussels: Peter Lang S.A., 83–112, via GoogleBooks.
168. Lindgren, C–J., Garcia, G., Saal, M.I. 1996. *Bank Soundness and Macroeconomic Policy*. Washington D.C.: International Monetary Fund, via GoogleBooks.
169. Lipton, D., Sachs, J. 1996. Privatization in Eastern Europe: The Case of Poland. In: *Privatization: Critical Perspectives on the World Economy, Volume 4*. Yarrow, G., Jasinski, P., eds. London: Routledge, 75–116, via GoogleBooks.
170. Lista, A. 2013. *EU Competition Law and the Financial Services Sector*. Abingdon: Routledge, via GoogleBooks.

171. Lopez, R.S. 1976. *The Commercial Revolution of the Middle Ages, 950–1350*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
172. Loughlin, J., Hendriks, F., Lidström, A. 2011. European Subnational Democracy: Comperative Reflections and Conclusions. In: *The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe*. Loughlin, J., Hendriks, F., Lidström, A., eds. Oxford: Oxford University Press, 715–742, via GoogleBooks.
173. Machado, J.E.M. 2016. The Sovereign Debt Crisis and the Constitution's Negative Outlook: A Portuguese Preliminary Assessment. In: *Constitutions in the Global Financial Crisis: A Comparative Analysis*. Contiades, X., ed. New York: Routledge, 219–244, via GoogleBooks.
174. Madura, J. 2016. *International Financial Management*. Abridged, 12th Edition. Boston: Cengage Learning, via GoogleBooks.
175. Mayer, H. 2015. Between „NATO for Trade" and „Pride in Angst": The German TTIP Debate and its Spill-over into Wider Transatlantic Concerns. Morin, J-F. In: *The Politics of Transatlantic Trade Negotiations: TTIP in a Globalized World*. Morin, J-F., Novotna, T., Ponjaert, F., Telo, M., eds. New York: Ashgate Publishing, 45–58, via GoogleBooks.
176. Maloney, N. 2014. *EU Securities and Financial Markets Regulation*. Third Edition. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.
177. Manning, J.G., Morris, I. 2007. *The Ancient Economy: Evidence and Models*. Stanford: Stanford University Press, via GoogleBooks.
178. Manoli, P., Maris, G. 2015. The role of the European Parliament in managing the international economic crisis. In: *The European Parliament and Its International Relations*. Stavridis, S., Irrera, D., eds. Abingdon: Routledge, 70–91, via GoogleBooks.
179. Martha, R.S.J. 2015. *The Financial Obligation in International Law*. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.
180. Martin, A. 2015. Eurozone Economic Governance: „A Currency Without a Country". In: *European Social Models from Crisis to Crisis: Employment and Inequality in the Era of Monetary Integration*. Dolvik, J.E., Martin, A., eds. Oxford: Oxford University Press, 20–48, via GoogleBooks.
181. Mason, H.M. 1955. *The European Coal and Steel Community: Experiment in Supranationalism*. The Hague: Martinus Nijhoff, via GoogleBooks.
182. Matei, I. 2015. Are Price Dynamics Homogenous across Emerging Europe? Empirical Evidence from Panel Data. In: *Monetary policy in the context of financial crisis: New Challenges and Lessons. International Symposia in Economic Theory and Economics, Volume 24*. Barnett, W., Jawadi, F., eds. Bingley: Emerald Group Publishing, 41–50, via GoogleBooks.
183. Mārtinsone, K. 2016. Zinātne un pētniecības: jautājumi ievirzei. No: *Pētniecība: teorija un prakse*. Mārtinsone, K., Pipere, A., Kamerāde, D., zin.red. Rīga: Raka.
184. Megliani, M. 2015. *Sovereign Debt. Genesis–Restructuring–Litigation*. Cham: Springer, via GoogleBooks.
185. Michelet, J. 1853. *Jeanne d'Arc*. Paris: Libraire de L.Hachete et C-īe, via GoogleBooks.
186. Michie, R.C. 2010. The London Stock Exchange and the British Government in the Twentieth Century. In: *State and Financial Systems in Europe and the USA: Historical Perspectives on Regulation and Supervision in the Nineteenth and Twentieth Centuries*. Battilossi, S., Reis, S., eds. Burlington: Ashgate Publishing, 79–96, via GoogleBooks.

187. Mistral, J. 2014. France: Part of the Solution or Part of the Problem? In: *Europe's Crisis, Europe's Future*. Dervis, K., Mistral, J., eds. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 93–109, via GoogleBooks.
188. Mitchell, R.E. 2014. *A Concise History of Economists' Assumptions about Markets: From Adam Smith to Joseph Schumpeter*. Santa Barbara: ABC–CLIO, via GoogleBooks.
189. Mitchell, W.C. 1918. Bentham's Felicific Calculus. *Political Science Quarterly*, Vol. 33, Nr. 2, 161–183, via GoogleScholar.
190. Mitsilegas, V. 2016. *EU Criminal Law after Lisbon: Rights, Trust and the Transformation of Justice in Europe*. London: Bloomsbury, via GoogleBooks.
191. Moloney, N. 2012. *EU Securities and Financial Markets Regulation*. Third Edition. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.
192. Montani, G. 2015. Neo–liberalism, federalism and supranational political economy. In: *The European Union and Supranational Political Economy*. Fiorentini, R. & Montani, G., eds. New York: Routledge, 227–249, via GoogleBooks.
193. Mouatt, S. 2011. The Corporate Subjugation of Money and Banking. In: *Corporate and Social Transformation of Money and Banking: Breaking the Serfdom*. Mouatt, S., Adams., eds. New York: Palgrave Macmillan, 103–118, via GoogleBooks.
194. Mügge, D. 2013. Neo–liberalism and the working–class hero: From organized to flexible labour markets. In: *Resilient Liberalism in Europe's Political Economy*. Schmidt, V.A, Thatcher, M., eds. New York: Cambridge University Press, 201–225, via GoogleBooks.
195. Nesvetailova, A. 2007. *Fragile Finance: Debt, Speculation and Crisis in the Age of Global Credit*. New York: Palgrave Macmillan, via GoogleBooks.
196. Newman, K.M. 2009. Culture of the 1930s. In: *Social History of the United States. Volume 4*. Walkowitz, D.J., Bender, D.E, eds. Santa Barbara: ABC–CLIO, 291–340, via GoogleBooks.
197. Newman, M. 1997. *Democracy, Sovereignty and the European Union*. London: Hurst&Co., via GoogleBooks.
198. Niedermeier, A., Ridder, W. 2017. *Das Brexit–Referendum: Hintergründe, Streitthemen, Perspektiven*. Wiesbaden: Springer Fachmedien, via GoogleBooks.
199. Norman, L. 2017. *The Mechanisms of Institutional Conflict in the European Union*. Abingdon: Routledge, via GoogleBooks.
200. Northrup, C.C., Prange Turney, E.C. 2003. *Encyclopedia of Tariffs and Trade in U.S. History: The Encyclopedia*. Volume I. London: Greenwood Press, via GoogleBooks.
201. Oatley, T.H. 1997. *Monetary Politics: Exchange Rate Cooperation in the European Union*. Michigan: The University of Michigan Press, via GoogleBooks.
202. Obstfeld, M. 1993. The Adjustment Mechanism. In: *A Retrospective on the Bretton Woods System: Lessons for International Monetary Reform*. Bordo, M.D. and Eichengreen, B., eds. Chicago: University of Chicago Press, 201–268, via GoogleBooks.
203. Obstfeld, M., Taylor., M.A. 2004. *Global Capital Markets: Integration, Crisis, and Growth*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.

204. Obstfeld, M. 1993. The Adjustment Mechanism. In: *A Retrospective on the Bretton Woods System. Lessons for International Monetary Reform*. Bordo, M.D. and Eichengreen, B., eds. Chicago: University of Chicago Press, 201–268 via GoogleBooks.
205. Olivieri, A., Pitacco, E. 2015. *Introduction to Insurance Mathematics: Technical and Financial Features of Risk Transfers. 2nd Edition*. Cham: Springer International, via GoogleBooks.
206. Parsons, S.D. 2003. *Money, Time and Rationality in Max Weber: Austrian Connections*. London: Routledge, via GoogleBooks.
207. Pejovich S. 1990. *The Economics of Property Rights: Towards a Theory of Comparative Systems*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, via GoogleBooks.
208. Pilkington, M. 2014. *The Global Financial Crisis and the New Monetary Consensus*. Abingdon: Routledge, via GoogleBooks.
209. Piris, J.–C. 2012. *The Future of Europe: Towards a Two–Speed EU?* New York: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
210. Pirker, B. 2016. Proportionality analysis and international commercial arbitration – the example of public policy and domestic courts. In: *Establishing Judicial Authority in International Economic Law*. Jemielniak, J., Nielsen, L., Olsen, H.P., eds. Cambridge: Cambridge University Press, 290–319, via GoogleBooks.
211. Pirro, A.L.P. 2015. *The Populist Radical Right in Central and Eastern Europe: Ideology, Impact, and Electoral Performance*. Abingdon: Routledge, via GoogleBooks.
212. Pitts, M., Versluys, M.J. 2015. *Globalisation and the Roman World: Archaeological and Tehoretical Perspectives*. E.Angeliki, ed. New York: Cambridge University Press, via GoogleBook.
213. Plattner, M. 1989. Markets and Marketplaces. In: *Economic Anthropology*. Plattner, S., ed. Stanford: Stanford University Press, 171–208, via GoogleBooks.
214. Popper, K. 2002. *The Logic of Scientific Discovery*. London: Routledge, via GoogleBooks.
215. Portuese, A. 2014. The Case for a Principled Approach to Law and Economics: Efficiency Analysys and General Principles of EU Law. In: *Law and Economics in Europe: Foundations and Applications*. Mathis, K., ed. Dordrecht: Springer Science+Business Media, 275–328, via GoogleBooks.
216. Quaglia, L. 2014. *The European Union and Global Financial Regulation*. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.
217. Quaglia, L. 2015. The European Union and the Post–Crisis Multilevel Reform of Financial Regulation. In: *Negotiated Reform: The Multilevel Governance of Financial Regulation*. Mayntz, R., ed. Frankfurt am Main: Campus Verlag, 97–120, via GoogleBooks.
218. Quigley, C. 1997. *European Community Contract Law. Volume 1. The Effect of EC Legislation on Contractual Rights, Obligations and Remedies*. Dordrecht: Kluwer Law International, via GoogleBooks.
219. Reed Jr., A.P. 1998. *Money and the Global Economy*. Cambridge: Woodhead Publishing Limited, via GoogleBooks.
220. Reifenberger, J. 2013. *Neoliberalismus, Krise und die Zukunft des demokratischen Sozialstaats: Diskurse – Strategien – Argumente – Fakten*. [Neoliberalisms, krīze un demokrātiskās sociālās

- valsts nākotne: diskursi–stratēģijas–argumenti–fakti]. Marburg: Tectum Verlag, 2013, via GoogleBooks.
221. Reiter, R. 2017. *Sozialpolitik aus politikfeldanalytischer Perspektive: Eine Einführung*. Wiesbaden: Springer Fachmedien, via GoogleBooks.
222. Richter, M.L. 18.09.2017. The Kremlin's Platform for 'Useful Idiots' in the West: An Overview of RT's Editorial Strategy and Evidence of Impact. *Kremlin Watch Report*. via GoogleScholar.
223. Riggsby, A.M. 2010. *Roman Law and the Legal World of the Romans*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
224. Ringe, W.–G. 2016. *The Deconstruction of Equity: Activist Shareholders, Decoupled Risk, and Corporate Governance*. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.
225. Ryan–Collins, J., Werner, R.A., Castle, J. 2016. A half–century diversion of monetary policy? An empirical horse–race to identify the UK variable most likely to deliver the desired nominal GDP growth rate. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*. Vol. 43, 158–176. Available from: <https://doi.org/10.1016/j.intfin.2016.03.009> [viewed 13.12.2017.]
226. Roy, R., Heuty, A., Letouze, E. 2009. Fiscal Space for Public Investment: Towards a Human Development Approach. In: *Fiscal Space: Policy Options for Financing Human Development*. Roy, R. & Heuty, A., eds. London: Earthscan, 67–92, via GoogleBooks.
227. Royce, M.R. 2017. The Political Theology of European Integration: Comparing the Influence of Religious Histories on European Policies. Cham: Springer, via GoogleBooks.
228. Rollo–Koster, J. 2015. *Avignon and its Papacy, 1309–1417. Popes, Institutions and Society*. London: Rowman & Littlefield, via GoogleBooks
229. Rossi, L.S. 2014. A New Revision of the EU Treaties After Lisbon? In: *The EU after Lisbon: Amending or Coping with the Existing Treaties?* Rossi, L.S., Casolari, F., eds. Cham: Springer International, 3–20, via GoogleBooks.
230. Rozenfelds, J. 2008. *Pētījums par Civillikuma lietu tiesību daļas pirmās, otrās un trešās daļas modernizācijas nepieciešamību*. Iegūts no: http://at.gov.lv/files/uploads/files/7_Resursi/Petijumi/lv_documents_petijumi_civillikuma_modernizacija.doc[sk.06.11.2017.]
231. Sabine, B.E.V. 2013. *History of Income Tax: The Development of Income Tax from Its Beginning in 1799 to the Present Day Related to the Social, Economic and Political History of the Period*. Abingdon: Routledge, via GoogleBooks.
232. Sankowsky, M. 2013. *Demokratische Legitimation der EU und des ESM: Steuerung und Koordinierung in der europäischen Wirtschafts– und Währungsunion*. [Demokrātiskā leģitimizācija ES un ESM: vadība un koordinācija eiropeiskā ekonomikas un valūtas savienības]. Hamburg: Diplomica Verlag, via GoogleBooks.
233. Sauter, O. 2014. *Monetary Policy under Uncertainty: Historical Origins, Theoretical Foundations, and Empirical Evidence*. Wiesbaden: Springer, via GoogleBooks.
234. Schäfer, H. 2016. Der Einfluss öko–sozialer Risiken auf die Bewertung von Assets im Investmentbanking – Forschungsstand und Anknüpfungspunkte für die Praxis. [Ekoloģiski–sociālu risku ietekme uz investīciju banku aktīvu novērtējumu – izpētes līmenis un pieskares punkti praksē]. In: *CSR und Investment Banking: Investment und Banking zwischen Krise und Positive Impact*. Wendt, K., Hrsg. Berlin: Springer–Velag, 149–170, via GoogleBooks.

235. Scharpf, F.W. 2015. Political Legitimacy in a Non-Optimal Currency Area. In: *Democratic Politics in a European Union Under Stress*. Cramme, O., Hobolt, S.B., eds. Oxford: Oxford University Press, 19–47, via GoogleBooks.
236. Scherf, G. 2014. *Financial Stability Policy in the Euro Zone: The Political Economy of National Banking Regulation in an Integrating Monetary Union*. Berlin: Springer Science, via GoogleBooks.
237. Schimmelfennig, F. 2015. Differentiated Integration Before and After the Crisis. In: *Democratic Politics in a European Union Under Stress*. Cramme, O., Hobolt, S.B., eds. Oxford: Oxford University Press, 120–136, via GoogleBooks.
238. Schmidt, S.K. 2015. The shadow of case law: the Court of Justice of the European Union and the policy process. In: *European Union: Power and Policy-making*. 4th Edition. Richardson, J., Mazey, S., eds. New York: Routledge, 159–188, via GoogleBooks.
239. Schmolke, H. 2017. *The Low Interest Rate Policy of the European Central Bank. Are European Savers Being Expropriated?* Hamburg: Anchor Academic Publishing, via GoogleBooks.
240. Schmolke, H. 2017. *The Low Interest Rate Policy of the European Central Bank. Are European Savers being expropriated?* Hamburg: Anchor Academic Publishing, via GoogleBooks.
241. Schoenbaum, T.J. 2012. *The Age of Austerity: The Global Financial Crisis and the Return to Economic Growth*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, via GoogleBooks.
242. Schütze, R. 2015. *European Union Law*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
243. Schweiger, C. 2014. *The EU and the Global Financial Crisis. New Varieties of Capitalism*. Northampton: Edward Elgar Publishing, Inc., via GoogleBooks.
244. Silver, M. 1995. *Economic Structures of Antiquity*. Westport: Greenwood Press, via GoogleBooks.
245. Singh, D., Hodges, J. 2016. Turning the Tide? How European Banking and Financial Services Legislation Are Making Waves on the Enforcement Front. In: *Reconceptualising Global Finance and its Regulation*. Buckley, R.P., Avgouleas Arner, D.W. New York: Cambridge University Press, 308–325, via GoogleBooks.
246. Singleton, J. 2011. *Central Banking in the Twentieth Century*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
247. Skiadas, D.V. 2017. Greek Fiscal Governance: The EU's Impact on Fiscal Sovereignty. In: *Foreign Policy Under Austerity: Greece's Return to Normality?* Litsas, S.N., Tziampiris, A., eds. London: Palgrave Macmillan, 161–202, via GoogleBooks.
248. Smiltēna, A. 2016. *Deleģētās likumdošanas pirmsākumi Eiropā un Latvijā: promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte. Iegūts no: dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/34469/298-56263-Smiltēna_Anda_as11493.pdf?sequence=1 [sk. 30.11.2017.]
249. Sola, N.F. 2013. Reasons for the Current failure of the European Union as an International Security Actor. In: *Global Power Europe – Vol. 1: Theoretical and Institutional Approaches to the EU's External Relations*. Boening, A., Kremer, J.-F., van Loon, A., eds. Berlin: Springer Science, 73–92, via GoogleBooks.
250. Spendzharova, A. 2014. *Regulating Banks in Central and Eastern Europe: Through Crisis and Boom*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, via GoogleBooks.

251. Spero, J.E., Hart, J.A. 2010. *The Politics of International Economic Relations*. Seventh Edition. Boston: Cengage Learning, via GoogleBooks.
252. Spielvogel, J.J. 2009. *Western Civilization. 9th Edition, Since 1300*. Stamford: Cengage Learning, via GoogleBooks.
253. Starr, R.M. [B.g.] *Money: In transactions and finance*, 20. Available from: econweb.ucsd.edu/~rstarr/Money%20in%20Transactions%20and%20Finance.pdf[viewed 20.11.2017.]
254. Steiger, O., Heinsohn, G. 2013. *Ownership Economics: On the Foundations of Interest, Money, Markets, Business Cycles and Economic Development*. Decker, F., ed. New York: Routledge, via GoogleBooks.
255. Stein, P. 2003. *Roman law in European History*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
256. Stirn, B. 2017. *Towards a European Public Law*. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.
257. Strauss, K. 2016. Pension systems and labour law in the EU. In: *European Agencies and Risk Governance*. Bogg, A., Costello, C., Davies, A.C.L., eds. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 547–568, via GoogleBooks.
258. Streeck, W. 2011. The Crises of Democratic Capitalism. *New Left Review*, 71, 5–29, via GoogleScholar.
259. Sundaresan, S.M. 2002. Institutional and Analytical Framework for Measuring and Managing Government's Contingent Liabilities. In: *Government at Risk: Contingent Liabilities and Fiscal Risk*. Brixi, H.P., Schick, A., eds. Washington, D.C.: The World Bank, 99–122, via GoogleBooks.
260. Szyszko, I.A. 2014. *Bürgergemeinschaft oder postnationale Bürokratie?: Legitimationsprobleme in der Europäischen Union – Demokratie, politische Kultur, Zivilgesellschaft*. [Pilsoņu kopība vai post–nacionāla birokrātija?: Leģitimizācijas problēmas ES – demokrātija, politiskā kultūra, civilā sabiedrība]. Berlin: LIT Verlag, via GoogleBooks.
261. Talani, L.M. 2014. *European Political Economy. Issues and Theories*. 2nd Edition. New York: Routledge, 182, via GoogleBooks.
262. Thaler, R.H. 2016. *Behavioral Economics: Past, Present, and Future*. Research Article. Chicago: University Of Chicago, via GoogleScholar.
263. The World Bank. 2017. *Governance and the Law. World Development Report 2017*. Washington, D.C.: The World Bank. Iegūts no:<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/25880/9781464809507.pdf?sequence=29&isAllowed=y>
264. The World Bank. 1995. *Privatization: Principles and Practice*. Washington, D.C.: The World Bank and International Finance Corporation, via GoogleBooks.
265. Thiemeyer, G. 2004. From Convertibility to the Werner Plan. Changing World Economic Structures as Incentives for European Monetary Integration, 1958–1969. In: *The Stability of Europe: The Common Market : Towards European Integration of Industrial and Financial Markets? (1958–1968)*. Perrone, R., ed. Paris: Presses de l'université Paris–Sorbonne, 161–178, via GoogleBooks.

266. Thimann, C. 2016. Views on insurance, regulation and the macro environment. In: *The SSM at I. SUERF Conference Proceedings*. Vienna & Frankfurt: The European Money and Finance Forum, 79 – 86, via GoogleScholar.
267. Thomas, L.B. 2006. *Money, Banking and Financial Markets*. Ohio: Thomson Learning Inc., via GoogleBooks.
268. Tobin, R., Seery, A. 2012. Doing things right or doing the right thing: Ethical decision making in Irish school leaders. *Trinity Educaiton Papers*, 1, 1, 136 – 165, via GoogleScholar.
269. Tomka, B. 2013. *A Social History of Twentieth– Century Europe*. New York: Routledge, via GoogleBooks.
270. Tonveronachi, M. 2016. Post–crisis international regulatory standards and their inclusion in the European framework. In: *Financial Regulation in the European Union*. Kattel, R., Kregel, J., Tonveronachi, M., eds. New York: Routledge, 286–321, via GoogleBooks.
271. Tosun, J., Wtzel, A., Zapryanova, G. 2015. Introduction: The EU in Crisis: Advancing the Debate. In: *Coping with Crisis: Europe’s Challenges and Strategies*. Tosun, J., Wetzels, A., Zapryanova, G., eds. London: Routledge, 1–18, via GoogleBooks.
272. Tridimas, T. 2010. EU Financial Regulation: From Harmonization to the Birth of EU Federal Financial Law. In: *The European Union Legal Order After Lisbon*. Varney, M., ed. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 117 – 136, via GoogleBooks.
273. Tsagas, G. 2016. The Regulatory Powers of the European Supervisory Authorities: Constitutional, Political and Functional Considerations. In: *Regulating and Supervising European Financial Markets: More Risks than Achievements*. Andenas, M., Deipenbrock, G., eds. Berlin: Springer, 103–138, via GoogleBooks.
274. Tuori, K. 2015. *European Constitutionalism*. Cambridge: Cambridge University Press, via GoogleBooks.
275. Uffmann, K. 2015. *Interim Management*. Tübingen: Mohr Siebeck, via GoogleBooks.
276. Vadi, V. 2016. A History of Success?: Proportionality in International Economic Law. In: *The Reform of International Economic Governance*. Serrano, A.S., ed. Abingdon: Routledge, 171–192, via GoogleBooks.
277. Valdez, S. 1993. *An Introduction to Western Financial Markets*. London: Macmillan Press, via GoogleBooks.
278. van der Steen, W.J. 1993. *A Practical Philosophy for the Life Sciences*. New York: State University of New York Press, via GoogleBooks
279. Van Elsuwege, P. 2008. *From Soviet Republics to EU Member States: A Legal and Political Assessment of the Baltic States' Accession to the EU*. Leiden: BRILL, via GoogleBooks.
280. Van Oudenaren, J. 2005. *Uniting Europe. An Introduction to the European Union*. Lanham: Rowman&Littlefield, via GoogleBooks.
281. Veron, N. 2016. Europe's Banking Union: Status and Prospects. In: *The New International Financial System: Analyzing the Cumulative Impact of Regulatory Reform*. Evanoff, D.D., Haldane, A.G., Kaufman, G.G., eds. Singapore: World Scientific, 131–162, via GoogleBooks.
282. von Shaik, L.G. 2013. *EU Effectiveness and Unity in Multilateral Negotiations: More than the Sum of its Parts?* New York: Palgrave Macmillan, via GoogleBooks.

283. Vural, I.E. 2011. *Converging Europe: Transformation of Social Policy in the Enlarged European Union and in Turkey*. Burlington: Ashgate, via GoogleBooks.
284. Wallace, W.H. 2013. *The American Monetary System. An Insider's View of Financial Institutions, Markets and Monetary Policy*. Cham: Springer International Publishing, via GoogleBooks.
285. Watson, M. 2007. *The Political Economy of International Capital Mobility*. New York: Palgrave Macmillan, via GoogleBooks.
286. Weber, S. 2017. *Solvency II, or How to Swipe the Downside Risk Under the Carpet*. Cornell University Library Database, via GoogleScholar.
287. Weisman, P. 2016. *European Agencies and Risk Governance in EU Financial Market Law*. Abingdon: Routledge, via GoogleBooks.
288. Weyembergh, A., Wieczorek, I. 2016. Is There an EU Criminal Policy? In: *EU Criminal Justice and the Challenges of Diversity*. Colson, R., Field, S., eds. Cambridge: Cambridge University Press, 29–47, via GoogleBooks.
289. Welfens, P.J.J. 2017. *BREXIT aus Versehen: Europäische Union zwischen Desintegration und neuer EU*. Wiesbaden: Springer Fachmedien, via GoogleBooks.
290. Wenz–Temming, A. 2017. Die EU–Finanzen in der Krise: Hemmnis europäischer Handlungsfähigkeit. In: *Europas Ende, Europas Anfang: Neue Perspektiven für die Europäische Union*. Decker, F., Rüttgers, J., Hg. Frankfurt am Main: Campus Verlag, 241–256, via GoogleBooks.
291. Werner, R. 2014. How do banks create money, and why can other firms not do the same? An explanation for the coexistence of lending and deposit–taking. *International Review of Financial Analysis*, Volume 36, December, 71–77. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.irfa.2014.10.013>[viewed 20.01.2017.]
292. Whyman, P.B., Baimbridge, M., Mullen, A. 2012. *The Political Economy of the European Social Model*. London: Routledge, via GoogleBooks.
293. Whyman, P.B. et al. 2012. *The Political Economy of the European Social Model*. London: Routledge.
294. Wokler, E. 2012. *Rousseau, the Age of Enlightenment, and Their Legacies*. Princeton: Princeton University Press, 104, via GoogleBooks.
295. Woolcock, S. 2012. *European Union Economic Diplomacy: The Role of the EU in External Economic Relations*. New York: Routledge, via GoogleBooks.
296. World Bank Group. 2016. *The World Bank Group. A to Z*. Washington, D.C.: World Bank, via GoogleBooks.
297. Zilioli, C. 2012. The Legal Response to the Financial Crisis Between 2008 and 2010: The Role and Initiatives of the European Central Bank. In: *Current Developments in Monetary and Financial Law: Volume 6: Restoring Financial Stability: The Legal Response*. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 93–154, via GoogleBooks.
298. Zimmerman, J.F. 2004. *Interstate Economic Relations*. Albany: State University of New York Press, via GoogleBooks.
299. Zimmermann, C.D. 2013. *A Contemporary Concept of Monetary Sovereignty*. Oxford: Oxford University Press, via GoogleBooks.

Periodiskie izdevumi:

300. Bočs L. 17.01.2017. Valsts amatpersonu profilēšanas tiesībpolitiskie apsvērumi. *Jurista Vārds*, 3., 24.–29.
301. Kārklīņš J., Rozenbergs J. 21.02.2017. Bezskaidras naudas līdzekļu juridiskais statuss, civiltiesiskie un kriminālprocesuālie aspekti. *Jurista Vārds*, 8, 8.–17.

Normatīvie akti:

302. 31.03.1991. *Agreement Establishing the European Bank for Reconstruction and Development*. Available from: <http://www.ebrd.com/documents/comms-and-bis/pdf-basic-documents-of-ebrd-2013-agreement.pdf> [viewed 22.03.2017.]
303. 17.12.2007. Lisabonas Līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu, parakstīts Lisabonā 2007. gada 13. decembrī. *ES Oficiālais Vēstnesis*. C 306, 46.
304. 26.10.2012. Līgums par Eiropas Savienību, konsolidētā versija. *ES Oficiālais Vēstnesis*, C326, 167.
305. 25.03.1957. Treaty of Rome. Article 2. Available from: http://ec.europa.eu/archives/emu_history/documents/treaties/rometreaty2.pdf [viewed 22.11.2016.]
306. 16.06.1993. Articles of Agreement of The Council of Europe Development Bank. Available from: http://www.coebank.org/documents/51/Articles_of_Agreement.pdf [viewed 23.03.2017.]
307. 07.02.1992. Commission of the European Communities. *Treaty on European Union, as signed in Maastricht*. Article A. Available from: http://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf [viewed 30.12.2016.]
308. 26.10.2012. Protocol on the Statute of the European System of Central Banks and of the European Central Bank. Official Journal of the European Union, C 326/230. Available from: https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/en_statute_2.pdf [viewed 23.04.2017.]
309. 01.07.2013. Statute of the European Investment Bank (EIB) and other Treaty provisions. Luxembourg: European Investment Bank. Available from: http://www.eib.org/attachments/general/statute/eib_statute_2013_07_01_en.pdf [sk. 22.03.2017.]
310. 2016. Statutes of the Bank for International Settlements (of 20 January 1930; text as amended on 7 November 2016). Basel: Bank of International Settlements, 7, Article 3. Available from: <http://www.bis.org/about/basictexts-en.pdf> [viewed 16.03.2017.]
311. 29.07.1992. Treaty on European Union. *Official Journal of the European Communities*. C 191/1.
312. 17.12.2009. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK (2009. gada 25. novembris) par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapdrošināšanas jomā (Maksātpēja II). *ES Oficiālais Vēstnesis*, L 335.
313. 29.10.2013. Eiropas Padome regula (ES) Nr.1024/2013 (15.10.2013.) ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādņām, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību. *ES Oficiālais Vēstnesis*, L 287, 63.

314. 30.07.2014. Eiropas Padomes un Padomes regula (ES) Nr.806/2014 (15.07.2014.) ar ko izveido vienādus noteikumus un vienotu procedūru kredītiestāžu un noteiktu ieguldījumu brokeru sabiedrību noregulējumam, izmantojot vienotu noregulējuma mehānismu un vienotu noregulējuma fondu, un groza Regulu (ES) Nr. 1093/2010. *ES Oficiālais Vēstnesis*, L 225, 1.
315. 26.05.2000. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/12/EK (2000. gada 20. marts) par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu. *ES Oficiālais Vēstnesis (Eiropas Kopienu Oficiālais Vēstnesis)*. L 126 , 0.6/3 sēj., 283.
316. 26.03.2013. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK. *ES Oficiālais Vēstnesis*, L 176, 338.
317. 28.02.2014. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/17/ES (2014. gada 4. februāris) par patērētāju kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu un ar ko groza Direktīvas 2008/48/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010. *ES Oficiālais Vēstnesis*, L 60, 34.
318. 12.06.2014. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2014/49/ES (16.04.2014.) par noguldījumu garantiju sistēmām. *ES Oficiālais Vēstnesis*, L 173, 149.
319. 12.06.2014. Eiropas Parlamenta un padomes direktīva 2014/59/ES (15.05.2014.) ar ko izveido kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību atvēršanas un noregulējuma režīmu un groza Padomes Direktīvu 82/891/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2001/24/EK, 2002/47/EK, 2004/25/EK, 2005/56/EK, 2007/36/EK, 2011/35/ES, 2012/30/ES un 2013/36/ES, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1093/2010 un (ES) Nr. 648/2012. *ES Oficiālais Vēstnesis*, L 190.
320. 15.12.2010. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1093/2010 (2010. gada 24. novembris), ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Banku iestādi), groza Lēmumu Nr. 716/2009/EK un atceļ Komisijas Lēmumu 2009/78/EK. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 331, 22.
321. 27.06.2013. Eiropas Parlamenta un Padomes regula Nr.575/2013 par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr.648/2012. *ES Oficiālais Vēstnesis*, L 176.
322. 26.10.2012. ES Pamattiesību harta. *ES Oficiālais Vēstnesis*, C326.
323. 11.09.2002. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1606/2002 (2002. gada 19. jūlijs) par starptautisko grāmatvedības standartu piemērošanu. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 243.
324. 12.11.1992. Par grāmatvedību: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības ziņotājs*. 44/45.
325. 21.10.2005. Eiropas Komisijas regula (EK) Nr. 1722/2005 (2005. gada 20. oktobris) par mājokļu pakalpojumu novērtēšanas principiem saistībā ar Padomes Regulu (EK, Euratom) Nr. 1287/2003 par to, kā saskaņot nacionālo kopienākumu tirgus cenās. *ES Oficiālais Vēstnesis*, L 276.
326. 27.06.2013. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 575/2013 (2013. gada 26. jūnijs) par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 176/1.
327. 29.11.2008. Eiropas Komisijas Regula (EK) Nr. 1126/2008 (2008. gada 3. novembris), ar ko pieņem vairākus starptautiskos grāmatvedības standartus saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1606/2002. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 320/1.

328. 30.10.2009. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 988/2009 (2009. gada 16. septembris), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu un ar ko nosaka tās pielikumu saturu. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 284/13.
329. 16.08.1973. Eiropas Padomes direktīva par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz uzņēmējdarbības sākšanu un veikšanu tiešās apdrošināšanas nozarē, kas nav dzīvības apdrošināšana(73/239/EEK). *Oficiālais Vēstnesis*. L 228.
330. 23.12.2016. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/2341 (2016. gada 14. decembris) par arodpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju (AKUI) darbību un uzraudzību.*ES Oficiālais Vēstnesis*. L 354/37, (8).
331. 27.06.2013. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES (2013. gada 26. jūnijs) par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 176/338.
332. 31.05.2013. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva Nr. 2013/14/ES (2013. gada 21. maijs), ar ko groza Direktīvu 2003/41/EK par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību, Direktīvu 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU) un Direktīvu 2011/61/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem attiecībā uz pārmērīgu paļaušanos uz kredītreitingiem. *ES Oficiālais Vēstnesis*. L 145/1.
333. 17.04.2003. Konvencija par Eiropas Kopienu finansiālo interešu aizsardzību: Daudzpusējs starptautiskais līgums. *Latvijas Vēstnesis*. 60.
334. 07.01.2011. Grozījumi Kredītiestāžu likumā: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 4.
335. 28.06.2005. Finanšu konglomerātu likums: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 99.
336. 02.07.2015. Kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību darbības atjaunošanas un noregulējuma likums: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 127 (5445).
337. 06.04.1994. Likums „Likums par budžetu un finanšu vadību”: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*, 41.
338. 08.03.2000. Valsts fondēto pensiju likums. Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 78/87.
339. 13.06.2012. Likums „Par Līgumu par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā”: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 92.
340. 18.06.2015. Noguldījumu garantiju likums: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 118.
341. 18.08.1994. Likums „Saeimas kārtības rullis”: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 96.
342. 20.06.1997. Likums „Par privātajiem pensiju fondiem”: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 150/151.
343. 30.12.1997. Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likums: Latvijas Republikas likums. *Latvijas vēstnesis*. 342/345.
344. 31.10.2014. Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likums: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 216.

345. 10.02.2014. Likums „Par Līgumu par Eiropas Stabilitātes mehānisma dibināšanu”: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 29.
346. 10.05.2014. Valsts vērtspapīru izlaišanas noteikumi: Ministru kabineta 2014. gada 6. maija noteikumi Nr. 237. *Latvijas Vēstnesis*. 89.
347. 16.04.2009. Ministru kabineta kārtības rullis: Ministru kabineta 2009. gada 7. aprīļa noteikumi Nr. 300. *Latvijas Vēstnesis*. 58.
348. 17.11.1995. Noteikumi par uzņēmumu grāmatvedības kārtošanu un organizāciju: Ministru kabineta 1995. gada 7. novembra noteikumi Nr. 339. *Latvijas Vēstnesis*. 179.
349. 28.12.2009. Kārtība, kādā budžeta iestādes kārto grāmatvedības uzskaiti: Ministru kabineta 2009. gada 15. decembra noteikumi Nr. 1486. *Latvijas Vēstnesis*. 203.
350. 29.10.2003. Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju: Ministru kabineta 2003. gada 21. oktobra noteikumi Nr. 585. *Latvijas Vēstnesis*, 151.
351. 02.04.2014. Par Finanšu sektora attīstības plānu 2014.–2016.gadam: Ministru kabineta 2014. gada 31. marta rīkojums Nr. 139. *Latvijas Vēstnesis*, 66.
352. 23.03.2017. Par Finanšu sektora attīstības plānu 2017.–2019. gadam: Ministru kabineta 2017. gada 21. marta rīkojums Nr. 126. *Latvijas Vēstnesis*. 61.
353. Articles of Agreement of the International Monetary Fund. 1944. Proceedings and Documents of the United Nations Monetary and Financial Conference. Bretton Woods, New Hampshire, July 1–22, Vol.1. Available from: https://fraser.stlouisfed.org/docs/publications/books/1948_state_bwood_v1.pdf [viewed 07.11.2016.]
354. Basel Committee on Banking Supervision. 2010. *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. Basel: Bank for International Settlements. Available from: <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf> [viewed 09.03.2017.]
355. Basel Committee on Banking Supervision. 2006. *Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework – Comprehensive Version*. Basel: Bank for International Settlements, Available from: <https://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf> [viewed 11.02.2018.]
356. Basel Committee on Banking Supervision. 2011. *Basel III: Finalising post-crisis reforms*. Available from: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.pdf> [viewed 11.02.2018.]
357. Swedish Parliament. 2016. *The Constitution of Sweden*. The Fundamental Laws and the Riksdag Act. Available from: www.riksdagen.se/globalassets/07.-dokument-lagar/the-constitution-of-sweden-160628.pdf [viewed 11.12.2017.]
358. 2014. Valsts dienesta likums: Latvijas Republikas Ministru kabineta likumprojekts. Iegūts no: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/AEF0AC76F07342B0C2257D8600680EE4?OpenDocument> [sk. 15.02.2018.]
359. 2014. Lobēšanas atklātības likums: Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumprojekts. Iegūts no: https://www.knab.gov.lv/upload/ta_projekti/knablik_131216lob.pdf [sk. 07.11.2017.]

Tiesu prakse:

360. 04.03.2016. Par Latvijas Bankas 2014. gada 15. septembra noteikumu Nr. 141 „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas prasības, veicot ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanu un pārdošanu” 19. un 20. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 64. pantam, kā arī 91. panta pirmajam teikumam: Latvijas republikas Satversmes tiesas 2016. gada 2. marta spriedums lietā Nr. 2015–11–03. *Latvijas Vēstnesis*, 45.
361. 17.11.2017. Par Solidaritātes nodokļa likuma 3., 5. un 6. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2017. gada 16. novembra spriedums lietā Nr. 2016–16–01. *Latvijas Vēstnesis*, 229.
362. 22.12.2009. Par likuma „Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam” 2. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam un 3. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91., 105. un 109. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra spriedums lietā Nr. 2009–43–01. *Latvijas Vēstnesis*, 201.
363. 2017. Court of Justice of the European Union. Annual Report 2016. Judicial Activity. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. Available from: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2017-03/ra_jur_2016_en_web.pdf[viewed 13.07.2017.]
364. 16.07.2014. Eiropas Cilvēktiesību tiesas lielās palātas nolēmums lietā: Ališić and others V. Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and the former Yugoslav Republic of Macedonia. 60642/08. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.08.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.08.06.2017.])
365. 06.11.2012. Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmums lietā: Ališić and others V. Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and the former Yugoslav Republic of Macedonia, dissenting opinion of judge Zupančić. 60642/08. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.07.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.07.06.2017.])
366. 20.02.2009. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: AGASARYAN v. RUSSIA, 39897/02. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.19.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.19.06.2017.])
367. 18.02.2009. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: ANDREJEVA v. LATVIA, 55707/00. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.20.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.20.06.2017.])
368. 07.03.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: BACZÚR v. HUNGARY, 8263/15. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.21.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.21.06.2017.])
369. 13.12.2016. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: BÉLÁNÉ NAGY v. HUNGARY, 53080/13. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.25.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.25.06.2017.])
370. 07.06.2012. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: CENTRO EUROPA 7 S.R.L. AND DI STEFANO v. ITALY, 38433/09. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.27.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.27.06.2017.])
371. 14.07.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: CHINNICI v. ITALY (No. 2), 22432/03. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.16.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.16.06.2017.])
372. 16.06.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: CHIRAGOV AND OTHERS v. ARMENIA, 13216/05. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155353\[sk.03.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155353[sk.03.07.2017.])
373. 21.07.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: CINGILLI HOLDING A.Ş. AND CINGILLIOGLU v. TURKEY, 31833/06 and 37538/06. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-156254\[sk.03.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-156254[sk.03.07.2017.])
374. 10.05.2001. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: CYPRUS v. TURKEY, 25781/94. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59454\[sk.03.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59454[sk.03.07.2017.])

375. 09.06.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: DRAFT – OVA A.S. v. SLOVAKIA, 72493/10. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.26.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.26.06.2017.])
376. 26.01.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: DZIRNIS v. LATVIA, 25082/05. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170461\[sk.04.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170461[sk.04.07.2017.])
377. 07.02.2013. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: FABRIS v. FRANCE, 16574/08. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155353\[sk.03.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155353[sk.03.07.2017.])
378. 05.04.2016. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: GUȚĂ TUDOR TEODORESCU v. ROMANIA, 33751/05. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161942\[sk.04.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161942[sk.04.07.2017.])
379. 26.06.2012. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: HERRMANN v. GERMANY, 9300/07. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-111690\[sk.07.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-111690[sk.07.07.2017.])
380. 02.06.2016. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: INTERNATIONAL BANK FOR COMMERCE AND DEVELOPMENT AD AND OTHERS v. BULGARIA, 7031/05. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.27.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.27.06.2017.])
381. 28.06.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: JAKELJIĆ v. CROATIA, 22768/12. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.30.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.30.06.2017.])
382. 14.06.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: KAVALIAUSKAS AND OTHERS v. LITHUANIA, 51752/10. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.16.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.16.06.2017.])
383. 22.10.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: KHALIKOVA v. AZERBAIJAN, 42883/11. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157964\[sk.05.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157964[sk.05.07.2017.])
384. 01.06.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: KRASTEVA AND OTHERS v. BULGARIA, 5334/11. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.16.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.16.06.2017.])
385. 01.06.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: KRASTEVA AND OTHERS v. BULGARIA, 5334/11. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.15.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.15.06.2017.])
386. 27.06.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: KRNDIJA v. SERBIA, 30723/09, 9370/13, 32658/12 and 2632/09. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.29.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.29.06.2017.])
387. 02.04.2009. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: KUZMINA v. RUSSIA, 15242/04. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.23.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.23.06.2017.])
388. 12.06.2012. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: LINDHEIM AND OTHERS v. NORWAY, 13221/08. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.27.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.27.06.2017.])
389. 16.05.2013. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: MAKSYMENKO AND GERASYMENKO v. UKRAINE, 49317/07. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.26.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.26.06.2017.])
390. 12.10.2010. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: MARIA ATANASIU AND OTHERS v. ROMANIA, 30767/05 and 33800/06. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.28.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.28.06.2017.])
391. 30.08.2016. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: MINDEK v. CROATIA, 6169/13. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.25.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.25.06.2017.])
392. 15.02.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: MISIUKONIS AND OTHERS v. LITHUANIA, 49426/09. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.16.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.16.06.2017.])
393. 24.11.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: NOREIKIENĒ AND NOREIKA v. LITHUANIA, 17285/08. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-15888\[sk.02.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-15888[sk.02.07.2017.])

394. 14.10.2014. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: PAPLAUSKIENĒ v. LITHUANIA, 31102/06. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.22.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.22.06.2017.])
395. 24.11.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: PAUKŠTIS v. LITHUANIA, 17467/07. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.22.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.22.06.2017.])
396. 04.10.2016. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: PETAR MATAS v. CROATIA, 40581/12. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.28.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.28.06.2017.])
397. 24.11.2016. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: POLIMERKONTEYNER, TOV v. UKRAINE, 23620/05. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.30.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.30.06.2017.])
398. 17.11.2016. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: PONYAYEVA AND OTHERS v. RUSSIA, 63508/11. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.30.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.30.06.2017.])
399. 02.07.2013. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: R.Sz. v. HUNGARY, 41838/11. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-121958\[sk.07.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-121958[sk.07.07.2017.])
400. 16.06.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: RAFAILOVIĆ AND STEVANOVIĆ v. SERBIA, 38629/07 and 23718/08. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155187\[sk.02.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155187[sk.02.07.2017.])
401. 21.07.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: REISNER v. TURKEY, 46815/09. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.22.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.22.06.2017.])
402. 25.07.2013. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: ROUSK v. SWEDEN, 27183/04. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.27.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.27.06.2017.])
403. 15.01.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: RUMMI v. ESTONIA, 63362/09. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150306\[sk.05.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150306[sk.05.07.2017.])
404. 19.01.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: STAMOVA v. BULGARIA, 8725/07. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170361\[sk.04.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170361[sk.04.07.2017.])
405. 11.04.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: STREKALEV v. RUSSIA, 21363/09. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.30.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.30.06.2017.])
406. 25.04.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: VASKRSIĆ v. SLOVENIA, 31371/12. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.14.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.14.06.2017.])
407. 13.01.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: VÉKONY v. HUNGARY, 65681/13. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.26.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.26.06.2017.])
408. 25.10.2012. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: VISTIŅŠ AND PEREPJOLKINS v. LATVIA, 71243/01. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.23.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.23.06.2017.])
409. 28.03.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: VOLCHKOVA AND MIRONOV v. RUSSIA, 45668/05 and 2292/06. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172314\[sk.06.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172314[sk.06.07.2017.])
410. 01.06.2017. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: WOLTER AND SARFERT v. GERMANY, 59752/13 and 66277/13. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.15.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.15.06.2017.])
411. 24.03.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: ZAIET v. ROMANIA, 44958/05. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int\[sk.22.06.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int[sk.22.06.2017.])
412. 03.10.2013. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: ŽÁKOVÁ v. THE CZECH REPUBLIC, 2000/09. Iegūts no: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126544\[sk.07.07.2017.\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126544[sk.07.07.2017.])

413. 01.12.2015. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: ŽILINSKIENĒ v. LITHUANIA, 57675/09. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-158947>[sk.06.07.2017.]
414. 21.01.1999. ES (bij.Kopienas) tiesas nolēmums lietā: Bagnasco and Others, C-216/96. Iegūts no: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/[sk.09.07.2017.]
415. 29.11.1983. ES (bij.Kopienas) Tiesas nolēmums lietā: Eiropas Savienības (bij.Kopienas) Tiesas nolēmums: Roussel Laboratoria v Netherlands, C-181/82. Iegūts no: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/[sk.11.07.2017.]
416. 16.06.2015. ES Tiesas spriedums lietā Nr.C-62/14: *Peter Gauweiler et al. pret Deutscher Bundestag*. Iegūts no:<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=165057&pageIndex=0&doClang=LV&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1031021>[sk.10.02.2017.]
417. 27.11.2012. ES Tiesas spriedums lietā Nr.C-370/12: *Thomas Pringle pretGovernment of Ireland,Ireland*. Iegūts no:<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=130381&pageIndex=0&doClang=LV&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1026846>[sk.10.02.2017.]
418. 10.11.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: ‘Private Equity Insurance Group’ SIA v ‘Swedbank’ AS, Case C-156/15. Iegūts no: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/[sk.14.07.2017.]
419. 16.09.2013. ES Tiesas nolēmums lietā: British Telecommunications plc and BT Pension Scheme Trustees Ltd v European Commission, Joined Cases T-226/09 and T-230/09. Iegūts no: <http://curia.europa.eu/juris>[sk.17.07.2017.]
420. 15.06.2017. ES Tiesas nolēmums lietā: Dmitrii Konstantinovich Kiselev v Council of the European Union, T-262/15. Iegūts no: <http://curia.europa.eu/juris>[sk.18.07.2017.]
421. 04.03.2010. ES Tiesas nolēmums lietā: European Commission v. Ireland, Case C-221/08. Iegūts no: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/[sk.13.07.2017.]
422. 08.11.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: Gerard Dowling and others v Minister for Finance, C-41/15. Iegūts no: <http://curia.europa.eu/juris>[sk.21.07.2017.]
423. 20.09.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: Mallis and others v Commission and ECB, Joined Cases C-105/15 P to C-109/15 P. Iegūts no: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/[sk.14.07.2017.]
424. 14.06.2017. ES Tiesas nolēmums lietā: Mohammad Zadeh Khorassani v Kathrin Pflanz, C-678/15. Iegūts no: <http://curia.europa.eu/juris>[sk.19.07.2017.]
425. 21.12.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: Paul Vervloet and others v Ministerraad, C-76/15. Iegūts no: <http://curia.europa.eu/juris>[sk.19.07.2017.]
426. 04.02.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: Sebat Ince and Amtsgericht Sonthofen, C-336/14. Iegūts no: <http://curia.europa.eu/juris>[sk.18.07.2017.]
427. 14.12.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: SV Capital OÜ, European Banking Authority (EBA), European Commission, C-577/15 P. Iegūts no: <http://curia.europa.eu/juris>[sk.19.07.2017.]
428. 19.06.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: Tadej Kontik and others v Državni zbor Republike Slovenije, C-526/14. Iegūts no: <http://curia.europa.eu/juris>[sk.21.07.2017.]
429. 21.12.2016. ES Tiesas nolēmums lietā: Vervloet and Others v Ministerraad, Case C-76/15. Iegūts no: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/[sk.14.07.2017.]

430. 2017. European Court of Human Rights. *Annual Report 2016*. Strasbourg: Council of Europe, 157. Available from: http://echr.coe.int/Documents/Annual_report_2016_ENG.pdf[viewed 10.06.2017.]
431. 13.07.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: ‘Vakarų Baltijos laivų statykla’ UAB v Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, C–151/16. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 30.08.2017.]
432. 17.03.2011. Judgment of the Court of Justice of the European Union: AJD Tuna Ltd v Direttur tal-Agrikoltura u s-Sajd, Avukat Generali, C–221/09. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 09.08.2017.]
433. 14.09.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Ana de Diego Porras v Ministerio de Defensa, C–596/14. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 07.08.2017.]
434. 28.07.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni v Istituto Nazionale di Statistica and others, C–240/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 03.08.2017.]
435. 13.12.2007. Judgment of the Court of Justice of the European Union: BATIG Gesellschaft für Beteiligungen mbH v Hauptzollamt Bielefeld, C–374/06. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 31.07.2017.]
436. 16.05.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Berlioz Investment Fund SA v Directeur de l’administration des contributions directes, C–682/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 01.08.2017.]
437. 05.09.2012. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Bundesrepublik Deutschland v Y and Z, C–71/11 and C–99/11. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 29.08.2017.]
438. 26.09.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Centrotherm Systemtechnik GmbH v Office for Harmonisation in the Internal Market, C–610/11 P. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 25.08.2017.]
439. 18.03.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Citroën Belux NV v Federatie voor Verzekerings- en Financiële Tussenpersonen, C–265/12. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.07.2017.]
440. 25.06.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: CO Sociedad de Gestión y Participación SA nad others v De Nederlandsche Bank NV and other, C–18/14. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.07.2017.]
441. 29.10.2009. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Commission of the European Communities v Federal Republic of Germany, C–536/07. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.07.2017.]
442. 24.06.2008. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Commune de Mesquer v Total France SA, Total International Ltd, C–188/07. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.08.2017.]
443. 28.11.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Council of the European Union, Manufacturing Support & Procurement Kala Naft Co. and European Commission, C–348/12 P. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.07.2017.]
444. 28.06.2005. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Dansk Rørindustri A/S and others v Commission of the European Communities, C–189/02 P, C–202/02 P, C–205/02 P

- to C-208/02 P and C-213/02 P. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 08.08.2017.]
445. 12.01.2010. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Domnica Petersen v Berufungsausschuss für Zahnärzte für den Bezirk Westfalen-Lippe, C-342/08. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.07.2017.]
446. 12.01.2010. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Domnica Petersen v Berufungsausschuss für Zahnärzte für den Bezirk Westfalen-Lippe, C-342/08. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.07.2017.]
447. 09.06.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales and others v Administración del Estado and others, C-470/14. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 07.08.2017.]
448. 05.03.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Estado português v Banco Privado Português SA and Massa Insolvente do Banco Privado Português SA, C-667/13. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.07.2017.]
449. 13.06.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Eugenia Florescu and others v Casa Județeană de Pensii Sibiu and others, C-258/14. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 21.07.2017.]
450. 22.04.2010. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Kingdom of Spain, C-423/07. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.08.2017.]
451. 16.12.2010. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Kingdom of the Netherlands, C-233/10. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 21.08.2017.]
452. 29.09.2011. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Ireland, C-82/10. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 21.08.2017.]
453. 21.12.2011. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Republic of Poland, C-271/09. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 21.08.2017.]
454. 25.06.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Czech Republic, C-241/11. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 18.08.2017.]
455. 23.02.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Hungary, C-179/14. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 17.08.2017.]
456. 29.09.2009. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Union Civil Service Tribunal Case of Jorge Aparicio and others v Commission of the European Communities, F-20/08, F-34/08, F-75/08. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 15.08.2017.]
457. 23.10.2007. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Parliament v Commission of the European Communities, C-403/05. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 11.08.2017.]
458. 20.05.2008. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Parliament v Council of the European Union, C-91/05. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 11.08.2017.]
459. 11.06.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Council of the European Union, C-377/12. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 09.08.2017.]

460. 06.10.2011. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Portuguese Republic, C-493/09. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.07.2017.]
461. 16.07.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Union Civil Service Tribunal case Simona Murariu v European Insurance and Occupational Pensions Authority, F-116/14. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 26.07.2017.]
462. 03.04.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: European Commission v Kingdom of the Netherlands and others, C-224/12 P. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 25.07.2017.]
463. 22.03.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Euro-Team Kft. and Spirál-Gép Kft. v Budapest Rendőrfőkapitánya, C-497/17 and C-498/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 02.08.2017.]
464. 30.06.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Fahed Mohamed Sakher Al Matri, v Council of the European Union, T-545/13. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 25.07.2017.]
465. 16.07.2009. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Futura Immobiliare srl Hotel Futura and others v Comune di Casoria, C-254/08. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.08.2017.]
466. 18.09.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: General Court Case of Aguy Clement Georgias and others v Council of the European Union and European Commission, T-168/12. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 14.08.2017.]
467. 29.11.2012. Judgment of the Court of Justice of the European Union: General Court Case of Gabi Thesing and Bloomberg Finance LP v European Central Bank, T-590/10. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 14.08.2017.]
468. 16.06.2011. Judgment of the Court of Justice of the European Union: General Court Case of FMC Corp. v European Commission, T-197/06. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 14.08.2017.]
469. 21.09.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: General Court case European Commission v Kingdom of Spain, C-140/15 P. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 04.08.2017.]
470. 18.09.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: General Court case Holcim SA v European Commission, T-317/12. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 26.07.2017.]
471. 04.03.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: General Court case United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v European Central Bank, T-496/11. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 26.07.2017.]
472. 11.09.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: General Court case Gold East Paper Ltd and Gold Huasheng Paper v Council of the European Union, T-444/11. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 26.07.2017.]
473. 07.03.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: GfBk Gesellschaft für Börsenkommunikation mbH v Finanzamt Bayreuth, C-275/11. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 18.08.2017.]

474. 06.07.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Glencore Agriculture Hungary Kft. v Nemzeti Adó- és Vámhivatal Fellebbviteli Igazgatóság, C-254/16. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 02.08.2017.]
475. 06.11.2008. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Hellenic Republic v Commission of the European Communities, C-203/07 P. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 31.07.2017.]
476. 18.05.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Hummel Holding A/S v Nike Inc., Nike Retail BV, C-617/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 08.08.2017.]
477. 01.03.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Ibrahim Alo and other v Region Hannover, C-443/14 and C-444/14. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 07.08.2017.]
478. 10.09.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Iraklis Haralambidis v Calogero Casilli, C-270/13. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 01.08.2017.]
479. 10.11.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: J.J. de Lange v Staatssecretaris van Financiën, C-548/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 27.07.2017.]
480. 25.04.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Jyske Bank Gibraltar Ltd v Administración del Estado, C-212/11. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 25.07.2017.]
481. 28.07.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Johannes Tomana and Others v Council of the European Union and others, C-330/15 P. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 08.08.2017.]
482. 15.10.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Juan Miguel Iglesias Gutiérrez and Elisabet Rion Bea, C-352/14 and C-353/14. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 21.07.2017.]
483. 24.11.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Jürgen Webb-Sämann v Christopher Seagon, C-454/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 01.08.2017.]
484. 03.07.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Kamino International Logistics BV and Datema Hellmann Worldwide Logistics BV v Staatssecretaris van Financiën, C-129/13 and C-130/13. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 22.08.2017.]
485. 26.07.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Khadija Jafari, Zainab Jafari v Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl, C-646/16. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 29.08.2017.]
486. 15.06.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra v 'Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras' UAB, C-436/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 03.08.2017.]
487. 16.11.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Marc Soulier and Sara Doke v Premier ministre and Ministre de la Culture et de la Communication, C-301/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 31.08.2017.]
488. 14.12.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Maria Do Céu Bragança Linares Verruga and others v Ministre de l'Enseignement supérieur et de la Recherche, C-238/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 03.08.2017.]

489. 06.10.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Maximillian Schrems v Data Protection Commissioner, C-362/14. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 31.08.2017.]
490. 28.07.2011. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Nordea Pankki Suomi Oyj v Finland, C-350/10. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.07.2017.]
491. 27.04.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Onix Asigurari SA v Istituto per la Vigilanza Sulle Assicurazioni, C-559/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 15.08.2017.]
492. 02.09.2010. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Panagiotis I. Karanikolas and Others v Ipourgos Agrotikis Anaptixis kai Trofimou, Nomarkhiaki Aftodioikisi Dramas, Kavallas, Xanthis, C-453/08. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 11.08.2017.]
493. 09.02.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Raffinerie Tirlemontoise SA v État belge, C-585/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 27.07.2017.]
494. 21.12.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Remondis GmbH & Co. KG Region Nord v Region Hannover, C-51/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 04.08.2017.]
495. 18.10.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Republik Griechenland v Grigorios Nikiforidispara, C-135/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 04.08.2017.]
496. 08.12.2011. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Residex Capital IV CV v Gemeente Rotterdam, C-275/10. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 22.08.2017.]
497. 10.03.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Safe Interenvíos SA v Liberbank SA and others, C-235/14. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 16.08.2017.]
498. 22.10.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Skatteverket v David Hedqvist, C-264/14. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 15.08.2017.]
499. 01.10.2015. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Smaranda Bara and Others v Președintele Casei Naționale de Asigurări de Sănătate and others, C-201/14. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 16.08.2017.]
500. 25.01.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Stowarzyszenie ‘Oławska Telewizja Kablowa’ v Stowarzyszenie Filmowców Polskich, C-367/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 30.08.2017.]
501. 19.07.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Tadej Kotnik and Others v Državni zbor Republike Slovenije, C-526/14. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 25.07.2017.]
502. 25.04.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Thomas Hogan and others v Minister for Social and Family Affairs and others, C-398/11. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 18.08.2017.]
503. 26.04.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Tibor Farkas v Nemzeti Adó- és Vámhivatal Dél-alföldi Regionális Adó Főigazgatósága, C-564/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 02.08.2017.]

504. 16.11.2016. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Timothy Martin Hemming and others v Westminster City Council, C-316/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 22.08.2017.]
505. 09.04.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: T-Mobile Austria GmbH v Verein für Konsumenteninformation, C-616/11. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 17.08.2017.]
506. 22.01.2014. Judgment of the Court of Justice of the European Union: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v European Parliament and Council of the European Union, C-270/12. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 17.08.2017.]
507. 28.11.2013. Judgment of the Court of Justice of the European Union: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and others, C-280/12 P. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.07.2017.]
508. 07.06.2012. Judgment of the Court of Justice of the European Union: VBV — Vorsorgekasse AG v Finanzmarktaufsichtsbehörde, C-39/11. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 18.08.2017.]
509. 13.03.2008. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening and others v Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid and others, C-383/06 to C-385/06. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 24.08.2017.]
510. 08.06.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Vinyls Italia SpA v Mediterranea di Navigazione SpA, C-54/16. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 07.08.2017.]
511. 25.04.2007. Judgment of the Court of Justice of the European Union: WWF European Policy Programme v Council of the European Union, T-264/04. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 14.08.2017.]
512. 07.03.2017. Judgment of the Court of Justice of the European Union: X and X v État belge, C-638/16 PPU. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 30.08.2017.]
513. 08.05.2008. Judgment of the Court of Justice of the European Union: Zuckerfabrik Jülich AG v Hauptzollamt Aachen and others, C-5/06, C-23/06 to C-36/06. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 31.07.2017.]
514. 2017. Latvijas Republikas Augstākā tiesa. *Augstākās tiesas prakses apkopojums publisko iepirkumu lietās 2004–2017.* Iegūts no: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2017/2-Apkopojums_publiskie%20iepirkumi_2017_31.10.docx [sk. 16.12.2017.]
515. 30.03.2004. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr. SKA – 5. Iegūts no: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department3/2004/ska-5-2004.pdf>[sk. 14.11.2017.].
516. 13.07.2017. Opinion of Advocate General Bobek in Mauro Scialdone v Italy, C-574/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.08.2017.]
517. 26.01.2017. Opinion of Advocate General Bobek in Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvalde v Rīgas pašvaldības SIA ‘Rīgas satiksme’, C-13/16. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 25.08.2017.]

518. 03.09.2015. Opinion of Advocate General Bot in: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v European Parliament, Council of the European Union, Case C-121/14. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 12.07.2017.]
519. 28.04.2016. Opinion of Advocate General Campos Sanchez-Bordona in: Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni v Istituto Nazionale di Statistica — ISTAT, Presidenza del Consiglio dei Ministri, Ministero dell'Economia e delle Finanze, Case C-240/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 12.07.2017.]
520. 19.02.1991. Opinion of Advocate General Darmon in Marc Rich & Co. AG v Società Italiana Impianti PA, C-190/89. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 08.08.2017.]
521. 07.09.1999. Opinion of Advocate General Ruiz-Jarabo Colomer in: Ibrahim Kocak v Landesversicherungsanstalt Oberfranken und Mittelfranken; Ramazan Örs v Bundesknappschaft, Joined Cases C-102/98 and C-211/98. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 17.07.2017.]
522. 30.05.2017. Opinion of Advocate General Ruiz-Jarabo Colomer in: Wathelet in: European Commission v TV2/Danmark A/S, Case C-656/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 18.07.2017.]
523. 10.12.1998. Opinion of Advocate General Saggio in Mulder and Others v Council and Commission, Joined Cases C-104/89 and C-37/90. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 11.07.2017.]
524. 12.11.1985. Opinion of Advocate General Verloren van Themaat in: Metro v Commission, Case 75/48. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 11.07.2017.]
525. 22.06.2016. Opinion of Advocate General Wahl in: Gerald Dowling and others v Minister for Finance, C-41/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 21.07.2017.]
526. 14.04.2016. Order of the Court of Justice of the European Union: John Dalli v European Commission, C-394/15 P. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 28.08.2017.]
527. 24.06.2016. Order of the Court of Justice of the European Union: Onix Asigurări SA v European Insurance and Occupational Pensions Authority, T-590/15. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 25.07.2017.]
528. 16.01.2017. Reference to the Court of Justice of the European Union for a preliminary ruling from the Court of Appeal (United Kingdom) in: Grenville Hampshire v The Board of the Pension Protection Fund, Case C-17/17. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 17.07.2017.]

Translācijas/video ieraksti:

529. Bočs, L. 14.11.2017. *LB visio #22 – Jānis Silakalns* [video]. Iegūts no: <https://youtu.be/2gybFq8r5pk> [sk. 17.12.2017.]

Interneta resursi:

530. Balodis, K. 11.12.2015. *Pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes izvērtēšana Satversmes tiesas praksē*, 3. Iegūts no: www.satv.tiesas.gov.lv/articles/pamattiesibu-ierobejojuma-konstitucionalitates-izvertesana-satversmes-tiesas-prakse/ [sk.16.02.2018.]

531. Board of Governors of the Federal Reserve System. 2017. *Who owns the Federal Reserve?* Available from: https://www.federalreserve.gov/faqs/about_14986.htm [viewed 17.12.2017.]
532. Case-law of the Court of Justice. Search form text for „fiat money”. Available from: <http://curia.europa.eu/juris>[viewed 11.07.2017.]
533. Centrālā statistikas pārvalde. *Iekšzemes kopprodukts Latvijā kopā (EKS-2010)*. Iegūts no: www.csb.gov.lv/statistikas-temas/metodologija/iekaszemes-kopprodukts-latvija-kopa-eks-2010-40899.html [sk. 04.12.2017.]
534. *Eiropas Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Eiropas Uzraudzības iestāžu (EUI) un Eiropas Finanšu uzraudzības sistēmas (EFUS) darbību*. Brisele: Eiropas Komisija, 08.08.2014., 2. Iegūts no:http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:52c42d53-1ef0-11e4-8c3c-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_1&format=PDF[sk.14.03.2017.]
535. Ekonomikas ministrija. 30.11.2017. *Latvijai straujākā izaugsme starp Baltijas valstīm pēdējo 5 gadu laikā*. Iegūts no: <https://em.gov.lv/lv/jaunumi/17287-latvijai-straujaka-izaugsme-starp-baltijas-valstim-pedejo-5-gadu-laika> [sk. 05.12.2017.]
536. European Parliament. 2015. *Transparency of lobbying at EU level*. Available from: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/572803/EPRS_BRI\(2015\)572803_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/572803/EPRS_BRI(2015)572803_EN.pdf)[viewed 07.11.2017.]
537. European Commission. 22.06.2015. *Completing Europe's Economic and Monetary Union*. Iegūts no: http://ec.europa.eu/priorities/sites/beta-political/files/5-presidents-report_en.pdf[sk.13.12.2016.]
538. European Commission. 07.01.2015. *European Commission publishes TTIP legal texts as part of transparency initiative*. Available from: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1231>[viewed 22.10.2017.]
539. European Commission. *Report Online public consultation on investment protection and invest or-to-state dispute settlement (ISDS) in the Transatlantic Trade and Investment Partnership Agreement (TTIP)*. Brussels: European Commission, 2015, 15. Iegūts no: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/january/tradoc_153044.pdf[sk.25.01.2017.]
540. European Commission. 20.09.2017. *European system of financial supervision. Impact assessment*. Available from: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/initiative/113085/attachment/090166e5b5346b59_en
541. Eurostat. 12.07.2017. *Real GDP growth, 2006-2016 (% change compared with the previous year)*. Available from: [ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Real_GDP_growth,_2006-2016_\(%25_change_compared_with_the_previous_year\)_YB17.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Real_GDP_growth,_2006-2016_(%25_change_compared_with_the_previous_year)_YB17.png) [viewed 04.12.2017.]
542. Eurostat. 2017. *Consumer price levels in 2016*. Available from: ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8072361/2-15062017-BP-EN.pdf/fff33756-4460-4831-9915-4a8c101f2b56 [viewed 11.12.2017.]
543. Eurostat. *General government gross debt - 2016*. Available from: ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&pcode=teina225&language=en&toolbox=data [viewed 04.12.2017.]
544. Finanšu ministrija. 06.03.2007. *Ziņojums par patēriņa cenu inflācijas attīstību un samazināšanas priekšlikumiem*. Iegūts no: <http://www.fm.gov.lv/lv/aktualitates/jaunumi/25651-inflacijas-samazinanas-plans-atbalstits-ministru-kabineta>[sk. 07.11.2017.]

545. Finanšu un kapitāla tirgus komisija. *Ko nozīmē Eiropas Banku savienība?* Iegūts no: http://www.fktk.lv/texts_files/Infografika_VUM_pdf.pdf[sk.02.01.2017.]
546. House of Commons European Scrutiny Committee. *UK Government's renegotiation of EU membership: Parliamentary sovereignty and scrutiny*. Fourteenth Report of Session 2015–16. London: House of Commons, 2015. Iegūts no: <https://www.publications.parliament.uk/pa/cm201516/cmselect/cmeuleg/458/458.pdf>[sk.18.05.2017.]
547. HUDOC database search form for European Court of Human Rights, term „fiat money”. Available from: <http://hudoc.echr.coe.int/eng>[viewed 05.06.2017.]
548. Istituto per le Opere di Religione. *Annual Report 2015*, 17. Iegūts no:http://www.ior.va/content/dam/ior/documenti/rapporto-annuale/Bil_IOR_Annual%20Report_2015__ENG_Sito.pdf[sk.07.02.2017.]
549. Latvijas Republikas Saeima. Likumdošanas statistika. Iegūts no: http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS2_DK.nsf/Statistics?ReadForm&key=1&stat=1&rt=S [sk. 24.11.2017.]
550. Latvijas Zinātņu akadēmijas Akadēmiskā terminu datubāze „AkadTerm”. Iegūts no: <http://termini.lza.lv/term.php>
551. LETA. 18.01.2015. *Problēmas iepirkumos saista ar ierēdņu neprofesionalitāti*. Iegūts no: nra.lv/ekonomika/latvija/132771-problemas-iepirkumos-saista-ar-ierednu-neprofesionalitati.htm [sk. 16.12.2017.]
552. Lursoft. 02.01.2017. *2016. gada maksātspējas procesi šķērsgriezumā*. Iegūts no: blog.lursoft.lv/2017/01/02/2016-gada-maksatnespejas-procesi-skersgriezuma/ [sk. 04.12.2017.]
553. McFadden, R.D. 17.01.2014. Hiroo Onoda, Soldier Who Hid in Jungle for Decades, Dies at 91. *The New York Times*. Available from: <https://www.nytimes.com/2014/01/18/world/asia/hiroo-onoda-imperial-japanese-army-officer-dies-at-91.html> [viewed 16.12.2017.]
554. McLeay, M., Radia, A., Thomas, R. 2014. Money creation in the modern economy. *Bank of England Quarterly Bulletin*, Q1, 14–27. Available from: <http://www.bankofengland.co.uk/publications/Documents/quarterlybulletin/2014/qb14q1.pdf> [viewed 20.11.2017.]
555. OECD. *OECD-Wirtschaftsberichte: Deutschland 2016*. Paris: OECD Publishing, 2016. Iegūts no: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-wirtschaftsberichte-deutschland-2016_eco_surveys-deu-2016-de[sk.31.05.2017.].
556. Organisation for Economic Co-operation and Development. *Für eine bessere Globalisierung: Wie Deutschland der Kritik Begegnen Kann*. Paris: OECD publishing, 2017. Iegūts no: <http://www.oecd.org/berlin/publikationen/Fur-eine-bessere-Globalisierung-Wie-Deutschland-der-Kritik-begegnen-kann.pdf>[sk.24.05.2017.]
557. Organisation for Economic Co-operation and Development. OECD Economic Surveys: European Union 2016. Paris: OECD, 2016, via GoogleBooks.
558. Organization for Security and Co-operation in Europe. *Constitutions*. Available from: www.legislationline.org/documents/section/constitutions [viewed 06.12.2017.]
559. Origin and Etymology of „Credit”. Merriam-Webster Online Dictionary. Iegūts no:<https://www.merriam-webster.com/dictionary/credit>[sk.10.01.2017.]

560. Orrell, D., Chlupaty, R. *The Evolution of Money*. New York: Columbia University Press, 2016, via GoogleBooks.
561. Pagoulatos, G., Quaglia, L. Turning the Crisis on its Head: Sovereign Debt Crisis as Banking Crisis in Italy and Greece. In: *Market-Based Banking and the International Financial Crisis*. Hardie, I. & Howarth, D., eds. Oxford: Oxford University Press, 2013, 179–200, via GoogleBooks.
562. Papagianni, E. Byzantine Legislation on Economic Activity Relative to Social Class. In: *The Economic History of Byzantium: From the Seventh Through the Fifteenth Century. Vol.1.* Washington D.C.: Dumbarton Oaks, 2002, 1083–1095, via GoogleBooks.
563. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs. 2017. *Pārskats par nebanku patērētāju kredītēšanas tirgus darbību 2016. gadā.* 12. Iegūts no: www.ptac.gov.lv/sites/default/files/2016_parskats_par_nebanku_kredit_tirgu_0.pdf [sk. 11.12.2017.]
564. Payne, J., Howell, E. The creation of a European capital market. In: *Research Handbook on the Law of the EU's Internal Market*. Koutrakos P. & Snell, J., eds. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, 241–262, via GoogleBooks.
565. Petrāne, L. 07.11.2016. *Izmaiņas Latvijas Komercbanku asociācijas vadībā.* Portāls „Dienas Bizness”. Iegūts no: <http://www.db.lv/finanses/bankas/izmainas-latvijas-komercbanku-asociacijas-vadiba-456350> [sk. 14.11.2017.]
566. Piecu prezidentu pārskats. *Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšana.* Briesele: Eiropas Komisija, 2015, 11. Iegūts no: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/5-presidents-report_lv.pdf [sk. 14.03.2017.]
567. Search form for Case-law of the Court of Justice, term „fiat money”. Available from: <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=en> [viewed 05.06.2017.]
568. SIA Maxima Latvija. *Maxima mazumtirdzniecības kompass.* 2017. gada augusts. Iegūts no: https://www.maxima.lv/fileman/Uploads/Images/testas/MX_kompass_augusts_pdf_v6.pdf [sk. 13.12.2017.]
569. The Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel. Available from: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/ [viewed 09.06.2017.]
570. Valsts kase. *Kas ir valsts parāds?* Iegūts no: <https://www.kase.gov.lv/valsts-parada-vadiba/kas-ir-valsts-parads> [sk. 04.12.2017.]
571. Valsts kase. *Valsts parāda vadības pārskats 2016.* Iegūts no: https://www.kase.gov.lv/sites/default/files/public/SSD/P%C4%81rskati/Gada%20p%C4%81rskats/VK_parada_parskats_2016.pdf [sk. 04.12.2017.]
572. 09.02.2018. Valsts prezidenta vēstule Saeimas priekšsēdētājam par grozījumiem Publisko iepirkumu likumā, 8. Iegūts no: https://www.president.lv/storage/kefinder/files/citi/Valsts_prezidenta_raksts_Nr.52_KorejasR.pdf [sk. 15.02.2018.]
573. Vilūns, R. 10.08.2017. *Sabiedrisko mediju uzdevums nav kalpot.* Latvijas Vēstneša portāls. Iegūts no: www.lvportals.lv/visi/viedokli/289027-sabiedrisko-mediju-uzdevums-nav-kalpot/?show=coment&size=3 [sk. 17.12.2017.]

PIELIKUMI

Latvijas Bankas sniegtās atbildes

K. VALDEMĀRA IELA 2A • RĪGA • LV-1050 • LATVIJA • TĀLRUNIS +371 67022900 • FAKSS +371 67022420 • E-PASTS INFO@BANK.LV • WWW.BANK.LV

Rīgā; **DATUMS SKATĀMS DOKUMENTA PARAKSTA LAIKA ZĪMOGĀ**

Nr. 09.1-21/2017/2594

Uz 11.09.2017.

Laurim Bočam

Dzirnavu iela 72-14

Rīga, LV-1050

lauris.bocs@inbox.lv

Par iesniegumu

A. god. L. Boča kungs!

Atbildot uz Jūsu 2017. gada 11. septembra iesniegumu, Latvijas Banka sniedz atbildes uz Jūsu jautājumiem par Latvijas Bankas un Eiropas Centrālās bankas (ECB) darbību monetārās politikas jomā.

1. *Vai monetārajā politikā cenu līmeņa pieaugumu, pareizāk, inflāciju varētu arī noturēt vismaz gandrīz nemainīgu, proti, ap 0% vai arī pat aktīvi virzīt deflāciju, lai vairums cenu samazinātos (kādi ir pielietojamie mehānismi), un kāpēc tomēr mērķis ir veicināt inflāciju aptuveni 2% apmērā (vai tas matemātiski ilgtermiņā nenoved pie 100% naudas pirktspējas zuduma)?*
2. *Vai Banka un ECB, ciktāl tās darbība skar naudas pirktspēju, rīkojas publisko tiesību jomā ar nolūku nodrošināt cenu stabilitāti vai arī ir vēl papildus prioritātes kā, piemēram, Iekšzemes kopprodukta rādītāji u.c.?*

Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 127. panta 1. punktu, cenu stabilitātes uzturēšana ir noteikta kā Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS) galvenais mērķis. Neietekmējot šo mērķi, ECBS atbalsta vispārējo ekonomikas politiku Eiropas Savienībā, lai palīdzētu sasniegt Eiropas Savienības mērķus, kas noteikti Līguma par Eiropas Savienību 2. pantā. ECBS darbojas saskaņā ar principu, kas paredz atvērta tirgus ekonomiku, kurā pastāv brīva konkurence, veicinot resursu efektīvu sadali, kā arī ievēro Līguma par Eiropas Savienības darbību 119. pantā noteiktos principus. Šāds regulējums ir ietverts arī likuma "Par Latvijas Banku" 3. pantā. Pildot normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus monetārās politikas jomā, Latvijas Banka rīkojas publisko tiesību jomā.

ECB Padome 1998. gadā ir kvantitatīvi definējusi cenu stabilitāti kā ikgadēju eiro zonas saskaņotā patēriņa cenu indeksa (SPCI) pieaugumu, kas nepārsniedz 2%. 2003. gadā ECB Padome ir sniegusi papildu skaidrojumu, ka mērķis ir vidējā termiņā saglabāt gada inflācijas līmeni mazāku par 2%, bet tuvu šai robežai.

Iepriekšminētais inflācijas apmērs (mazāks, bet tuvu 2%) pamatojams ar to, ka gan ilgstošs augstas inflācijas, gan ilgstošs deflācijas periods negatīvi ietekmē tautsaimniecību. Piemēram, deflācija negatīvi ietekmē ekonomikas izaugsmi, jo izraisa cenu samazinājumu nākotnē. Tas ir pamats patēriņa atlikšanai uz nākotni, kā rezultātā esošais pieprasījums pēc precēm un pakalpojumiem samazinās. Attiecīgajam procesam seko arī investīciju apjoma samazinājums un ekonomikas atdzišana. Ar detalizētāku skaidrojumu par to, kāpēc izvēlēts iepriekšminētais cenu stabilitātes mērķis, var iepazīties ECB vietnē (https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me-more/html/stableprices_lv.html, <https://www.ecb.europa.eu/mopo/strategy/pricestab/html/index.en.html>).

Monetārās politikas ietekme uz cenu līmeni ir saistīta ar transmisijas procesu, t.i., procesu, kurā centrālās bankas iedarbojas uz tautsaimniecību un, visbeidzot, uz vispārīgo cenu līmeni. Eiropas Centrālo banku sistēmas rīcībā ir plašs monetārās politikas instrumentu klāsts – atklātā tirgus operācijas, pastāvīgās iespējas, obligāto rezervju prasības, ārkārtas operācijas (detalizētāk - <http://www.ecb.europa.eu/mopo/implementation/html/index.en.html>), kas ļauj realizēt monetārās politikas nostāju atbilstoši izvirzītajam mērķim. Konkrētu monetārās politikas instrumentu pielietojums ir atkarīgs no pašreizējā un sagaidāmā tautsaimniecības attīstības virziena un mērķa, atbilstoši kalibrējot instrumentus atbalstošas vai ierobežojošas monetārās politikas vajadzībām.

3. *Kādi ir nosacījumi vai atrunas saistībā ar īpašumtiesību ietekmēšanu monetārajā politikā un vai Bankā naudas pirktspējas izmaiņas tiek juridiski vērtētas kā sabiedrības locekļu īpašumtiesību riska faktori, ja, piemēram, personām ir fiksēts ienākumu apmērs, bet tēriņi cenu pieauguma dēļ pieaug?*
4. *Vai Bankas ieskatā caur normatīvo aktu regulējumu pastāv juridiski īstenojama iespēja, kas radītu aizsargājamu tiesisko paļāvību privātpersonām, ka naudas pirktspēja nezuudīs (kas ir galvenie riski naudas pirktspējas stabilitātei un minētās paļāvības aizsardzībai)?*

Centrālās bankas galvenais mērķis ir cenu stabilitāte kopumā, nevis atsevišķu preču vai pakalpojumu cenu stabilitāte vai individuālu personu pirktspēja, par ko liecina arī tas, ka par cenu stabilitātes kritēriju tiek izmantots vispārējais patēriņa cenu indekss (SPCI). Atkarībā no katra indivīda patēriņa vajadzībām, īpatnībām un atbilstošajiem patēriņa groziem vienā un tajā pašā laikā kādam produktam vai pakalpojumam cenas var pieaugt, bet kādam citam – samazināties. "Svarīgi nošķirt atsevišķu preču un pakalpojumu cenu pārmaiņas un vispārējā cenu līmeņa pārmaiņas. Biežas atsevišķu cenu pārmaiņas ir normāla tirgus ekonomikas parādība, pat ja kopumā pastāv cenu stabilitāte. Pārmaiņas atsevišķu preču un pakalpojumu piedāvājumā vai pieprasījumā neizbēgami izraisa to cenu pārmaiņas. [...] Vispārēja cenu līmeņa stabilitāte var pastāvēt līdztekus būtiskām atsevišķu cenu pārmaiņām, ja šo cenu kāpumi un kritumi cits citu līdzsvaro un vispārējais cenu līmenis tādējādi nemainās." (D. Gerdesmeiers, Cenu stabilitāte. Kāpēc tā ir svarīga?. ECB, 2009, 24. lpp: Pieejams: http://www.ecb.int/pub/pdf/other/whypricestability_lv.pdf).

Galvenais risks naudas pirktspējas stabilitātei ir augsta nekontrolēta inflācija. Savukārt, lai to nepieļautu, ir svarīga iedzīvotāju uzticības saglabāšana oficiālai valūtai, tātad arī centrālās bankas īstenojamajai politikai.

5. *Vai Valsts sektora vērtspapīru pirkšanas programmā un Paplašinātās aktīvu pirkšanas programmā izmantotie naudas līdzekļi iegūti no esošiem līdzekļiem vai emitējot jaunus?*

Aktīvu pirkšanas programmu rezultātā tiek emitēti jauni bezskaidrās naudas līdzekļi.

6. *Vai Banka ir veikusi analīzes saistībā ar 2017. gada un 2018. gada būtiskākajiem notikumiem Eiropas Savienības un Latvijas monetārās politikas jomā un identificējusi nepilnības vai trūkumus, kuru risinājums galvenokārt veicams tiesībpolitiski caur likumdošanu ES vai nacionālā līmenī (kādi tie ir)?*

Lai sasniegtu monetārās politikas mērķi, ECB kopā ar eiro zonas valstu centrālajām bankām (t.sk. Latvijas Banku) veic ekonomiskās situācijas attīstības analīzi un makroekonomisko prognozēšanu. Balstoties uz detalizētu to faktoru analīzi, kuri var ietekmēt inflāciju, un naudas piedāvājuma tendencēm, ECB Padomē (piedalās eiro zonas valstu centrālo banku vadītāji, t.sk. Latvijas Bankas prezidents) tiek pieņemti monetārās politikas lēmumi, t.sk. noteikta galvenā refinansēšanas operāciju procentu likme (<https://www.bank.lv/monetara-politika-iev/merkis-un-strategija/monetaras-politikas-strategija/divu-pilaru-pieceja>). Monetārās politikas lēmumi pieejami ECB vietnē (<https://www.ecb.europa.eu/press/govcdec/mopo/2017/html/index.en.html>).

Vienlaikus, īstenojot valdības un valsts iestāžu padomdevēja funkcijas, Latvijas Banka sniedz konsultācijas ar Latvijas Bankas uzdevumu veikšanu saistītos jautājumos, kā arī sniedz priekšlikumus/vērtējumu par ilgtermiņa izaugsmei nepieciešamām pārmaiņām un strukturālajām reformām. Latvijas Bankas pēdējā laika aktivitātes šajā jomā pieejamas <https://www.makroekonomika.lv/strukturalo-reformu-iniciativas>.

Latvijas Banka, sadarbojoties ar ECB un citām Eiropas Savienības centrālajām bankām, arī vērtē Eiropas Savienības un nacionālās likumdošanas iniciatīvas (centrālās bankas kompetences jomā) un sniedz savu viedokli, ņemot vērā Līgumā par Eiropas Savienības darbību noteiktos uzdevumus. Piemēri šādām aktivitātēm ir pieejami <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/opinions/html/index.en.html>.

7. *Vai Bankas personālsastāvs un administratīvais slogs kopš eiro kā oficiālās valūtas ieviešanas Latvijā ir pieaudzis vai samazinājies (kādas ir cēloniskās sakarības)?*

2013. gada beigās Latvijas Bankā strādāja 573 darbinieki. 2014. gadā darbinieku skaits samazinājās (2014. gada beigās Latvijas Bankā strādāja 540 darbinieki; būtiskākais darbinieku skaita samazināšanās iemesls – Latvijas Bankas Daugavpils filiāles slēgšana). Turpmāk darbinieku skaits būtiski nav mainījies (šobrīd Latvijas Bankā strādā 532 darbinieki).

Kopš 2014. gada 1. janvāra, kad Latvija kļuva par eiro zonas valsti, ir paplašinājušās gan Latvijas Bankas funkcijas, gan tās darbības lauks. Latvijas Banka papildus iepriekšējiem uzdevumiem piedalās lēmumu sagatavošanā un pieņemšanā visos centrālās bankas darbības jautājumos eiro-zonas līmenī. Tas, pirmkārt, skar monetārās politikas lēmumu sagatavošanu un pieņemšanu, ar līdztiesīgu balsi piedaloties kopīgās monetārās politikas lemšanā, kā arī veicot tam nepieciešamo makroekonomisko analīzi. No 2014. gada 1. janvāra Latvijas Bankas prezidents ir ECB Padomes loceklis. ECB Padomes sēdēs tiek izlemti eiro zonas monetārās politikas un citi saistīti politikas jautājumi. ECB komitejās un darba grupās darbojas virkne Latvijas Bankas vadošo speciālistu. Lai pilnvērtīgi piedalītos eiro zonas monetārās politikas lēmumu pieņemšanā, Latvijas Bankas makroekonomiskā un monetārā analīze un prognozēšana aptver gan Latvijas norises, gan arī globālās ekonomikas un finanšu tirgu attīstību ar fokusu uz eiro zonu un atsevišķām tās valstīm. Ar šo analīzi un tās rezultātā tapušajiem apsvērumiem Latvijas Banka iepazīstina ekonomikas dalībniekus un plašu sabiedrību gan publikācijās

("Makroekonomisko norišu pārskats", "Finanšu stabilitātes pārskats"), gan citos analītiskos materiālos (piem., sk. vietni "makroekonomika.lv").

Arī pēc eiro ieviešanas centrālā banka Latvijā pilda uzdevumus, kas ir nozīmīgi tautsaimniecības un tās asinsrites – finanšu sistēmas – funkcionēšanai, no kuriem būtiskākie ir:

- Latvijas Banka nodrošina skaidras naudas laišanu apgrozībā saskaņā ar kredītiestāžu un to klientu pieprasījumu: pasūta, uzglabā un ar Rīgas un reģionālās filiāles Liepājā starpniecību izsniedz kredītiestādēm banknotes un monētas; skaidras naudas aprites ciklā nodrošina bojātās un nolietotās naudas aizstāšanu ar kvalitatīvām naudas zīmēm; kopīgi ar Eirosistēmas kolēģiem Latvijas Bankas eksperti rūpējas par eiro banknošu un monētu drošību, dizainu un ražošanu; Latvijas Banka pati nodrošina skaidras naudas uzglabāšanas un pārvaldījumu drošību. Latvijas Banka arī veic komersantu, kas nodarbojas ar eiro skaidrās naudas apstrādi un laišanu apgrozībā, kontroli, kā arī nosaka prasības eiro skaidrās naudas apstrādes iekārtām un eiro banknošu apstrādes kvalitātes prasības;

- no 2016. gada 1. jūlija Latvijas Bankā darbojas vienots naudas pārbaudes centrs, kurā apvienots Valsts analīzes centrs, Monētu valsts analīzes centrs (iepriekš abi bija Valsts policijas struktūrā) un Valsts naudas viltojumu uzraudzības centrs (jau bija Latvijas Bankas struktūrā). Tādējādi Latvijas Banka ir kļuvusi par nacionāla līmeņa vienas pieturas aģentūru naudas viltojumu pārbaudes jomā. Latvijas Banka veic visas eiro un citu valūtu banknošu un monētu ar viltojumu pazīmēm pārbaudes Latvijā, sniedz kompetentās iestādes atzinumu par konstatētajiem viltojumiem un par konstatētajiem viltojumiem informē Valsts policiju, kas nodrošina nepieciešamās procesuālās darbības;

- Latvijas Banka nodrošina vidi raitiem un drošiem starpbanku maksājumiem, piedaloties liela apjoma starpbanku norēķinu sistēmas TARGET2 attīstīšanā un uzturēšanā un atsevišķas maksājumu sistēmas veidojot un uzturot pati. Reālā laika eiro maksājumu sistēmu TARGET2 Latvijas Banka un citas eiro zonas centrālās bankas kopā ar ECB izmanto, lai īstenotu kopīgo monetāro politiku un veicinātu eiro maksājumu sistēmas raitu darbību; Eiropas Savienības kredītiestādes šo sistēmu izmanto finanšu tirgus darījumu norēķiniem, kā arī liela apjoma un steidzamiem klientu maksājumiem. Š.g. 18. septembrī Latvijas Banka kopā ar pārējiem Latvijas vērtspapīru tirgus dalībniekiem sekmīgi pievienojās TARGET2 vērtspapīru platformai un uzsāka bezskaidrās naudas norēķinu nodrošināšanu TARGET2-Latvija dalībnieku nodalītajos naudas kontos. TARGET2 vērtspapīru projekts ir lielākais līdz šim veiktais Eirosistēmas projekts tirgus infrastruktūru jomā, kurā apvienojušies 20 valstu depozitāriji un nacionālās centrālās bankas, lai vienoti veiktu vērtspapīru darījumu norēķinus;

- Latvijas Banka uztur arī neto norēķinu elektronisko klīringa sistēmu, kas ir lielākā klientu maksājumu apstrādes sistēma Latvijā un nodrošina ātru, efektīvu un lētu norēķinu veikšanu eiro. Latvijas Banka šogad ir būtiski pilnveidojusi Latvijas starpbanku maksājumu infrastruktūru un izveidojusi sistēmu, lai kredītiestādes var piedāvāt saviem klientiem ātros maksājumus jeb zibmaksājumus – iespēju pārskaitīt naudu no konta vienā kredītiestādē uz kontu citā kredītiestādē pāris sekundēs jebkurā dienā un jebkurā diennakts laikā. Kredītiestāžu klienti – privātpersonas un uzņēmumi – varēs veikt zibmaksājumus, kad Latvijas Bankas sistēmai vai citai Eiropas zibmaksājumu sistēmai būs pieslēgušās vairākas Latvijas kredītiestādes;

- Latvijas Banka veic arī maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmu pārraudzību Latvijā;

- Latvijas Banka pārvalda ārvalstu valūtas un zelta rezerves, ieguldot likvīdos augstas kvalitātes finanšu instrumentos un tādējādi arī nodrošinot ienākumus savu darbības izdevumu segšanai un valsts budžeta papildināšanai;

- Latvijas Banka vāc un apkopo finanšu un monetāro statistiku un maksājumu bilances statistiku, kā arī sagatavo finanšu kontu un valdības finanšu statistiku – kvalitatīva šo datu sagatavošana ir nepieciešams priekšnoteikums valsts ekonomiskās politikas īstenošanai, investoru lēmumu pieņemšanai u.c. Līdz ar eiro ieviešanu Latvijas Banka ir iesaistīta arī atsevišķu tautsaimniecības statistikas jomu metodoloģijas jautājumu risināšanā un Eiropas Savienības līmeņa statistikas rādītāju sagatavošanā. Turklāt Latvijas Banka nodrošina statistikas datus arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas, Pasaules Bankas, Starptautisko norēķinu bankas un Starptautiskā Valūtas fonda vajadzībām. Statistisko informāciju Latvijas Banka izmanto, lai īstenotu savus uzdevumus, kā arī informētu sabiedrību par norisēm finanšu sektorā un tautsaimniecībā;

- Latvijas Banka ir valsts Kredītu reģistra uzturētāja, kam ir liela loma gan finanšu sektora ikdienas darbā, gan finanšu stabilitātes veicināšanā. Šobrīd Kredītu reģistrs tiek būtiski pilnveidots ar mērķi nodrošināt ECB 2016. gada 18. maija regulas (ES) 2016/867 par kredītu un kredītriska mikrodatu vākšanu (ECB/2016/13; turpmāk – Regula) prasību izpildi. Regula paredz dalībvalstu centrālo banku pienākumu vākt no kredītiestādēm noteiktu apjomu kredītu un kredītriska mikrodatu. Šāda detalizēta informācija ir nepieciešama, lai Eirosistēma, ECBS un Eiropas Sistēmisko risku kolēģija veiktu savus uzdevumus, t.sk. monetārās politikas analīzi un monetārās politikas operācijas, riska vadību, finanšu stabilitātes uzraudzību un makroprudenciālo politiku un izpēti, sniedzot analītisku informāciju par datu sniedzēju kredītrisku neatkarīgi no finanšu instrumenta, riska darījuma veida vai uzskaites klasifikācijas. Šie dati ECB būs nodēriģi arī banku uzraudzības mērķiem Vienotā uzraudzības mehānisma kontekstā.

- Latvijas Banka turpina darbu starptautiskās sadarbības jomā un pārstāv Latvijas Republikas intereses starptautiskajās finanšu institūcijās un forumos. Arī pēc eiro ieviešanas Latvijas Banka (t.sk. sadarbībā ar citām institūcijām, piem., Finanšu ministriju un Finanšu un kapitāla tirgus komisiju) turpina pārstāvēt Latviju tādās institūcijās kā Starptautiskais Valūtas fonds, Starptautisko norēķinu banka, Eiropas sistēmisko risku kolēģija u.c. Arī šeit darba apjoms un atbildības līmenis ir pieaudzis;

Ņemot vērā minēto, pēc iestāšanās Eirosistēmā ievērojami pieaugusi Latvijas Bankas sadarbības intensitāte ar ECB un citām eiro zonas centrālajām bankām, lai nodrošinātu iepriekš minēto uzdevumu izpildi. Ar pievienošanos Eirosistēmai un iesaistīšanos lēmumu pieņemšanā par eiro zonas kopīgo monetāro politiku, ir būtiski pieaudzis Latvijas Bankas ekspertu analītisko uzdevumu apjoms un pārstāvības aktivitāte ECB komitejās un darba grupās un līdz ar to arī atbilstoši pieaudzis Latvijas Bankas pilnvērtīgai darbībai nepieciešamo kompetenču līmenis. Pēc eiro ieviešanas darba intensitāte ir pieaugusi, vienlaikus Latvijas Bankas darbinieku skaitam samazinoties.

8. *Vai iespējama vispārpieejamas informācijas satura intervija aplādei jeb t.s. podkāstam "LB visio", ierakstot audio un video, ar kādu Bankas padomes, valdes vai citu pārstāvi par Bankas praktiskās lomas izpausmi mūsdienās, pārstāvja subjektīvo skatījumu uz darbu Bankā, kā arī viedokli, vai sadarbībā ar likumdevēju vai citām valsts iestādēm mēdz būt secinājumi, ka būtu lietderīgi pilnveidot attiecīgo dažādu valsts iestāžu amatpersonu kompetences vismaz finanšu jomā?*

Latvijas Bankas pārstāvis būtu gatavs ar Jums tikties klātienē, iepriekš saskaņojot tikšanās laiku un precizējot interesējošos jautājumus (e-pasts janis.silakalns@bank.lv).

Ar patiesu cieņu,

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU
ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU.**

Latvijas Bankas valdes priekšsēdētājs

M. Kālis

A. Ozoliņš
Tālr. 67022507; e-pasta adrese: Armands.Ozolins@bank.lv

Biedrības LB trasts dibināšanas apstiprinājums

LATVIJAS REPUBLIKAS UZŅĒMUMU REĢISTRS
FUNKCIJU IZPILDES DEPARTAMENTS

Rīgas reģiona nevalstisko organizāciju un
masu informācijas līdzekļu reģistrācijas nodaļa

Reģ. Nr. 90000270634, Pārves iela 2, Rīga, LV-1011, tālrunis 67031703, fakss 67031793
e-pasts: info@ur.gov.lv, www.ur.gov.lv

LĒMUMS

Rīgā

21.09.2017.

Nr. 6-24/127734

LB trasts,
vienotais reģistrācijas Nr. 40008268605,
Dzīnavu iela 72 - 14, Rīga, LV-1050

Par biedrības ierakstīšanu biedrību un
nodibinājumu reģistrā

Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra valsts notāre Lilita Strode, izskatot saņemtos dokumentus,

konstatēja un secināja:

1. 13.09.2017. Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā saņemts biedrības LB trasts pieteikums un tam pievienotie dokumenti par biedrības LB trasts ierakstīšanu biedrību un nodibinājumu reģistrā.

2. Iesniegtie dokumenti atbilst normatīvo aktu prasībām.

Ņemot vērā iepriekš minēto un pamatojoties uz likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 2.¹⁰ pantu un 18.¹ panta trešo daļu un 18.² panta pirmo daļu un Biedrību un nodibinājuma likuma 17.panta trešo daļu,

nolēma:

1) Ierakstīt biedrību un nodibinājumu reģistrā biedrību LB trasts kā nodokļu maksātāju, piešķirot vienoto reģistrācijas numuru 40008268605 un vienotās *euro* maksājumu telpas maksājuma saņēmēja identifikatoru LV08ZZZ40008268605.

2) Par biedrību ierakstīt biedrību un nodibinājumu reģistrā šādas ziņas:

1. juridiskā adrese:
Rīga, Dzīnavu iela 72 - 14

2. mērķis:

Istenot biedru tiesiskās intereses normatīvo aktu robežu ietvaros, ieskaitot ar fiduciāra trasta jeb uzticības darījumiem un lobēšanu jeb tiesisko interešu tiesībpolitisko pārstāvēšanu, Laura Boča, Jura dēla, promocijas darba izstrādei.

3. datums, kad pieņemts lēmums par dibināšanu: 13.09.2017.

4. izpildinstitūcija:

Lauris Bočs, personas kods 241089-12076, ar tiesībām pārstāvēt biedrību atsevišķi.

5. Biedrības darbības termiņš: 31.12.2017.

3) Vienu šā lēmuma eksemplāru pievienot reģistrācijas lietai, otru izsniegt adresātam.

Sis lēmums stājas spēkā 2017. gada 21. septembrī.

Saskaņā ar likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 19.pantu un Administratīvā procesa likuma 76. un 79.pantu šo lēmumu viena mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās dienas var apstrīdēt, iesniedzot Uzņēmumu reģistra galvenajam valsts notāram iesniegumu Pērses ielā 2, Rīgā, LV-1011.

Informācijai!

Saskaņā ar Ministru kabineta 2004. gada 15.aprīļa noteikumu Nr.308 "Noteikumi par valsts nodevu ieraksta izdarīšanai biedrību un nodibinājumu reģistrā" 2.1. punktu par biedrības ierakstīšanu biedrību un nodibinājumu reģistrā maksājama valsts nodeva 11.38 euro apmērā. So noteikumu 2¹.punkts paredz, ka gadījumā, ja pieteicējs pieteikumu iesniedz elektroniski, izmantojot Uzņēmumu reģistra pārziņā esošo speciālo tiešsaistes formu, un izsaka vēlēšanos valsts notāra lēmumu saņemt, izmantojot Uzņēmumu reģistra pārziņā esošo speciālo tiešsaistes formu vai ar elektroniskā pasta starpniecību, izmantojot drošu elektronisko parakstu, valsts nodevu maksā 90 procentu apmērā no šajos noteikumos minētajām valsts nodevas likmēm.

Līdz ar to no summas 11.38 euro, ko Lauris Bočs 13.09.2017. samaksāja Valsts kases kontā Nr.LV84TREL1060190913200 un pieteikumu izmaiņu reģistrēšanai iesniedza elektroniski, izmantojot Uzņēmumu reģistra pārziņā esošo speciālo tiešsaistes formu, un izteica vēlēšanos valsts notāra lēmumu saņemt ar elektroniskā pasta starpniecību, nav izmantota un atmaksājama ir summa 1.14 euro.

Pamatojoties uz šo lēmumu, Jums ir tiesības vērsties Valsts ieņēmumu dienestā ar lūgumu pārskaitīt neizmantoto valsts nodevu uz Jūsu norādīto kontu.

Valsts notāre

L.Strode

Dokuments parakstīts elektroniski ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.

Strode 67031744

Autora iesniegums Saeimai par izvēlētiem jautājumiem

Latvijas Republikas Saeimai
Jēkaba iela 11, Rīgā, LV-1811
e-pasta adrese: info@saeima.lv

Biedrības LB trasts
Reģ. Nr. 40008268605
Jur. adrese: Dzirnavu iela 72-14
Rīga, LV-1050
T.+371 2 6178397
e-pasta adrese: lauris.bochs@inbox.lv

IESNIEGUMS Rīgā

2017. gada 9.oktobrī

Par informāciju pētniecībai

Saistībā ar pētnieciskā darba izstrādi par likumdošanas praktiskiem aspektiem un Latvijas Republikas Saeimas (turpmāk – Saeima) interneta mājaslapā minēto, ka *“Iesniegumi ir būtisks informācijas avots, ko Saeimas deputāti, komisijas un frakcijas izmanto savā ikdienas darbā, un tādējādi iesniedzēji reāli piedalās likumdošanā.”*, lūdzu nodot attiecīgajām Saeimas komisijām atbilžu sniegšanai šādus jautājumus:

1.Vai Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija pirms likumprojekta Nr. 895/Lp12 (Grozījumi Militārā dienesta likumā) skatīšanas trešajā lasījumā atbilstoši likuma “Saeimas kārtības rullis” 110. pantam saistībā ar paredzēto Militārā dienesta likuma 32.¹ panta trešās daļas¹ un Pārejas noteikumu 23. punktu² var vēl apsvērt un praktiski tomēr virzīt likuma 32.¹ panta trešās daļas saglabāšanu, iekļaujot tajā arī papildus profesijas kā, piemēram, medicīnas, informācijas tehnoloģiju u.c. prioritāro profesiju speciālistus, kā arī paredzēt par doktora zinātnisko grādu, piemēram, papildus gada atrunu aptuveni šādā 32.¹ panta trešās daļas redakcijā:

“Jaunākajam virsniekam speciālistam, kurš ieguvis maģistra grādu tiesību zinātnēs vai datorzinātnēs, kā arī sertificētiem ārstiem dienēšanas laiku kārtējās dienesta pakāpes iegūšanai samazina - par vienu gadu, doktora zinātniskā grāda gadījumā – par diviem gadiem.”?

2.Vai Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisija saistībā ar likumprojektu Nr. 9/Lp12 (Valsts dienesta likums) pēdējo divu gadu laikā ir veikusi darbības tā tālākai virzībai, vai arī virzība netiek turpināta, piemēram, arodbiedrību u.tml. organizāciju iespaidā?

3.Vai Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijai par likumprojektu Nr. 383/Lp12 (Solidaritātes nodokļa likums) bija kāda informācija no privātpersonām kā, piemēram, biedrībām, saimnieciskās darbības veicējiem u.tml. par atbalstu likuma pieņemšanai?

4. Vai no Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas, Ilgtspējīgas attīstības komisijas un Publisko izdevumu un revīzijas komisijas ir pieejami locekļi, ar kuriem iespējama vispārpieejamas informācijas satura ierakstīta (audio un video) un galvenokārt neformāla intervija aplādei jeb t.s. podkāstam, runājot par ikdienas darba praktiskās lomas izpausmi un personīgo skatījumu uz darba pilnveidošanas iespējām Saeimā?

Biedrības LB trasts valdes loceklis

/Lauris Bočs/

Sis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

¹ Likumprojekta paredzētā redakcija: *“Izslēgt 32.¹ panta trešo daļu.”*

² Likumprojekta paredzētā redakcija: *“Šā likuma 32.¹ panta trešās daļas izslēgšana nav attiecināma uz jaunākajiem virsniekiem speciālistiem, kuri ieguvuši maģistra grādu tiesību zinātnēs pirms šo grozījumu spēkā stāšanās.”*

Izvilumi no Saeimas komisiju atbildēm uz 3. pielikuma iesniegumu

God. Boča kungs!

Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas (turpmāk – komisija) deputāti ir iepazīstināti ar Jūsu 2017.gada 9.oktobra iesniegumu par informāciju pētniecībai.

Atbildot uz iesnieguma 1.jautājumu, informēju, ka likumprojektu “Grozījumi Militārā dienesta likumā” (Nr.895/Lp12) pirms trešā lasījuma komisija apsprieda savā šā gada 7.novembra sēdē.

Lai sekmētu sabiedrības līdzdalību likumdošanas procesā, komisija savu iespēju robežās izskata visus priekšlikumus un ierosinājumus, kas attiecas uz konkrēto likumprojektu.

Apspriežot Jūsu ierosinājumu apsvērt Militārā dienesta likuma 32.¹ panta trešās daļas saglabāšanu un uzklusot atbildīgo ministriju pārstāvju viedokļus, komisija atzina, ka minētais ieteikums nav atbalstāms.

Pateicos Jums par izteikto viedokli un ieinteresētību likumdošanas procesā.

Ar cieņu

komisijas priekšsēdētājs

A.Latkovskis

1. att. Izvilums no Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas vēstules

Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisija (turpmāk – Komisija) ir saņēmusi Jūsu iesniegumu ar lūgumu sniegt informāciju par likumprojekta “Valsts dienesta likums” (Nr.9/Lp12) (turpmāk – likumprojekts) izskatīšanas gaitu Komisijā.

Informējam, ka likumprojekta izskatīšanas gaitā Komisijā ir notikušas vairākas darba grupas sēdes, kurās tika apspriesta virkne ar priekšlikumiem attiecībā uz likumprojekta regulējumu, kā arī vērtēti saņemtie iebildumi no Latvijas Kultūras darbinieku arodbiedrību federācijas un Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības.

Darām Jums zināmu, ka viens no šā likumprojekta problēmjautājumiem, par kuru ir saņemti iebildumi, ir Valsts dienesta likuma normu attiecināšana uz visiem valsts tiešās pārvaldes iestādēs nodarbinātajiem – ne tikai uz ierēdņiem, bet arī darbiniekiem.

Tāpat ir diskutējams jautājums par likumprojekta normu attiecināšanu uz pašvaldībām.

Ņemot vērā iepriekš minēto, pašlaik ar likumprojektu saistītie priekšlikumi un iebildumi ir nodoti izvērtēšanai likumprojekta izstrādātājam - Valsts kanceleijai, lai tā veiktu padziļinātu situācijas analīzi un rastu vispiemērotāko un efektīvāko risinājumu, kas būtu atbilstošs labas pārvaldības principam, sekmētu profesionāla civildienesta attīstību un atbilstu valsts civildienestā esošo personu interesēm.

Ar cieņu

Komisijas priekšsēdētājs

S. Dolgopolovs

2. att. Izvilums no Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas vēstules

Budžeta un finanšu (nodokļu) komisija ir saņēmusi Jūsu 9.10.2017 vēstuli "Par informāciju pētniecībai".

Izskatot likumprojektu "Solidaritātes nodokļa likums" Nr.383/Lp12, Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijā tika saņemtas vēstules no Latvijas Komerčbanku asociācijas, Latvijas Personāla vadišanas asociācijas, biedrības "Latvijas nodokļu maksātāju tiesību asociācija", Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras, Latvijas Darba devēju konfederācijas.

Vēstules, kā arī citi komisijas sēdēs izskatāmie dokumenti saistībā ar likumprojektu "Solidaritātes nodokļa likums" Nr.383/Lp12 ir pieejami Saeimas mājas lapā (www.saeima.lv) sadaļā **Likumprojekti** atverot attiecīgajam likumprojektam pievienotos atbildīgās komisijas dokumentus.

Ar cieņu

komisijas priekšsēdētājs

J.Vucāns

3. att. Izvilkums no Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas vēstules